

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

INSTITUTUL CERCETARE ȘI INOVARE

***Sesiune națională
cu participare internațională
de comunicări științifice studențești***

Ediția XXIV

Volumul II

Chișinău, 2020

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

INSTITUTUL CERCETARE ȘI INOVARE

***Sesiune națională
cu participare internațională
de comunicări științifice studențești***

Ediția XXIV

Volumul II

Chișinău, 2020

Sesiune națională cu participare internațională
de comunicări științifice studențești
Ediția XXIV

Comitetul științific:

Gheorghe Ciocanu	Universitatea de Stat din Moldova, Rector, dr. hab., prof. univ.
Florentin Paladi	Universitatea de Stat din Moldova, Prorector pentru activitatea științifică, dr. hab., prof. univ.
Evghenia Șavina	Universitatea de Științe Economice din Federația Rusă „G.V. Plekhanova”, dr., conf. univ.
Evgen Sinitza	Universitatea Națională „Taras Șevcenko” din Kiev, dr., conf. univ.
Irina Manolescu	Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Facultatea Economie și Administrarea Afacerilor, dr., conf. univ.
Nelu Florea	Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Facultatea Economie și Administrarea Afacerilor, dr., conf. univ.
Viorel Vizureanu	Universitatea din București, Decan al Facultății de Filosofie, dr., prof.univ.
Florentina Nițu	Universitatea din București, Decan al Facultății de Istorie, dr., conf.univ.
Tatiana Bulimaga	Universitatea de Stat din Moldova, ICI, Șef secție, responsabil de ediție, responsabil Secțiunea științe ale naturii și exacte
Marianna Savva	Universitatea de Stat din Moldova, Specialist principal, responsabil Secțiunea științe sociale și Secțiunea științe juridice și economice
Violeta Macovei	Universitatea de Stat din Moldova, Specialist principal, responsabil Secțiunea științe umanistice
Ludmila Cojocaru	Universitatea de Stat din Moldova, secretar științific, dr., conf. univ.
Mihai Leșanu	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Biologie și Pedologie, dr., conf. univ.
Viorica Gladchi	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Chimie și Tehnologie Chimică, dr., conf. univ.
Valentina Nicorici	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Fizică și Inginerie, dr., conf. univ.
Galina Rusu	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Matematică și Informatică, dr., conf. univ.
Sergiu Brînză	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Drept, dr. hab, prof. univ.
Galina Ulian	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Științe Economice, dr. hab., prof. univ.
Sergiu Matveev	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Istorie și Filosofie, dr., conf. univ.
Viorica Lifari	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Litere, dr., conf. univ.
Georgeta Stepanov	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, dr. hab., prof. univ.
Alexandru Solcan	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, dr., conf. univ.
Vladimir Guțu	Universitatea de Stat din Moldova, Decan al Facultății de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, dr. hab., prof. univ.

Culegerea înglobează rezumatele comunicărilor masteranzilor participanți la Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești, Ediția XXIV. Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține în exclusivitate autorilor și îndrumătorilor acestora.

BIOLOGIE ȘI PEDOLOGIE

INFLUENȚA PH-ului ASUPRA CAPACITĂȚII MICROORGANISMELOR RIZOSFERICE DE A SOLUBILIZA FOSFORUL ANORGANIC

*Loredana-Elena MANTEA, masterandă,
Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași*

Fosforul (P) este un macroelement esențial al creșterii și dezvoltării plantelor. Acesta intervine în diviziunea celulară, procesele de fotosinteză și respirație, stimulează dezvoltarea sistemului radicular, crește rezistența plantelor la secetă și boli. Pentru a satisface necesarul de fosfor al plantelor în agricultură se aplică regulat îngrășăminte cu P. Cu toate acestea, doar un mic procent din P introdus în sol este folosit de către plante, cea mai mare parte a acestuia fiind rapid transformat în forme insolubile datorită reactivității crescute a fosforului cu ionii de Ca^{2+} , Fe^{2+} și Al^{3+} . Utilizarea microorganismelor care solubilizează fosforul ca biofertilizatori reprezintă o strategie promițătoare în scopul îmbunătățirii producției agricole la nivel global. Principalul mecanism utilizat de bacterii constă în producerea de acizi organici cu greutate moleculară mică care determină o scădere a pH-ului solului. Solubilizarea fosforului de către microorganisme este influențată de factori abiotici, precum pH-ul, temperatura și salinitatea. În condiții ideale, bacteriile utilizate ca biofertilizatori ar trebui să fie tolerante la factorii abiotici și să poată coloniza rădăcinile plantelor pentru a asigura dezvoltarea acestora [1].

Scopul lucrării este de a identifica bacterii din sol capabile să solubilizeze fosforul anorganic în condiții de stres abiotic (variații ale pH-ului).

În acest sens, probe de sol rizosferic provenind de la plante de porumb au fost însămânțate pe mediul de cultură Pikovskaya (PVK). Capacitatea de solubilizare a P anorganic din fosfatul tricalcic a fost evaluată calitativ prin măsurarea zonei de solubilizare și calcularea indicelui de solubilizare [3]. Cantitatea de fosfor solubilizat a fost determinată prin metoda fosfomolibdatului de amoniu [2]. Influența pH-ului asupra capacității de solubilizare a fost evidențiată la pH 4,5; 7,2 și 9. Identificarea acizilor organici produși de către tulpinile bacteriene testate a fost realizată prin tehnica HPLC.

Din probele de sol analizate au fost izolate 10 tulpini rizobacteriene care solubilizează fosfatul tricalcic (3 din proba 1, 3 din proba 2 și 4 din proba 3). Indicele de solubilizare a fost cuprins între 2,261 și 6,77. Cele 10 tulpini au fost testate din punct de vedere cantitativ pentru a realiza o clasificare a acestora în funcție de potențialul de solubilizare a P anorganic. Cantitatea de fosfor solubilizată a variat între 17,06 $\mu\text{g/ml}$ (tulpina P2.1S) și 9,82 $\mu\text{g/ml}$ (tulpina P3.3S).

În ceea ce privește influența pH-ului asupra potențialului de solubilizare al tulpinii bacteriene P2.1S, se observă că, atunci când pH-ul inițial al mediului este de 4,5, se solubilizează o cantitate mai mică de fosfor (9,76 $\mu\text{g/ml}$), comparativ cu cea solubilizată la pH 7,2 (17,94 $\mu\text{g/ml}$). Între cantitatea de fosfor solubilizată la pH 9 (19,38 $\mu\text{g/ml}$) și cea de la pH 7,2 nu există o diferență semnificativă.

În solubilizarea fosfatului tricalcic sunt implicați acizii tartric și malic. Acidul tartric se acumulează gradual în mediu pe parcursul celor 6 zile de incubare, însă nu există o diferență semnificativă între concentrațiile produse la cele trei valori de pH utilizate. Cea mai mare concentrație a acidului malic a fost înregistrată la pH 9 (1,346 mM).

În urma studiilor realizate, se observă faptul că o parte din bacteriile din sol sunt capabile să solubilizeze sursa de fosfor anorganic utilizată. Principalul mecanism utilizat de către bacterii pentru a solubiliza fosforul este producerea de acizi tartric și malic. De asemenea, se observă faptul că pH-ul 4,5 influențează negativ solubilizarea fosfatului tricalcic.

Referințe:

1. ALORI, T., GLICK R., BABALOLA, O. Microbial phosphorus solubilization and its potential for use in sustainable agriculture. In: *Frontiers in Microbiology*, 2017, 8:971, pp. 1-8.
2. ARTENIE, V., UNGUREANU, E., NEGURĂ, A.M. *Metode de investi-gare a metabolismului glucidic si lipidic*. Iasi: Pim, 2008, pp. 183.
3. MARDAD, I., SERRANO, A., SOUKRI, A. Effect of carbon, nitrogen sources and abiotic stress on phosphate solubilization by bacterial strains isolated from a moroccan rock phosphate deposit. In: *Journal of Advanced Chemical Engineering*, 2014, 4:1, pp. 1-10.

*Recomandat
Marius ȘTEFAN, dr.hab., prof. univ.*

**EVALUAREA EXPRESIEI GENEI CDK2 PE LINII
CELULARE EXPUSE LA PLASMĂ RECE**

*Adelin STANCIU, masterand,
Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași*

La nivelul punctelor de control ale ciclului celular, un rol important îl au ciclurile, interacțiunea acestora cu kinazele specifice permițând avansarea celulei de la o etapă la alta a ciclului celular.

Gena CDK2 este localizată pe cromozomul 12 la *Homo sapiens* și formată dintr-un complex de cicluline A și E, subunități reglatoare, esențiale în tranziția G₁/S și replicarea ADN.

Principala cauză a apariției cancerului o reprezintă alterarea structurală sau funcțională a genelor implicate în controlul proliferării și diferențierii celulare. Implicit supraexpresia genei CDK2 a fost observată în carcinoame pulmonare, gastrice și colorectale, leucemii limfocitare cronice și mifoblastice, cancere ale aparatului genital, sarcoame ale țesuturilor moi și osteosarcoame. Studii recente prezintă legătura dintre activitatea ciclulinei A în progresarea sau blocarea ciclului celular cu implicațiile în declanșarea proceselor apoptotice.

Tratamentul cu plasmă rece presupune generarea în concentrații mari a speciilor reactive de oxigen, prezentând puternice proprietăți oxidative, cu implicații în declanșarea unor căi de semnalizare celulară. Astfel, există premisele ca interacțiunea dintre speciile reactive și celule să poată fi utilizată în terapia cancerului. A fost observat că plasma rece determină stoparea creșterii celulare, apoptoza și necroza și prezintă specificitate de acțiune în celulele tumorale, comparativ cu cele normale.

Pentru evidențierea efectelor apoptotice ale plasmei asupra celulelor tumorale, am utilizat culturi celulare aparținând liniilor HOS (ATCC® CRL-1543™) de osteosarcom și celule normale HMLE, care au fost tratate cu plasmă rece, timp de 30, 60, 120 și 180 sec. Evaluarea expresiei genei s-a realizat la 2, respectiv 24 de ore după tratament. Izolarea ARN a fost urmată de o determinare spectrofotometrică a concentrației și integrității, iar pe baza valorilor concentrațiilor (ng/μl), a fost realizată normalizarea.

Cuantificarea expresiei genei CDK2, reverstranscripția și amplificarea prin PCR cantitativ în timp real (RT-qPCR), a fost efectuată într-o reacție de amplificare single-step, GoTaq® 1-Step RT-qPCR System (Promega), într-un volum de reacție de 20 μ l. Integritatea produsilor PCR a fost verificată prin electroforeză pe gel de agaroză.

Gena CDK2 este supraexprimată în celulele tumorale de osteosarcom (HOS) în urma tratamentului cu plasmă rece, comparativ cu celulele normale (HMLE), ceea ce indică o activitate oxidativă accentuată la nivel intracelular și o capacitate scăzută de contracarare a efectelor în cazul celulelor tumorale (Fig.).

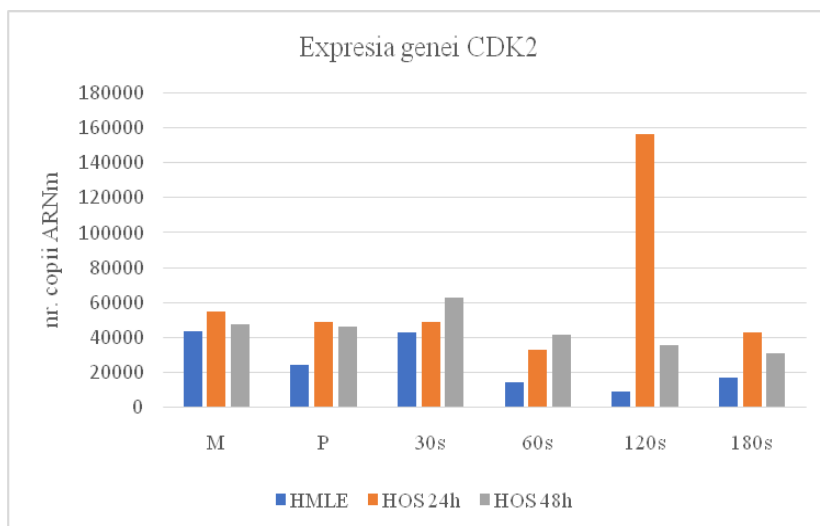

Fig. Expresia genei CDK2 în linii celulare de osteosarcom (HOS) și normale (HMLE)

Referințe:

1. GORDUZA, E.V. *Compendiu de genetică umană și medicală*. Iași: Tehnopress, 2007, pp. 105-115.
2. KERR, J.F.R. History of the events leading to the formulation of the apoptosis concept. In: *Toxicology*, 2002, no. 181-183, pp. 471-473.
3. OLINICI, C.D. *Biologia celulară a cancerului*. București: Editura Medicală, 2010, pp. 294-304; 327-328.

4. TEVFIK DORAK, M. *Real-time PCR*. New York: Taylor & Francis Group, 2006, pp. 4-10.

Recomandat

Lucian GORGAN, dr. hab., conf. univ.

**UTILITATEA MARKERILOR MOLECULARI
ÎN IDENTIFICAREA SPECIILOR CRIPTICE
DIN GENUL *TRISSOLCUS* ASHMEAD
(*HYMENOPTERA, PLATYGASTROIDEA*)**

*Cristina VASILIȚA, masterandă,
Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași*

Membrii genului *Trissolcus* Ashmead sunt viespi parazitoide oofage idiobionte. Gazdele speciilor genului *Trissolcus* sunt reprezentate prin diferite specii de ploșnițe (*Hemiptera, Pentatomidae*). În ultimul timp, se bucură de un interes deosebit studiul relațiilor dintre speciile autohtone aparținând genului *Trissolcus* și unele specii de ploșnițe invazive, precum *Halyomorpha halys* (nativă în China, Japonia, Coreea, Taiwan), *Nezara viridula* (nativă în estul Africii) și *Bagrada hilaris* (nativă în Africa). Aceste trei specii de heteroptere au fost semnalate în ultimii zece ani în Europa, America de Nord și de Sud și în Noua Zeelandă. Toate speciile de ploșnițe anterior menționate sunt cunoscute din cauza daunelor economice semnificative provocate în culturile agricole de cereale și în cele de pomi fructiferi. Astfel, doar în SUA, aceste specii invazive de ploșnițe au provocat pierderi în valoare de 37 milioane dolari americani în 2010, iar în 2012, au compromis total producția locală de pere. Se estimează că economia Italiei ar fi pierdut în 2016 aproximativ 1 mld. euro tot datorită daunelor provocate în agricultură de aceste trei specii de heteroptere.

Speciile genului *Trissolcus* parazitează, așa cum am mai menționat, ouă de hemiptere, motiv pentru care sunt privite ca potențiali candidați ce pot fi folosiți în controlul biologic al acestora. Această preocupare justifică necesitatea punerii la punct a taxonomiei genului *Trissolcus* prin nevoia elaborării unor programe de control biologic.

În momentul actual, se lucrează intens la taxonomia genului *Trissolcus*. Kozlov și Kononova recunosc 65 de specii aparținând faunei fostei URSS [1,2]. În cea mai recentă revizie a genului *Trissolcus* din regiunea Paleartică [3], o bună parte dintre speciile de *Trissolcus sensu* Kozlov & Kononova sunt tratate ca sinonime, fiind recunoscute doar 36 de specii valide.

Tortorici et al. [4], într-un studiu ce integrează metode de taxonomie moleculară cu taxonomia clasică bazată pe morfologie și cu date privind biologia parazitoizilor, a demonstrat existența a patru specii criptice aparținând complexului *semistriatus*. Datele disponibile în momentul de față sugerează că și alte specii ale genului *Trissolcus* ar putea ascunde specii criptice.

Acest studiu vizează delimitarea speciilor europene de *Trissolcus* din punct de vedere morfologic și genetic, integrând taxonomia clasică cu metode de barcoding ale ADN-ului. Taxonomia bazată pe studiul secvențelor de ADN este considerată un criteriu auxiliar pentru identificarea speciilor și nu poate fi folosită decât în combinație cu informația furnizată de caracterele morfologice. În același timp, taxonomia integratoare pare a fi singura soluție în situația speciilor criptice. În cadrul studiului a fost amplificată gena mitocondrială *Citocrom c oxidaza, subunitatea I* și genele nucleare **ADNr 28S**, și regiunea necodificatoare **ITS2** prin procedeul PCR – Reacția în lanț a polimerazei. În baza secvențelor obținute a fost realizată o reconstrucție filogenetică. Delimitarea speciilor în baza datelor moleculare relevă prezența speciilor criptice în cadrul speciilor *Trissolcus rufiventris*, *Trissolcus scutellaris* și *Trissolcus semistriatus*, modelele de delimitare fiind susținute și de analiza caracterelor morfologice.

Referințe:

1. KONONOVA, S.V. Egg-parasitoids of the genus *Trissolcus* (Hymenoptera, Scelionidae, Telenominae) from the Palaearctic fauna (the *flavipes* morphological group). New species of the genus *Trissolcus*. In: *Zoologicheskii Zhurnal*, 2014, vol. 93(6) pp.743-753.
2. KOZLOV, M.A., KONONOVA, S.V. *Telenominae din fauna URSS*. Leningrad: Nauka, 1983. 335 p.
3. TALAMAS, E.J., JOHNSON, N.F., BUFFINGTON, M. Revision of Palearctic *Trissolcus* Ashmead (Hymenoptera, Scelionidae). In: *Journal of Hymenoptera Research*, 2017, vol. 56, pp.3-185.

4. TORTORICI, F., et al. A morphological, biological and molecular approach reveals four cryptic species of *Trissolcus* Ashmead (Hymenoptera, Scelionidae), egg parasitoids of Pentatomidae (Hemiptera). In: *Journal of Hymenoptera Research*, 2019, vol.73, pp.153-200.

Recomandat

Ovidiu Alin POPOVICI, dr., conf. univ.

VIABILITATEA ADN ÎN CICLURI SUCCESIVE DE CONGELARE-DECONGELARE

*Georgiana ONOFREI, masterandă,
Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași*

Scopul lucrării este de cuantificare calitativă și cantitativă, precum și de testare a capacității de amplificare a ADN total izolat din țesut muscular, de la indivizi de păstrăv curcubeu (*Onchorhynchus mykiss*) și somon (*Salmo salar*), expus la cicluri succesive de congelare–decongelare.

Practicată încă din cele mai vechi timpuri, fiind o tehnică folosită destul de des și cu rezultate excelente în prelungirea duratei de viață a produselor alimentare fragile, conservarea prin congelare rămâne și astăzi un proces tradițional [1].

Pornind de la datele statistice potrivit cărora cerința acestora pentru consum a crescut, ne confruntăm cu introducerea spre comercializare a diferitelor specii cu valoare economică scăzută, ca substitut pentru speciile menționate anterior. În acest sens, este necesară o identificare a speciilor, iar în cazul comercializării sub formă de file, identificarea morfologică este imposibilă, fiind necesară utilizarea unor tehnici de biologie moleculară.

Experimentul a fost conceput, astfel încât să poată fi evaluat efectul ciclurilor succesive de congelare (la -20°C și -80°C) – decongelare (la temperatura camerei), pornind de la țesut proaspăt. Au fost realizate 12 etape de extracție la diferite intervale de timp, incluzând martor proaspăt, dar și congelat (păstrat la congelator pe toată durata experimentului), fiind analizate spectrofotometric și electroforetic 94 de

probe. Izolarea și purificarea ADNt a fost realizată cu fenol:cloroform:alcoool izoamilic (25:24:1) [2], fiind preluat un volum standard de 500 μ l de supernatant. Cuantificarea cantitativă a ADNt a fost realizată prin analiză spectrofotometrică, utilizând un spectrofotometru ACTGene ASP-3700. Cuantificarea electroforetică ce permite evaluarea integrității a ADNt a fost realizată prin migrarea probelor în gel de agaroză 3%. După migrarea electroforetică a probelor, imaginile gelurilor au fost preluate în lumină UV și analizate în programul Gel Analyzer (UVP). Viabilitatea ADN, sau capacitatea acestor molecule de a participa la formarea de ampliconi, a fost testată prin PCR, metodă ce depinde direct de cantitatea și integritatea ADN, fiind realizată utilizând un kit de amplificare GoTaq® G2 Green Master Mix, într-un volum de 25 μ l și primeri specifici (Fish F1 și FishR1) pentru prima parte a genei mitocondriale citocrom oxidaza subunitatea 1. Ampliconii au fost ulterior validați și analizați prin electroforeză în gel de agaroză.

Realizând o comparație între cele două specii, se observă pentru ambele o creștere a cantității de ADNt ce semnifică o distrugere a structurilor celulare chiar după al 2-lea ciclu de congelare, mai accentuat în cazul probelor la -20°C (Fig. 1 și 2).

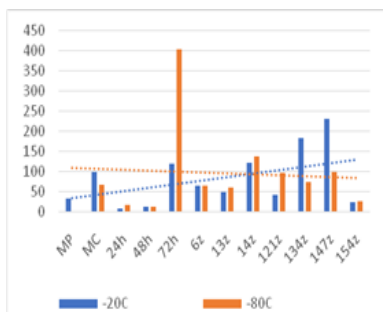

Fig. 1. Concentrațiile ADNt pentru specia *Onchorhynchus mykiss*

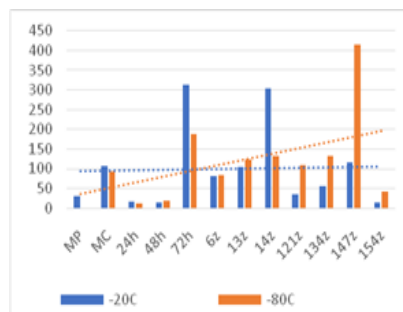

Fig. 2. Concentrațiile ADNt pentru specia *Salmo salar*

În ceea ce privește viabilitatea ADN prin PCR, se observă o scădere a cantității de template cauzată de o fragmentare accentuată a moleculelor mari (Fig. 3) necesare pentru amplificare.

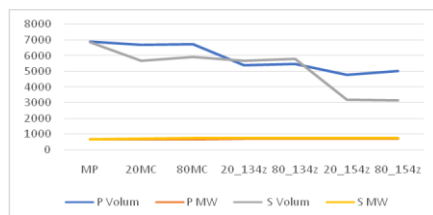

Fig. 3. Analiza ampliconilor genei COXI

Referințe:

1. ALIZADEH, E. *Contribution à l'étude des procédés combinés de congélation-décongélation sur la qualité du saumon (salmo salar); impact des procédés haute pression et conventionnels*. Thèse de Doctorat, Ecole Polytechnique de l'Université de Nantes, France, 2007, pp. 77-150.
2. AUSUBEL, F.M. et al. *Current protocols in molecular biology*. Vol. 1, cap. 2 – *Preparation and analysis of DNA. Phenol extraction and ethanol precipitation of DNA*. Ed by John WILEY & Sons, Inc., 1995, pp. 2.1.1.-2.1.3.

Recomandat

Lucian GORGAN, dr. hab., conf. univ.

**EFECTELE ANTIBACTERIENE ALE UNEI FLAVONOIDE
SINTETICE ÎMPOTRIVA UNEI TULPINI DE
STAPHYLOCOCCUS AUREUS REZISTENTĂ LA PENICILINĂ**

*Cristina-Veronica MOLDOVAN, masterandă,
Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași*

Organizația Mondială a Sănătății consideră rezistența la antibiotice o problemă la nivel global. Datorită acestui fenomen, terapia multor boli infecțioase devine dificil de realizat și tot mai puține medicamente prezintă eficiență împotriva bacteriilor patogene. Rezistența la antibiotice poate fi atât naturală (unele bacterii secretă β -lactamază, enzimă ce inactivează penicilina), cât și dobândită (mutații spontane, recombinarea ADN-ului sau schimbarea materialului

genetic al unei bacterii cu o altă bacterie) [3]. Printre cauzele rezistenței la antibiotice amintim: utilizarea necorespunzătoare a antibioticelor și administrarea excesivă a acestora pentru creșterea intensivă a animalelor. În acest context, diferite soluții alternative sunt explorate în scopul combaterii fenomenului de antibioretistență, printre strategiile numărându-se și testarea unor noi combinații de substanțe ce manifestă efect sinergic.

Scopul lucrării noastre a fost de a testa potențialul antibacterian al unei flavonoide sintetice triciclice cu sulf împotriva unei tulpini bacteriene de *Staphylococcus aureus* (izolată clinic) rezistentă la penicilină. Determinarea concentrației minime inhibitorii (CMI) s-a realizat prin metoda microdiluțiilor seriate [1]. Proprietățile antibacteriene ale flavonoidei au fost evidențiate folosind culturi discontinue asincrone. Efectul sinergic al flavonoidei cu penicilină a fost determinat prin metoda „checkerboard” [2].

Rezultatele studiului au evidențiat o concentrație minimă inhibitoare a flavonoidei Br-Cl de 15,62 $\mu\text{g ml}^{-1}$. La concentrații de 7,81 $\mu\text{g ml}^{-1}$ creșterea bacteriei *S. aureus* a fost inhibată pentru 12 ore. De asemenea, la o concentrație de 2 x CMI (31,24 $\mu\text{g ml}^{-1}$) nu s-a înregistrat nicio creștere a tulpinii testate până la 24 ore. Rezultatele obținute în urma utilizării metodei „checkerboard” au demonstrat existența unui efect sinergic al flavonoidei cu penicilina la mai multe concentrații testate. La concentrații de 3,9 $\mu\text{g ml}^{-1}$ flavonoidă și de 8 $\mu\text{g ml}^{-1}$ penicilină, creșterea bacteriei *S. aureus* a fost inhibată pentru 24 de ore.

Flavonoida sintetică testată de noi a dovedit un efect antibacterian pronunțat față de tulpina de *S. aureus* izolată clinic. În combinație cu penicilina, aceasta scade semnificativ rezistența bacteriei la antibioticul β -lactamic menționat anterior. Flavonoida Br-Cl poate reprezenta o soluție alternativă la combaterea fenomenului de rezistență la antibiotice, însă sunt necesare investigații ulterioare.

Referințe:

1. WIEGAND, I., HILPERT, K., HANCOCK, E. W. Agar and broth dilution methods to determine the minimal inhibitory concentration (MIC) of antimicrobial substances. In: *Nat. Protoc.*, 2008, no. 3(2), pp.163-175.

2. MARTINEZ-IRUJO, J.J., VILLAHERMOSA, M.L., ELBERDI, E., SANTIAGO, E. A Checkerboard Method to Evaluate Interaction Between Drugs. In: *Biochemical Pharmacology*, 1996, no. 51, pp. 635-644.
3. MILLER, E.L. The Penicillins: a review and update. In: *Journal of Midwifery and Women's Health*, 2002, no. 47(6), pp. 426-434.

Recomandat

Marius ȘTEFAN, dr. hab., prof. univ.

**КЛИНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕТАБОЛИЧЕСКИХ
ПРОЦЕССОВ ПРИ АЛЛОКСАНОВОМ ДИАБЕТЕ
У ЛАБОРАТОРНОЙ БЕЛОЙ КРЫСЫ НА ОСНОВЕ
ПРИМЕНЕНИЯ ВОДНОГО ЭКСТРАКТА
ИЗ *CALOTHRIX sp.***

Анна БАМБУЛЯК, мастерантка, биолого-почвенный факультет

Сахарный диабет – хронический метаболический синдром, характеризующийся высоким содержанием сахара в крови вследствие относительного или абсолютного дефицита гормона инсулина или нарушения его взаимодействия с клетками организма.

В последнее время эта болезнь преопределена значительной распространенностью заболевания, а также тем, что она является базой для развития сложных сопутствующих заболеваний и осложнений, которые приводят к снижению качества жизни и сокращению ее продолжительности [1].

Целью работы являлось изучение клинических аспектов метаболических процессов при аллоксановом диабете у лабораторной белой крысы на основе применения водного экстракта из *Calothrix sp.*

Экспериментальные исследования проводились на белых лабораторных крысах обоего пола массой тела 170-230 граммов, разделенных на группы: одна контрольная и три экспериментальные. После администрации препаратов крысы получали пищу и воду в равных количествах, тем самым поддерживались в условиях жизнедеятельности. Эксперимент длился 10 дней. Для обна-

ружения в моче белков, кетоновых тел и глюкозы, применяли качественную реакцию для осаждения с использованием специальных стандартных индикаторов: Mission и Medi-Test Combi 11.

Клинические проявления сахарного диабета определены нарушениями различных видов метаболизма: углеводного, липидного, белкового. Основой нарушений метаболизма при диабете является недостаточность действия инсулина в тканях-мишенях. Возникающая гипергликемия блокирует углеводный обмен, что затрудняет активный транспорт глюкозы из крови и внеклеточной жидкости внутрь клеток. Таким образом, недостаток инсулина приводит к нарушению всех видов обмена веществ. Гипергликемия вызывает глюкозурию, которая сопровождается увеличением мочеобразования. Недостаток глюкозы в клетках приводит к более интенсивному использованию в качестве источника энергии жиров. Накопление кетоновых тел в организме приводит к метаболическому кетоацидозу. Организм пытается снизить содержание в крови этих побочных продуктов и выводит кетоновые тела с мочой (кетонурия) [2, 3].

Результаты наших исследований также выявили присутствие глюкозы, белков и кетоновых тел в моче крыс с экспериментальным диабетом. Однако введение водного экстракта из *Calothrix sp.* при аллоксановом диабете поддерживает эти показатели в пределах нормы.

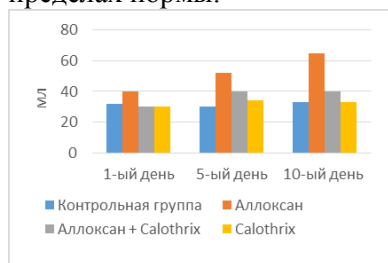

Рис. 1. Количество употребляемой воды (мл) белыми крысами при аллоксановом диабете на фоне введения *Calothrix sp.*

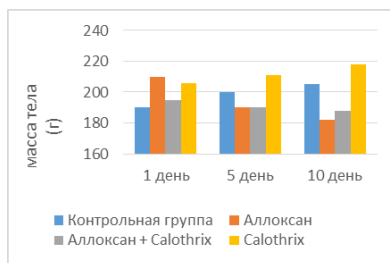

Рис. 2. Изменение массы тела (г) у белых крыс при аллоксановом диабете на фоне введения *Calothrix sp.*

Первые признаки диабета проявлялись в виде резкого увеличения суточного потребления воды. У лабораторных белых крыс в группе аллоксан была зафиксирована полидипсия (Рис. 1), которая явилась причиной внутриклеточной дегидратации и повышения концентрации глюкозы в крови, обусловленной экспериментальным диабетом. Кроме того, была замечена большая потеря массы тела (Рис. 2), в основном из-за чрезмерного катаболизма белка. Эти существенные снижения особенно наблюдались в группе аллоксана. При введении водного экстракта из *Calothrix sp.* на фоне аллоксана было замечено, что масса тела поддерживается в пределах нормы, как и снижение гипергликемии и глюкозурии и, следовательно, происходит нормализация метаболизма.

Выводы. Клинические проявления экспериментального диабета определены нарушениями различных видов метаболизма: углеводного, липидного, белкового.

Результаты проведенного эксперимента показали, что введение водного экстракта из *Calothrix sp.* белым крысам способствует нормализации обменных процессов и уровня глюкозы в крови при аллоксановом диабете.

Литература:

1. BACALOV, Iu., CRIVOI, A., ENACHI, T. *Diabetul alloxani (experimental): Îndrumar instructiv-metodic pentru studenți*. Chișinău: CEP USM, 2007. 47 p.
2. СЕРЫХ, М.М. *Современное представление о механизме действия гормонов: Учебное пособие к спецкурсу «Избранные главы биохимии»*. Куйбышев, 1980. 56 с.
3. МИХАЙЛИЧЕНКО, В.Ю., СТОЛЯРОВ, С.С., СТАРЫХ, А.А. Патологические аспекты развития аллоксанового сахарного диабета у крыс в эксперименте. В: *Современные проблемы науки и образования*, 2015, № 5.

*Рекомендовано
Юрий БАКАЛОВ, докт., доцент*

**ВЛИЯНИЕ РЕСВЕРАТРОЛА НА ГЕМАТОЛОГИЧЕСКИЕ
ПОКАЗАТЕЛИ ПРИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМ
САХАРНОМ ДИАБЕТЕ**

*Алёна ЛУЖАНСКАЯ, мастерантка,
биолого-почвенный факультет*

Согласно статистическим данным в Республике Молдова на 2018 г. – каждый 30-й житель, или около 120 000 человек, страдает от сахарного диабета (СД), каждый 90-й житель умирает от осложнений СД, т.е. смертность от диабета составляет 11,8 на 10 000 жителей Молдовы. В мировом масштабе, согласно данным Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ), свыше 425 млн. человек страдают сахарным диабетом [4].

Наблюдающийся рост заболеваемости сахарным диабетом, многообразие и тяжесть вызываемых им осложнений выдвигают вопросы борьбы с СД в число важнейших проблем здравоохранения. Сахароснижающая фармакотерапия основана в основном на применении синтетических препаратов, которые при длительном приеме вызывают серьезные побочные эффекты, что мотивирует исследователей к поиску и созданию антидиабетических препаратов с минимумом побочных и токсичных эффектов, например – полифенольных соединений растительного происхождения, одним из которых является ресвератрол [3].

Ресвератрол (РСВ) продуцируется растениями в ответ на стрессовые воздействия, содержится в кожце и косточках темных сортов винограда, в красном вине, какао-бобах, шелковице, арахисе и др. [1, с.182]. РСВ оказывает положительный эффект при СД и диабетических осложнениях, повышая чувствительность к инсулину и улучшая функцию сосудистого эндотелия, проявляет также противовоспалительное, противоопухолевое, антигликемическое, антиоксидантное, противовирусное, омолаживающее, нейро-, гепато- и кардиопротекторное и другие свойства [2, с.762; 1].

Для эксперимента, в качестве объекта исследования, было отобрано 40 белых лабораторных крыс, с массой тела 120-180 г.,

которые были разделены на 4 группы: 3 группы экспериментальные и одна контрольная: I группа (контрольная), 10 крыс, которым вводили 1 мл физиологического раствора во внутрибрюшинную область; II группа – 10 крыс, которым внутрибрюшинно вводили аллоксан в соотношении 200 мг на 1 кг массы тела (1 мл 5% р-ра аллоксана); III группа – 10 крыс, которым вводили перорально ресвератрол, полученный из винограда сорта *Vitis vinifera*, в соотношении 0,010 г на животное, разведенного в 0,3 мл дистиллированной воды; IV группа – 10 крыс, которым после внутрибрюшинного введения аллоксана перорально вводился ресвератрол из сорта *Vitis vinifera*.

В первую очередь были проведены исследования уровня глюкозы в крови. Наблюдалось значительное снижение показателей глюкозы в крови животных на фоне приема ресвератрола: если во II группе, где вводился только аллоксан, показатель глюкозы $9,61 \pm 0,23$ ммоль/л, то в IV группе, где вводился аллоксан и ресвератрол, показатель глюкозы $6,25 \pm 0,19$ ммоль/л, что подтверждает антидиабетические эффекты ресвератрола.

Уровень эритроцитов крови в группе аллоксана (группа II) падал до $6,32 \times 10^{12} \pm 0,24$ ед/л, по сравнению с контрольной группой, где уровень эритроцитов $7,21 \times 10^{12} \pm 0,11$ ед/л. При применении ресвератрола с аллоксаном (группа IV) уровень эритроцитов $7,03 \times 10^{12} \pm 0,06$ ед/л, а в группе, где применялся только ресвератрол, $7,32 \times 10^{12} \pm 0,18$ ед/л., наблюдалась тенденция относительного увеличения эритроцитов крови на фоне применения ресвератрола.

Полученные показатели гемоглобина при аллоксановом сахарном диабете (группа II) указывают на анемию 1-й степени – $101,4 \pm 0,42$ г/л, в то время как в группе IV, где вводились аллоксан и ресвератрол, уровень гемоглобина оставался всё еще ниже нормы, но существенно увеличился по сравнению с группой аллоксана и составил $112,7 \pm 0,73$ г/л, что доказывает положительный эффект в лечении анемии ресвератролом при экспериментальном сахарном диабете.

Скорость оседания эритроцитов (СОЭ) в экспериментальной группе аллоксан + ресвератрол составила $11,3 \pm 0,47$ мм/час по сравнению с группой аллоксана, где СОЭ достигла $15,7 \pm 0,36$

мм/час, что в очередной раз доказало эффективность ресвератрола в улучшении показателей крови при сахарном диабете, а также его противовоспалительное действие на организм.

Выводы. Полученные результаты исследования свидетельствуют о значительном антигликемическом и противовоспалительном эффектах ресвератрола, а также относительной нормализации исследуемых показателей крови на фоне приёма ресвератрола, что говорит о его перспективности применения в будущем в качестве антидиабетического средства и в целях защиты организма от вредных последствий гипергликемии.

Литература:

1. КАРОМАТОВ, И.Д. и др. Биологически активное вещество растительного происхождения Ресвератрол – лечебные свойства. В: *Биология и интегративная медицина*, 2018, №3(20), сс.178-198.
2. СОКОЛОВА, Л.К., ПУШКАРЕВ, В.М. Перспективы использования ресвератрола для лечения сахарного диабета и его осложнений. В: *Практикующему эндокринологу*, 2018, №8, сс. 761-768.
3. СОКУРЕНКО, М.С., СОЛОВЬЕВА, Н.Л. Действие ресвератрола при лечении сахарного диабета 2 типа. В: *Вопросы питания*, 2016, №5 (85), сс. 123-124.
4. <https://diez.md/2019/11/14/120-de-mii-de-persoane-dintre-care-500-copii-suferade-diabet-zaharat-moldova-ce-solutii-propun-autoritatile/>

Рекомендовано

Аурелия КРИВОЙ, докт. хаб., проф. унив.

IZOLAREA ȘI CHARACTERIZAREA NOILOR TULPINI DE *BACILLUS THURINGIENSIS* PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

Tatiana POPOV, masterandă, Facultatea Biologie și Pedologie

Speciile *Helicoverpa armigera* Hübner (1808) și *Spodoptera exigua* Hübner (1808) (*Lepidoptera*, *Noctuidae*) sunt dăunători semnificativi ai culturilor agricole, cu un spectru larg de gazde, printre care tomatele, cartoful, ardeiul gras, varza, ceapa, floarea-soarelui și porumbul [3, 5]. Atât în Republica Moldova, cât și în alte țări, pentru combaterea acestor dăunători se aplică pe larg insecticide chimice.

Insecticidele reprezintă cea mai toxică clasă de pesticide, contaminatează solul și apa, acționează nu doar asupra organismelor-țintă, dar și asupra altor organisme, inclusiv omul, dereglând echilibrul natural [1]. Conștientizarea gradului de severitate a daunelor cauzate de utilizarea insecticidelor chimice a contribuit la dezvoltarea noilor produse de uz fitosanitar prietenoase mediului. O astfel de alternativă a insecticidelor chimice este utilizarea microorganismelor (virusuri, bacterii și fungi). Acestea manifestă eficacitate înaltă, sunt nepatogene pentru oameni, mamifere, păsări, animale acvatice, dar sunt letale pentru numeroase specii de insecte dăunătoare [4]. Proprietățile insecticide ale speciei *Bacillus thuringiensis* Berliner (1911) (*Bacteria, Bacillaceae*) au fost remarcate cu mulți ani înainte de identificarea acestei bacterii, primele utilizări fiind datate încă în Egiptul antic [8]. În timpul sporulării *B. thuringiensis* (*Bt*) produce proteine cristaline numite σ -endotoxine (*cry* toxine), care manifestă acțiune insecticidă. Produsele pe bază de *Bt* se aplică pe larg în cadrul programelor de management al insectelor dăunătoare [10]. În Republica Moldova au fost izolate câteva tulpini de *Bt* care manifestă activitate insecticidă contra unor specii de coleoptere și lepidoptere [7]. Însă nu există date privind izolarea tulpinilor de *Bt* cu activitate insecticidă sporită contra speciilor *H. armigera* și *S. exigua*.

Astfel, scopul cercetărilor a fost de a izola și caracteriza tulpini autohtone de *B. thuringiensis*, agenți potențiali de control biologic al speciilor *H. armigera* și *S. exigua*. Izolarea microorganismelor din corpul insectelor s-a efectuat conform metodei descrise anterior [6]. Pentru întreținerea de rutină, culturile au fost inoculate pe mediul nutritiv cu următoarea componentă (g/l): triptonă (sau hidrolizat pancreatic de cazeină) – 12, triptoză – 12, NaCl – 6, agar microbiologic – 10. Au fost studiate proprietățile morfologice macroscopice ale culturilor, și anume: dimensiunile coloniilor, forma, însușirile optice, culoarea coloniilor, caracterul suprafeței, situarea coloniilor pe mediu, profilul coloniei. Pentru studiile ulterioare au fost selectate acele culturi care au demonstrat proprietăți similare speciei *B. thuringiensis* [2, 9]. Tulpinile selectate conform proprietăților morfologice ale coloniilor au fost examinate microscopic folosind colorația Gram.

Drept rezultat al cercetărilor efectuate au fost izolate în cultură pură 60 de tulpini bacteriene, dintre care 23 de tulpini au prezentat proprietăți morfologice similare speciei *B. Thuringiensis*, și anume: forma coloniilor circulară neregulată, netransparente, culoarea albă/cremoasă, suprafața lucidă, coloniile situate la suprafața mediului cu profilul plat. Dintre cele 23 de tulpini selectate, 13 au fost gram pozitive, iar 10 gram negative. Tulpinile selectate după particularitățile morfologice ulterior vor fi supuse testărilor biochimice și va fi efectuată analiza molecular-genetică pentru identificarea acestora la nivel de specie. De asemenea, urmează a fi evaluată activitatea insecticidă a tulpinilor împotriva mai multor specii de insecte. Investigarea microflorei speciilor *H. armigera* și *S. exigua* prezintă un interes major datorită oportunității de a izola tulpini autohtone de *B. Thuringiensis*. Elaborarea și utilizarea bioinsecticidelor pe bază de *B. Thuringiensis* va contribui la dezvoltarea agriculturii sustenabile în Republica Moldova.

Referințe:

1. AKTAR, M.D.W., SENGUPTA, D., CHOWDHURY, A. Impact of pesticides use in agriculture: their benefits and hazards. In: *Interdisciplinary toxicology*, 2009, vol. 2, pp. 1-12.
2. *Bergey's manual of determinative bacteriology*. Eds. BREED, R.S., MURRAY, E.G.D., SMITH, N.R. 1957. 7th Ed., pp. 614-619.
3. GREENBERG, S.M., SAPPINGTON, T.W., LEGASPI, B.C., LIU, T.-X., SETAMOU, M. Feeding and life history of *Spodoptera exigua* (Lepidoptera: Noctuidae) on different host plant. In: *Annals of the Entomological Society of America*, 2001, vol. 94, pp. 566-575.
4. HERNANDEZ-FERNANDEZ, J. *Bacillus thuringiensis*: a natural tool in insect pest control. In: *The handbook of microbial bioresources*, 2016. Eds by V.K. GUPTA et al., pp. 121-139.
5. <https://www.cabi.org/>. CABI, CABI websites, Invasive species, Species, Explore the species, Datasheet (accesat la data 02.03.2020).
6. MOLDOVAN, A., MUNTEANU-MOLOTIEVSKIY, N., TODERAS, I. Studii preliminare privind agenții de control biologic al dăunătorilor tomatelor în Republica Moldova. În: *Materialele Simpozionului internațional „Ecologia funcțională a animalelor”* consacrat aniversării a 70 de ani de la nașterea academicianului Ion Toderaș, 21 septembrie 2018. Chișinău, Republica Moldova, pp. 287-289.

7. MOLDOVAN, A., TODERAS, I., MUNTEANU-MOLOTIEVSKIY, N. Noi agenți bacterieni de control biologic al insectelor dăunătoare în Republica Moldova. În: *Materialele simpozionului internațional "Actual Problems of Zoology and Parasitology: Achievements and Prospects"*, 13 octombrie 2017. Chișinău, Republica Moldova, pp. 303-309.
8. OSMAN, G.E.H., RASHA ALREADY, ASSAEEDI, A.S.A., ORGANJI, S.R., EL-GHAREEB, D., ABULREESH, H.H., ALTHUBIANI, A.S. Bioinsecticide *Bacillus thuringiensis* a Comprehensive Review. În: *Egyptian Journal of Biological Pest Control*, 2015, vol. 25(1), pp. 271-288.
9. PALMA, L. Protocol for the fast isolation and identification of insecticidal *Bacillus thuringiensis* strains from soil. In: *Bt Research*, 2015, vol. 6., no. 7, pp. 1-3.
10. OLSON, Sara. An analysis of the biopesticide market now and where it is going. În: *Outlooks on Pest Management*, 2015, vol. 26, no. 5, pp. 203-206.

Recomandat

Anna MOLDOVAN, lector univ.

Natalia MUNTEANU-MOLOTIEVSKIY, dr., conf. cercet.

ИЗУЧЕНИЕ ГЕМАТОЛОГИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ КРОВИ ПРИ ВВЕДЕНИИ РЕСВЕРАТРОЛА НА ФОНЕ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО САХАРНОГО ДИАБЕТА

Руслана РОШКА, мастерантка, биолого-почвенный факультет

Сахарный диабет (СД) приобретает все большую распространенность в мире. Если в 1995 году, насчитывалось около 4,0% населения, страдающего СД, то к 2025 г. ожидается, что число таких пациентов возрастет до 5,4% мирового населения [2].

СД является фоном для развития инфекционно-воспалительных заболеваний мочеполовой системы. Известно, что у большинства больных СД 2 имеется избыточная масса тела, и вырабатываемый жировой тканью лептин прямо или косвенно может стимулировать секрецию гонадотропного гормона [1]. Торможе-

ние секреции этого фактора и отсутствие механизма положительной обратной связи между яичниками и гипофизом у девочек препятствует росту доминантного фолликула и овуляции [3].

Цель работы: изучение влияния ресвератрола на гематологические показатели крови на фоне экспериментального диабета.

Материалы и методы исследований. Были использованы белые лабораторные крысы с массой от 135 до 180 граммов. Для проведения опыта 80 крыс были разделены на 4 экспериментальные группы:

- *Группа I* – 20 крыс, контрольная группа, которым вводили физиологический раствор 1 мл, внутривентриально.
- *Группа II* – 20 крыс, вводили аллоксан во внутривентриальную область в виде раствора 200 мг на кг массы тела.
- *Группа III* – 20 крыс, которым вводили орально ресвератрол из винограда *Vitis vinifera*.
- *Группа IV* – 20 крыс, которым вводили аллоксан во внутривентриальную область + ресвератрол.

Модель диабета была получена путем инъекции аллоксана в виде 5% раствора (200 мг/кг).

Полученные результаты

Было отмечено, что у животных с экспериментальным диабетом проявляются следующие показатели:

- а) изменение фенотипа животных и их поведения;
- б) изменение объема используемой воды;
- в) изменение массы тела животных;
- г) изменение клинических показателей крови;
- д) изменение количества потребляемой пищи;
- е) уровень глюкозы в крови;
- ж) наличие кетоновых тел, белков в моче.

При введении препарата ресвератрола на фоне экспериментального сахарного диабета происходило изменение массы тела. В наших опытах на протяжении всего эксперимента масса тела крыс (группа II), которым вводился аллоксан уменьшалась, в то время как в группе крыс, которым вводили препарат ресвератрол, масса тела к концу эксперимента была возвращена к норме.

Из таблицы заметно, что уровень глюкозы в крови в группах I и III находился в пределах нормы. В группе крыс с введением аллоксана уровень глюкозы в крови повышенный, что свидетельствует о прогрессирующем нарушении. Исходя из уровня глюкозы крови крыс, которым вводили ресвератрол (группа IV), можно сделать вывод, что ресвератрол обладает гипогликемическим эффектом.

Таблица

Уровень глюкозы в крови (ммоль/л) при введении ресвератрола на фоне экспериментального сахарного диабета ($P < 0,05$; $P > 0,05$)

	Группа I n=10	Группа II n=10	Группа III n=10	Группа IV n=10
Глюкоза, (ммоль/л)	Контрольная	Alloxan	Resveratrol	Alloxan + Resveratrol
	4,96±0,28 P	9,61±0,23 <0,05	5,37±0,34 >0,05	6,25±0,19 <0,05

Интересные данные были получены об изменении уровня употребления воды (мл) при введении препарата ресвератрол на фоне экспериментального сахарного диабета. В группе крыс с введением аллоксаном на протяжении эксперимента уровень употребляемой воды значительно увеличивался, что говорит о прогрессирующем сахарном диабете. В группе IV уровень потребления воды увеличивался к десятому дню эксперимента, однако после начала введения крысам ресвератрола уровень потребляемой воды значительно снижался и соответствовал уровню потребления воды здоровыми крысами.

Выводы

В ходе эксперимента продемонстрировано положительное влияние препарата ресвератрола на уровень сахара в крови крысы с экспериментальным диабетом. Общий анализ крови показал, что у крыс, которым вводили ресвератрол, уровень сахара имел тенденцию к нормализации и масса тела приближалась к норме.

Литература:

1. DAVID, R. Whiting, GUARIGUATA, L. Weil, C. SHAW, J. IDF Diabetes Atlas: Global estimates of the prevalence of diabetes for 2011 and 2030. In: *Diabetes Atlas*. Volume 94. Issue 3, December 01, 2011, pp.311-321.

*Sesiune națională cu participare internațională
de comunicări științifice studențești, ediția a XXIV, USM*

2. РОЖИВАНОВ, Р.В., АКИМОВА, А.Н., ДУБСКИЙ, С.А., КУРБАТОВ, Д.Г., ДЕДОВ, И.И. Особенности заболеваний мочеполовой системы при сахарном диабете. В: *Сахарный диабет*, 2002, №2, сс. 40-43.
3. ПОТИН, В.В., БОРОВИК, Н.В., ТИСЕЛЬКО, А.В. Сахарный диабет и репродуктивная система женщины. В: *Клинические лекции*, 2006, №1, сс.85-90.

*Рекомендовано
Аурелия КРИВОЙ, докт. хаб., проф. унив.*

CHIMIE ȘI TEHNOLOGIE CHIMICĂ

CASC3 DEPLETION IN HEK293 CELLS CAUSES UPREGULATION OF NMD-SENSITIVE mRNA TRANSCRIPTS

*Maria-Bianca BULIMAGA, master student,
Faculty of Mathematics and Natural Sciences, University of Cologne*

The exon junction complex (EJC) is a protein complex composed of four core components-EIF4A3, RBM8A, MAGOH, and CASC3- and several peripheral components. During splicing, it is deposited ~20–24 nucleotides (nt) upstream of exon-exon junctions [1]. Besides its ability to influence splicing decisions, the EJC also plays a role in the nonsense-mediated mRNA decay (NMD) pathway, namely-it serves as a mark of a premature termination codon (PTC): during translation, EJCs are displaced from the mRNA transcript by ribosomes; in the case of premature termination, EJCs downstream of PTCs are not removed and can trigger nonsense-mediated mRNA decay (if they are located at least ~50-55 nt. downstream of the PTC), leading to the degradation of the transcript [2]. Some sources suggest that CASC3 is essential for the EJC-dependent activation of NMD [3, 4] by showing that NMD efficiency for PTC-containing reporter mRNAs decreased in the absence of CASC3; others imply that CASC3 plays a minor role in NMD and only for certain targets [5]. However, the exact function of CASC3 in relation to NMD activation is not known.

To investigate the function of CASC3 in NMD, we first generated HEK293 cell lines containing 1-480 residue truncated CASC3 constructs derived from either the wild type (WT) CASC3 or from a mutant (two mutant were used: an F188D/W218D mutant that has binding with EIF4A3 impaired and cannot join the EJC; and an NES mutant, which has a mutated nuclear export signal). For this, we stably integrated cumate-inducible CASC3 WT (wild type), 188/218, and NES (as well as a FLAG-EmGFP construct as control) into CASC3 knock-out HEK293 cells. The 1-480 residue stretch contains all domains of CASC3 that are essential for its function [4]. After obtaining sufficiently confluent cultures, we induced the expression of the

constructs and performed mRNA extraction and cDNA synthesis. Meanwhile, from the differential expression analysis results (DESeq2) we found genes that showed a significantly higher expression level in the KO than the control. Besides being upregulated in the KO, some of these genes displayed an additional interesting feature: an exon inclusion. Finally, we selected two genes-HNRNPL and WHAMM-and designed PCR primers for them (situated in the exons adjacent to the included ones: exons 6 and 7, exons 5 and 6, respectively) in order to test these exon inclusion events in our cDNA samples and to verify whether there is a correlation between the lack-of-function/absence of CASC3 and the presence of these alternatively spliced transcripts. Primers were designed in such a manner that the additional exon would be amplified together with a small sequence of the adjacent introns, resulting in DNA fragments of different lengths if the exon were included or not. The cDNA obtained previously was amplified in a PCR reaction using the designed primers and subsequently loaded on an agarose gel (Figure). The inclusion of an exon would result in a larger DNA fragment on the gel.

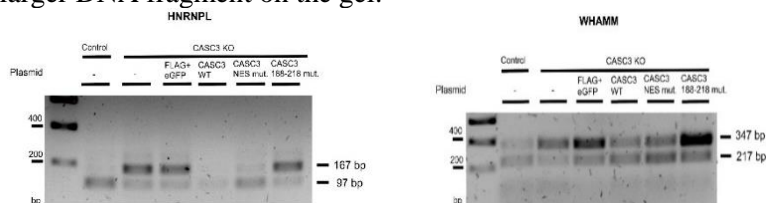

Figure. KO-rescue experiment: agarose gels with DNA fragments obtained by PCR with primers designed for the specific events. (A) HNRNPL. (B) WHAMM

For HNRNPL, we observe that the positive control (normal HEK293 cells) shows a band for the shorter fragment (i.e. no exon inclusion), whereas the two negative controls (CASC3 KO with no additional plasmid or a FLAG-EmGFP plasmid) have a significant band for the larger fragment (i.e. exon inclusion). The phenotype was rescued by the addition of WT CASC3, as we can see a profile similar to the positive control (although weaker, probably due to a lower amount of DNA). The CASC3 NES mutant was also able to restore the activity,

whereas the 188/218 mutant was not. In the case of WHAMM, we witnessed an analogous profile, although the endogenous levels of the alternatively spliced transcript seemed to be higher, as the band was noticeable even in the positive control. These results indicate that binding of CASC3 to EIF4A3 is essential for its function. Starting from the findings reported by Gehring et al. (2009) and Gerbracht et al. (2019) that CASC3 serves as a bridge between the EJC and the NMD machinery, we surmised that these transcripts might be targeted by NMD, hence they are present in low quantities in normal cells, whereas in the absence of CASC3 function they are stabilised and can be found in larger numbers (as seen in Figure). Furthermore, this hypothesis can be (partially) proved by the presence of PTCs which we found in the included exons, which are necessary for the activation of NMD. Based on these results, we hypothesise that the upregulation of alternatively spliced transcripts featuring an exon inclusion that we observed is due to impaired NMD, caused by CASC3 absence/loss-of-function. Furthermore, CASC3 must be bound to the EJC (and the mRNA) in order to perform its function in NMD activation.

In summary, we found that the depletion of CASC3 leads to the accumulation of some NMD-sensitive alternatively spliced transcripts, suggesting that CASC3 is needed for the activation of NMD (at least for a subset of mRNAs).

References:

1. GERBRACHT, J.V., GEHRING, N.H. The exon junction complex: structural insights into a faithful companion of mammalian mRNPs. In: *Biochem Soc Trans*, 2018, vol. 46(1), pp.153-161.
2. KUROSAKI, T., MAQUAT, L.E. Nonsense-mediated mRNA decay in humans at a glance. In: *J Cell Sci*, 2016, vol. 129, pp. 461-467.
3. GEHRING, N.H., LAMPRIKAKI, S., HENTZE, M.W., KULOZIK, A.E. The hierarchy of exon-junction complex assembly by the spliceosome explains key features of mammalian nonsense-mediated mRNA decay. In: *PLoS Biol*, 2009, 7, e1000120.
4. GERBRACHT, J. V., BOEHM, V. et al. CASC3 promotes transcriptome-wide activation of nonsense-mediated decay by the exon junction complex. In: *bioRxiv* 811018, 2019.
5. MABIN, J.W. et al. The Exon Junction Complex undergoes a compositional switch that alters mRNP structure and nonsense-mediated mRNA decay activity. In: *Cell Rep*, 2018, vol. 25, pp. 2431-2446, e2437.

STAREA UNOR APE NATURALE EVALUATĂ ÎN BAZA CONCENTRAȚIEI COMPONENTILOR CICLULUI OXIGENULUI (a. 2019)

*Dorina POPA (CACEAN), masterandă,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică*

Pornind de la faptul că pentru apele naturale ciclul biogeochimic al oxigenului este indispensabil realizării proceselor de autopurificare, care, la rândul lor, asigură calitatea acestora, au fost efectuate măsurări privind concentrația unor componente ai ciclului oxigenului și a substanțelor oxidate de către aceștia. Obiectele monitorizate au fost fl. Nistru, în segmentul barajul Dubăsari–or.Vadul lui Vodă, afluenții săi r. Răut și r. Ichel, la gurile de confluență cu fluviul, precum și două lacuri de acumulare amplasate în bazinul hidrografic al fl. Nistru, Ghidighici și Dănceni. Probele de apă au fost colectate din stratul de la suprafață ($h = 0,5$ m).

Examinând valorile obținute pentru peroxidul de hidrogen (H_2O_2), deducem că acestea au fost frecvent mai aproape de limita inferioară a ecartului de valori stabilite pentru apele cu situația bună și au fost cuprinse în limitele valorilor: $5,4-11,0 \mu g/L$, fl. Nistru; $8,3-18,4 \mu g/L$, lac. Ghidighici; $10 \mu g/L$, lac. Dănceni. Chiar dacă concentrațiile măsurate indicau cantități scăzute de H_2O_2 , mai frecvent de până la $10,0 \mu g/L$, totuși acestea mențineau caracterul redox cinetic al apelor oxidant (Tab. 1).

Tabelul 1

Conținutul H_2O_2 ($\mu g/l$) al reducătorilor peroxidazici ($\mu g/l$)
și starea redox (a. 2019)

Punctul de captare	Data capătării									
	20.02.2019 (1)		09.04.2019 (2)		07.05.2019 (3)		19.06.2019 (4)		22.10.2019 (5)	
	H_2O_2 / Red.	starea redox	H_2O_2 / Red.	starea redox	H_2O_2 / Red.	starea redox	H_2O_2 / Red.	starea redox	H_2O_2 / Red.	starea redox
fl. Nistru (în aval baraj Dubăsari)	5,5 / 0,0	ox.	0,0 / 0,8	red.	11,0 / 0,0	ox.	0,0 / 0,8	red	7,5 / 0,0	ox.
r. Răut (gura de vărsare)	0,0 / 0,0	inst.	0,0 / 1,6	red.	0,0 / 0,0	inst.	0,0 / 0,7	red	0,0 / 0,0	inst.
fl. Nistru (în amonte or. Criuleni)	6,6 / 0,0	ox.	0,0 / 1,1	red.	11,0 / 0,0	ox.	0,0 / 0,7	red	10,6 / 0,0	ox.

ȘTIINȚE ALE NATURII ȘI EXACTE
Chimie și Tehnologie Chimică

r. Ichel (gura de vărsare)	0,0 / 0,0	inst.	0,0 / 1,8	red.	0,0 / 0,0	inst.	0,0 / 1,1	red	0,0 / 0,0	inst.
fl. Nistru (or. Vadul lui Vodă)	5,4 / 0,0	ox.	0,0 / 1,2	red.	4,8 / 0,0	ox.	0,0 / 0,6	red	7,8 / 0,0	ox.
Lac. Ghidighici	8,3 / 0,0	ox.	0,0 / 0,0	inst.	18,3 / 0,0	ox.	18,4 / 0,0	ox.	0,0 / 0,0	inst.
Lac. Dănceni	10,0 / 0,0	ox.	0,0 / 1,5	red.	10,0 / 0,0	ox.	0,0 / 1,2	red	0,0 / 0,0	inst.

inst. – instabilă; *ox.* – oxidantă; *red.* – reducătoare

Circuitul H_2O_2 în bazinele acvatice este strâns legat de circuitul radicalilor OH, cele mai reactive particule din ciclul biogeochimic al oxigenului și cu acțiune importantă în procesul de autopurificare. Dinamica conținutului de radicali OH a fost evaluată indirect, după parametrul *capacitatea de inhibiție*, acesta stabilește gradul de poluare al apelor cu substanțe ce sunt oxidate de către radicalii OH (Tab. 2).

Tabelul 2

Capacitatea de înhibiție (s^{-1}) și gradul de poluare al apelor cu captori de radicali OH (a. 2019)

Punctul de captare	Data captării									
	20.02.2019		09.04.2019		07.05.2019		19.06.2019		22.10.2019	
	$\Sigma k_s \cdot 10^5, s^{-1}$	grad de poluare	$\Sigma k_s \cdot 10^5, s^{-1}$	grad de poluare	$\Sigma k_s \cdot 10^5, s^{-1}$	grad de poluare	$\Sigma k_s \cdot 10^5, s^{-1}$	grad de poluare	$\Sigma k_s \cdot 10^5, s^{-1}$	grad de poluare
fl. Nistru (în aval baraj Dubăsari)	2,1	ușor poluată	2,7	ușor poluată	3,2	moderat poluată	2,9	ușor poluată	4,6	moderat poluată
r. Răut (gura de vărsare)	8,0	poluată	6,7	poluată	4,5	moderat poluată	6,8	poluată	6,9	poluată
fl. Nistru (în amonte or. Criuleni)	4,2	moderat poluată	1,0	ușor poluată	3,2	moderat poluată	4,1	moderat poluată	3,4	moderat poluată
r. Ichel (gura de vărsare)	7,0	poluată	3,0	moderat poluată	6,0	poluată	11,3	înalț poluată	4,1	moderat poluată
fl. Nistru (or. Vadul lui Vodă)	3,0	moderat poluată	1,0	ușor poluată	2,8	ușor poluată	2,9	ușor poluată	3,4	moderat poluată
Lac. Ghidighici	2,0	ușor poluată	1,8	ușor poluată	1,6	ușor poluată	3,1	moderat poluată	4,1	moderat poluată
Lac. Dănceni	6,0	poluată	3,9	moderat poluată	4,8	moderat poluată	4,0	moderat poluată	7,1	poluată

Analizând valorile parametrului *capacitatea de inhibiție* pentru apele nistrene, constatăm că acestea formează un șir de date destul de omogen $(2,0-3,4) \cdot 10^5 s^{-1}$. Gradul ușor și moderat de poluare al apelor

arată o utilizare, aproape la același nivel, a radicalilor OH pe întreg tronsonul supravegheat, fără a conduce la descreșteri semnificative ale concentrației acestora. Monitorizarea afluenților (r. Răut și r. Ichel) a scos în evidență faptul că în aceste ape a existat un consum înalt de radicali OH, valorile înregistrate ale parametrului $\Sigma k_i S_i$ întrecând cifra de $5,0 \cdot 10^5 \text{ s}^{-1}$. Valoarea medie anuală a indicatorului *capacitatea de inhibiție* a fost de ordinul $2,5 \cdot 10^5 \text{ s}^{-1}$ pentru apele lac. Ghidighici și de $5,2 \cdot 10^5 \text{ s}^{-1}$ pentru lac. Dănceni, prin urmare, în ultimul a existat un consum mai înalt de radicali OH.

Supravegherea celor trei grupe de obiecte acvatice a relevat un nivel redus al concentrațiilor componentelor ciclului biogeochimic al oxigenului, situație stabilită ca urmare a menținerii unui grad înalt de poluare a acestor ape.

*Recomandat
Elena BUNDUCHI, dr., conf. univ.*

FUNȚIONALIZAREA CHITOSANULUI CU POLIFENOLI PRIN MECANISM RADICALIC

*Mihail CEACÎRU, Cristina CEACÎRU, masteranzi,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică*

Chitina și chitosanul prezintă interes comercial datorită nivelului ridicat de azot (6,89%), comparativ cu cel din celuloză (1,25%). Majoritatea polimerilor din zilele noastre sunt materiale sintetice, biocompatibilitatea și biodegradabilitatea lor sunt mult mai limitate decât ale polimerilor naturali, cum ar fi celuloza, chitina, chitosanul și derivații lor.

Chitosanul este un biopolimer care prezintă grupări funcționale reactive susceptibile la modificări chimice și s-a dovedit a fi un polimer funcțional care se grefează covalent cu moleculele de antioxidant. Posibilitatea de funcționalizare a chitosanului cu antioxidanți prin procedură radicalică îmbunătățește semnificativ performanța biomacromoleculor, deschizând noi aplicații în domeniul biomedical și farmaceutic.

Moleculele de antioxidanți, grefate covalent cu polimeri, îmbunătățesc stabilitatea și proprietățile funcționale, precum și extinderea aplicabilității polimerilor. În acest scop, au fost dezvoltate diferite strate-

gii sintetice de grefare a chitosanului cu polifenoli printr-o reacție radicalică liberă, utilizând sistemul redox (I) acid ascorbic/peroxidul de hidrogen (AAs/H₂O₂) și sistemul redox (II) Fe²⁺/H₂O₂. Această metodă permite funcționalizarea chitosanului cu polifenoli și obținerea unor randamente mari de reacție, fără generarea de compuși toxici.

Chitosanul grefat cu polifenoli a fost sintetizat conform metodei Curcio et al. (2009) cu unele modificări. Chitosanul (3 mmol) a fost dizolvat în 50 ml soluție de apă cu acid acetic (1% v/v), apoi a fost adăugat perechea redox (Tab.). După 30 min, s-au introdus în reacție 3 mmol de polifenol. Reacția a fost realizată la 25°C timp de 24 ore în condiții aerobe.

Tabel

Sistemele redox utilizate în procedeul de funcționalizare a chitosanului cu polifenoli

Perechea redox	AAs/ H ₂ O ₂		Fe ²⁺ /H ₂ O ₂	
Componenta	AAs	H ₂ O ₂	Fe ²⁺	H ₂ O ₂
Cantitatea, mmol	4,2	15	0,038	3
	4,2	9		
	1,5	3		

Mecanismul de funcționalizare al chitosanului cu diferiți polifenoli este reprezentat în Figură. Inițial sistemul redox formează radicalul hidroxil (OH[•]), interacționând cu chitosanul. Radicalul de chitosan format interacționează cu polifenolul corespunzător.

Pentru demonstrarea structurii copolimerului sintetizat, a fost analizată structura chimică cu ajutorul spectroscopiei IR. Gradul de funcționalizare a chitosanului cu polifenoli a fost determinat prin metoda spectrofotometrică cu reactivul Folin-Ciocalteu. Pentru determinarea activității antioxidante a produsului obținut au fost aplicate testele ABTS^{•+} și DPPH.

Compușii sintetizați pot fi aplicați în procesul de inhibiție la formarea substanțelor cancerigene (N-nitrozamine) ca rezultat al nitrozării substanțelor medicamentoase cu nitriți-ioni.

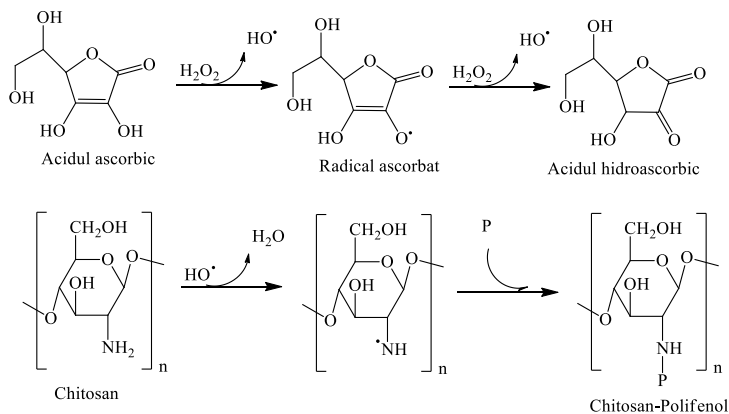

Fig. Mecanismul de grefare a chitosanului cu polifenoli
(P = quercetină, hesperidină, naringenin, acid cafeic)

Referințe:

1. RAYANE, S., BIANCA, R. Preparation and Characterization of Chitosan Obtained from Shells of Shrimp (*Litopenaeus vannamei* Boone). In: *Marine Drugs*, vol. 15, no. 141, 2017. 12 p.
2. GIUSEPPE, C., FRANCESCA, I. *Antioxidant Polymers*. Italy, WILEY, 2012. 496 p.
3. MORENO-VÁSQUEZA, M.J., VALENZUELA-BUITIMEA, E.L. Functionalization of chitosan by a free radical reaction: Characterization, antioxidant and antibacterial potential. In: *Carbohydrate Polymers*, 2017, vol. 151, pp. 117-127.

*Recomandat
Maria GONȚA, dr. hab., prof. univ.*

**SINTEZA ȘI PROPRIETĂȚILE COMPUȘILOR
COORDINATIVI AI UNOR METALE 3d
CU TIOSEMICARBAZONE
ALE PIRIDOXALULUI N(4)-SUBSTITUITE**

*Maria GRĂDIȘTEANU, masterandă,
Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică*

În literatură sunt descrise tiosemicarbazone N(4)-substituie ale aldelor aromatice și heteroaromatice. În multe cazuri, derivații compușilor heteroaromatici sunt mai activi din punct de vedere biologic. Piridoxalul este o substanță naturală, biologic activă. În componența sa piridoxalul are inelul piridinic și grupa carbonil, de aceea prezintă interes studiarea proprietăților biologice ale tiosemicarbazonelor piridoxalului și ale compușilor coordinativi ai metalelor 3d cu acești liganzi.

Scopul acestei lucrări este sinteza și studiarea proprietăților fizico-chimice și biologice ale compușilor coordinativi ai unor metale 3d cu 4-alil- și 4-feniltiosemicarbazone ale piridoxalului (Fig. 1).

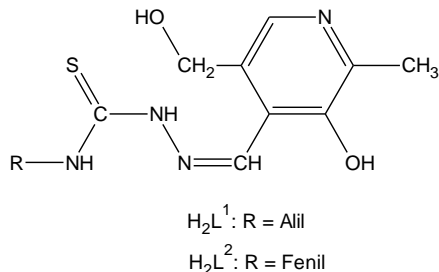

Fig. 1. Structura 4-aliltiosemicarbazonei piridoxalului (H_2L^1) și 4-feniltiosemicarbazonei piridoxalului (H_2L^2)

Pentru realizarea scopului propus, au fost sintetizate 4-alil- și 4-feniltiosemicarbazone ale piridoxalului. La prima etapă, a fost efectuată interacțiunea dintre 4-alil- sau 4-feniltiosemicarbazidă cu clorhidrat de piridoxal, în soluție etanolică, la agitare continuă, fără încălzire, timp de o oră, formându-se precipitat al hidrociorurii de 4-alil- sau 4-fenil-

tiosemicarbazonă al piridoxalului, care a fost filtrat și uscat la aer. La etapa a doua, hidroclorurile tiosemicarbazonelor obținute au fost neutralizate cu soluție apoasă de NaOH. Tiosemicarbazonele obținute au fost filtrate, spălate cu apă distilată și apoi uscate la aer. Pentru aceste substanțe au fost determinate temperaturile de topire: $T_{\text{top}}(\text{H}_2\text{L}^1) = 203\text{-}205^\circ\text{C}$ și, respective, $T_{\text{top}}(\text{H}_2\text{L}^2) = 210\text{-}212^\circ\text{C}$.

Structura și puritatea 4-alitiosemicarbazonei piridoxalului a fost confirmată, utilizând spectroscopia RMN ^1H și ^{13}C . În spectrul RMN ^1H sunt picuri atribuite grupării alil și picuri ale atomilor de hidrogen din restul de piridoxal.

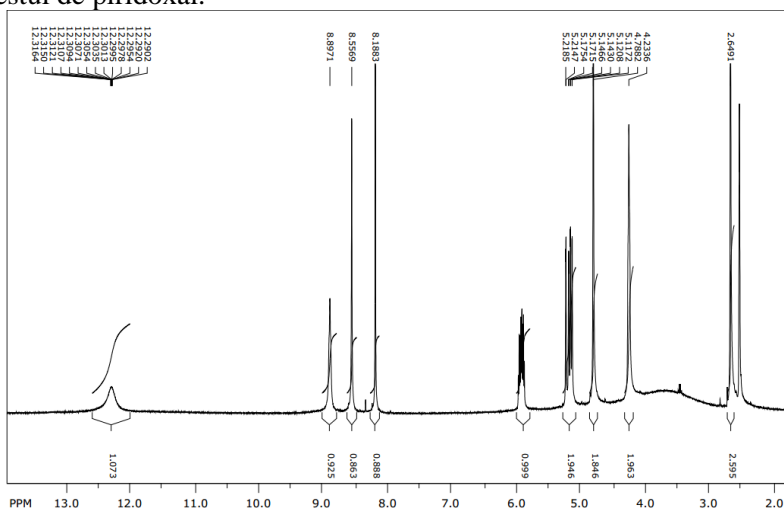

Fig. 2. Spectrul RMN ^1H al 4-alitiosemicarbazonei piridoxalului

Cu tiosemicarbazonele obținute au fost sintetizați compuși complecși ai clorurii, bromurii, nitrului și acetatului de cupru și ai clorurii de cobalt. În cazul cuprului reacția are loc în raport molar de 1:1, iar în cazul cobaltului în raport molar de 1:2.

Determinarea conductibilității electrice molare în soluțiile metanolice a arătat că toți compușii complecși sintetizați reprezintă electroliți de tipul 1:1, în afară de compușii coordinativi ai cuprului obținuți în reacția cu acetatul de cupru care sunt neelectroliți.

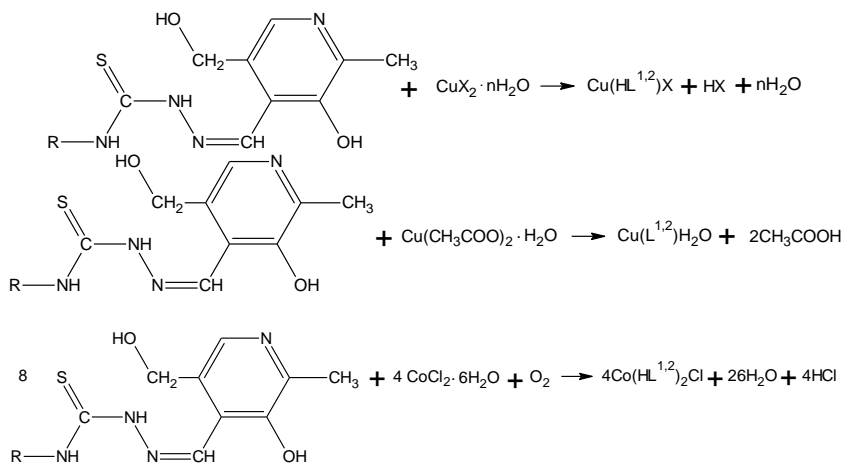

Fig. 3. Schemele de sinteză a compușilor coordinațivi ai cuprului(II) și cobaltului(III) (X = Cl⁻, Br⁻, NO₃⁻, n=0-3)

Recomandat

Aurelian GULEA, acad., dr. hab., prof. univ.

VERIFICAREA MODELULUI STATISTIC PROPUS PENTRU APELE LACULUI DE ACUMULARE DĂNCENI

Ana MORARU, masterandă, Facultatea Chimie și Tehnologie Chimică

Anterior, asupra rezervorului Dănceni au fost efectuate studii matematico-statistice cu identificarea unor corelații puternice între formele existente de fier, cupru și factorii de mediu. Rezultatele analizei de corelație și regresie sunt publicate în [1-2], unde sunt prezentate expresii matematice pentru cinci corelații statistic valabile: $\text{Cu}_{\text{FS}} = f(\text{turbiditate})$; $\text{Fe}_{\text{FS}} = f(\text{turbiditate})$; $\text{Fe}_{\text{FCD}} = f(\text{rH}_2)$; $\text{pH} = f(\text{T})$; $\text{Cu}_{\text{FS}} = f(\text{T})$.

Verificarea legăturilor stabilite a fost efectuată în 2018, fapt pentru care, în diferite perioade ale anului, au fost determinați parametrii hidrochimici și ecochimici ai probelor de apă din bazinul Dănceni, prezentați în Tabelul 1. În probele de apă, de asemenea, au fost determinate prin metoda spectroscopiei atomice de absorbție, diferite forme de migrare a fierului și cuprului

Tabelul 1

Indicii hidrochimici și ecochimici ai apei din lacul de acumulare
Dănceni pentru anul 2018

Locul prelevării probei	Parametri hidrochimici și ecochimici	Valorile parametrilor				Media anuală
		Primăvara	Vara	Toamna	Iarna	
Dănceni	Turbiditate, [SiO ₂], mg/l	163	468	23	215	217
	Temperatura apei, t, °C	21,0	26,3	21,5	12,0	20,2
	Oxigen dizolvat, O ₂ , mg/l	17,02	9,14	14,81	5,43	11,6
	pH	9,7	9,2	9,5	9,9	9,6
	Eh _{calculat} , mV	115	165	137	102	130
	Eh _{real} , mV	319	257	273	576	356
	rH ₂	23,38	24,08	23,72	23,32	23,63
CCO _{Mn} , mg O/l	10,56	5,00	7,50	11,04	8,53	

Conform parametrilor hidrochimici și ecochimici analizați (Tab. 1), în apa din lacul de acumulare Dănceni prevalează reducătorii, fapt confirmat de parametrul rH₂, respectiv este prezent peroxidul de hidrogen pe tot parcursul anului, deoarece Eh_{real} > Eh_{calculat}.

Valorile ridicate ale parametrului CCO_{Mn} denotă o cantitate mare a substanțelor organice mai ușor oxidabile, mai ales iarna când activitatea biologică a sistemului este scăzută, dar și primăvara când activitatea biologică este încă scăzută și abia începe să crească după sezonul rece.

Tabelul 2

Formele de migrare a fierului și cuprului în lacul Dănceni în anul 2018

Anotimpul	Fe _{FS} , μg/l	Fe _{FCD} , μg/l	Cu _{FS} , μg/l	Cu _{FCD} , μg/l
Primăvara	86,5	0,0	0,0	0,0
Vara	0,0	4,0	0,0	3,0
Toamna	23,3	0,0	0,0	1,0
Iarna	95,3	0,0	0,0	1,0

S-a demonstrat (Tab. 2) că în lacul Dănceni, în migrarea cuprului predomină formele dizolvate și coloidale (Cu_{FCD}), iar în migrarea fierului predomină formele suspendate (Fe_{FS}). Corelația determinată anterior, Fe_{FCD} = f (rH₂) indică rolul prioritar al fierului, în comparație

cu cel al cuprului, în intensificarea proceselor radicalice de autopurificare a apei.

Rezultatele verificării corelațiilor puternice sunt prezentate în Tabelul 3.

Tabelul 3

Rezultatele verificării modelului statistic

Dependențe	Valori calculate				Valori reale			
	Primăvara	Vara	Toamna	Iarna	Primăvara	Vara	Toamna	Iarna
$pH = f(T)$	9,6	9,8	9,6	9,2	9,7	9,2	9,5	9,9
$Fe_{FCD}, \mu g/l = f(rH_2)$	0	0	0	0	0,0	4,0	0,0	0,0
$Cu_{FS}, \mu g/l = f(T)$	0,54	0,11	0,50	1,28	0,00	0,00	0,00	0,00
$Cu_{FS}, \mu g/l = f(\text{turbiditate})$	0	3,02	0	0,49	0,00	0,00	0,00	0,00
$Fe_{FS}, \mu g/l = f(\text{turbiditate})$	44,54	180,57	0	67,73	86,50	0,0	23,25	95,25

Analizând rezultatele prezentate în Tabelul 3, putem afirma că există o legătură strânsă între valorile calculate și valorile reale pentru relația $pH = f(T)$, și medie pentru dependența $Fe_{FCD} = f(rH_2)$. Verificarea modelului statistic a arătat că concentrația Cu_{FS} este de preferat să se calculeze din dependența $Cu_{FS} = f(\text{turbiditate})$. Dependența $Fe_{FS} = f(\text{turbiditate})$ poate fi utilizată pentru a identifica prezența unor forme suspendate de fier în apa naturală.

Referințe:

- MORARU, Ana. Legitățile migrării fierului și cuprului în apele lacului de acumulare Dănceni. În: *Sesiune națională de comunicări științifice studențești: Științe ale naturii și exacte. Științe juridice și economice*, 11-13 aprilie. Chișinău: CEP USM, 2019, pp.30-32.
- БОРОДАЕВ, Р.И. Влияние различных форм миграции железа и меди на интенсивность редокс процессов водных систем Нижнего Днестра. В: *Hydropower Impact on River Ecosystem Functioning: Proceedings of the International Conference*, Tiraspol, Moldova, October 8-9, 2019, pp.22-25.

Recomandat

Ruslan BORODAEV, dr., lector univ.

FORMELE DE MIGRARE A CUPRULUI ȘI FIERULUI ÎN APELE LACULUI DE ACUMULARE GHIDIGHICI

*Cătălina VRÎNCEANU, masterandă, Facultatea Chimie
și Tehnologie Chimică*

Prezenta lucrare conține date obținute ca rezultat al monitorizării conținutului diferitelor forme de migrare a fierului și cuprului (2017), date referitoare la procesele de acumulare a acestor forme (2019), variația parametrilor chimici, ecochimici, precum și gradul de poluare al apelor lacului de acumulare Ghidighici.

Tabelul 1

Calitatea apei din lacul de acumulare Ghidighici pe parcursul
anilor 2017-2018

Locul prelevării	Parametrii studiați	Valorile parametrilor în diferite anotimpurile ale anului							
		Primăvara		Vara		Toamna		Iarna	
		2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Lacul de acumulare Ghidighici	Turbiditate, SiO ₂ , mg/l	58,00	215,0	40,00	162,5	538,0	67,8	398,0	40,2
	Temperatura apei, T °C	13,00	21	26,00	25,0	18,50	22,0	9,50	11,9
	Oxigen dizolvat, mg/l	5,76	3,97	13,00	5,72	5,23	17,44	6,58	10,06
	pH	9,10	-	8,90	9,4	10,20	10,2	9,70	10,1
	Eh _{O₂-pH} , mV	193	177	199	136	54	55	131	83
	Eh _{real} , mV	230	314	277	232	247	242	238	240
	CCO _{Mn} , mgO/l	8,48	17,76	13,28	5,00	18,20	4,70	48,00	16,64
	rH ₂	26,11	24,29	27,34	23,50	28,93	21,5	27,62	36,74
Nivelul poluării apei	Poluată		Moderat poluată/poluată						

Parametrii de calitate a probelor de apă prelevate din stratul superficial al apei, sezonier în perioada 2017-2018, demonstrează evoluția nivelului poluării apei de la moderat poluat la poluat (anul 2018), concentrația oxigenului dizolvat permite dezvoltarea hidrobionților, predomină un mediu reducător, excepție iarna 2018-mediul oxidant, în prezența peroxidului de hidrogen. Datele prezentate în Tabelul 1 de

ȘTIINȚE ALE NATURII ȘI EXACTE
Chimie și Tehnologie Chimică

monstrează acumularea materiei organice pe parcursul anului, care se diminuează substanțial în sezonul cald (primăvară-vară).

Drept rezultat al filtrării membranare și al analizei spectrofotometrice de absorbție atomică, a fost determinată concentrația diferitelor forme de migrare a metalelor (2017-2018). Conform datelor prezentate în Tabelul 2, în apele lacului de acumulare Ghidighici, fierul se găsește preponderent sub forma suspendată(FS), iar cuprul sub forma coloidal-dizolvată (FCD).

Tabelul 2

Concentrația sezonieră a formelor de migrare a cuprului și fierului

Locul prelevării	Metalul analizat	Formele de migrare a metalului	Concentrația formelor de migrare a metalului $\mu\text{g/l}$								
			Primăvara		Vara		Toamna		Iarna		
			2017	2018	2017	2018	2017	2018	2019	2017	2018
Lacul de acumulare Ghidighici	Fier	FCD	2,00	0,00	3,00	2,00	2,00	2,00	8,00	2,00	0,00
		FS	12,50	119,25	22,50	0,00	54,00	52,00	64,75	45,00	31,25
	Cupru	FCD	3,00	5,00	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	3,00	2,00
		FS	2,00	1,75	0,00	0,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Pentru a determina acumularea cuprului și fierului în apele lacului Ghidighici, a fost determinată cantitatea formelor de migrare în regiunile râului Bâc la vărsare în lacul Ghidighici și râului Bâc format la canalul de scurgere din lacul de acumulare Ghidighici, determinându-se parametrii hidrologici, precum ar fi viteza de curgere, debitul râului etc. și calculându-se cantitatea metalelor admise și emise trimestrial. Rezultatele sunt prezentate Tabelul 3.

Tabelul 3

Acumularea cuprului și fierului în lacul Ghidighici

Debitul apei, m^3/h	Masa cuprului, $\text{kg}/\text{trimestru}$		Acumularea cuprului, $\text{kg}/\text{trimestru}$	Masa cuprului în lacul Ghidighici, kg	Masa fierului $\text{kg}/\text{trimestru}$		Acumularea fierului, $\text{kg}/\text{trimestru}$	Masa fierului în lacul Ghidighici, kg
	admisie	emisie			admisie	emisie		
710,67	admisie	emisie	1,54	40	admisie	emisie	95,13	2910
	1,54	0,00			115,13	20,00		

Concluzii:

1. A fost demonstrat că în probele de apă din bazinul lacului de acumulare Ghidighici pentru perioada 2017-2018, predomină formele suspendate ale fierului și formele coloidale dizolvate ale cuprului.
2. A fost determinată cantitatea cuprului și a fierului acumulat, astfel demonstrându-se acumularea fierului 95,13 kg/trimestru și a cuprului 1,54 kg/trimestru.

*Recomandat
Ruslan BORODAEV, dr., lector univ.*

DREPT

CONVENȚIA DIN 1951 CU PRIVIRE LA STATUTUL REFUGIAȚILOR – PERSPECTIVA INTRODUCERII NOILOR AMENDAMENTE ÎN CONDIȚIILE NOILOR TENDINȚE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN

Marin CHIHAI, masterand, Facultatea Drept

Adoptarea Convenției din 1951 privind statutul refugiaților vine să încununeze eforturile depuse de mai multe guverne întru garantarea eficientă a drepturilor și a libertăților refugiaților. Cu toate acestea, documentul fundamental în domeniul protecției refugiaților a fost și este până în prezent Convenția vizată supra.

Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, adoptată de Conferința Plenipotențiarilor Națiunilor Unite la 28 iulie 1951 de la Geneva, în vigoare de la 21 aprilie 1954 – reprezintă primul acord internațional care cuprinde cele mai fundamentale aspecte ale vieții unui refugiat [1].

Importanța Convenției este acum mai pertinentă ca oricând, întrucât în multe părți ale lumii continuă să aibă loc violări ale drepturilor omului, fapt ce cauzează apariția unui număr impunător de refugiați. Convenția din 1951 privind statutul refugiaților a constituit prima încercare din partea comunității mondiale de a da o asemenea definiție, care ar include nu doar unele grupuri deosebite de persoane.

Convenția nominalizată prevede o definiție generală a termenului „refugiat”, definește condițiile în care un refugiat își pierde statutul, precum și categoriile de persoane cărora prevederile convenției nu li se aplică. Întrucât Convenția din 1951 nu se aplică decât persoanelor care au devenit refugiați ca urmare a evenimentelor intervenite înainte de 1 ianuarie 1951 și ținând seama că de la adoptarea Convenției au apărut noi categorii de refugiați care nu pot beneficia de prevederile Convenției, în 1967 a fost adoptat un Protocol cu privire la statutul refugiaților. Astfel, în conformitate cu prevederile Protocolului menționat, statele părți la acesta se angajează să aplice tuturor refugiaților, ce cad sub incidența art.1 A din Convenție, statutul

prevăzut de Convenție, fără a lua în considerație data limită de 1 ianuarie 1951.

Convenția interzice expulzarea sau returnarea forțată a persoanelor cu statut de refugiat. Articolul 33 din Convenție prevede: „Nici un stat contractant nu este îndreptățit în nici un fel să expulzeze sau să returneze un refugiat la frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințată pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică”. Cea mai importantă prevedere a Convenției – obligația de nereturnare – a născut controverse încă din momentul redactării sale. Convenția stabilește standardele minime cerute pentru tratamentul refugiaților, inclusiv drepturile și obligațiile de bază ale refugiaților în țările de azil (de exemplu: dreptul la viață, libertate și securitatea persoanei, libertatea de tortură, tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, recunoașterea ca persoană în fața legii, libertatea de gândire, conștiință și religie, dreptul de a participa la viața culturală a comunității etc.).

Pe lângă faptul că această Convenție a stabilit statutul refugiaților, totuși există unele lacune: în timp ce Convenția oferă protecție indivizilor, ea nu introduce un drept individual al omului pentru azil, în timp ce articolul 14 al Declarației Universale a Drepturilor Omului se referă la dreptul fiecăruia „să caute azil și să beneficieze de azil în alte țări în cazul persecuției”, niciun drept similar nu a fost inclus în Pactele din 1966, nu sunt prevăzute prevederi referitor la cererile minime ale procedurii convenite de determinare a statutului de refugiat, nu există reguli explicite referitor la conceptul de „țară terță sigură” sau protecție găsită în altă parte, stricta interpretare a definiției art. 1 A (2) nu cuprinde toate persoanele ce necesită protecție internațională (ex. refugiații de război), unele categorii de persoane în atenția UNHCR cad din sfera Convenției, nu există reguli de distribuire a responsabilităților, nu este definit termenul „persecuție”.

Luând în considerație toate cele expuse anterior, ținem să formulăm unele concluzii. Legătura dintre drepturile refugiaților și drepturile omului apare doar din obligația statului primitor de a determina standardele de comportament cu acele persoane, cărora li s-a atribuit statutul de refugiat în conformitate cu criteriile Convenției

din 1951. Regimul Convenției din 1951 se bazează, primordial, pe concepțiile acordării refugului pe termen lung și rămâne de bază pentru protecția specială – în pofida faptului că se acordă doar pentru categorii de persoane determinate care caută refugiu. Deci, cu cât Convenția devine mai universală în urma ratificării ei de către un număr tot mai mare.

Referințe:

1. Republica Moldova a aderat prin Legea nr. 677-XV din 23.11.2001 la Convenția privind statutul refugiaților, precum și la Protocolul privind statutul refugiaților în decembrie 2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 150-151/1199 din 11 decembrie 2001. Convenția a intrat în vigoare la 1 mai 2001. Protocolul la 31 ianuarie 2002.

Recomandat

Valentin ROȘCA, dr., lector univ.

RĂSPUNDEREA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PENTRU ATACURILE CIBERNETICE

Daria ARMAN, masterandă, Facultatea Drept

Lipsa de diferențiere a infracțiunilor internaționale a condus la faptul că dominantă a fost teoria responsabilității. În teoria dreptului internațional este obișnuit să se facă distincția dintre analiza regimului de responsabilitate, în primul rând a tipurilor și formelor de responsabilitate a statului.

Pentru a stabili responsabilitatea internațională a unui stat în executarea sau ordonarea executării unui atac cibernetic, este necesar ca, un prim pas, să se arate regulii internaționale că un astfel de atac într-adevăr se încalcă. Al doilea pas al analizei constă în atribuirea unei astfel de acțiuni anumitei stări.

Carta ONU nu oferă o definiție a „atacului armat“. Termenul cel mai apropiat de „un atac armat“ definit de ONU este „agresiunea“, prin urmare, atunci când încercăm să definim „un atac armat“, trebuie să atragem atenția la definiția „agresiunii“. Conform definiției agresiunii din cadrul ONU din Rezoluția 3314 (XXIX) [1], în principiu atât agresiunea, cât și atacul împotriva teritoriului statului

pot fi calificate drept acte de agresiune. Un stat poate fi, de asemenea, supus unui contraatac atunci când permite pe teritoriul său forțele armate ale unui agresor sau susține trimiterea armatelor sau grupurilor armate care exercită forța armată. Cele de mai sus indică faptul că Rezoluția 3314 (XXIX) nu permite să se califice un atac asupra infrastructurii-cheie de stat prin intermediul rețelei sale electronice ca act de agresiune internațională, deoarece nu constituie o invazie fizică a teritoriului statului cu mijloacele tradiționale de forță armată. O astfel de concluzie este confirmată de indicațiile făcute în Adunarea Generală a lucrărilor pregătitoare, care însoțesc Rezoluția, în care s-a stabilit în mod explicit că orice alte acte, în afara domeniului definit, cum ar fi cele care au drept consecință economică, nu pot fi considerate acte de agresiune internațională [2].

Prin urmare, un atac cibernetic poate fi ușor privit ca o încălcare a obligației internaționale, dar în același timp nu poate fi considerat un act de agresiune armată, permițând procedurile de autoapărare prevăzute de Carta ONU. Cu toate acestea, concluziile opuse pot fi trase din afirmațiile unor academicieni din domeniul juridic din Statele Unite [3], precum și din partea autorităților ruse [4], care declară aplicabilitatea tuturor mecanismelor de autoapărare la orice atac cibernetic.

Principiile responsabilității statului pentru actele ilicite la nivel internațional, și așa cum a fost explicat mai sus, atacurile cibernetice nu pot fi considerate „acte de agresiune“, ci pot fi considerate ca fiind încălcări ale obligațiilor internaționale universale, ducând la responsabilitatea statului.

În noțiunea tradițională de responsabilitate a statului, un stat va fi responsabil doar de atacurile efectuate de rezidenții săi, fiind autorizat în mod explicit să acționeze în numele său. Dovedirea unei legături oficiale între un rezident al statului și o autoritate de stat în cazul atacurilor cibernetice ar putea fi extrem de dificilă și s-ar considera că nu s-a reușit nicio procedură reparatorie [5].

Cu toate acestea, un stat ar putea fi, de asemenea, considerat responsabil pentru încălcarea unei obligații internaționale, nu pentru acțiunile sale, ci pentru omisiunea sa, sau cu alte cuvinte, pentru neîmpiedicarea acestui atac.

Având în vedere considerațiile de mai sus, soluția practică la o problemă urgentă de calificare juridică a atacurilor asupra suveranității de stat efectuată cu utilizarea internetului ar fi inițierea unei dezbateri internaționale privind aplicabilitatea principiilor tradiționale de responsabilitate a statului în această nouă categorie de amenințări la pacea și securitatea internațională. Având în vedere declarațiile făcute de autoritățile naționale din țările care sunt adesea supuse atacurilor cibernetice (adică permiterea reacției nucleare la războiul cibernetic), o astfel de dezbatere pare a fi esențială. În special, este nevoie de un consens internațional cu privire la criteriile pe care trebuie să le îndeplinească un stat ca ulterior să se evite răspunderea internațională pentru faptul că nu a dat dovadă de diligența necesară protejării altor suverani de atacurile cibernetice.

Referințe:

1. Rezoluția 3314 (XXIX) a Adunării Generale a ONU.
2. Carta nr. 1945 din 26.06.1945 a Națiunilor Unite, în vigoare pentru Republica Moldova din 2 martie 1992. <http://legal.un.org/reper-tory/art2.shtml>.
3. Convenția de la Londra de definire a agresiunii din 03.07.1933.
4. SHACKELFORD, S.J. Managing Cyber Attacks in International Law, Business and Relations. In: *Search of Cyber Peace*. Cambridge University Press; Revised edition, 2014.
5. RID, Thomas. Cyber War Will Not Take Place. In: *Journal of Strategic Studies*, 2011.

*Recomandat
Olga DORUL, dr., conf. univ.*

ȘTIINȚE ECONOMICE

ANALIZA EFICIENȚEI PROIECTULUI INVESTIȚIONAL ÎN BAZA CASHFLOW-URILOR ACTUALIZATE

Dan MĂRZA, masterand, Facultatea Științe Economice

Republica Moldova depinde în proporție mare de resursele energetice importate, prin urmare, apare necesitatea stringentă de producere a energiei regenerabile și utilizarea eficientă a acesteia. În condițiile când trei sferturi din necesitățile energetice sunt acoperite din import, implementarea consecventă a unei strategii de valorificare a energiei regenerabile are o importanță semnificativă pentru securitatea energetică a Republicii Moldova. Dezvoltarea domeniului producerii energiei eoliene în țara noastră cunoaște trei etape: 2013 – primele încercări cu dezvoltarea unui singur proiect la Edineț, apoi doar în 2015 se atestă o reinițiere, însă tot un singur proiect cu două instalații la Cahul. În perioada 2017-2018 au fost instalate și puse în funcțiune 26 de turbine cu o capacitate totală de 34,2 MW. Astfel, energia totală generată de toate turbinele eoliene din Republica Moldova la finele anului 2018 este de aproximativ 58420,44 MW/an. Inovația științifică reflectată prin elaborarea Atlasului Resurselor Energetice Eoliene al RM, în colaborare cu companiile din România AWS TruePower și WindPower Energy, atestă că aproximativ 5,5% din teritoriul țării noastre are potențial pentru instalarea turbinelor eoliene.

În acest context, compania moldovenească AMB LUX S.R.L. a dezvoltat o ramură nouă în activitatea sa, și anume, a utilizării energiei vântului pentru producerea energiei electrice. Analiza economico-financiară a stării actuale a întreprinderii ne-a permis să deducem că această entitate este capabilă să suporte un proiect investițional de asemenea proporții pentru producerea energiei regenerabile. Astfel, compania deține 1,95 lei de active circulante la fiecare leu de datorii curente pentru a face față angajamentelor exigibile. Compania AMB LUX S.R.L. este solvabilă, deoarece rata solvabilității generale pe perioada celor trei ani depășește plafonul normativ (2,0), astfel entitatea își poate onora toate obligațiile, atât pe termen lung, cât și cele circulante. În anul 2018 rata autonomiei financiare este în

creștere, majorându-se cu 0,08 puncte față de anul 2017 și înregistrând o valoare de 0,49 puncte.

Proiectul investițional al întreprinderii AMB LUX consistă în instalarea și exploatarea turbinei eoliene General Electric 1,5 s în extravilanul orașului Briceni, cu o putere de producere maximă de 1,5 MW. Volumul investițiilor capitale pentru procurarea și instalarea obiectului investițional ajunge până la 8,07 mil. lei. Din această sumă 52% constituie investițiile pentru procurarea și transportarea turbinei eoliene din țara de producere – Germania. Fondul de salarizare anual al entității constituie 128 mii lei, iar cheltuielile totale anuale prognozate ajung la suma de 309 360 lei. Luând în calcul că veniturile din vânzări anuale din producerea energiei eoliene constituie 3,18 mil. lei, iar impozitul pe venit 345 mii lei, putem determina profitul net anual prognozat neactualizat, ce poate alcătui valoarea de 2,53 mil. lei.

Analiza eficienței proiectului investițional s-a efectuat după: rata de actualizare, termenul de recuperare, valoarea actualizată netă, rata internă de rentabilitate și indicele de profitabilitate.

Rata de actualizare reprezintă rentabilitatea cerută de piață pentru o sumă de capitaluri investite în întreprinderea evaluată, astfel putem presupune că rata de actualizare pentru proiectul dat este egală cu costul capitalului, și anume 10%, adică cu dobânda anuală a creditului. Rata Internă de Rentabilitate a acestui proiect constituie 28,87% (Tab.).

Tabel

Indicatorii eficienței economice a investiției și criteriile de acceptare

Indicatori	Valoarea calculată	Criteriu	Acceptat/Neacceptat
Termenul de recuperare, ani	4 ani	>7 ani	Acceptat
Valoarea actualizată netă, lei	7 466 526	>0	Acceptat
Rata internă de rentabilitate, %	28,87	>10,00	Acceptat
Indicele de profitabilitate, coef.	1,98	>1	Acceptat

Din calculele efectuate în Tabel, putem afirma că proiectul investițional este rentabil, deoarece termenul de recuperare va constitui 4 ani

și 12 zile și este mai mic decât perioada de rambursare a creditului. De asemenea, valoarea actualizată netă reprezintă aproximativ 7,47 mil. lei, fapt ce permite entității să obțină profit în urma efectuării investiției, iar pe baza profitului obținut să-și realizeze oportunitățile de dezvoltare. Rentabilitatea ridicată a proiectului este confirmată și de indicii de profitabilitate, care înregistrează valoarea de 1,98, sau cu 0,98 puncte mai mult decât criteriul prestabilit de acceptare a proiectului.

Bibliografie:

1. Legea nr. 10 din 26.02.2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile. În: *Monitorul Oficial al RM*, nr 69-77, din 25.03.2016, art. 117.
2. *Business Plan „Instalarea Turbinei General Electric 1,5 s în extravilanul or. Briceni, cu puterea totală de 1,5 MW”*. https://www.irena.org/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2019/Feb/IRENA_RRA_Moldova_-_2019_RO.pdf?la=en&hash=70FE3A5333CC4772FA4BA3B223AB8223DF5E6CAB.

*Recomandat
Natalia TCACI, dr., conf. univ.*

**ANALIZA FONDULUI DE RULMENT NET ȘI IMPACTUL
ASUPRA LICHIDITĂȚII BILANȚULUI**

Liliana SPÎNU, masterandă, Facultatea Științe Economice

Asigurarea echilibrului financiar presupune existența unui fond de rulment pozitiv, ca marjă de siguranță care să permită acoperirea nevoilor de finanțare a ciclului operațional. În teoria economică se precizează că fondul de rulment constituie premisa menținerii a două imperative contradictorii – a solvabilității și a eficienței economice [1, p.295].

În perioada 2017-2019 SRL ”Butucel” a suportat pierderi semnificative. În anul 2019 pierderea netă a constituit 710,5 mii lei, ceea ce este mai mult cu 145 mii lei decât în anul 2018. Considerăm că acesta a constituit factorul primordial ce a determinat valoarea negativă a fondului de rulment net. Din calculele efectuate rezultă că creșterea pierderii neacoperite din anii precedenți și pierderea netă a anului de gestiune au avut cel mai mare impact asupra creșterii valorii negative

a fondului de rulment net. Acești factori au provocat o majorare a valorii negative a fondului de rulment net, respectiv cu 566,96 și 143,51 mii lei. În același timp, scăderea valorii contabile a mijloacelor fixe a avut un efect pozitiv datorită diminuării de la 679,47 până la 618,15 mii lei. Sub influența acestui factor, valoarea negativă a fondului de rulment net a fost redusă cu 61,32 mii lei.

Depistarea cauzelor în cadrul analizei factoriale a fondului de rulment net reprezintă o etapă importantă și în aprecierea lichidității bilanțului. Lichiditatea bilanțului exprimă capacitatea entității de a-și achita la termenele scadente toate datoriile curente.

Din calculele efectuate rezultă că la întreprinderea SRL „Butucel” niciuna din ratele lichidității nu corespunde intervalului optim. Însă cel mai scăzut nivel comparativ cu intervalul optim (0,2-0,25) se atestă la rata lichidității absolute. Trebuie de menționat că în anul 2019 întreprinderea dispunea doar de 0,44 bani de numerar la fiecare leu al datoriilor curente, ceea ce este cu 0,24 bani mai puțin decât nivelul recomandat. Această situație demonstrează că întreprinderea nu are mijloace bănești pentru rambursarea datoriilor curente. Calculele efectuate ne demonstrează că valorile efective ale ratei lichidității intermediare sunt cu mult sub nivelul optim. În plus, s-a observat o tendință negativă de scădere a acestui indicator în dinamică, ceea ce demonstrează reducerea sumei creanțelor curente de 2,09 ori în comparație cu 2018. Aceeași tendință este menținută și în modificarea ratei lichidității curente a cărei valoare efectivă a scăzut de la 0,5659 până 0,2942 sau de 1,9 ori. La finele anului 2019 acești indicatori se află în scădere față de nivelul optim de la 3,53 până la 6,8 ori. Astfel, deducem că existența fondului de rulment negativ a cauzat insolvabilitatea și rezultă că entitatea nu dispune de active circulante în volum suficient pentru acoperirea datoriilor curente. Aceasta înseamnă că situația financiară a companiei este la un nivel critic.

Faptul că ratele de lichiditate nu corespund parametrilor optimi necesită identificarea cauzelor care au provocat tendințele negative și în special a lichidității curente. Conform metodologiei de calcul a ratei lichidității curente, factorii generali ce influențează modificările respective pot fi: modificarea valorii activelor circulante; modificarea sumei datoriilor curente.

**Sesiune națională cu participare internațională
de comunicări științifice studențești, ediția a XXIV, USM**

Calcululele efectuate ne constată că principalul factor care a condus la o scădere a ratei lichidității curente este scăderea valorii activelor circulante de la 2324,8 până la 1014,0 mii lei sau d 21,29 ori în comparație cu anul 2018. Din cauza acestui factor, rata lichidității curente a scăzut cu 0,3803 puncte. În același timp, la întreprinderea SRL „Butucel” a avut loc reducerea datoriilor curente cu 661,6 mii lei sau cu 16,1%, ce a avut o influență pozitivă la modificarea ratei lichidității curente. Datorită acestui factor, se observă o creștere a ratei cu 0,1086 puncte.

În cadrul unei analize ulterioare, este necesar să se calculeze influența factorilor detațiați asupra modificării ratei lichidității curente. În cadrul calcululelor vom folosi metoda participării prin cotă, deoarece între indicatorul rezutativ și factorii detațiați persistă forma combinată de legătură (Tab.).

Tabel

**Calculul influenței factorilor detațiați la modificarea
ratei lichidității curente la SRL „Butucel”**

Denumirea factorilor	La finele 2018	La finele 2019	Abaterea absolută (+,-)	Cota de influență a factorilor ±%	Rezultatul influenței, ± puncte
1.Active circulante – totale, inclusiv	2324,8	1014,0	-1310,8	100	-0,3803
1.1. Stocuri de materiale și mărfuri	859,1	298,3	-560,8	+42,78	-0,1627
1.2. Creanțe curente totale	1464,4	700,0	-764,4	+58,32	-0,2218
1.3. Numerar	-	15,0	+15,08	-1,14	+0,0043
1.4. Alte active circulante	1,3	0,8	-0,5	+0,04	-0,0001
2. Datorii curente – totale, inclusiv:	4108,4	3446,8	-661,6	100	+0,1086
2.1. Datorii financiare curente	832,0	664,9	-167,1	+25,26	+0,0274
2.2. Datorii comerciale curente	1161,2	1224,1	+62,9	-9,51	-0,0103
2.3. Datorii calculate curente	2115,3	1557,8	-557,5	+84,25	+0,0915

Rezultatele calculelor efectuate în Tab. demonstrează influența negativă a următorilor factori asupra ratei lichidității curente: reducerea creanțelor curente – cu 0,2218 puncte, micșorarea stocurilor – cu 0,1627 puncte, majorarea datoriilor curente în conturi de tranzacționare – cu 0,0103 puncte.

Impactul negativ al acestor factori a fost parțial compensat de acțiunea pozitivă a reducerii datoriilor financiare curente și a datoriilor curente calculate, sub influența cărora a fost observată o creștere a ratei lichidității cu 0,0274 și 0,0915 puncte. Pozitiv a influențat apariția în 2019 a conturilor de numerar la SRL „Butucel”, ceea ce a condus la majorarea lichidității curente cu 0,0043 puncte.

Referințe:

1. NICULESCU, M. *Diagnostic financiar*. Vol. II. București, Editura Economică, 2005. 384 p.
2. DORNEANU, E. *Diagnosticul financiar al firmei cotate pe piața de capital*. Iași: TipoMoldova, 2008. 226 p.
3. SIMINICĂ, M. *Diagnosticul financiar al firmei*. Craiova: SITECH, 2008. 250 p.
4. ȚIRIULNICOVA, N., PALADI V., GAVRILIUC L. și alții. *Analiza rapoartelor financiare*. Chișinău: ACAP, 2011. 400 p.

Recomandat

Alexandru TCACI, dr., conf. univ.

YOUTH UNEMPLOYMENT AND WAYS OF TACKLING IT

Maria FOMENKO, MA, Plekhanov Russian University of Economics

The high unemployment rate among young people today is an undeniable fact. Youth unemployment is one of the important indicators of the overall social situation of young people, as well as an indicator of its adaptation degree in the labor market at a certain stage of the country's development. Given that young people are a priori under-experienced, the process of integrating young people into the labor market has deteriorated significantly during periods of economic recession and crisis. It is at this time that the youth unemployment indicator is given the greatest attention.

The relevance of this topic is that young people are the future of our country and the world, and the success of its integration in the labor market has an impact on the further development of all spheres of public life. The purpose is to analyze the reasons for youth unemployment in Russia and suggest solutions based on actions of countries which are successful at lowering youth unemployment rate.

In 2018, about 71.1 million young people between the ages of 15 and 24 were unemployed, almost 200,000 more than the year before [1]. Global youth unemployment stands at 13%, nearly three times the rate of adult unemployment, and the ILO report indicates that the ratio of youth unemployment to adult unemployment has reached historic highs. The unemployment rate for young people in Russia is now around 16% (800,000 young people) [2]. However, the unemployment rate among young people aged 20-29 is 34.4%. This level of unemployment can be described as quite high.

The survey of the study among young people under 25 years old has covered the factors which make employment difficult in the city Elektrostal (Russia). According to the results, there are several possible reasons for youth unemployment: absence of scientific forecast in demand for personnel; the profile of graduates does not correspond to the needs of the labor market; non-compliance with the qualification level of graduates with the requirements of employers; decrease of practical skills in the received profession among young specialists; a low level of wages for young professionals and slow promotion; lack of training opportunities for young professionals in the workplace; increase in labor supply of people without professions (foreign citizens); the fall in the prestige of working professions etc. Respondents mentioned possible ways to address the issue: encouraging employers to provide jobs to young people from the most socially unprotected categories; provide practice for young people after graduation; creation of tools in the field of entrepreneurial activity to promote self-employment of young people, provision of tax benefits; using social media to inform young people about the professions in demand, provide information about them, and free jobs in the labor market.

As the reasons for the youth unemployment in Russia had been identified, the policies in countries with low youth unemployment rate were analyzed in order to suggest implementation of these methods in Russia i.e. Switzerland with youth unemployment rate of 2.3% [3], Germany (5.9%), European Union as a whole [4] and The USA (8%) [5]. These states apply effective programs for lowering youth unemployment such as the apprenticeship programs, microfinance groups for young people to start their business, Massive Open Online Courses (MOOC) [5], which offer free university courses, and a European program 'Youth Guarantee' which supports young adults by providing them with practice after graduating from the university.

In conclusion, the research has shown that, at the moment, youth unemployment has been reduced gradually worldwide and in Russia through various programs aimed to help young people. However, a great number of young adults including those who have higher education remain jobless. Therefore, it is necessary to improve the system of post-graduate practice in universities and develop safe and reliable tools for youth's self-employment.

References:

1. *Unemployment, youth total (% of total labor force ages 15-24) (modeled ILO estimate)*, International Labour Organization. <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS> [08.01.20]
2. *Rosstat. Занятость и безработица в Российской Федерации в январе 2019 года (по итогам обследования рабочей силы):* https://www.gks.ru/bgd/free/B04_03/IssWWW.exe/Stg/d04/34.htm [10.01.20].
3. *Al Jazeera. Switzerland bucks EU youth unemployment trend:* <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/10/switzerland-bucks-eu-youth-unemployment-trend-01410791826348754.html> [05.02.20].
4. *European commission. The Youth Guarantee:* <https://ec.europa.eu/social/-main.jsp?catId=1079> [10.02.20].
5. *Mooc.org – online courses platform:* <http://mooc.org> [10.02.20]

Recommended

Irina P. KOMAROVA, PhD., associate prof.

**ГИПОТЕЗА ОДНОРОДНОСТИ
ФОРМИРУЮЩИХСЯ РЫНКОВ
(На примере рынка алмазов и арт-рынка)**

*Кирилл КУШНАРЕВ, Российский экономический
университет им. Г.В. Плеханова (Москва)*

Введение. Под формирующимися рынками понимаются рынки развивающихся стран, образованные как механизмы взаимодействия различных институтов товарообмена и участников рынка. Под гипотезой (концепцией) однородности формирующихся рынков понимается предположение о том, что формирующиеся рынки обладают однородной основой и механизмом функционирования.

При однородных предметах обмена, рынки могут иметь различные механизмы и институты товарообмена. С целью исследования конвергенции или дивергенции формирующихся рынков, автор протестировал на примере рынка алмазов и арт-рынка гипотезу однородности. Одна из ключевых проблем сформулированной гипотезы – доказательство или опровержение однородности именно генезиса формирующихся рынков, а не их тенденций развития.

Таким образом, актуальность исследования заключалась в проверке гипотезы однородности формирующихся рынков на примере арт-рынка и рынка алмазов. Ответ на поставленный вопрос позволит лучше понять процесс формирования рынка как института товарообмена [3].

Описание метода исследования. В качестве модели ключевых показателей оценки генезиса формирующихся рынков были выбраны показатели, представленные в таблице. Временной интервал для анализа выбран в пять лет: с 2014 по 2018 годы.

Таблица

Показатели оценки генезиса формирующихся рынков

Показатель	Количественная оценка
Объем рынка	Общий объем операций на рынке
Доля национального рынка	Доля продаж национальных рынков

Примечание: на основе результатов собственного исследования [1].

Первичные данные с использованием корреляционного анализа будут классифицированы на взаимосвязанные и невязанные. Далее проводился анализ методом наименьших квадратов, что позволило проанализировать сходимость анализируемых показателей. При сходимости гипотеза будет доказана, при расходимости – будет опровергнута и неопределенна.

Эмпирическое исследование. Первичные данные проанализированы с помощью корреляционного анализа. Из корреляционного анализа следовало, что установлена умеренная отрицательная корреляция между показателями объема продаж на арт-рынке и общим объемом операций на арт-рынке ($r=-0,641$, $p=0,244$). Установлена слабая отрицательная корреляционная зависимость между показателями общего объема операций на рынке алмазов и долей добычи России на рынке алмазов ($r=-0,363$, $p=0,548$). Установлена слабая отрицательная корреляционная зависимость между объемом продаж на арт-рынке и общим объемом операций на рынке алмазов ($r=-0,325$, $p=0,594$).

Из результатов корреляционного анализа можно заключить, что арт-рынок является более однородным в отличие от рынка алмазов, что обуславливает взаимосвязь внутри рыночных показателей. Рынок алмазов имеет разнородную основу, что подтверждается корреляционным анализом. Существует на уровне минимальной значимости отрицательная взаимосвязь объема продаж на арт-рынке и общим объемом операций на рынке алмазов.

Для дальнейшего исследования был применен метод наименьших квадратов. Констатировалось (при значимости скорректированного $R^2 = -0,327$) невысокая сходимость показателей ($b=0,71$, $p=0,909$). При скорректированном R^2 , равном $-0,193$, что говорит о низком уровне детерминации показателей, можно утверждать, что взаимосвязь между исследуемыми показателями ($b=-0,325$, $p=0,594$) находится на низком уровне.

Обсуждение результатов. По результатам проведенного качественного анализа гипотеза однородности формирующихся рынков подтвердилась, а по результатам количественного анализа гипотеза была опровергнута. То есть, нельзя утверждать, что

формирующиеся рынки имеют статистически схожий генезис показателей. Однако можно утверждать, что качественно тенденции развития рынков схожи, а количественно – отличны.

Такие результаты во многом объясняются несформированностью институтов товарообмена рынков, следовательно – и недостаточной адекватностью количественных показателей.

Закключение. По результатам исследования гипотеза однородности формирующихся рынков на примере арт-рынка и рынка алмазов опровергнута количественно. Из этого можно сделать вывод не о конвергенции, а о дивергенции показателей рынков. Другими словами, формирующиеся рынки имеют одинаково стихийное начало, но в дальнейшем развиваются по разным параметрам. Однако качественный анализ показал, что тенденции развития рынков схожи. То есть, речь идет скорее о различных форматах развития, а не о различных тенденциях. Исследование может быть продолжено с целью уточнения неоднородности формирующихся рынков и выяснения природы их формирования.

Литература:

1. БОЛВАЧЕВ, А.И., КУШНАРЕВ, К.А. Математико-статистическая модель ценообразования на арт-рынке: финансы и рыночное равновесие. В: *Финансовый менеджмент*, 2020, №1, сс. 51-64.
2. ВЕБЛЕН, Т. *Теория праздного класса*. Москва: «Прогресс», 1984. 366 с.
3. МОСС, М. *Общества. Обмен. Личность*. Москва: «Восточная литература» РАН, 1996.
4. *Annual Global Summary: 2004-2018 Production, Import, Export and KPC Counts*: <https://www.state.gov/2018-u-s-annual-report-to-the-kimberley-process-03-2019/> [26.02.2020]
5. *World Economic Outlook Report: Analysis on the global economic outlook*: <https://www.imf.org/en/publications/weo> [26.02.2020]

Рекомендовано

А.И. БОЛВАЧЕВ, доктор экономических наук, профессор

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

CONDIȚIA UMANĂ CA REFERENȚIAL ÎN FILOSOFIE

Cristina JITOREANU, masterandă, Facultatea Istorie și Filosofie

Condiția umană cuprinde mai mult decât condițiile în care viața i-a fost dată omului. Oamenii sunt ființe condiționate, fiindcă toate lucrurile cu care vin în contact se transformă imediat în condiție a existenței lor. Lumea în care se petrece *vita activa* constă din obiecte produse prin activități omenești; însă obiectele, deși își datorează numai oamenilor existența, își condiționează totuși în mod constant creatorii. Pe lângă condițiile în care viața îi este dată omului pe pământ și în parte pornind de la ele, oamenii își creează în permanență propriile condiții, făcute chiar de ei, care, în ciuda originii lor umane și a variabilității lor, posedă aceeași forță de condiționare ca lucrurile naturale.

Tot ce atinge sau intră într-o relație de durată cu viața umană dobândește imediat caracterul de condiție a existenței umane, iată de ce, indiferent de ceea ce fac, oamenii sunt întotdeauna ființe condiționate. Tot ceea ce pătrunde în lumea umană, de bună voie sau tras în interiorul ei prin efortul omenească, devine parte a condiției umane. Impactul realității lumii asupra existenței umane este resimțit și receptat ca o forță de condiționare. Obiectivitatea lumii – caracterul ei de obiect sau de a fi ceva subzistent – și condiția umană se întregesc reciproc; pentru că este condiționată, existența umană ar fi imposibilă în lipsa obiectelor, iar obiectele, dacă nu ar fi elemente de condiționare a existenței umane, ar fi o grămadă de articole dispartate, o nelume. Să evităm orice neînțelegere: condiția umană nu este totuna cu natura umană, iar suma activităților și a facultăților omenești corespunzătoare condiției umane nu constituie nimic de felul unei naturi umane.

Omul e o ființă supremă tuturor vietăților, e acea ființă care e asemănată cu divinitatea și cea datorită căruia pământul încă mai rezistă! A fi om este cea mai demnă artă care poate exista în acest univers, totuși uneori amprentele lumii exterioare ne fac să uităm de latura noastră umană, de acea condiție de geniu transformându-ne în mici monstruleți care amenință cu focul invidiei, cu cuțitul urii și cel mai rău cu sabia minciunii! Uităm că condiția umană e acea latură

care ne demonstrează că încă mai pâlpâie focul sacru în aceste umile persoane! De aceea, dragii mei, vrem mereu să vă amintiți că sunteți muritori; că oamenii au anumite limite; că ei nu își înving în întregime fricile și anxietățile nejustificate; și că viața este o luptă continuă împotriva îngrijorărilor iraționale. Dar, dacă purtați această bătălie, cu inteligență și perseverență, puteți să vă simțiți aproape întotdeauna liberi, de aproape orice îngrijorare inutilă.

Când vă identificați și vă evaluați identitatea în funcție de cum vă descurcați în anumite activități specifice, vă creați iluzia că dumneavoastră, o persoană, aveți doar atâta valoare pe cât o are și activitatea respectivă, ceea ce nu putem să zicem că e corect! Omul contemporan are atâta potențial încât poate să raportăm, nu numai să miște munții din loc!

De asemenea, o calitate supremă de care are nevoie condiția umană de a se dezvolta și a coexista este anume „acceptarea de sine”, momentul când tu înțelegi că nu ai fost perfect sau că nu te-ai ridicat la nivelul dorit, dar te apreciezi pentru ceea ce ai reușit, pentru faptul că te-ai trezit dimineață și ai zâmbit, deși nu prea aveai chef de asta, ai salutat acolo unde persoana nici măcar nu se aștepta și înloc să critici ai ajutat să crească!

Jim Rohn afirma că „fiecare formă de viață se luptă să-și atingă potențialul maxim cu excepția oamenilor”, am stat foarte mult timp și am analizat anume ceea ce vrea să ne spună, am încercat să citim printre rânduri și cumva am ajuns la o explicație pentru noi că omul, deși are un potențial de nedescris nu întotdeauna îl folosește, preferă ca timpul de afară să-i seteze dispoziția, vecina să îi spună ce e corect, preferă să rămână neștiutor decât să iasă din zona lui de confort.

Ca concluzie generalizatoare, putem spune că singura modalitate prin care lucrurile se pot schimba în viața noastră este să ne schimbăm noi înșine.

Bibliografie:

1. *Hannah Arendt*. Iași: Polirom, 2003.
2. LUC, Ferry. *Învață să trăiești*. Curtea Veche, 2007.
3. ROHN, Jim. *Cele 5 elemente esențiale ale vieții*. București: Amaltea, 2006.

*Recomandat
Eugenia BOGATU, dr., conf. univ.*

КОНТРАКУЛЬТУРА АНТИГЛОБАЛИЗМА

Михаил ЧЕБАНУ, мастерант, факультет истории и философии

Понятие «контракультура» было предложено американским социологом Т. Роззаком для презентации новой молодежной субкультуры, формировавшейся на волне массовых молодежно-студенческих движений, развернувшихся изначально в США и в ведущих странах Западной Европы в 50-х гг. XX века. Будучи порождением социокультурной динамики развитого индустриального общества Запада, контракультура знаменовала собой поиск адекватных способов модернизации общества и цивилизации. В 70-х гг. XX вв. молодежное движение во всем многообразии субкультурных форм и проявлений приобрело интернациональный характер и стало важнейшим фактором современной социокультурной жизни» [1, с.98]. Контракультура выражает оптимистическую перспективу решения глобальных проблем, выступая с инициативами выработки нового мировоззрения, адекватного глобализации антропогенного влияния и культурно-цивилизационному развитию человечества

В истории цивилизации возникают такие ситуации, когда определенные субкультурные феномены, их локальные идеиноценностные комплексы начинают претендовать на некую универсальность и выходят за рамки собственной субкультурной среды. В данном случае можно уже говорить не о субкультурных, а контракультурных или даже культурных тенденциях. Беннет Бергер отмечает, что контракультура, воплотив собой совокупный эффект активного духовно-практического поиска нового ориентира развития цивилизации, породила настоящую «ценностную революцию» [1, с.141]. Рождение новых культурных моделей, стимулирующих исторический прогресс цивилизации невозможно без феномена контракультуры, который рождается как результат утраты прежней культурной моделью своего значения и в то же самое время как результат поиска новых ценностно-смысловых ориентиров. Все значимые для человеческой истории куль-

турные модели проходят через этап контркультурного утверждения, когда прежняя ценностная система уже утратила свое значение, а новая еще не стала доминирующей, начиная разворачиваться в субкультурных рамках. Наиболее восприимчивой к контркультурным инновациям оказывается, прежде всего, молодежь, вследствие обусловленных молодежным сознанием нонконформистских особенностей мировосприятия и деятельности. В универсальном или философском смысле понятие «контркультура» может быть использовано для исследования особенностей исторической динамики мирового культурно-цивилизационного процесса.

В современном пространстве в эпоху неолиберальной глобализации человечество вновь сталкивается с рядом глобальных проблем, которые оно не в состоянии разрешить. Это приводит к изменениям в форме манифестации данных конфликтов. Основные проблемы, с которыми сталкивается человек 21 века, это проблемы, связанные с оптимизацией, гармонизацией и гуманизацией отношений общества с природой; выработка прогрессивных форм политической и экономической интеграции с целью выравнивания уровней социально-экономического развития стран; проблемы социокультурного, гуманитарного ряда, связанные с процессом демократизации многообразных отношений общества и личности; проблемы ликвидации неграмотности, нищеты и других форм социального неравенства.

Антиглобализм в начале XXI века является мощным общественно-политическим движением, вышедшим за рамки национальных границ. Социальный состав участников антиглобалистского движения очень разнообразен. В антиглобалистском движении представлено много молодежных организаций, активно участвующих в демонстрациях и акциях протеста. Молодежная контркультура требует сознательного отказа от системы традиционных ценностей и замены их контрценностями – свободой самовыражения, личной причастностью к новому стилю жизни, установкой на ликвидацию репрессивных и регламентирующих моментов человеческих взаимоотношений, полным доверием к спонтанным проявлениям чувств, фантазии, воображения, небывальным способам общения. Все это развивается в тесном взаи-

модействии со средствами массовой информации, кино и телевидением. СМИ поставляют образы, по которым молодые люди создают свой собственный имидж. В то же время и СМИ подхватывают идеи, генерируемые подростками, и превращают их в массовое явление.

*Рекомендовано
Евдокия САХАРНЯНУ, докт. хаб.*

КОМПЛЕКС ОРУДИЙ ИЗ ГОРНОГО ХРУСТАЛЯ ИЗ ВАЛЕНСИНА ДЕ ЛА КОНСЕПСЬОН В КОНТЕКСТЕ МЕДНОГО ВЕКА НА ТЕРРИТОРИИ ИСПАНИИ

*Ангелина ГАЛЁНА, магистрантка, Киевский национальный
университет имени Т. Шевченка, Украина*

Горный хрусталь встречается не очень часто в иберийских местонахождениях, особенно в форме микролитов и обломков. Эти находки редко представляют исчерпывающую информацию о технологии использования этого материала, социальной и экономической актуальности или, возможно, о символическом его значении. Со второй половины XX века постепенно был найден комплекс орудий из горного хрусталя на одном из самых больших памятников 3 тысячелетия до н. э. в Западной Европе.

Речь об уникальном для Пиренейского полуострова поселении медной эпохи – Валенсина де ла Консепсьон, с площадью более 400 гектаров археологической поверхности. Данный памятник располагается близ Севильи (около 6 км от городского центра на запад), на правом берегу реки Гвадалквивир. Важно понимать, что местное население медной эпохи проживало в природных условиях, отличных от нынешних. В 90-х годах прошлого века началось активное геологическое изучение той древней окружающей среды с помощью исследований низовья реки и флювиальных отложений в самом городе Севилья и его окрестностях. Выяснилось, что тогдашняя природа обеспечивала обитателей обилием и разнообразием ресурсов, в основном благодаря сети

полноводных рек и морского залива, в который впадала Гвадалквивир, а также плодородным землям платформы Эль Альярафе. Археологические раскопки Валенсины стали поворотным моментом в изучении преистории Пиренейского полуострова с конца 19-го века нашей эры благодаря и размерам мегалитов, и богатству находок. 111

Горный хрусталь был найден в 8 различных секторах стоянки: Онтиверос, PP4-Монтелирио, толос Монтелирио, Ла Хуэра, Ла Сима и улицы Трабахадорес и Гарсия Лорка.

Вне мегалитов найденные объекты состоят из маленьких лезвий и осколков, но в трех крупных упомянутых мегалитических сооружениях были найдены, гораздо более сложные артефакты в том числе наконечники стрел (16 в Онтиверос и 10 в толосе Монтелирио), лезвие кинжала (Структура 10.049 из сектора PP4-Монтелирио) и большой нуклеус (толос Монтелирио).

Эти артефакты были найдены в раскопках, проведенных в последние годы.

На протяжении всего исследования Валенсины применялся технологический анализ (определение технологии разбивания и ретуши микроскопом Лейка 2000 и по макрофотографиям), использовался также спектральный анализ.

Рассмотрим непосредственно хрустальные артефакты. В первую очередь примечательны нуклеусы и микропластинки, изготовленные методом оттиска. Нуклеус из толоса Монтелирио довольно большой, одна из граней нетронута и содержит первичное покрытие.

Интересен также набор наконечников для стрел, еще в 1948-1949 гг. обнаруженный в мегалитическом комплексе Онтиверос. Еще 10 таких же нашли в толосе Монтелирио. Наконечники выполнены искусно, что подтверждает уровень навыков мастера, учитывая специфику материала.

Лезвие для кинжала было найдено в Структуре 10.049 в секторе PP4-Монтелирио вкупе с костяной ручкой. Лезвие имеет 214 мм длины, максимум 59 мм в ширину и 13 мм в толщину. Его форма не уникальна на Пиренейском полуострове, но все подоб-

ные примеры, обнаруженные ранее, изготовлены из кремния, а не из горного хрусталя.

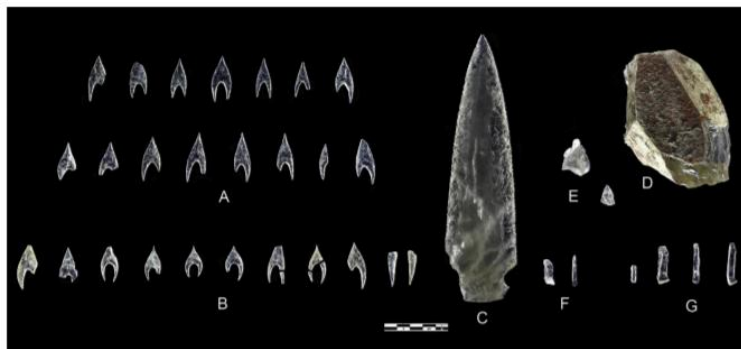

Рисунок. Общий комплекс хрустальных находок из Валенсина де ла Консепсьон.

Технология изготовления лезвий и бифасиальных предметов (обычно называемых «алебардами» и «кинжалами») представляет эталон передовых кремневых технологий медного века, которые с началом бронзовой эпохи исчезают почти полностью.

Эксплуатация и разбивание горного хрусталя было адаптацией этого социокультурного процесса. В отличие от случая кремня или варисцита, доисторические шахты горного хрусталя не были найдены на Пиренейском полуострове. Как показывают этнографические данные, это сырье могло быть использовано только изредка и по возможности небольшими группами или даже отдельными мастерами, без сложных логистических организаций.

Изделия из горного хрусталя, найденные в Валенсине, свидетельствуют о значении этого материала. Учитывая, что хрустальный предмет требует высокого мастерства и усилий в его изготовлении, а также принимая во внимание экзотичность сырья (не только хрусталя, но и слоновой кости, из которой сделаны рукоятки кинжалов), можно заключить, что данные артефакты во время своего функционирования явно были очень ценны и ассоциировались с властью, а также были своеобразной «рекламой» мастера, так как демонстрировали пик его умений.

Кроме того, найденные орудия вполне могли иметь ритуальный смысл, поскольку различные фольклорные источники свидетельствуют о том, что хрусталь символизирует магическую силу, витальность и связь с предками.

Исследования Валенсины де ла Консепсьон продолжаются, и комплекс хрустальных находок с новой стороны открывает историю и быт Медного века Западной Европы.

Литература:

1. MORGADO, A., et al. The allure of rock crystal in Copper Age southern Iberia: Technical skill and distinguished objects from Valencina de la Concepcion (Seville, Spain). In: *Quaternary International*, 2015, доступ по ссылке <http://dx.doi.org/10.1016/j.quaint.2015.08.004>
2. NOCETE, F. et al. The smelting quarter of Valencina de la Concepción (Seville, Spain): the specialised copper industry in a political centre of the Guadalquivir Valley during the Third millennium BC (2750e2500 BC). In: *Journal of Archaeological Science*, 35 (2008) 717e732
3. CARAMÉ, Manuel Eleazar Costa et al. The Copper Age Settlement of Valencina de la Concepción (Seville, Spain): Demography, Metallurgy and Spatial Organization. In: *TRABAJOS DE PREHISTORIA*, 67, N.º1, enero-junio, 2010, pp. 85-117, ISSN: 0082-5638 doi: 10.3989/tp.2010.10032
4. ROGERIO-CANDELERA, M.Á., HERRERA, L.K., MILLER, A.Z., SANJUÁN, L.G., MOLINA, C.M., WHEATLEY, D.W., SAIZ-JIMENEZ, C. Allochthonous red pigments used in burial practices at the Copper Age site of Valencina de la Concepción (Sevilla, Spain): characterisation and social dimension. In: *Journal of Archaeological Science*, 2013, 40(1), 279-290.

**ИЗМЕНЕНИЕ ПОГРЕБАЛЬНОГО ОБРЯДА
ДРЕВНЕРУССКОГО НАСЕЛЕНИЯ ЛЕВОБЕРЕЖЬЯ
СРЕДНЕГО ТЕЧЕНИЯ ДНЕСТРА ПО МАТЕРИАЛАМ
АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ**

*Сергей ОНИЩУК, магистр, исторический факультет, Киевский
национальный университет им.Тараса Шевченка, Украина*

Погребальные памятники древнерусского периода южнорусских земель уже давно привлекают внимание многих

исследователей. Начиная с конца XIX века раскопано большое количество подкурганных и грунтовых погребений, каменных гробниц, данные которых значительно пополнили источниковедческую базу по истории южнорусских земель IX-XIII вв. Сегодня существует множество трудов, посвящённых результатам исследований могильников древнерусского периода, в том числе и монографии с комплексным анализом, систематизацией и интерпретацией археологического материала [5].

Между тем некоторые регионы южнорусских земель продолжают быть недостаточно изученными в археологическом плане. Таким регионом является территория Левобережья среднего течения Днестра, которая в IX-XIII вв. была периферией древнерусских земель. Систематизированные археологические исследования здесь начались только во второй половине XX века, но в основном это были разведочные работы, без проведения археологических раскопок.

Древнерусские погребения и погребальный обряд этого региона ранее уже были предметом научного изучения [4, с.132;1]. Большая работа по комплексному изучению и систематизации древнерусских погребений Левобережья среднего течения Днестра была проделана С.П. Маярчаком, который представил общую характеристику погребений и исследовал процесс развития погребального обряда древнерусского населения Среднего Поднестровья [3]. Однако эти исследования нельзя считать полными, поскольку выводы делались на основании лишь отдельных археологических материалов.

Отметим, что географические рамки этой работы ограничиваются территорией современной Хмельницкой области. Северная черта проходит по водоразделу между притоками Днестра и Южного Буга (Волочиск – Гвардейское – Дашкив). По мнению многих историков, именно здесь находилась граница между летописными Болоховской землей и Понизьем [6].

По состоянию на 2018 год, в границах указанной области было исследовано приблизительно 200 погребений, датированных XI-XIII вв. Погребения раннего периода до сих пор неизвестны,

поскольку тогда для большинства анаселения южнорусских земель был характерным обряд кремации и определить такие погребения, если они не подкурганые, очень сложно.

На основании анализа данных археологических исследований, известные на указанной территории погребения XI-XIII вв. были разделены С.П. Маярчаком на три группы:

1. Подкурганые погребения (Глыбовка, Иванковцы, Карачковцы, Тымков, Черче, Соколец-2).

2. Погребения-ингумации под плитовым перекрытием (Устя, Соколец-1).

3. Погребения-ингумации без плитового перекрытия (Жванец, Цыбулипка, Малиевцы и др.).

Подкурганые погребения наиболее ранние и датируются второй половиной XI в. Среди подкурганых погребений древнерусского периода, малоизученных в этом регионе, можно выделить несколько вариантов: погребения в ямах, на уровне древней дневной поверхности; без гробов и в гробах, сбитых железными гвоздями; с рвом за каменной конструкцией и без него; одиночные и групповые погребения. В большинстве случаев курганы имели каменную круговую конструкцию и небогатый погребальный инвентарь. В некоторых из них были найдены также фрагменты разбитой посуды и остатки поминальных костров. Все погребенные были ориентированы головой на запад, иногда с небольшим отклонением на север [2].

Погребения-ингумации под плитовым перекрытием, датируемые второй половиной XII в., в указанном регионе были достаточно хорошо изучены во время проведения целенаправленных археологических раскопок в 1992-1997 и 2000 гг. возле села Соколец Дунаевецкого района Хмельницкой области. Однако пока это единственный пункт на территории Левобережной части Среднего Поднестровья, где проводились раскопки подплитовых погребений. Среди более сорока могил, большинство – безинвентарные мужские погребения, а также женские погребения с инвентарем.

Погребения-ингумации без плитового перекрытия были исследованы возле с. Бакота и с.Жванец Каменец-Подольского

района. Большинство их датировано второй половиной XIII – XIV в., что иллюстрирует окончательный переход населения этих территорий к христианскому канону погребальных процедур. Все они, за редкими исключениями, безинвентарные, в прямоугольных ямах, с ориентацией скелетов головой на запад, с согнутыми в локтях и положенными на живот руками.

Таким образом, можно выделить три этапа развития погребального обряда древнерусского населения Левобережья среднего течения Днестра в XI–XIII вв.:

- 1) вторая половина XI – первая половина XII в. – подкурганные погребения;
- 2) вторая половина XII в. – подплитовые погребения;
- 3) приблизительно с начала XIII в. – ингумации без плитового перекрытия.

Литература:

1. ЗАХАРЬЕВ, В.А. Древнерусские погребения Сокольца на Ушице. В: *Население Пруто-Днестровского междуречья во второй половине I-в начале II тысячелетия*: Материалы научной конференции, 22-24 сентября 1994. Черновцы, 1994ю сс.46-47.
2. ЗАХАРЬЕВ, В.А. Новое древнерусское курганное погребение Соколецкого микрорегиона. В: *Материалы X Подольской историко-краеведческой конференции*. Каменец-Подольский, 2000, сс.118-121.
3. МАЯРЧАК, С.П. Погребения древнерусского населения Левобережья Среднего Поднестровья. В: *Археология*, 2008, №2, сс.30-39.
4. МОЦЯ, А.П. *Погребальные памятники южнорусских земель IX-XIII вв.* Київ: Наукова думка, 1990. 156 с.
5. МОЦЯ, А.П. *Население южнорусских земель IX-XIII ст.* (по материалам некрополей). Київ, 1993. 160 с.
6. ПРОКОПЧУК, В.С. *Краеведчество на Подолье: история и современность*. Київ: Наукова думка, 1995. 204 с.

Рекомендовано
Евгений СИННИЦА, кандидат исторических наук

**REGINA MARIA – SIMBOL AL CASEI
REGALE DIN ROMÂNIA**

Crina HAREA, masterandă, Facultatea Istorie și Filosofie

*„Te binecuvânteț, iubită Românie, țara bucuriilor și
durerilor mele, frumoasă țară, care ai trăit în inima mea
și ale cărei cărări le-am cunoscut toate.”*

Regina Maria

Printre personalitățile celebre ale istoriei României, un loc cu totul deosebit îl ocupă Regina Maria. Cu un mare impact în epoca sa, nu numai la nivel politic, dar și la nivel social și cultural, a fost Regina Maria. A rămas în istorie ca regina, care nu a ezitat să își folosească propria-i carismă în vederea slujirii intereselor naționale ale propriului popor.

Maria Alexandra Victoria, principesa de Marea Britanie și Irlanda, ulterior Regina Maria a României, s-a născut la 29 octombrie 1875, la Eastwell Park, în comitatul Kent din Anglia. A sosit în România, în Țara sa de adopție, în 1893 ca soție a Principelui moștenitor Ferdinand. Calitățile ei remarcabile au transformat-o repede într-o figură publică de primă mărime, iar naturalețea sa i-a cucerit pe români. Principesa Maria era nepoată a Reginei Victoria a Marii Britanii și a Țarului Alexandru al II-lea al Rusiei. Prin căsătoria cu Ferdinand I, Maria a pierdut locul din Linia de Succesiune la coroana Marii Britanii.

Inteligentă, frumoasă, plină de curaj și de hotărâre, viitoarea regină a României participă de la început la viața culturală românească și își leagă numele de multe proiecte sociale și culturale. În anul venirii sale în România, a luat ființă Societatea „Domnița Maria”, care avea să cultive arta populară. Un deceniu mai târziu, în 1904, Principesa Maria a organizat în Parcul Cotroceni spectacole de caritate în beneficiul unui orfelinat.

Principesa Maria devine regină în 1914. Unită prin legături de sânge cu Anglia și Rusia și convinsă că Anglia nu va fi învinsă niciodată, a susținut necesitatea alierii României cu Antanta, în

ȘTIINȚE UMANISTICE

Istorie și Filosofie

vederea recuceririi provinciilor românești aflate sub stăpânire austro-ungară. Rolul său de sfătuitor al Regelui Ferdinand I a valorat greu în decizia acestuia de a intra în război împotriva patriei sale de origine, iar regina a pledat cauza României în corespondența cu verii ei primari Regele George al V-lea al Marii Britanii și Țarul Nicolae al II-lea al Rusiei.

Primul Război Mondial o transformă pe Regină în erou național. Participă activ pe front: încurajează răniții și soldații în cele mai fierbinți puncte de luptă, nu se teme de gloanțe, nici de epidemii, de tifosul exantematic sau gripa spaniolă, de răni sau de sărăcie. A fost numită comandant onorific al Regimentului 4 Roșiori, care i-a purtat numele și a cărui uniformă a îmbrăcat-o, fiind și o iscusită călărească.

Contribuția sa remarcabilă pe front îi aduce supranume precum „Mama Regina”, „Mama răniților” sau „Regina-soldat”. A înființat Organizația „Regina Maria”, care a dezvoltat o rețea de spitale în Moldova și Serviciul de ambulanță. Nu numai că nu s-a temut, dar a privit apropierea de poporul său ca un privilegiu pe care alte capete încoronate nu îl aveau.

După război regina vizitează Franța și Marea Britanie, fiind trimisă de rege și susținută de clasa politică, pentru a pleda cauza țării la Conferința de Pace de la Paris și pentru a obține recunoașterea visului istoric al românilor, România Mare. Deși neoficiale, vizitele reginei aduc multă simpatie cauzei românești.

La Paris, la 8 martie 1919, după dejunul cu Raymond Poincaré, Președintele Franței, este invitată să treacă în revistă garda de onoare de la Palatul Elysée, o onoare ce nu i se mai făcuse niciodată până atunci unei regine prin căsătorie. În aceeași zi este primită oficial ca membru corespondent al Academiei de Arte Frumoase din Paris, fiind singura femeie căreia i se rezervase o asemenea onoare.

Vizita sa la prim-ministrul francez Georges Clémenceau, la 7 martie 1919, a devenit legendară. Într-o epocă în care implicarea femeilor în politică sau societate nu prea era prețuită, Regina Maria a cutezat să îi ceară lui Georges Clémenceau ajutorul pentru revenirea la România, după Primul Război Mondial, a Transilvaniei până la Tisa și a Banatului, în întregimea lui. Unele cronici consemnează dialogul pe

care cei doi l-ar fi avut: Clémenceau, supranumit „Tigrul”, i-ar fi spus: „Madame, ceea ce cereți este partea leului!”, la care Regina Maria ar fi răspuns, fără ezitare: „Este ceea ce leoaica cere tigrului!”

Un moment important în viața regelui Ferdinand I și a Reginei Maria a fost încoronarea lor ca suverani ai României Mari în Catedrala Reîntregirii de la Alba Iulia în ziua de 15 octombrie, anul 1922. Prin celebritatea sa Regina Maria face cunoscută România în întreaga lume.

Vizita sa în SUA din 18 octombrie-24 noiembrie 1926, în compania copiilor ei, Ileana și Nicolae, reprezintă nu doar apogeul popularității sale, dar și apogeul popularității unui reprezentant al Statului român în lume. Peste tot în SUA, Regina și suita sa au fost primite de oficialități, dar și de mulțimi entuziaste.

După moartea lui Ferdinand I, în 1927, Regina Maria a României își dedică toată energia bunului mers al țării, sub domnia nepotului său, Regele-copil Mihai. Alături de Principesa-mamă Elena, ea îl însoțește pe noul Rege în toate împrejurările, ocrotind copilăria celui chemat prea devreme să ia locul bunicului. Este profund rănită de atitudinea fiului său celui mare, Carol, care prin excesele din viața personală pune în pericol dinastia și țara.

Regina Maria a României a fost nu doar o regină care s-a implicat în viața politică a României, ci și o regină care își dedica timpul liber numeroaselor sale pasiuni și hobby-uri, printre care: pictura și scrisul. La început Regina Maria a scris basme și povești pentru copii, care nu erau însă opere de mare valoare, dar trezeau viziuni de frumusețe și uneori emoții. Cu timpul a început să scrie și despre alte subiecte. În timpul Primului Război Mondial, Regina Maria a scris două cărți despre România: *De la inima mea la a lor și Țara mea*, cu scopul de a face cunoscută România și de a face cunoscut sufletul de o melancolie stranie al poporului săi.

Publicarea autobiografiei *Povestea vieții mele* a coincis cu maturitatea artistică a Reginei Maria. Scrierea acestor memorii, care au apărut în trei volume, între 1934 și 1935, i-au adus Reginei Maria faima, ele fiind traduse în mai multe limbi.

Regina a fost foarte legată de două locuri: Castelul Bran și domeniul Balcic, de pe malul Mării Negre. Pe amândouă le-a decorat

după gustul ei și le-a dat ceva din personalitatea sa. Această amprentă dăinuiește în timp.

Regina a creat în România un stil specific de Art Nouveau, îmbinând într-o manieră personală elemente celtice, bizantine și românești. Considerat „casa de vis” a Reginei Maria, Castelul Pelișor din Sinaia este imaginea fidelă a gusturilor Reginei în materie de frumos, dezvăluind personalitatea sa îndrăzneță, misterioasă, romantică. Este locul în care Regina Maria avea să-și găsească sfârșitul, la 18 iulie 1938, și locul în care inima sa este găzduită pentru totdeauna, într-o cutie de argint împreună cu bijuteriile sale.

În concluzie, putem spune că Regina Maria a fost și rămâne a fi, în mai multe privințe, un exemplu, prin frumusețea și eleganța ei, prin inteligență și cultură, prin farmecul și forța prezenței sale, prin devotamentul față de țară și față de familie, prin talentul de „ambasador irezistibil”.

Bibliografie:

1. IORGA, N. *Regina Maria*. Iași: Porțile Orientului, 1996.
2. MANDACHE, D. *Regina Maria a României. Capitale târzii din viața mea. Memorii redescoperite*. București: ALLFA, 2011.
3. Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*. Vol. I. Iași: Moldova, 1990.
4. Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*. Vol. II. Iași: Moldova, 1991.
5. Maria, Regina României. *Povestea vieții mele*. Vol. III. Iași: Moldova, 1992.
6. PAKULA, Hannah. *Ultima romantică. Viața reginei Maria a României*. Vol. I-II. București: Lider, 2003.
7. *Dicționar enciclopedic*. Vol. IV, L-N. București: Editura enciclopedică, 1993.
8. *Enciclopedia Britanica*. Vol. X. Chișinău: Litera, 2010.

Recomandat
Igor BERCU, lector univ.

**REPERCUSIUNILE IDEOLOGIEI COMUNISTE
TOTALITARE ASUPRA CONSTRUCȚIILOR IDENTITARE
ÎN SPAȚIUL POSTSOVIETIC:
(Cazul Republicii Moldova)**

Constantin TCACI, masterand, Facultatea Istorie și Filosofie

În prezent, problema identitară capătă noi valențe și o importanță crescândă în cadrul discursului public. Acest fapt este motivat de imigrația masivă în spațiul UE a refugiaților din nordul Africii și Orientul Mijlociu, de globalizare, evoluția tehnologiilor informaționale și în genere, de o criză a valorilor. În aceste circumstanțe, anume identitatea revine în prim-plan ca acel element unificator și de coagulare a unei comunități umane în fața provocărilor timpului prezent.

În acest context, discursul identitar din Republica Moldova se prezintă ca unul foarte complex, controversat și disputat. Lipsa de unitate, cooperare, înțelegere și inițiativă în rândul populației țării este determinată de existența a cel puțin trei percepții identitare în cadrul acesteia, și anume: persoane care se identifică astfel moldoveni vorbitori de limbă moldovenească, moldoveni vorbitori de limbă română și moldoveni ce se consideră români și vorbitori de limbă română. Prezența acestor trei caracteristici de cetățeni este produsul, în viziunea istoricului Octavian Țicu, a cinci procese de construcție identitară, începute încă în anul 1359 în hotarele statului medieval Țara Moldovei, urmat apoi, începând cu anul 1812, în spațiul dintre Prut și Nistru – Basarabia [4]. În studiul de față, urmează a fi analizate ultimele două procese de construcție identitară: cel desfășurat în perioada Uniunii Sovietice și cel de-al doilea, care reprezintă o repercusiune a primului, început după anul 1991 și care poate fi numit cel al moldovenismului postsovietic.

Principala trăsătură a primului proces este formarea unei națiuni moldovenești distincte de cea română, iar rolul principal în cadrul acestuia a fost jucat de principala creatură mitică ideologică sovietică – omul nou sovietic sau *Homo sovieticus*, iar în versiunea spațiului nostru – *Homo moldovanus* sovietic. Apariția acestuia a avut loc în

RASSM odată cu anul 1924, mai apoi fiind exportat și în cadrul RSSM după reocuparea Basarabiei în anul 1944 de către trupele sovietice. Ca să înțelegem modul negativ care ne afectează până în prezent, este suficient să trecem în revistă principalele caracteristici ce le posedă un astfel de *Homo* în viziunea aceluiași istoric: 1) este un om al gloatei, nedeosebindu-se de semenii săi; 2) ușor manipulabil de către persoane de la conducerea statului; 3) antiromân, antieuropean, predispus spre îndochinare, deznaționalizare, rusificare și sovietizare [4].

Drept consecință, la etapa actuală, avem un moldovenism activ format în primii ani de după independență de o parte a fostei intelectualități sovietice și a cărui caracteristici de bază, în viziunea istoricului Ion Eremia sunt: 1) recunoașterea existenței unui popor moldovenesc, deosebit de poporul român; 2) recunoașterea existenței unei limbi moldovenești, distincte de limba română; 3) poziționarea în calitate de apărători ai statalității moldovenești. Prezența acestora este o consecință directă a ideologiei comuniste totalitare [1].

Totuși, în mod paradoxal, astfel de caracteristici ca cea a omului sovietic pot fi întâlnite la omul societății de consum din unele state democratice prospere, numite de filosoful și sociologul german Herbert Marcuse – „societăți ale abundenței”[2]. Societăți în care necesitățile materiale și culturale ale maselor sunt satisfăcute mai mult ca oricând, fapt care determină ca oamenii să accepte starea unei aserviri confortabile către organele de conducere, doar pentru păstrarea acestora. Ca rezultat, obținem o ființă care, în viziunea gânditorului român Horia-Roman Patapievici, este cea mai bine hrănită și cea mai de succes din istoria omenirii, dar și cea mai supusă statului, cea mai manipulată și frustrată, stare de lucruri acceptată doar pentru menținerea stării de confort [3]. Acest fapt afectează în mod deosebit identitatea omului recent, om care în viziunea aceluiași gânditor „și-a pierdut „Cerul și Pământul”, fiind lipsit de transcendența credințelor identitare orientate în sus și cea a înrădăcinărilor orientate în jos [3]. Anume prin această tăiere a legăturilor cu trecutul se și aseamănă omul recent cu cel sovietic, cel din urmă, prin această ruptură, având drept scop saltul spre societatea utopică a viitorului fără clase sociale. O altă asemănare se manifestă în gradul de supunere față de organele de conducere,

fenomen care are la bază două idei caracteristice statelor totalitare, inclusiv comuniste, dar care, paradoxal, se întâlnesc și la cele democratice, și anume, acceptarea unui stat ce controlează totul și care impune o ideologie în societate.

În concluzie, procesul de construcție identitară desfășurat de URSS în RASSM și ulterior RSSM, culminând cu formarea noului *Homo*, *Homo moldovanus* sovietic, a cărui anumite trăsături se aseamănă cu cele ale omului societății de consum, afectează până în prezent Republica Moldova, stat în care acționează în continuare dictonul roman „Divide et impera”.

Referințe:

1. EREMIA, I. Moldovenismul actual: „realizări” și „perspective”. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2018, nr. 4 (114).
2. MARCUSE, H. *Scrieri filosofice*. București: Ed. Politică, 1977.
3. PATAPIEVICI, H.R. *Omul recent*. București: Humanitas, 2001.
4. ȚÎCU, Octavian. *Homo Moldovanus Sovietic: Teorii și practici de construcție identitară în R(A)SSM (1924-1989)*. Chișinău: Arc, 2018.

Recomandat

Dumitru DODUL, dr., conf. univ.

**HANS CHRISTIAN ANDERSEN: POVEȘTI PENTRU
OAMENI MARI HAINELE NOI ALE ÎMPĂRATULUI**

Ruxanda CHEIBAȘ, masterandă, Facultatea Istorie și Filosofie

În accepțiunea socială, poveștile reprezintă o narațiune exprimată prin proză, ce relatează întâmplări fantastice ale unor personaje imaginate în luptă cu personaje negative și în care binele, de obicei, triumfă. Atribuind noțiunii de „poveste” acest sens, prin necesitate efectuăm o legătură de corespondență cu un ascultător, pentru care poveștile rămân relevante.

Poveștile sunt acel instrument al simplificării condiției umane pentru a instrui, pregăti, anticipa și educa copiii în acest sens, utilizând analogii deja asimilate, simplificate și captivante, pentru a comunica învățături, de altfel posibile prin experiență directă de tip acțiune-consecință, în dorința de a exclude sau de a diminua urmările iminente

acțiunilor viitoare ale fiecărui copil.

Poveștile lui Hans Christian Andersen susțin un scop dublu: pe de o parte, servesc ca o pregătire realistă despre condiția umană – pentru copii, iar pentru adulți – o critică în intenția de remediere morală sau sufletească. Condiția umană presupune o gamă largă de emoții și trăiri, a căror impact, de multe ori dureros, îi fac pe adulți să fie ceea ce nu sunt. În contact cu viciile și virtuțile, acțiunile și consecințele, durerea și bucuria, adâncimea și superficialitatea, adulții au nevoia de a trezi acea voce interioară, care poate fi numită în diferite feluri, în funcție de punctul de referință al fiecăruia.

Poveștile, pentru adulți, servesc drept instrument de căutare al acestei voci, evitând o intruziune directă care să trezească o stare de rebeliune anxioasă, sau repulsie la critică, ci mai degrabă o stare reflectivă, meditativă care trezește ”conștiința”, sau după cum am stabilit, ”vocea inocenței”, într-un mod eficient. ”Oamenii-mari” nu au timp de povești, și nici nu percep prin imaginația lor deja știrbită, ceea ce înțeleg copiii; dar prin poveștile sale, Hans Christian Andersen reușește să ademenească cititorii adulți prin umor, ingeniozitate, realism și acuratețea exprimării realității prin povești.

Hainele noi ale Împăratului: această poveste ne prezintă un Împărat care cheltuia toți banii numai pe haine. Odată, în Împărăție au venit doi croitori, defapt doi impostori care spuneau că îi vor coase Împăratului cele mai frumoase veșminte, și sunt atât de extraordinare prin faptul că doar cei aleși și speciali sunt capabili să le vadă, iar cei ce nu văd hainele sunt niște proști și nu sunt potriviți pentru slujba lor. Cei doi solicitau cele mai fine și mai scumpe stoffe, dar tot ce făceau era doar să mimeze procesul creării unor haine.

Pe rând, supușii Împăratului au mers să vadă schițele, și nimeni nu vedea nimic, dar din frica de a nu fi socotiți proști și nepotriviți pentru slujba lor, se prefăceau că se minunau la cele văzute. Împăratul a făcut același lucru, deși în sinea lui era măcinat de faptul că nu vede nimic. Totuși, pentru a nu fi socotit un nepriceput și de frica de a nu fi demis din slujbă, a decis să meargă mai departe și să-și se prezinte public veșmântul în cadrul unei ceremonii. Nimeni nu vedea nimic, și se întrebau dacă sunt proști sau chiar nu văd nimic, până un copil strigase

că Împăratul e gol, dar alaiul nu putea să facă nimic, așa ca a purces mai departe cu procesiunile.

Paradoxal este faptul că încuviințăm, ca și societate, anumite accepțiuni doar din cauza că acestea sunt aprobate de majoritate. Există o putere a majorității potrivit căreia colectivitatea este direct proporțională cu adevărul, iar minoritatea cu neadevărul. Puterea celor mulți nu înseamnă întotdeauna democrație autentică, dimpotrivă mulțimea poate exercita puterea doar din cauza unui factor cantitativ, nu și a unui factor calitativ. Mulțimea poate condamna ceea ce îi este străin, diferit, sau ambiguu, iar această condamnare se soldează cu o ostracizare pe care nici un individ nu vrea să o experimenteze în nici un aspect al vieții sale. Din cauza fricii de a nu fi acceptat de ceilalți, fiecare individ se poate conforma la cele mai banale sau absurde idei. În cazul textului propus, exemplul este extraordinar prin absurditatea acțiunilor. Frica de părerea celuilalt, este mai groaznică decât părerea despre sine, anularea încredințării în propria părere, și admiterea faptului că "eu-ul" poate să nu fie suficient de bun. Frica ca "celălalt" să descopere faptul că "eu" nu sunt suficient de bun determină oamenii să se comporte absurd, și să treacă peste propriile încredințări, și mai mult, să negligeze adevărul în favoarea minciunii. Fiecare minciună încurajează persistența în înșelăciune. "Vocea inocenței" există în fiecare dintre noi, dar constrângerile pe care adulții le experimentează- o înăbușă. În text, un copil a avut curajul să numească lucrurile pentru cele ce erau, pentru că nu s-a ciocnit cu rejecția din partea celuilalt, și nu a simțit necesitatea aprobării, validării sociale, și nu a avut nici o constrângere, ci doar necesitatea de a comunica ceea ce vede: adevărul; pe când adulții vor să obțină această validare socială, din cauza fricii de a fi ostracizați, respinși, rejectați. Adulții se conformează în detrimentul proprietății proprii pentru a obține sentimentul de integritate. Însă acest sentiment, este o stare afectivă vagă și efemeră, atât timp cât eu-ul nu este fidel propriei păreri, indiferent de corectitudinea opiniei, acuratețea judecăților și obiectivitatea faptelor.

Triumfă acceptarea sinelui așa cum este el, mai ales atunci când mulțimea se află în ignoranță, condusă de aceeași frică. Adevărul nu

ȘTIINȚE UMANISTICE

Istorie și Filosofie

funcționează pe principiul *un orb arată calea altui orb*. Vocea inocenței este instrumentul cel mai aproape de adevăr, pentru că ea nu este afectată de experiența ego-ului, ea este independentă, și ea rămâne virtutea fiecărui om, dar ea devine tot mai distantă, cu fiecare decizie de a o ignora.

*Recomandat
Alexandru LUPUȘOR, asist. univ.*

ANALFABETISMUL FUNCȚIONAL PRIN PRISMA ABORDĂRII FILOSOFICE

Ecaterina DMITRIC, masterandă, Facultatea Istorie și Filosofie

Analfabetismul funcțional reprezintă o problemă actuală la nivel internațional, dar și național. Acest fenomen este un subiect de interes în instituțiile educaționale și biblioteconomice. Scopul articolului este de a sensibiliza opinia publică asupra termenului de „analfabetism funcțional”. Prin urmare, combaterea acestui fenomen poate fi realizată prin dezvoltarea de anumite competențe ale utilizatorilor de bibliotecă și ale elevilor din perspectiva unor abordări și metode filosofice. Analfabetismul funcțional reprezintă capacitatea de a citi, dar fără o înțelegere a conceptelor. În cazul elevilor, aceștia au dificultăți în capacitatea de a explica un text și de a înțelege sensul anumitor cuvinte. Dintr-o altă perspectivă cotidiană, acest fenomen se referă la inabilitatea persoanei de a înțelege instrucțiunile de utilizare ale unui produs, are dificultăți la completarea unui formular, înțelege greu indicatoarele rutiere etc.

Potrivit raportului PISA 2018, Republica Moldova se află pe locul 51 din 79 de țări în clasamentul acestui program internațional care evaluează o dată la trei ani competențele elevilor cu vârsta de 15 ani, la trei domenii de bază: *citire/lectură, matematică și științe*. Raportul arată că 43% de elevi din țara noastră nu ating nivelul minim de competență la domeniile citire/lectură și la științe, iar 50% de elevi – la matematică. Performanțele Republicii Moldova în anul 2018 sunt similare cu cele înregistrate de România, Bulgaria, Muntenegru, Chile

sau Uruguay [3]. Problema analfabetismului funcțional se află în vizorul specialiștilor din cadrul instituțiilor educaționale și a bibliotecilor. Pentru a combate acest fenomen, se iau diverse atitudini, dar este necesar a aborda problema din perspectivă filosofică. Prin urmare, se va recurge la aplicarea unor metodologii în activitățile de formare a utilizatorilor și elevilor. Pentru a depăși incapacitatea înțelegerii mesajului unui text, este nevoie de anumite aptitudini înzestrate sau dezvoltate prin diverse modalități. Hans-Georg Gadamer menționează că „aptitudinea înțelegerii este o înzestrare fundamentală a omului, pe care se bazează coexistența lui cu ceilalți și care progresează îndeosebi prin intermediul limbii și al comuniunii dialogului” [2]. Metoda socratică este un sistem de obținere a cunoașterii autentice prin recurs la dialog. Dialogul socratic, în viziunea lui Leonard Nelson este „un proces solid care te călăuzește către definirea explicită a ceea ce cunoști deja în mod implicit” [3]. Aspectul practic al metodei socratice constă în trecerea de la particular la general, prin extrapolarea a ceea ce este acceptat și recunoscut de către majoritatea oamenilor prin determinarea noțiunilor și definițiilor universal valabile. Pentru diversificarea serviciilor în biblioteci, este necesar o abordare inovatoare. Această abordare poate fi aplicabilă prin metodologia întrebărilor socratice. În atare context, fundamentul este bazat pe interpretarea și înțelegerea unui text. Adaptarea metodologiei se atribuie în contextul serviciilor de bibliotecă axate pe dezvoltarea competențelor de lectură ale utilizatorilor. Afirmăția marelui filosof Hans-Georg Gadamer scoate în evidență faptul că „înțelegerea și interpretarea textelor nu este doar o îndeletnicire a științei, ci ține în mod evident de experiența mundană a omului în întregul ei [2]. În urma celor expuse, asimilarea abordărilor filosofice în combaterea fenomenului de analfabetism funcțional urmărește modalitățile de integrare socială a individului, prin care scopul final este *realizarea de sine*.

Filosofia reprezintă o presuposiție și o finalitate a cunoașterii și culturii. Prin aplicativitatea metodelor de prevenire a analfabetismului funcțional, implementate în cadrul bibliotecilor din Republica Moldova, va spori nivelul formării competențelor de învățare independentă, autocontrol și originalitatea gândirii utilizatorilor. Astfel, conștientiza-

rea acestor tendințe implementate în practică formează noi competențe ale utilizatorilor bazate pe educația umanistă modernă, care are scopul de a învăța elevii/utilizatorii de bibliotecă să gândească singuri. Sub acest aspect se dezvoltă gândirea critică ea reprezentând o calitate esențială în viața personală și cea profesională.

Ca urmare a ideilor abordate în articol, ajungem la asemenea constatări:

- Fenomenul analfabetismului funcțional stagnează dezvoltarea unei societăți.

- Hermeneutica filosofică presupune nu doar înțelegerea și interpretarea textelor, dar și aptitudini de dobândire a cunoștințelor și descoperirea adevărului.

- Instituțiile educaționale și bibliotecile urmăresc diversificarea metodelor, serviciilor pentru ameliorarea acestui fenomen.

- Promovarea lecturii aprofundate este o necesitate pentru dezvoltarea unei societăți prospere.

- Apropierea omului către sens prin lectură va contribui la transformarea fundamentală a conștiinței și identității umane, factor marcat de secolul XXI.

Referințe:

1. *Analfabetismul funcțional în secolul al XXI-lea – un fenomen transfrontalier* [online] [Accesat 19.12.2019]. Disponibil: <https://destepti.ro/analfabetismul-funcțional-in-secolul-al-xxi-lea-un-fenomen-transfrontalier>
2. GADAMER, Hans-Georg. *Adevăr și metodă* [online] [Accesat 19.12.2019]. Disponibil: [https://www.academia.edu/18348989/Hans-Georg-Gadamer - Adev%C4%83r %C5%9Fi metod%C4%83 Wahrheit und Methode](https://www.academia.edu/18348989/Hans-Georg-Gadamer-Adev%C4%83r-%C5%9Fi-metod%C4%83-Wahrheit-und-Methode)
3. <https://scoala9.ro/intre-analfabetismul-absolut-si-cel-funcțional/132/>
4. MARRINOFF, L. *Înghite Platon, nu prozac*. București, 2009, pp. 417-419. ISBN 978-973-707-355-6
5. Republica Moldova în PISA 2018 [online] [Accesat 20.12.2019]. Disponibil: http://aee.edu.md/sites/default/files/raport_pisa2018.pdf
6. TUDOSESCU, I. *Filosofia și condiția umană* [online] [Accesat 20.12.2019]. Disponibil: <https://andreigabur.files.wordpress.com/2008/04/curs-filosofia-si-conditia-umana.pdf>

Recomandat

Eugenia BOGATU, dr., conf. univ.

**TRANSFORMĂRI ȘI MUTAȚII CULTURALE ÎN SPAȚIUL
URBAN POST-SOVIETIC: *HIGH LIFE* ȘI *UNDERGROUND*
ÎN CHIȘINĂUL ANILOR 1990-2018**

Anastasia TABURCEANU, masterandă, Facultatea Istorie și Filosofie

Astăzi, orașul se manifestă ca un sistem complex și interactiv, generat prin acumularea unor acțiuni și experiențe multiple, simultane și, uneori, contradictorii: stări, etape și straturi.

Progresul social, dezvoltarea tehnică, schimbul de informații și mobilitatea crescută au favorizat o libertate din ce în ce mai mare în ocuparea spațiului. Așadar, orașul contemporan se prezintă ca un sistem din ce în ce mai dinamic – un proces [1].

O antropologie urbană a Chișinăului nu poate face abstracție de transformările pe care le-a suferit în perioada comunistă și în perioada postcomunistă. Migrațiile sat-oraș și apoi migrațiile oraș-sat și emigrațiile sezoniere, arhitectura orașului, experiențele de zi cu zi ale celor care îl rezidau, modul în care aceștia răspund cultural [2] (adaptări și adoptări culturale) – toate aceste schimbări și evoluții pot fi percepute doar plasate în contextul evenimentelor istorice.

Lucrarea de față are drept scop investigația transformărilor urbei noastre, din perioadă postsovietică și anume – 1990-2018. Orașul din perioada sovietică, când a fost intens urbanizat și industrializat, deznaționalizat și rusificat la toate nivelurile, în special administrația, educația, biserica și spațiul public [2]. Aceste schimbări au dus la crearea de noi subculturi, care mai apoi au participat la „modelarea” orașului în care trăim astăzi. Cum au apărut, cum s-au dezvoltat și care a fost impactul lor în arhitectura culturală generală pe care o avem în prezent în Chișinău?

Într-un articol de Ger Duijzings [3], autorul trece în revistă o serie de interese posibile pentru cercetarea orașului postsovietic de astăzi, identificând patru mari teme ale cercetării:

1. Observarea modului în care oamenii acționează asupra spațiilor urbane (cum le folosesc, cum le adaptează și le populează) în contextul transformărilor mediului construit, politic, economic și social al orașului postsocialist.

2. Cercetarea unor aspecte precum toleranța sau cosmopolitismul unor comunități în schimbare, înțelese ca noi elite – modul în care aceste noi elite (*nouveaux riches* sau *high life*) își percep viața urbană, dileme generate de modalitățile producerii și consumului averii și de poziționările lor în structurile simbolice „vechi” ale orașului.

3. Explorarea a ceea ce se numește „viața de noapte” (care nu înseamnă doar distracție sau activități la limita infracționalității, ci și muncă de noapte). Viața de noapte, ca temă specific urbană, a cunoscut, după cum știm, noi configurații și participări în perioada post-comunistă.

4. Identificarea a ceea ce numim coduri, rutine ale experienței și convivialității urbane, dreptul la oraș și dreptul de a te numi orașean. Și, nu în ultimul rând, identificarea ritualurilor de urbanism participativ.

Cercetând aceste patru direcții, putem cartografia un cotidian al urbanului și putem înțelege mai bine antropologia urbană, sugerate în contextul post-socialist.

Referințe:

1. Jose Ortega Y Gasset preluat în Colin Rowe, Fred Koetter, *Collage City*, MIT Press, 1978
2. HUZĂ, M. Ghid de Educație Urbană https://issuu.com/marius_huza/docs/ghidul_de_educatie_urbana.
3. MERLIN, P., CHOAY, F. Dictionnaire de l'urbanisme et de l'aménagement. PUF, 2000.
4. DUIJZINGS, G. Dictators, dogs, and survival in a post-totalitarian city. *Urban constellations*. Berlin: Jovis Verlag, 2011. pp. 145-48.

Recomandat

Dumitru DODUL, dr., conf., univ.

LIPSCANI – ARTERA HANURILOR DISPĂRUTE

Alexandra VASILIEVICI, masterandă, Universitatea din București

Strada Lipscani, cunoscută de-a lungul timpului și sub denumirea *Ulița cea Mare*, era cea mai importantă arteră economică a Bucureștiului din secolele XVII-XIX, aflându-se în centrul cartierului comercial.

Prima atestare documentară sub denumirea „Ulița cea Mare” apare într-un hrisov din 1589, schimbarea numelui în Lipscani petrecându-se în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, după numele negustorilor care comercializau produse aduse de la Lipsca (Leipzig).

Clădirile aflate aici, cât și în zonele învecinate, aveau un pronunțat caracter comercial. Construcțiile erau compuse în general din pivniță și un nivel, care, la rândul lui, era împărțit în prăvălii sau atelier ce dădeau spre stradă, iar camerele private și dependențele spre curtea din spate.

Pe strada Lipscani au fost ridicate, pe lângă case și prăvălii, numeroase hanuri. Acestea erau construcții ce conțineau camere de închiriat, prăvălii și pivnițe pentru vânzarea și depozitarea mărfurilor negustorești. În prima parte a secolului al XIX-lea, deschiderea spațiilor comerciale a fost schimbată spre stradă. Acum este și perioada de apogeu a hanurilor, când în București numărul acestora ajunsese la 145.

Informațiile oferite de documentele și planurile cartografice ce fac referire la strada Lipscani au putut fi completate prin cercetările arheologice preventive realizate în anii 2007-2011. În timpul cercetărilor au fost identificate clădiri cu caracter public (hanurile Zlătari, Greci, Șerban Vodă; prăvălii) sau privat (case), precum și diferite elemente de infrastructură din secolele XVII-XIX care s-au păstrat sub actualul nivel de călcare.

Cercetarea noastră urmărește să identifice modalități de valorificare a acestui patrimoniu urban prin identificarea locurilor cu însemnătate istorică și prezentarea unor instrumente prin care turistul poate fi conectat la trecut și implicat direct în povestea locului.

PIAȚA TRAIAN DIN BRĂILA (Între trecutul glorios și viitorul incert)

Laura NICOLAU, masterandă, Universitatea din București

Piața Traian este de fapt inima Brăilei, Centrul Vechi al orașului, de unde pornesc ca spițele unui evantai toate arterele importante ale

ȘTIINȚE UMANISTICE

Istorie și Filosofie

acestui. Primul plan al orașului, după eliberarea de sub turci (Rinieș, 1830) sugera edililor realizarea unei piețe în jurul fostei geamii, devenită Biserică Ortodoxă sub ocupația rusească. Sub biserică s-a descoperit un cimitir creștin din secolul XV, după cercetările prof. univ. dr. Ionel Cândea, directorul Muzeului Brăilei. În prezent, aici este Biserica cu hramul Sfinților Mihail și Gavril. Următorul arhitect al orașului, Borroczyński, în 1834, susține ideea lui Rinieș și o pune în aplicare. Astfel s-a născut Piața, apoi Piața Sf. Mihail, numită mai târziu Piața Tiriplic, Piața Dumitru Ionescu sau, în timpul comunismului, Piața Lenin; după 1989 devine Piața Traian.

Evoluția Pieței, sub raportul imobilelor care au compus-o, are câteva etape: prima se întinde până către anul 1860, apoi o alta către 1872, iar cea de-a treia către 1900 și început de secol XX. În 1972 se construiește Hotelul Traian ca un exponent al arhitecturii totalitare comuniste.

Cele mai importante artere ale Brăilei pornesc de aici: Calea Silistrei (ulterior Calea Călărașilor), prelungită dincolo de piață cu Calea Moldovei (ulterior Calea Galați) și vest-est, adică str. Bucureștilor (str. Regală etc.), prelungită spre port cu str. Portului (Calea Dobrogei, ulterior str. Împăratul Traian). În jurul ei sunt cele mai importante și reprezentative instituții ale Brăilei (Teatrul Maria Filotti, Muzeul de Istorie). Ca elemente de mobilier urban ce împodobesc piața regăsim: ceasul, fântâna în stil baroc și grupul statuar Traian, fiecare cu povestea ei, la fel ca și a bisericii care este singura din țară care se află pe locul unei foste moschei și păstrează elemente turcești.

VALORIFICAREA MONUMENTELOR ISTORICE/SITURI ARHEOLOGICE – TRASEE CULTURAL ISTORICE (Studiu de caz: CETATEA TURNU – cod LMI:TR-I-s-A-14229)

Ștefan NEDELCUȚĂ-APOPE, masterandă, Universitatea București

Un sistem informațional geografic (GIS) ne permite vizualizarea, interogarea, analiza și interpretarea datelor cu scopul de a înțelege relații, modele și tendințe. În arheologie, programele de GIS au fost folosite pentru stocarea și gestiunea proprietăților geografice ale

datelor (obiecte, complexe, situri etc.) situate deasupra sau sub suprafața solului, respectiv pentru capacitatea de analiză statistică, managementul și vizualizarea datelor arheologice cu atribute spațiale.

Patrimoniul cultural imobil din județul Teleorman cuprinde 393 de monumente istorice, situri arheologice, ansambluri urbane, rurale și arhitecturale înscrise în Lista Monumentelor Istorice din România, 891 de situri arheologice înscrise în Repertoriul Arheologic Național și peste 1.200 de situri arheologice reperate prin activitatea comună a Direcției Județene pentru Cultură Teleorman și a Muzeului Județean Teleorman.

Cercetarea de față urmărește punerea în valoare a acestui patrimoniu și invită pe cei interesați la cunoașterea lui și la utilizarea unor hărți necesare pentru orientare și pentru o minimă informare. El se poate adresa deopotrivă și deținătorilor de bunuri de patrimoniu cultural, în special autorităților publice județene și locale, cu speranța unei mai mari implicări în semnalizarea, marcarea și, mai ales, în finanțarea lucrărilor de conservare și protejare a acestora.

Cetatea Medievală Turnu de la Turnu Măgurele este amplasată la 1 km Est depărtare de Olt și 3 km SV de oraș, în apropierea Dunării, la 500 m nord de Dunăre. A fost construită, cel mai probabil, la sfârșitul secolului al XIV-lea de către Mircea cel Bătrân ca parte a sistemului de fortificații antiotomane de la nord de Dunăre. La începutul secolului al XV-lea, Cetatea Turnu ajunge din nou în stăpânirea Imperiului Otoman și este transformată în kaza – unitate militar-economică, supusă unor anumite reglementări fiscale și administrative.

BOLINTINEANU – UN BOIER AJUNS PRIMAR

Vasile GRIGORE, masterandă, Universitatea din București

Constantin Șt. Bolintineanu (1840-1925) a fost un edil atipic pentru România de dinaintea Primului Război Mondial.

Provenind dintr-un neam boieresc, a cărui vechime coboară către momentul întemeierii Țării Românești, cu o stare materială care-l ferea de orice griji, educat în instituții de renume ale Europei, după ce

ȘTIINȚE UMANISTICE

Istorie și Filosofie

ocupă funcții dintre cele mai înalte în administrația publică, politică, dar și la mari companii private, decide să-și pună cunoștințele și vasta experiență în slujba unei mici comunități, a unui sat din Câmpia Română cu nimic mai diferit decât altele. Trebuie să ținem seama, pentru înțelegerea extravagantei decizii, că era o epocă în care foarte mulți dintre primarii comunelor rurale „semnau cu ștampila”, adică erau analfabeți, fără niciun fel de cunoștințe în domeniul administrației publice, prin urmare slugi docile ale deciziilor venite de la „Centru”, care adesea luau înfățișarea „formelor fără fond”, fără legătură cu necesitățile locale.

Intervenția primarului-boier Constantin Șt. Bolintineanu a lăsat urme adânci asupra localității în care se născuse vărul său, marele poet și om politic Dimitrie Bolintineanu, îndreptând-o pe calea unor transformări radicale, ale căror irizații ajung până în zilele noastre. Toate aspectele edilitare ce formează identitatea locului îi poartă amprenta: economia, arhitectura, cultura, educația, infrastructura, trama stradală, igiena și educația, protecția civilă, ordinea publică etc., dar se regăsesc înrâuriri puternice și asupra mentalității locuitorilor, cărora le-a influențat structurarea aspirațiilor și proiectelor de viitor.

Vom aborda în această comunicare tema patrimoniului imobil datorat lui Constantin Șt. Bolintineanu, alcătuit atât din obiective care astăzi nu mai există, cât și din cele care se păstrează și sunt, în totalitate, clasate pe Lista Monumentelor Istorice și a modului în care ele sunt valorificate sau nu de generația actuală.

Astfel, pe lângă familiarizarea cu universul complex al unui „creator de Istorie”, vom putea evalua avantajele alegerii în fruntea unei comunități a unui profesionist exemplar.

СПЕКУЛЯТИВНЫЙ РЕАЛИЗМ

*Еужен ТОКАРСКИЙ, мастерант, факультет
истории и философии*

В 2006 году Квентин Мейясу выпускает в свет свою работу «После конечности». И уже на следующий год формируется дви-

жение, названное «спекулятивным реализмом». Изначально, название движения должно было быть иным – «спекулятивный материализм». Но Грэм Харман был против сведения объектов к условным атомам и пустоте, против физического редуцирования объектов. Ибо, по его мнению, реальность состоит именно из такого рода несводимых ни друг к другу, ни к чему другому. По Харману, реальность объектов не исчерпывается условной, «внешней» стороной объектов – их качеством и взаимодействием. У объектов есть и «внутренняя» онтологическая сторона – она вакуумная, темная и изъята из поля взаимодействия, не может быть зарегистрирована. Это несогласие Мейясу и Хармана и послужило выведению нового химерического названия – «спекулятивный реализм».

Мейясу, наоборот, выступает против того, что онтологическое утверждение утопает в эпистемологии, в самих условиях познания и условиях языковых структур. Внутри такого постмодернистского коллапса, Мейясу видит науку чем-то необязательным и полагает что это следует изменить. Ибо внутри корреляционизма наука не может реализовать своих претензий на объективность и знание, застревая только во мнениях. Корреляционизм утверждает, что, изымая наблюдателя, мир в мгновение лишается своих звуковых, визуальных, обонятельных и других качеств, как пламя «лишится» боли, если изъять палец. То есть, мы можем иметь доступ только к корреляции между мышлением и бытием, но никогда к чему-то одному из них в отдельности. Борьба с корреляционизмом и попытка восстановления статуса науки и есть главная движущая сила Мейясу.

Попытка объединения только на уровне реальности, без языковых и социальных конвенций, потерпела неудачу. И сам Мейясу, после первой же конференции, отошёл от данного движения. Он был не удовлетворён тем, во что выродилось движение под эгидой Грэма Хармана – второй важнейшей персоны в спекулятивном реализме и автора «Объектно-ориентированной онтологии». Все внимание к аргументации Мейясу было вытеснено доктринерством Хармана. Эстетизация, популяризация, политическая и социальная адаптация спекулятивного реализма уничтожили его

спекулятивную составляющую. В дальнейшем, даже свою «Объектно-ориентированную онтологию» он не посчитал нужным эпистемологически обосновать. Основная проблема Хармана заключается в том, что это простое мнение. Он желает говорить о реальности, не сводимой ни к сознанию, ни к языку. Но говорит об этом из своего осознания и на своем языке, тем самым возвращаясь к первоначальному коллапсу, выделенному Мейясу, который он называет наивным реализмом – тем, что существовало до корреляционизма. Корреляционизм перестал восприниматься последователями Хармана как проблема. Они перестали желать его преодоления. Именно данная идея, в дальнейшем, породила то, что стало называться «темной онтологией», «темной экологией» и «странным реализмом». Области, где господствует *дóξα*, мнение, фантазия и воображение. Того, что существует по ту сторону всего того, что мы можем в качестве этих объектов знать, то, как мы можем их усвоить, как они репрезентируются. Здесь и подключается исследование научной фантастики и всего потустороннего, наподобии Ника Ланда, с его лавкрафтианскими и ктулхианскими коннотациями.

Мы приходим к тому, что все то, с чем мы имеем дело, гораздо богаче и страннее, чем научная картина мира. Но оно также может быть ужасным и неприемлемым, чем-то нечеловеческим. Мир без человека становится миром после человека, где свободу обретают апокалиптические и экологические идеи того, что станет после нас. В итоге мы имеем некую хоррор, фантастическую, сентиментальную, постколониалистскую историю, где притязания Квентина Мейясу на возобновление просвещения оказались погребены.

Литература:

1. МЕЙЯСУ, К. *После конечности. Эссе о необходимости контингентности*. Екб.: Кабинетный ученый, 2015.
2. НЕГАРЕСТАНИ, Р. *Циклопедия: соучастие с анонимными материалами*. / Пер. с англ. П. Хановой. Москва: Носорог, 2019.
3. ХАРМАН, Г. *Имматериализм. Объекты и социальная теория*. Москва, 2018.

*Recomandat
Alexandru LUPUȘOR, asist. univ.*

МУЗЫКА КАК ФОН ПОВСЕДНЕВНОСТИ В СОВРЕМЕННОСТИ

Сергей КИРОВ, магистрант, факультет истории и философии

В повседневной жизни современного человека большинство видов деятельности человека может сопровождать музыка – такая музыка определяется как фоновая. Человек может обеспечить себе музыкальный фон во время прогулки, в транспорте, зачастую музыкальное сопровождение обнаруживает себя в торговых точках, ресторанах. Даже в некоторых случаях во время трудовой деятельности музыка становится благоприятным явлением; она стимулирует человека, способна «одухотворить» обыденность, отвлечь от автоматизированных действий, внести эстетическую составляющую, ввести в определенные состояния сознания, снизить нервное напряжение, бороться со скукой, улучшать настроение [1].

Хотя не существует четкого разграничения понятия фоновой музыки, необходимо отметить её отличие от прикладной или функциональной: она не является необходимостью для выполнения действия и не нацелена на сплочение людей, не существует крайней необходимости в ней в утилитарном эффекте [2].

Роль фоновой музыки в жизни современного человека возрастает в прямо пропорциональной зависимости от роста и распространения звуковоспроизводящих устройств. Революционный взрыв доступных каждому индивиду звуковоспроизводящих устройств начала XXI века привел не только к их высокой мобильности [3], свободе заполнения пространств любых масштабов, но и к возможности индивидуализации, выбора собственного «фонодизайна», учитывая специфические потребности человека или особенности пространства. Кроме того, индивидуализация выбора фоновой музыки не является ограниченной неким общественным мнением в силу той или иной культурной реальности, предоставляя свободу заполнения личного пространства абсолютно любыми музыкальными композициями: «возможность выбора любых музыкальных произведений для сопровож-

дения любых ситуаций и действий является прямым свидетельством эпохи постмодернизма, когда всеобщий плюрализм позволяет смешивать прежде несовместимые явления и процессы без каких-либо разграничений и условностей»[4].

Музыкальное сопровождение оказалось ценным в силу распространения техники – теперь человек способен поддерживать диалог с одушевленными и неодушевленными объектами, средствами «музыкальной медиации» человек заполняет «неудобные» паузы, избегает или смягчает нежелательные контакты.

Таким образом, фоновая музыка в современном технически развитом мире приобретает все большее значение и необходимость в изучении; она влияет на человека и его состояние, является своеобразным посредником между человеком и реальностью, способствует её «одухотворению», обеспечивает наполненность пространства и насыщение обыденности человека.

Литература:

1. ФРАНТОВА, Т. Какие музыки мы слушаем сегодня. В: *Музыка и музыкант в меняющемся постсоветском пространстве*. Сб. ст. /Сост. А.М. Цукер. Ростов-на-Дону, 2008.
2. ЖУРКОВА, Д.А. Классическая музыка как сопровождение повседневности: формы и принципы функционирования. В: *Человек и культура*, 2012, № 2. сс. 197-235. DOI: 10.7256/2306-1618.2012.2.171 URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=171 (Дата обращения: 27.2.2020)
3. ДУКОВ, Е. Слушатель в мире музыки с культурно-исторической точки зрения. В: *Вопросы социологии музыки. Сб. трудов*. Москва, 1990.
4. ЖУРКОВА, Д.А. Музыка в кармане. Музыка и современные технологии. В: *Искусство кино*, 2012. URL: <http://old.kinoart.ru/archive/2012/03/-muzyka-v-karmane-muzyka-i-sovremennye-tekhnologii> (дата обращения: 28.2.2020)

*Рекомендовано
Евдокия САХАРНЯНУ, докт. хаб., проф. унив.*

LITERE

ОСОБЕННОСТИ РЕКЛАМНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ГЛЯНЦЕВЫХ ЖУРНАЛАХ

*Ольга ПЛОТНИКОВА, мастерантка,
филологический факультет*

В современных реалиях умами и пристрастиями общества управляют СМИ, транслирующие эталоны красоты и диктующие нормы поведения. Так в сознании укореняются определённые ценности, которые человек одобряет и принимает, и как следствие – становится не способным отделить от своих собственных стремлений и переживаний.

Важная особенность рынка прессы состоит в том, что сегодня все больший сегмент в нем занимают глянцевые журналы, рассчитанные прежде всего на женскую аудиторию, и в Молдове подобный издательский рынок возрастает.

Глянцевый журнал (ГЖ) – это иллюстрированное периодическое печатное издание высокого полиграфического качества. Такое издание транслирует так называемые «гламурные» стандарты жизни (понятия «глянцевый журнал» и «гламурный журнал», «гламур» и «глянец» часто выступают как синонимичные). Гламурная жизнь в глянцевых журналах буквально пронизана историями и мифами из сказок о вечной красоте и молодости, о прекрасных замках, о чудодейственных лекарствах и т. п.

На основе анализа ГЖ в Молдове, можно выделить несколько популярных мифов, активно распространяемых женской периодикой: миф о красоте, миф об успехе, миф об идеальной семье, миф о счастье и др.

Сегодня критерии женской красоты формируются различными сферами массового потребления (косметологией, диетологией, спортивной индустрией и др.). Однако идеал женской красоты не является некой константой, напротив, он подвержен влиянию со стороны социума и зависит от его представлений о роли и месте женщины в обществе.

Мифология женской красоты уже в период конца XX – начала XXI в. интерпретируется посредством стандартов массо-

вой культуры. Визуализация этих стандартов ведёт к тому, что происходит отождествление личности с медийными образами и персонажами, задействованными в рекламных кампаниях модных товаров (как правило, известными личностями в публичной среде). У аудитории возникает желание ассоциировать себя с медийными образцами. Так создается иллюзорное ощущение, что приобретая рекламируемые товары, возможно приблизиться к понятию феномена счастья, успеха.

Через мифы реализуется модель коммуникации со следующими структурными составляющими:

- инициатор мифологического дискурса;
- аудитория, ограниченная возрастными рамками и уровнем платежеспособности;
- включение социально-бытовых, семейно-бытовых, культурно-имиджевых картин;
- построение мифологических сюжетов;
- наличие героев;
- введение героев в поле рекламируемой продукции;
- мифологизация товаров, услуг, брендов;
- визуализация персонажей;
- формирование потребностей аудитории.

Таким образом, мифологические конструкции помогают координировать потребительское поведение аудитории, приобретение товаров, моделирование внешнего имиджа, определение концепций поведения, связанных с профессиональным самоутверждением, семейным благополучием, обуславливаются воздействием на женскую аудиторию посредством мифов. Женская пресса одновременно с информационной выполняет функцию формирования жизненных идеалов аудитории. Однако в действительности покупка модных товаров, создание внешнего имиджа не гарантируют приближения к навязанным идеалам, что позволяет говорить о мифологичности потребительских концепций.

Исходя из вышесказанного, можно заключить, что появление на молдавском рынке глянцевого журнала – это отражение потребности общества в красивых картинках и минимальном

содержании аналитической информации. Так или иначе, современный западный глянец пытается изменить привычную концепцию мифологичности, донося базовые идеи гендерного равенства, реалистичных стандартов красоты до широкой аудитории. В Молдове гляцевые журналы пока так и остаются изданиями с лакированной обложкой и множеством ретушированных фотографий.

Да, мы понимаем, что издание гляцевых журналов дает возможность человеку быть в курсе модных событий, реализовывать свои потребности, увлечения, образ жизни; дает возможность на время забыть о своих проблемах, но при этом необходимо помнить, что истинные ценности любого цивилизованного общества заключаются, прежде всего, в его духовном развитии.

Литература:

1. ВУЛФ, Н. Миф о красоте. Как представления о красоте используются против женщин. В: *Хрестоматия по курсу «Основы гендерных исследований»*. Москва: Московский Центр гендерных исследований, сс. 281-287.
2. КАИРОВА, И.А. Современные семейные мифы в пространстве массовых коммуникаций. В: *Гуманитарные и социальные науки*, 2011.
3. ЯМПОЛЬСКАЯ, Р.М. Женская пресса: основные проблемно-тематические направления. В: *Вест. Моск. ун-та*. Сер. 10. Журналистика. 1997.

Рекомендовано

В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.

ПРОЯВЛЕНИЕ АРХЕТИПИЧЕСКИХ ОБРАЗОВ В МИРОВОМ КИНЕМАТОГРАФЕ

*Александра БУРАВЛЕВА, мастерантка,
филологический факультет*

Исследование архетипических образов в мировом кинематографе достаточно актуально, так как кино играет одну из главных ролей в системе современного искусства. Особое значение кинематографа для культуры заключается в его специфике: кинематограф является в XX веке новым проявлением искусства. Преоб-

разуя и трансформируя архетипические образы, кинематограф порождает героев, посредством чего происходит утверждение значимых и эталонных моделей поведения в культуре.

Целью исследования являлся культурологический анализ функционирования архетипических образов в кинематографе, а также соотнесение с архетипами при формировании синематической архетипической последовательности.

Прежде чем перейти к анализу киногероев и выявлению архетипических персонажей, необходимо привести определение самого термина «архетип». В переводе с греческого это понятие означает «образ». Термин в современном значении введён в психологию Карлом Юнгом (в XX веке), обозначившим им универсальные врождённые психологические структуры, являющиеся частью коллективного бессознательного, распознаваемые в нашем опыте и воплощающиеся, как правило, в образах и мотивах сновидений.

Юнг выделял архетипические персонажи, которые просматриваются через время, сохраняют актуальность во всех культурах и используются во всевозможных сюжетах. Глубокое исследование этой теории позволило Юнгу сузить круг таких персонажей до 12 ключевых архетипов. Он разбил 12 ключевых архетипов на 3 группы: *управляемые эго, действующие по собственной инициативе и высокодуховные*. Персонажи, управляемые эго, всегда стремятся проявить себя с лучшей стороны, у них есть чётко обозначенная программа или предназначение. К этой категории относится *Ребёнок* (Форрест Гамп), *Славный мальчик* (Фродо), *Герой* (Люк Скайуокер, «Звёздные войны», Геральт из Ривии, «Ведьмак»).

Поскольку эти архетипы живут в коллективном бессознательном, архетип, например, *Шута* будет всегда узнаваем в таких персонажах, как Джек Воробей из «Пиратов Карибского моря», и поэтому можно ожидать реакцию аудитории на этих персонажей (также Алан Гарнер «Мальчишник в Вегасе», герои Чарли Чаплина).

Точная категоризация героев по архетипам – это практически неосуществимая задача. Невозможно вписать каждый отдельный персонаж в определённый архетип. Например, архетип *Славный*

малый угадывается как в герое Джимми Стюарта из фильма «Эта замечательная жизнь» (1946 года), так и в персонаже Фродо из легендарного «Властелина Колец».

Когда Юнг писал об универсальных архетипах, он учитывал их слабости и рассматривал, в чём они могут потерпеть неудачу. Недостатки – неотъемлемая составляющая удачного персонажа, иначе ему некуда будет расти, и любые события, и испытания, которые он проживает, не будут иметь ценности. Например, архетип *Бунтарь* может изменить мнение и перейти «на тёмную сторону». Персонажи Бонни и Клайд стояли на границе между защитником слабых «Робином Гудом» и отъявленными преступниками, и в итоге пересекли эту границу и зашли слишком далеко. К архетипу *Бунтаря* можно также отнести персонажа саги «Звёздные войны» – Энакина Скайуокера, впоследствии Дарта Вейдера. Будучи очень сильным джедаем, к сожалению, Энакин не мог справиться со своей мятежной натурой и кипящими внутри него страстями, он пошел против устава Ордена джедаев: женился на Падме, начал сомневаться в своих учителях и в итоге перешёл на «темную сторону».

Абсолютное Женское доктор Юнг назвал Анимой, абсолютное Мужское – Анимусом. Они существуют в каждом: и как в мужчине всегда есть Анима, так в женщине – Анимус. Противоречивое взаимодействие этих двух архетипов наглядно показано в фильме Эльдара Рязанова «Служебный роман». Анимус ярче выражен в мужеподобной Калугиной, а Анима – в мягкотелом Новосельцеве. По ходу сюжета они открывают в себе подавленные черты противоположных архетипов: он обретает мужественность, она – женственность. Помогают им персонажи, гармонично воплощающие эти два архетипа – Верочка (Анима) и Самохвалов (Анимус).

Итак, теоретическое осознание архетипов посредством образов, в которых они фигурируют в мифологиях, сказках, в искусстве, в кинематографическом в частности, призвано не только выступать подспорьем в развитии личности собственно теоретизирующего, но и всех тех, кто воспримет это исследование как руководство к действию, а именно: к действию интеграции обра-

зов бессознательного в сознание, что скорее, нежели одинокая саморефлексия, приведет личность к её внутренней цели – обретению Самости, становлению собой, т.е. полноценной личностью.

Рекомендовано

В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.

КИТАЙСКИЕ МИФЫ В СИНКРЕТИЧЕСКОМ ЕДИНСТВЕ С МИРОВОЙ КУЛЬТУРОЙ

ЦСЯ СИНЬ, мастерант, филологический факультет

В Китае до сих пор много почитаемых древних мифов. Перечислим некоторые из самых известных. Среди них есть легенды о создателях мира, таких, как Пань Гу и Нюйва, которые позволяют сегодня представить себе, как люди появились в этом мире. Есть и мифы о любви и о некоторых великих героях, внесших свой вклад в древние мифы. Сегодня мы уже не знаем, что является истинным в этих легендах, но мы до сих пор уважаем их дух, поэтому они популярны и в наше время.

1. Пань Гу создал небо и землю. Давным-давно Небо и Земля не были разделены, и Вселенная была хаотичной. Существовал гигант по имени Пань Гу, проспавший в этом хаосе 18 тысяч лет. Однажды Пань Гу внезапно проснулся. Видя темноту вокруг себя, он поднял свой большой топор и врезался в темноту перед собой. Услышав громкий шум, хаос постепенно разделился. Легкое и ясное медленно поднялись, чтобы стать небесами, тяжелое и мутное медленно падало и становилось землей. После того, как Небо и Земля были разделены, Пань Гу заподозрил, что они все еще вместе, поэтому он прижал голову к Небу и пнул Землю ногами. Поэтому Небо теперь поднимается каждый день, и Пань Гу также становится все выше и длиннее. Таким образом, и небеса, и земля постепенно обрели форму, а Пань Гу в результате смертельно устал. После того, как Пань Гу упал, его тело резко изменилось. Воздух, который он выдохнул, превратился в ветер и облака времен года, его звук превратился в громовой

звук. Его глаза превратились в солнце и луну, его конечности стали восточным, западным, южным и северным полюсами Земли, его кожа стала обширной землей, его кровь стала потоками рек, а его пот стал каплями дождя, который питает все сущее.

2. Починка неба богиней Нюйва. Нюйва – добрая и красивая богиня, но у нее змеиный хвост. Говорят, что когда люди размножались, между собой сражались Внезапный Бог Воды и Вулкан Чжу Жун. Они сражались в небе и на земле, чем сильно растревожили людей. В результате Чжу Жун победил, но побежденные были недовольны и злы. Колонны между небом и землей сломались, небо наполовину упало, появилась большая пещера и земля провалилась в огромную трещину. Горный лес сжег огонь, потоп выплеснулся из-под земли. Драконьи чудища и звери также вылезли, чтобы пожирать людей. Человечество столкнулось с беспрецедентной катастрофой. Засвидетельствовав такой ужасный катаклизм, Нюйва почувствовала себя крайне несчастной и решила положить конец этому ужасу. Она использовала множество пятицветных камней, подожгла их, чтобы расплавить их в жидком растворе, и использовала камень, чтобы заполнить провалы в Небе. После большой кропотливой работы Нюйвы, небо наконец выровнялось, земля была заполнена, наводнение прекратилось, драконы, змеи и звери исчезли, и люди снова зажили счастливой жизнью.

3. Творения Нюйвы. После того, как Пань Гу открыл мир, остались только солнце, луна, звезды, горы и деревья, и Нюйва почувствовала, что ей одиноко, поэтому она создала несколько существ из камней, которые сохранились после того, как она собирала небо.

4. Погоня Куа-фу за солнцем. По легенде, в эпоху династии Желтых Императоров один из лидеров Куа-фу хотел снять с небосвода солнце и поместить его в сердца людей, поэтому он стал гоняться за солнцем. Когда он чувствовал жажду, он пил из Желтой реки и Вэйшуй и был готов пойти к великому озеру на север, но умер по пути от жажды. Его трость была превращена в персиковый лес и персиковый сад, а его тело превратилось в гору Куафу.

ȘTIINȚE UMANISTICE

Litere

5. Как Фу-си составлял гексаграмму. Своими усилиями Фу-си хотел, чтобы люди вели хорошую жизнь, но как бы он ни старался, люди все еще были голодными и холодными, поэтому он был огорчен. В свободное время он часто сидел на вершине горы Гуатай (卦台山) и размышлял над загадками Вселенной. Посмотрите на изменения солнца, луны и звезд, и соблюдайте правила гор и рек, и постоянно размышляйте о себе. Возможно, его искренность коснулась Бога. Однажды перед его глазами возникла чудесная иллюзия. После взрыва гора Лонгма через реку Вэй внезапно раскрылась посередине, но когда из нее выскочили дракон и лошадь, они неспешно пошли вниз по реке. В это время Отвлекающий камень превратился в трехмерный Тайцзи (太), опутанный Инь и Ян. Эта ситуация внезапно потрясла разум Фу-си, и божественная фигура Тайцзи глубоко отразилась в его сознании. Откровение внезапно вспыхнуло в его мозгу как факел, и он полностью проник в кодекс единства между небом и человеком. Оказалось, что мир – такой простой и понятный – только Инь и Ян.

*Рекомендовано
В. Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.*

МАКСИМ ГОРЬКИЙ О ТОМ, КАК УЧИЛСЯ ПИСАТЬ

*Екатерина КОРПАНИЮК, мастерантка,
филологический факультета*

«Море смеялось», – писал я и долго верил, что это – хорошо.
В погоне за красотой я постоянно грешил
против точности описаний,
неправильно ставил вещи,
неверно освещал людей.

В ряду больших писателей есть один, никем до сих пор не превзойдённый по своему воздействию на литературу, это – Максим Горький. Речь идет в данном случае не только о художественной значимости произведений Максима Горького, но, главным образом, о его личных непосредственных указаниях и советах, которые он давал и продолжает давать начинающим авторам. Эти советы и переписка Горького являют изумительный пример, какого до сих пор не знала ни одна литература в мире.

Целый ряд писателей, известных и неизвестных, старых и молодых, пролетарских и так называемых попутчиков – начиная с Ф. Гладкова и кончая И. Бабелем – свидетельствуют о том влиянии, какое имел М. Горький на их творчество. Он пробуждал истинный интерес к литературе.

Пролетарская литература зарождалась в цепях и нищете. В изданной для рабселькоров и военкоров брошюре – «О том, как я учился писать» – М. Горький напоминает, что прежде приходилось работать «в условиях невыразимо трудных, при глубоком невежестве «общества», враждебном сопротивлении церкви, своекорыстии капиталистов, при капризных требованиях «меценатов» – «покровителей науки, искусства».

Жестоки были и внешние материальные условия для всех, кто от станка или сохи захотел бы пробиться на путь литературы. Немногие дошли до цели, а про большинство можно уверенно сказать, что они или погибли, или, во всяком случае, не использовали, как надо, богатых возможностей своего дарования.

Единственной организацией, которая в жестокие дни прошлого серьезно взяла на себя задачу объединения и воспитания пролетарских писателей, были газеты «Правда» и «Звезда». Тесные, маленькие редакционные кабинеты стали школой огромной значимости, где рабкоры фабрик и заводов учились писать. И единственным, кто широко и неизменно работал наряду и вместе с газетой «Правда», был Горький.

Руководящая деятельность М. Горького началась в первый период его бурно растущей славы. В Петербурге стал издаваться журнал «Жизнь». В числе лиц, принимавших близкое участие в редакции, значился популярный тогда М. Горький, хотя он и не жил в Петербурге. Редакция пересылала ему почтой произведения авторов; возможно, что некоторые авторы и сами непосредственно обращались к нему.

Революционная борьба 1905 года вызвала подъем художественного творчества среди рабочих и крестьянских масс и еще более приблизила М. Горького к работе с начинающими авторами. «За время 1906-10 годов им было прочитано более четырехсот рукописей, их авторы – „писатели из народа“. В огромном большинстве эти рукописи написаны малограмотно, они никогда не будут напечатаны, но – в них запечатлены живые человеческие души, в них звучит непосредственный голос массы, они дают возможность узнать, о чем думает потревоженный русский человек в долгие ночи шестимесячной зимы.

Уже самый состав обращающихся к М. Горькому чрезвычайно показателен и говорит о том, как был дорог и близок этот писатель и его творчество трудящимся массам. Он не ограничивается простыми ответами, а горячо волнуется по поводу дальнейшей судьбы обращающихся к нему.

Мысли Максима Горького о книгах, типажах и характерах героев, это действительно любопытные предметные заметки для начинающих писателей. Автор делится с нами тем, что побудило его заняться писательством, и тем, что повлияло на его писательский талант. Горький советует изучать историю мировой и русской литературы, отдавая должное богатой французской литературе и ее мастерам. Немного автобиографично и с оттенком социа-

лизма. Там можно найти ориентиры для своего писательского творчества. Горький подчеркивает – важно не писать красиво, словно созидавая „лубок”, а писать максимально точно, для этого – учиться, учиться и учиться.

Библиография:

1. ГОРЬКИЙ, М. О том, как я научился писать. Москва: Государственное издательство художественной литературы, 1959.
2. <https://www.avtoram.com/maksim-gorkij-kak-ya-uchilsya-pisat/>
3. <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/articles/article-351.htm>

Рекомендовано

В. Н. НОЦОВ, докт., конф. унив.

RECEPTAREA TEXTULUI AVANGARDIST

Cristina URSU, masterandă, Facultatea Litere

„Turnavitu nu a fost multă vreme decât un simplu ventilator pe la diferite cafenele murdare” [2, p. 76] – este un enunț consacrat al avangardei românești din *Ismail și Turnavitu*, scris de Urmuz. Identificarea percutantă a unui personaj literar cu un ventilator corespunde unui proces continuu de semnificare a *operei deschise* care depășește, într-o relație dialectică, ordinea unui sistem lingvistic tradițional.

Așadar, arta modernă se configurează în jurul conceptelor de *indeterminat, probabil, ambiguitate, plurivalență*. Avangarda instituie limita și extremitatea acestor tendințe mistificatoare, fie în sens negativ, drept lipsă a centrului magnetic semantic, fie în sensul pozitiv al unei perpetue posibilități de interpretare. Acesta reprezintă și motivul pentru care textele avangardiste disruptive trebuie luate în seamă de un cititor în formare. Avangarda surprinde arta în diversitatea ei (opera literară, dansul, pictura, teatrul etc.), iar scopul preeminent este de a căuta (tocmai de *a căuta* mai mult decât a găsi) noul¹. Caracterul ei experimentalist oferă „exemplul unei libertăți de spirit catalizatoare (...), al unei voințe de adevăr și autenticitate” [3, p. 481]. Prin urmare, unul dintre meritele majore ale avangardei este

¹ „Avangardistul este adversarul unui sistem gata constituit” (Eugène Ionesco).

reconsiderarea noțiunii de „operă” cu toate implicațiile sale sociale, retorice și estetice.

Opera în mișcare reprezintă conceptualizarea cea mai fidelă a deschiderii în etapa ei de consum din relația:

Autor → Operă → Cititor

„Orice consum este, astfel, o *interpretare* și o *execuție*, întrucât în orice consum opera re trăiește într-o perspectivă originală” [1, p. 48]. Observăm că noțiunile menționate mai sus certifică ideea unei îndepliniri a interpretării, o trăire pe viu a reprezentării². Interpretul reinventează opera și o transpune pe viu în cheia propriei viziuni, pliate cu viziunea operei și a autorului. Astfel, oricare dintre interpretările operei nu va suplini golul de semnificație, pentru că acesta nu va putea fi nicicând epuizat.

Mai mult, aceste execuții „pe viu” accentuează tocmai îndeterminarea și posibilitatea de a marca relații cu realitatea extralingvistică, pe care le vom denumi *lecturi productive*, care permit nu doar o trăire propriu-zisă a actului interpretativ, dar și libertate în intervențiile personale. „Autorul oferă consumatorului o operă care trebuie desăvârșită” [1, p. 71].

Ne aflăm în fața unei probleme practice, în fața unei situații de comunicare propriu-zise dintre autor–operă–cititor. Aspectul pragmatic al semnului lingvistic vizează reacția psihologică a cititorului, la care se adaugă formele unei viziuni-răspuns la opera pe care o receptează/recrează. În contextul interdisciplinarității, lecturile productive vizează o varietate de forme (deschise), precum lectura textului propriu-zis și înregistrarea audio a vocii cititorului, trădând diferite tonalități³; rescrierea textelor conform procedeelelor avangardei („cuvintele în libertate” specifice futurismului, hazardul dadaist, „noua chimie a cuvintelor” a constructivismului, dicteul automat suprarea-

²Arta nu este cea mai prețioasă manifestare a vieții (...). Viața este cu mult mai interesantă” (Tristan Tzara) [3, p. 11]. Avangarda se interesa mai mult de poezia-trăită decât de poezia-literatură.

³Textul „Cu pasiune” de Gherasim Luca poate fi unul emblematic în acest sens, implicând jocul ilogic de cuvinte și sunete: *paspas pasul nefast/ nefast nefast nefastul pas*” [2, p. 421].

list); hazardul atașării cuvintelor din mai multe publicații din diferite domenii, pentru a observa modul în care cuvintele din diverse stiluri funcționale (literar, juridico-administrativ, tehnico-științific, epistolar) determină configurația semantică a poemelor-replică; jocul interpretativ prin medierea benzilor desenate, ilustrațiilor; lectura sub forma unor frământări de limbă; realizarea unor reclame, anunțuri publicitare, cultivând paradoxul, calamburul, jocul teatral după o mască a revoltei, a ironiei ș.a.m.d.⁴

Suntem puși în fața unei „organizări originale a dezordinii” specifice avangardei, care nu trebuie neapărat să sfârșească într-un haos interpretativ, ci mai degrabă să confere spațiu polului receptor care examinează discret posibilitățile de semnificație, specifice nu doar operei propriu-zise, ci și intereselor personale ale cititorului, experiențelor trecute sau intuite. Completarea operei devine una firească, organică. Textele dadaiste, futuriste, suprarealiste surprind într-un mod original opera în mișcare și deschiderea ei față de publicul receptor.

Accentul cade pe procesul identificării acestor forme lingvistice și extralingvistice care instituie o așa-zisă nouă ordine a interpretării și a relației receptorului cu textul literar. Acest fapt îi conferă omului modern o autonomie, o tendință de genul *do it yourself (DIY)*⁵.

Această deschidere față de public relevă și deschiderea față de posibilitățile retorice de care dispune limbajul, altfel spus, imanența experimentalismului și înnoirile la nivelul formei și al conținutului care îi urmează.

Referințe:

1. ECO, U. *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeziile contemporane*. Pitești: Paralela 45, 2002.
2. MINCU, M. *Avangarda literară românească*. București: Minerva, 1983.
3. POP, I. *Avangarda în literatura română*. Chișinău: Cartier, 2017.

⁴Se cere o pliere convingătoare a actorului cu personajul său. Exemplul lui Virgil Gheorghiu care s-a îmbrăcat într-o salopetă creată din manuscrisele exemplarului unic de poeme certifică această aspirație.

⁵Bricolajul.

REMITIZAREA ÎN LIRICA LUI ANDREI ȚURCANU

Lucia STEGARESCU, masterandă, Facultatea Litere

Mitul reprezintă o realitate culturală complexă, susține Mircea Eliade, care poate fi abordată și interpretată din multiple perspective, întrucât vizează întotdeauna povestea unei „faceri”, izbucnirea în lume a sacrului. Într-un context în care literatura fiecărui popor reprezintă expresia orizonturilor sale sufletești, mitul a depășit accepția de narațiune ce implică o credință, devenind o expresie lirică a modului în care un popor își percepe existența sau înțelege lumea. Astfel, investigarea în discuție se axează pe amprenta literară a mitului și pe amprenta mitologică a literaturii, cele două aspecte potențându-se reciproc. Atât mitul, cât și literatura țin de domeniul imaginarului, însemnând „căutarea posibilului care însoțește întreaga istorie a culturii, mereu supusă inovării, deplasării formelor și valorilor” [1, p. 112].

Problema continuității miturilor implică și un interes sporit pentru procesele pe care aceasta le generează, cum ar fi demitizarea și remitizarea, circumscrise, în special, postmodernismului. Dacă *mitul originar* reprezintă, în viziunea cercetătoarei Olesia Gârlea, „o ficțiune sincretică ce are conținut religios” [2, p. 10], atunci mitopoetica textului postmodern pune în evidență *literaturizarea mitului*, prin demitizare (ce presupune „golirea” *mythos*-ului de valențele sale religioase) și remitizare (ca proces care își găsește explicația în însăși configurația mental-ideologică a scriitorului postmodern).

În acest sens, tindem să dezvăluim valențele mitologice ale liricii lui Andrei Țurcanu, o figură poetică emblematică pentru postmodernismul basarabean, care se remarcă prin deschiderea unui nou orizont al creativității, urmărind procesul de remitizare, prin care poetul revigorează atitudinile și tradițiile spirituale ale mitului tradițional.

Caracterizată de imaginea unui creator animat de provocările interrogative eterne despre ființă și ființare, poezia lui Andrei Țurcanu ilustrează intertextualitatea mitică drept esența unui proces de producere a textului postmodern și, astfel, „opera deschisă” devine un spațiu de întâlnire între miteme, acele elemente constitutive ale mitului.

Ființa literară a lui Andrei Țurcanu se conturează prin meditația existențială și aspirația de a depăși ruptura ontologică, prin asumarea ei pleneră, fapt ce reprezintă un punct de vârf al acumulărilor sale poetice. În acest sens, emblematic este ciclul *Cămașa lui Nessos (1988)*, care instituie un dialog poetic cu *Oda eminesciană*, dezvăluind aventura ființei care și-a asumat condiția efemerității, râvnind redobândirea echilibrului existențial.

Poezia acestui volum, împreună cu dezvoltările imprevizibile ale multitudinii de simboluri, se pretează tot mai mult remitezării și reconsiderărilor intertextuale: în primul rând, pentru că este vorba despre rescrierea *Odei* eminesciene și actualizarea scenariului mitic al morții reciproce a lui Nessos și Hercule; în al doilea rând, pentru că eul lui Andrei Țurcanu se identifică cu imaginea unui Heracle modern, care trăiește dilema ireconciliabilă a ființei, situată între eșec ontologic și aspirația spre reintegrare, condiția tragică a ființei fiind, în esență, o manifestare a scindării acesteia: „Otravă rumenă mi-e fructul/ ce l-am dat luminii./ crescut în sine/ moarte și-nviere./ Seninu-i aspru, nedeschis vederii./ cuțite împlântă adânc/ în trupuri androgine” (*Ars poetica*).

Cert este că vocile poetice ale lui Andrei Țurcanu vin să extindă suferința personală a geniului eminescian la nivelul unui întreg popor, după cum conchide Th. Codreanu, iar multiplicarea perspectivei lirice generează, indubitabil, o polifonie expresivă a tragicului. Angajați în acest labirint ontologic sunt deci „cărunții pelerini ai sorții”: Simplicimus, Chiron, Don Quijote, Harap Alb – instanțe lirice ale autorului care marchează o reiterare continuă de „învățare a morții”. Aceștia sunt supuși unor transfigurări, însă eliberându-se oarecum de încărcătura mitologică originală și desemnând o cumulare de noi semnificații: „Tot mai departe de mâine/ învins, mă-nconjur de zăbrele/ din sufletu-acesta rămâne/ o unghie-ascunsă sub piele” (*Solitudine*). Imaginea lui Harap Alb este, de asemenea, rezultatul unui proces de remitezare, sugerând tragismul alienării de care suferă poetul postmodern, or drumul său inițiativ a fost golit de transcendență și înlocuit cu „flăcări de smalțuri”: „Lângă jarul din basm lileci / se frământă-n armuri de eroi / spicu-și scutură boabele seci / peste fulgeru–intrând în noroi” (*Alertă*).

În concluzie, poezia lui Andrei Țurcanu ține să demonstreze că „fatalitatea spirituală care pare să fi copleșit acest secol” [3, p. 116], poate fi depășită prin aventurarea ontologică de (re)alcătuire a sinelui și, în ciuda tendințelor postmoderniste de a desacraliza mitul, vocile poetice ale lui Andrei Țurcanu nu-și pierd din esența mitică, ci vin ca o reinterpretare a unor experiențe arhetipale ce-l caracterizează, în fond, pe poetul „mut cu încăpățănare/ și neclintit/ cu piatra unghiulară de la temeliea unei case/ în timpul cutremurului” (*Autoportret*). Prin urmare, traseul ontologic configurat în poezia lui Andrei Țurcanu își certifică statutul de proces reinterpretativ și remitizant, în contextul în care textele sale poetice sunt raportate la imaginea integratoare a volumului – *Cămașa lui Nessos*.

Referințe:

1. PRUS, E. Mit și ficțiune artistică în opera literară. În: *Metaliteratură*, 2015, nr. 2.
2. GÂRLEA, O. *Mit și ficțiune în opera literară. Ambivalența ficțiunii artistice/Autoreferatul tezei de doctor în filologie*. Chișinău: AȘM, 2011.
3. GRATI, A. *Poezia – o fiară cu două capete*. În: *Metaliteratură*, 2012, nr. 1-2 (anul XII).

Recomandat

Dorina ROTARI, dr., lector univ.

**SCURTĂ ANALIZĂ CONTRASTIVĂ
A LIMBILOR RUSĂ ȘI SANSCRITĂ**

Satvir Cor SINGH, masterandă, Facultatea Litere

Asemănarea dintre limbile rusă, descendentă directă a slavonei vechi, și sanscrită, o limbă semimoartă, este destul de evidentă pentru cel care cunoaște bine măcar una dintre acestea și încearcă să o însușească, pe cât e posibil, pe cea de-a doua. Absolut distincte prin alfabet (rusa utilizează *alfabetul chirilic*, care a înlocuit *глаголица* și mai vechi, iar sanscrita utilizează *alfabetul devanagari*, atestat pentru prima dată în secolele I-IV după Chr.), aceste două limbi se apropie la nivel fonematic suficient de mult pentru a trezi curiozitate și dorință de a le cerceta.

„Descoperirea sanscritei de către filologii europeni și atestarea apariției acesteia de limbile clasice ale antichității – greaca și latina – a fost un imbold pentru apariția unei noi științe – lingvistica comparativă a limbilor indo-europene”, susțin K.L. Borisov și A.K. Șapoșnikov în lucrarea *Русско-санскритский сравнительный словарь*, apărută în 2015. Aceștia menționează că primul orientalist care a observat asemănarea dată este britanicul William Jones (1799), după care au urmat lucrarea lui Schlegel *Despre limba și înțelepciunea indienilor* (1808) și cea a lui Golowkin *Etimologii slavone luate din sanscrită* (1809). Cele mai reprezentative lucrări de analiză contrastivă între limbile rusă și sanscrită sunt cele ale lui Karl Brugmann (1891), Antoine Meillet (1895, 1905), Monier Williams (1899) și Max Vasmer (1958).

Asemănări ale limbilor cercetate se atestă la nivel fonetic, morfologic și lexico-semantic.

a) Nivelul fonetic

Asemănarea fonetică este ușor observabilă la toate părțile de vorbire, fapt care plasează rusa (slavona evoluată) într-o poziție privilegiată față de celelalte limbi europene, care pretindeau la moștenirea sanscritei. În acest context, este necesar de menționat următorul fapt, destul de curios. În 1963, profesorul sanscritolog Durga Prasad Shastri a vizitat Moscova și a rămas uimit de asemănarea celor două limbi. Când i s-a spus la recepție numărul camerei sale de hotel 234, (двести тридцать четыре), profesorul a tradus imediat cifra în sanscrită „Dvishata tridasha chatvari”. Acest fapt l-a inspirat atât de mult, încât la întoarcerea sa în India, acesta a scris un articol cu tema „Legătura dintre limba rusă și sanscrită”, în care menționează: „*Dacă m-ar întreba cineva, care două limbi din lume se aseamănă cel mai mult, eu aș răspunde fără ezitare – rusa și sanscrita*”.

Partea de vorbire	<i>Substantive</i>	<i>Verbe</i>	<i>Adjective</i>	<i>Adverbe</i>	<i>Pronume</i>	<i>Numerale</i>
Limba rusă	Брат Мать, матьер Дом Огонь Свет Зима	Ведает Живёт Мешает Рыдает Падает Светаёт	Полон, полный Рад Живой Юный Новый Пьяный	Когда Тогда Всегда	Сам Тот самый Свой Твой Тот Этот	Первый Два Три Третий Четыре Десять

ȘTIINȚE UMANISTICE

Litere

Limba sanskrită	Bhratr Matr Dhama Agni Sveta Hima	Vedayate Jivati Mekshayati Rodayati Padyate Svetayate	Purna Raddha Jiva Yuna Nava Pyana	Kada Tada Sada	Sama Tatsama Sva Tva Tad / Tat Etat / Etat	Purva Dva Tri Treta Chatur Dasati
----------------------------	--	--	--	----------------------	--	--

b) Nivelul morfologic

Gramatica lui Panini, cunoscută de acum 2600 de ani, menționează o regulă de schimbare a valorii morfologice a șase pronume în adverbe, cu ajutorul sufixului „-da”, adăugat la sfârșitul cuvântului sanscrit. În limba rusă, această regulă este ilustrată de trei pronume.

<i>Pronumele sanskrit</i>	<i>Pronumele rusesc</i>	<i>Adverbul sanscrit</i>	<i>Adverbul rusesc</i>
Kim	Какой	Kada	Когда
Tat	Тот	Tada	Тогда
Sarva	Все	Sada	Всегда

N.B. Litera „Г” în lexemul rusesc ilustrează, de obicei, unirea într-un singur cuvânt a două particule, existente până atunci de sine stătător.

Infinitivul în limbile rusă și sanscrită se formează cu ajutorul unui sufix similar: „-ать” sau „-ить” în rusă și „-ati” în sanscrită. De ex.: *Жить, мешать, сажать* și *jivayati, mekshayati, sadayati*. Curios este faptul că în hindi, sufixul infinitival „-ati” a dispărut, fiind înlocuit de un altul „-na” – *dena, lena, karna*.

c) Nivelul lexico-semnatic

Pe lângă asemănarea fonetică și, parțial, morfologică a cuvintelor în limbile analizate, trebuie să ilustrăm câteva toponime rusești, care demonstrează apropierea cronologico-spațială a popoarelor slave de cele de pe subcontinentul indian. Astfel, avem de-a face cu următoarele denumiri de râuri – *Мокша* și *Кама*, aflate în regiunea Mordovia, *Ганга* și *Падма* în Arhanghelsk, *Индра* în Ekaterinburg și denumiri de orașe – *Майя*, alături de Yakutsk, *Арья*, în Ecaterinburg, *Чума* în Zabaikalie și *Ачум* în Sverdlovsk. Toponimele de mai sus demonstrează o interacțiune considerabilă între cele două popoare, drept rezultat al căreia s-a produs și apropierea dintre limbile acestora.

În concluzie, menționăm faptul că limba sanscrită comportă o asemănare uimitoare cu limba rusă în plan fonetic, morfologic și lexico-

semantic, deși nu putem afirma cu certitudine descendența uneia din cealaltă, din motiv că nu există dovezi incontestabile, ci doar presupuneri ale diferiților savanți.

Referințe:

1. CUEȘDEAN, L. *Româna, limba vechii Europe*. Solif, 2006.
2. БОРИСОВ, К.Л., ШАПОШНИКОВ, А.К. *Русско-санскритский сравнительный словарь*, 2015. <https://www.academia.edu/8217225> (accesat 1.03.2020)
3. ГУСЕВА, Н.Р. *Русский и санскрит: ближе не бывает*, 4 februarie 2017, articol disponibil pe <https://cont.ws/@perfectworld/513628>. (accesat 1.03.2020).
4. ТРЕХЛЕБОВ, А.В. *Кошуну Финиста*, 2011.

*Recomandat:
Adela MANOLII, dr. conf.*

LIMBAJUL NARATIV ȘI CONVENȚIA CINEMATOGRAFICĂ

Victoria VOVCENCO, masterandă, Facultatea Litere

În configurația oricărei culturi, arta are un statut de superioritate, marcată de o dublă natură: reprezintă una dintre cele mai înalte forme ale creației umane, întrucât are capacitatea de a plăsmui lumi, sugerând libertatea activității umane, fiind îndepărtată de scopuri practice imediate. În concepția lui Kant, arta este „finalitatea fără scop”, formulă paradoxală prin care este relevată atât intenția expresivă și semnificativă a operei, cât și gratuitatea ei în ordine practică.

Spre sfârșitul anilor '60 ai secolului XX, subiectul auctorial este supus deconstrucției postmoderne. Cele două eseuri ce contribuie decisiv la decredibilizarea noțiunii de „autor“, lansând un puternic atac la adresa criticii biografice a sfârșitului de secol XIX sunt: *La mort de l'Auteur* (1968) a lui Roland Barthes și *Qu'est-ce qu'un auteur?* (1969) a lui Michel Foucault. Prin urmare, în critica tradițională autorul era unicul garant al semnificațiilor operei, aceasta fiind interpretată prin prisma biografiei, apartenenței religioase, etnice, a concepțiilor politice și a personalității scriitorului. Teoreticienii

precum Barthes și Foucault se opun unei lecturi de tip explicativ, aceștia subliniază rolul unei lecturi de tip interpretativ, în care cititorul are un rol privilegiat. În viziunea lui Roland Barthes, textul este o țesătură de citate, provenite din mii de centre de cultură“, autorul fiind un simplu „scriptor“, a cărui contribuție constă doar în combinarea textelor preexistente [1, p. 254]. Sub influența ideilor lui Roland Barthes, Foucault arată cum unul dintre principiile fundamentale ale scriiturii contemporane rezidă în indiferența față de conspirarea vocii actoriale. În opinia cercetătorului, discursul nu mai este obiectul unor infailibile judecăți de valoare, ci al unui proces dinamic și deschis al textualității, în care se creează premisele unei intervenții creative a cititorului [4, p. 1].

În această ordine de idei, este necesar să analizăm sintagma de „text al lumii“, propusă de Barthes, care semnifică locul producerii semnificațiilor, relevând un text care nu poate fi înscris sau înregistrat, el începe să aibă existență doar în momentul în care este creat de către cei care îl produc – autorul și cititorul. În fața textului toți vorbitorii sunt egali, nu există nicio ierarhie, niciun privilegiu – el le înlătură pe toate. Se află concomitent și în trecut, și în viitor, de aceea se sustrage descrierii și fixării în categoriile temporalității lineare [1, p. 113].

În ceea ce privește relația filmului cu literatura, vom încerca să creionăm o scurtă istorie a adaptării în două etape: cea a cinematografului mut și cea a cinematografului vorbitor. Încă din primii săi ani de existență, filmul a fost privit cu suspiciune de către susținătorii „artelor nobile“, din cauza fricii de influența nefastă pe care acesta ar putea-o avea asupra literaturii și teatrului, au pornit împotriva sa o adevărată campanie de defăimare, expediindu-l în zona spectacolelor minore, a divertismentului facil. Totuși, în căutarea unei legitimități artistice, filmul a reușit să-și elaboreze un limbaj propriu și individual [3, p. 9].

Deși în practică, adaptarea cinematografică a operelor literare câștigă tot mai mult teren, criticii și scriitorii resimt anxietate la gândul că filmul ar putea să ia locul cărții, că „marea cultură“ ar putea fi subminată de către cultura de masă. Astfel, datorită acestor îndoieli, care fac dificilă circumscrierea teoretică a filmului, adaptarea cinematografică după opere literare a avut de înfruntat în decursul istoriei sale aproximativ un secol de numeroase prejudecăți.

În încercarea de a nuanța relația dintre filme și sursele lor literare, câțiva teoreticieni au propus taxonomii. Dudley Andrew împarte adaptările cinematografice în trei tipologii: *împrumut*, *intersecție* și *fidelitatea transformării*, iar Geoffrey Wagner – în *transpunere*, *comentariu* și *analogie*. Dificultatea majoră înfruntată de către studii ce susțin principiul fidelității constă în identificarea reperelor în baza cărora el ar putea fi definit. Totuși, cel mai adesea s-a spus că filmul ar trebui să fie fidel narațiunii literare în întregimea ei sau în „spiritul textului“, criterii destul de vagi, ce aduc prea puțină lumină în problema relației literatură-cinema [3, p. 5].

În fond, cinematograful era, este și va fi indestructibil legat de narațiune, plasând spectatorul nu doar în obscuritatea sălii de cinema, proiectându-l într-un univers individual, oniric, în care narațiunea este structura ce ordonează regulile noii lumi. În cinema, povestea este suportul, scheletul pe care se inserează noile structuri de expresie, prin ea se stabilește feedback-ul dintre nivelul lingvistic și nonlingvistic.

Referințe:

1. BARTHES, Roland. *Plăcerea textului*. Chișinău: Cartier, 2006. 226 p.
2. BARTHES, Roland. *Le bruissement de la langue*. Paris: Seuil, 1984. 352 p.
3. *Adaptarea cinematografică a operelor literare. Aporii. Prejudecăți. Noi perspective*. Disponibil: [file:///C:/Users/User/Downloads/Mihaela%20-%20TOPAN rezumat n limba romn 2016-09-09 08 15 41%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Mihaela%20-%20TOPAN%20rezumat%20n%20limba%20romn%202016-09-09%2008%2015%2041%20(1).pdf) [citată 26.02.2019]
4. FOUCAULT, Michel. *Ce este un autor?* Disponibil: <http://docplayer.org-76730359-Michel-foucault-ce-este-un-autor.html> [citată 26.02.2019]

Recomandat

Adriana CAZACU, dr., conf. univ.

AUTOBIOGRAFICUL ÎN LIRICA FEMININĂ ȘAIZECISTĂ

Ala MORCOV, masterandă, Facultatea Litere

Actualitatea temei este determinată de faptul că neconținuta devenire a fenomenului poetic solicită achiziții și perspective noi de interpretare. Polemicile despre fenomenul existenței sau al inexistenței poeziei feminine în contextul literar, posibilitatea reinterpretării aspectului autenticității/ biografismului în opera lirică feminină, ca

element artistic veritabil, ar permite o cercetare interesantă și relevantă pentru înțelegerea conceptelor menționate. Cu atât mai atrăgătoare apare problema în lumina afirmațiilor controversate ale numelor notorii din istoria și critica literară românească. E.Lovinescu afirma: „Literatura nu e în genere o vocație feminină, ci bărbătească” [1, p.36], în același context Garabet Ibrăileanu are altă părere, menționând schimbarea pe care o va aduce în literatură pleiada feminină prin „seriozitatea, amploarea, diversitatea, complexitatea vieții”. Tudor Vianu menționa în *Scritori români din sec.XX* că se naște în literatura română un fenomen inedit: „Se înfiripează, sub ochii noștri, literatura feminină românească (ceva cu totul deosebit de agitația puțin ridicolă și de speța de mondenitate care se numește feminism)” [3, p.389]. Mai ales prezintă interes deosebit poezia feminină șaizecistă, generație care „găsise toate porțile deschise”, după cum menționa N.Manolescu [2].

Poezia neomodernistă feminină este marcată de mai multe nume sonore: Ana Blandiana, Constanța Buzea, Gabriela Melinescu, Ileana Mălăncioiu, Leonida Lari, Marcela Benea ș.a. – poete cu o bogată lume interioară, cu un profund simț al logosului, cu o verticalitate de invidiat. În contextul celor enunțate ne vom axa pe cercetarea elementului biografic corelat cu cel ficțional la trei poete: Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu și Marcela Benea. Dacă primele două s-au impus și prin poezie civică cu nuanțe grave, fiind luptătoare aprige cu regimul, atunci Marcela Benea e o fire proverbial de modestă, pe care Emilian Galaicu-Păun a definit-o astfel: „într-o zi m-a căutat un surâs/ este o lacrimă,/ o lacrimă – Marcela Benea”, iar Ion Hadârcă afirmă: „Am impresia că, de la Magda Isanos, noi nu am avut o poetă mai integră”.

Elementul autobiografic cercetat este cel al pierderii, al contactului cu moartea: în creația Anei Blandiana – pierderea tatălui, la Ileana Mălăncioiu – moartea surorii, iar la Marcela Benea – pierderea soțului. Biograficul este interpretat drept semn al autenticității operei artistice și, cu toate acestea, poetul se detașează de elementul privatului, atunci când acesta devine accesibil publicului larg.

Ana Blandiana, în volumul *Călcâiul vulnerabil* (1966), este cuprinsă de teama de maculare, eul poetic își simte conștiința limitelor, e vulnerabil prin milă, care devine un viciu *Îi plâng pe proști și proștii mă înving (Eclipsă)*. Alt text enunță un adevăr suprem, durerea îl sin-

gularizează pe om, în toate momentele supreme omul este singur: *Durerea nu e contagioasă, durerea/Singularizează mai atroce decât zidurile (Carantină)*. Un alt volum *A treia taină* (1969) conține o întreagă filosofie a nemuririi prin identificarea cu Marele Univers, arta fiind transsubstanțiere, o mutație ontologică, poeziile *Călătorie* în căutarea sinelui sau *Requiem* cu *naivul meu tată, / (...) tragicul Gheorghe*.

Ileana Mălăncioiu, pe care N. Steinhartd o caracterizează ca pe o femeie „curajoasă. Aspră. O tărie inteligentă (foc)” totodată e accesibilă milei și duioșiei. Volumul *Sora mea de dincolo* (1980) valorifică tema singurătății, ca, de altfel, în toate trei etapele creației poetei, care sunt unite de o linie comună, de obsesia morții, ce le dă profunzime. Textele din volumul menționat au caracter de bocet, de cântec funerar, *povestind* balada celei ce nu a putut învinge moartea. Tablourile sunt desprinse parcă din frescele ce reprezintă scene din Apocalips: *până și tristețea se dusese/ când moartea începuse să secere/ în fiecare zi pe cineva/ și voi cântați cântece de petrecere (Ce vesele cântece)*. Tema morții și a singurătății, a cenușii, a himei, a plânsului, dorința detașării de realitate și a uitării de sine se regăsesc și în poemele *Cântec de dor, Atunci am înțeles; Vis* etc.

În poezia Marcelei Benea, pierderea naște singurătatea omului în dialogul mut cu Dumnezeu: *Fastă, singurătatea de ea însăși se umple:/ tăcerea neexplorată/ comă/ fără frați, fără îngeri (Singurătate)*. În alt poem dedicat lui Leonard Tuchițu, *Ca o omidă tenace mănâncă sfârșitul/ din trupul lui încă tânăr... și fulgerător moartea îl fură suferinței, absolvind școala morții/ (...) Ca un elev supradotat. (Anticamera)*. Poeta își duce povara singurătății cu grație, având întipărită adânc în memorie o *față tristă* a celui a căruia îi trimite *noua adresă a ploii...*

Trei poete, trei destine, trei modalități de transfigurare a realității în planul ficțiunii literare. Fenomen ce valorează prin originalitate și potența creatoare, plasându-se în afara percepției gender și trecând peste limitele timpului și spațiului. Aceasta este poezia feminină: cerebrală, empatică, sensibilă, regeneratoare, tămăduitoare, deci multiaspectuală.

Referințe:

1. LOVINESCU, E. *Epiloguri literare*. Editura Librăriei Al. Stănculescu, 1919, p. 36.

2. MANOLESCU, N. *Istoria critică a literaturii române*. București, Editura Paralela 45, 2008.
3. VIANU, T. *Scriitori români din sec. XX*. București: Minerva. 1979, p. 389.
4. POPESCU, A-I. *O poetică a deconstrucției. Neomodernismul: Ana Blandiana*. Iași: Junimea, 2015. 343 p.
5. BENEĂ, M. *Traducătorul de suferinți*. Chișinău: Prut Internațional, 2015. 112 p.
6. BLANDIANA, A. *La cules îngerii*. București-Chișinău: Litera Internațional, 2003. 360 p.
7. MĂLĂNCIOIU, I. *Sora mea de dincolo*. Chișinău: Litera, 1992. 104 p.

Recomandat

Adriana Cazacu, dr., conf. univ.

LUMEA CA TEATRU ÎN ROMANUL *CUMPLITE VREMI* DE VLADIMIR BEȘLEAGĂ

Diana GROSUL, masterandă, Facultatea Litere

Expresia *Lumea e un teatru, teatrul e o lume*, relevă modul în care scriitorul Vladimir Beșleagă și-a construit romanul *Cumplite vremi*. „Prozatorul reușește să facă față constrângerii genului istoric, o trăsătură caracteristică esteticii genului, reușind să creeze o frescă a realității istorice veridică, având grijă ca logica și fizica lumii ficționale să fie compatibile cu cele ale realității” [5, p. 142].

Astfel V. Beșleagă reușește ca materialul transpus în cele trei cărți să se desfășoare ca un adevărat spectacol istoric pentru lector. „Teatralitatea în romanul prozatorului modernist este rezultatul capacității autorului de a asculta și a înțelege vocile trecutului” [6, p. 24], de a scoate în evidență interacțiunea dintre acestea, de a prezenta tensiunea dialogică și conflictele, ce redă coloritul decorului, al costumației, al limbajului și, nu în ultimul rând, al aerului de epocă. „Prozatorul ne deschide brusc cortina teatrului de la curtea domnească spre a ne ajuta să vedem mai bine culisele, sforile de care trag anumite personaje ajunse pe scena istoriei” [2, p. 4].

Romanele lui V. Berșleagă sunt adevărate spectacole existențiale ale ființei ce se află în dialog cu sine și cu lumea înconjurătoare, acest efect îl datorăm concretizării abstractului, artei imaginii și punerii în scenă a structurii narativizate. Textele sunt proiectate în dimensiunile dramaticului prin crearea conflictelor puternice, a tragismului existențial, punerea accentului asupra non - și paraverbalului etc.

Cu scopul de a argumenta caracterul teatral al romanului *Cumplite vremi*, relevăm elementele teatralității. Primul element este cronotopul bine determinat, prezentat în detalii, însă cu economie de atribute ce se aseamănă cu indicii schematici ai unui regizor. Spațiul în roman este construit în baza șirului de obiecte de decor și are caracter acumulativ, iar sinteza spațială cu aspectele temporale creează imaginea lumii artistice. „Spațiul este prezentat după aceeași lege a observării, a înregistrării elementelor concrete, spre deosebire de spațiul conștiinței, cel al interacțiunii dialogice, căruia vocea auctorială îi oferă o amplă abordare analitică” [2, p. 59].

Pentru prezentarea exteriorului, autorul utilizează același expresii ca și în cazul descrierilor de interior, astfel acestea sunt simple: „Ion Țarlungă se băgase în grădina Tarsiței: meri, peri, pruni, tufe de pomușoare de tot felul, straturi de flori, unele scuturate de acum, altele încă înflorite... Mai încolo se aflau față în față două lavițe de lemn, cu spetează, iar între ele așternut năsip galben, mărunț. Sub un copac cu frunza verde, lucitoare, stătea un pat împletit din nuiiele subțiri, galbene și un jilț la fel...” [1].

Un alt element al teatralității este vestimentația/costumația ce corespunde perioadei istorice, statutului social și trăsăturilor de caracter. Naratorul face prezentarea eroilor din exterior spre interior, de la îmbrăcăminte spre mimică și gesturi: „[Ion Țarlungă] Era un bărbat între două vârste, cu barba neagră, încă, retezată scurt, în cămașă albăstrie de bumbac și cu nădragii băgați în turetcile ciubotelor”.

Naratorul are rolul unui regizor în cadrul romanului, el este responsabil de aducerea în scenă a eroilor în deplina lor ipostază. Cu scopul de a scoate în evidență anumite aspecte ale personajelor, scriitorul utilizează demascarea prin lungi pasaje explicative, ironie și sarcasm. Astfel personajul ce apare în scenă este prezentat în complexitatea sa, adică naratorul face prezentarea din exterior și interior, fapt ce

generează o substanțială doză de subiectivism. „Sub artificiiul reprezentăției și sub măștile eroilor, este pus în scenă dramaticul spectacol existențial al omului în discernerea esenței de aparențe” [3, p. 63].

Beșleagă a utilizat procedeul teatralizării în momentul transfigurării universului exterior, iar odată ce realizează construcția spațio-temporal interior al eroului se fac cu ușurință resimțite anacronismele. Romancierul era conștient de faptul că „libertatea de a improviza acțiuni și trăsături ale figurilor istorice este limitată la «zonele întunecate» ale istoriei, adică acele aspecte despre care versiunea „oficială” nu are nimic de raportat. În interiorul acestor «zone întunecate» i se îngăduie autorului de romane istorice o oarecare libertate” [4, p. 140].

Referințe:

1. BEȘLEAGĂ, V. *Cumplita vreme*. Vol. 2. Chișinău: Cartier, , 2017. 587 p.
2. CIMPOI, M. Cei trei Beșleagă. În: *Moldova Suverană*, 1991, 25 iulie, p. 4.
3. GHERMAN, Oxana, *Romanul lui Vladimir Beșleagă(lumea artistică, personaje, tehnici narative)*. Chișinău, 2015, 145 p.
4. MARKOVA, I. Dialogistica și reprezentările sociale (Argument de Adrian NECULAU, trad. de Margrit TALPALARU). Iași: Polirom, 2004. 312 p.
5. McHALE, B. *Ficțiunea postmodernistă*. (Trad. de Dan H. POPESCU). Iași: Polirom, 2009. 406 p.
6. VLASOVA, I. Referințe istorico-literare. În: *Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Moldova*. Chișinău: Litera internațional, 2005. 726 p.

Recomandat

Adriana CAZACU, dr., conf. univ.

„AXIS MUNDI” – O PERCEPȚIE MITICO-RELIGIOASĂ

Dorina CULICENCO, masterandă, Facultatea Litere

Conceptul de „axis mundi” este legat preponderent de spațiu. De obicei, se manifestă simbolic prin imaginea arborelui lumii sau a unui punct de referință care relevă o conexiune între viitor și trecut.

Noțiunea apare în studiile lui Mircea Eliade, care valorifică „axis mundi” prin viziunea sacrului. Din perspectiva religiozității lumea se menține pe valorile sacre, care se manifestă prin anumite simboluri-

cheie, și care constituie un cod al moralei: „Ca să trăiești în lume trebuie mai întâi să o întemeiezi și nici o lume nu se poate naște în haosul spațiului profan care este omogen. Descoperirea sau proiecția unui punct fix <centrul> echivalează cu facerea lumii” [1, p. 22]. Acest centru, despre care menționează exegetul în istoria religiilor Mircea Eliade, constituie „axis mundi”.

Experiența spațiului sacru vine din perioada copilăriei, a mirării de a descoperi lumea. Astfel se creează o amprentă a memoriei la care persoana va reveni, fie și virtual, în diferite situații, conferind toposului o anumită emoție, rezultată din trăiri. Utilizând limbajul lui Mircea Eliade, pentru „omul secularizat”, care a desacralizat lumea, spațiul capătă distincții emotive individuale unice.

Relația persoanei cu spațiul contribuie la constituirea unor relații cu semenii. Respectiv, spațiul va pierde din neutralitate sau indiferența percepției. Spațiul nu mai apare golit de simboluri. Pliate pe viziunea lui M. Eliade, religiile lumii prezintă un om care este orientat în spațiu. Existența acelei „axis mundi” îl centrează și, în același timp, îi definește orientarea omului într-un anumit spațiu. Dar, mai ales anumite locuri, sunt încărcate de sacru. Ele se dovedesc a fi adevărate praguri de trecere spre lumea nevăzută în care este înrădăcinată cea văzută.

La semioticianul Umberto Eco viziunea spațiului religios este concentrată în special la două simboluri majore: arborele și labirintul. Pe fundalul întregii sale creații, Victoria Fonari îi determină vectorul: „În toată elipsa criteriilor cercetătorul insistă pe filonul interpretativ de la frumos la urât spre aventura călătoriei. Iar între aceste studii însoțite de imagini din patrimoniul universal apare interpretarea canonică versus celor ale identității gândirii filosofice în *De la arbore spre labirint. Studii istorice despre semn și interpretare* (2009). Umberto Eco escaladează memoria primară spre «text ca producător de uitare», insistând asupra falsităților asumate de timpul Evului Mediu și interpretările proprii ale negației din textul biblic” [2, p. 180].

După M. Eliade, mitul ține de o trecere prin sine. Repovestirea devine un act ritualic. Infinitul, care face parte din imaginația creatorului, poate fi propriu atât artistului: poetului, prozatorului, pictorului, sculptorului, cât și celui care interpretează.

Acest spirit colocvial la prozatorul Giovanni Papini se transformă în unul emoționant ce constituie un îndemn la acțiune, moment care este propriu și creației lui Dumitru Matcovschi: „Filosofia acțiunii, a faptei-refacere, transformare, creație [...]. Adevăr = util. A ști = a face. Dintre mai multe adevăruri nesigure, să-l alegem pe cel care înalță mai mult tonul vieții, care ne oferă răsplata cea mai durabilă. Iar ceea ce nu e încă adevărat, și dorim să fie, va deveni adevărat prin puterea credinței” [4, p. 150]. Textul, în acest caz, apare ca o entitate creatoare.

Cercetătorul Andrei Oișteanu estimează „atributele simbolice acordate platinului: arbore sacru, lăcaș al zeului/daimonului, arbore cosmic (*Axis et Imago Mundi*), arbore consacrat, arbore de judecată, de jurământ și de investire etc. În logica mentalității tradiționale un copac cu astfel de valențe este încărcat și cu atribute magico-apotropaice” [5, p. 140]. Chiar o parte componentă a copacului are funcție magică. Ea are forță de a configura spațiul de la centru spre exterior. Agățarea în crengi, depunerea la rădăcini sau înfrângerea în trunchiul copacului a unor arme sau unelte au același scop și efect magico-ritualic – consacrarea unui loc pentru a întemeia, a stabili un centru de unde poate iradia creația. Acestea sunt argumente pentru care meșterii populari băteau un par ce semnifica începutul construcției casei: „se bate un țărș în locul unde va fi *talpa casei* sau *vatra satului*”. Cercetătorul face o conexiune cu mentalitatea populară care imită gestul de întemeiere a macrocosmosului. Astfel se face referință la legende ontologice: „Dumnezeu umblând pe ape a înfipt toiagul și s-a făcut pământ”. Iată un alt exemplu dintr-o legendă cosmogonică: „Dumnezeu și-a aruncat baltagul în apa cea mare. Și, să vezi, din baltag crescuseră un arbore mare (...). În jurul acestui copac Dumnezeu făcu lumea, iar din frunzele arborelui s-au făcut oameni” [5, pp. 110-111].

În concluzie, proiecția facerii se observă la întemeierea unui microcosmos. În spațiul rustic circulă diferite legende că satul, casa, biserica erau edificate în jurul punctului consacrat, asemenea umbrei coroanei de copac. Arborele are conotații ample ce determină o viziune de ansamblu proprie tradiției populare care intervine în diferite perioade ale vieții.

Referințe:

1. ELIADE, Mircea. *Sacrul și profanul*, Ed. Humanitas, București, 1992.

2. FONARI, Victoria. Hermeneutica mitului antic în abordarea cercetătorilor italieni. În: *Intertext*, 2015, nr. 3-4. On-line: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/44743
3. ECO, Umberto. *De la arbore spre labirint*. Studii istorice despre semn și interpretare. Trad. de Ștefania MINCU. Iași: Polirom, 2009.
4. PAPINI, Giovanni. *Un om sfârșit*. Trad. de Ștefan Augustin DOINAȘ. Iași: Polirom, 2011.
5. OIȘTEANU, Andrei. *Ordine și haos: mit și magie în cultura tradițională românească*. Iași: Polirom, 2004.

*Recomandat
Victoria FONARI, dr., conf. univ.*

DOCUMENT ȘI FICȚIUNE ÎN LUNTREA LUI CARON

Ecaterina CORNEA, masterandă, Facultatea Litere

Romanul autobiografic *Luntrea lui Caron* e o frescă a unei epoci întunecate din istoria românească, dar și a destinelor. Oamenii au fost aruncați în istorie, siliți să se conformeze. Regimul comunist a devenit un Procust pentru artiști. Cenzura s-a instaurat, marxismul a devenit noua ideologie sub semnul căreia artiștii trebuiau să scrie. Prin romanul autobiografic al lui Blaga putem fi martori ai „erei ticăloșilor”.

Istoricul Neagu Djuvara atestă în *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri* că: „perioada care începe cu ocupația sovietică a răsturnat toate valorile societății românești. Mare parte din elita noastră intelectuală și politică a fost fie suprimată în închisori sau la canalul Dunăre-Marea Neagră, fie obligată să se exileze. S-a instaurat o teroare pe care cei ce n-au trăit-o nu sunt în stare să și-o închipuie.” [1, p. 123].

Alegerea de a scrie un roman autobiografic poate fi motivată prin faptul că reîntorcerea în spațiul sacru, în mit, ar fi salvarea de la haosul instaurat. O autobiografie ar fi limitat autorul să spună doar adevărul, dar pentru Blaga și personajul în care se proiectează acesta, Axente Creangă, „creației nu-i priește decât libertatea.”

Eugen Simion în *Genurile biograficului* identifică romanul autobiografic ca un gen nesigur, „romanul în care cititorul bănuiește că se

ascunde autorul de pe copertă și, implicit, naratorul și personajul” [1, p.30]. Într-un roman autobiografic, biografia este ficționată. Căutarea propriului sine se realizează prin căutarea stării paradisiace și revenirea la origini.

Elena Abrudan în articolul „Luntrea lui Caron relația cosmos-haos” accentuează că în haos, ordonarea se face prin mitizarea istoriei colective dar și a celei proprii. Depășirea haosului se face prin revenirea la mit și astfel se asigură ordinea universală. Într-o lume în care rădăcinile sunt smulse și prefăcute în dogme, revenirea la adevărurile absolute reprezintă unica salvare a spiritului [2].

„În curs de aproape două mii de ani, pentru noi, românii, preistoria a fost de câteva ori singura pavază împotriva încercărilor de a ni se impune istoria din afară.”[3, p. 11].

Haosul începe pe data de 15 aprilie 1944. Războiul și instaurarea regimului totalitar au reprezentat pentru elita intelectuală o adevărată tragedie. Știm că în anul 1948 Lucian Blaga este eliminat din Universitatea de la Cluj, dar și din Academia Română, iar multe dintre cărțile acestuia au fost trecute în incriminantul „Index librorum prohibitorum.” Între 1951-1959 este bibliotecar la Filiala Bibliotecii Academiei din Cluj. Între anii 1946 și 1960 scrie câteva cicluri de poezii de sertar, romanele *Hronicul și cântecul vârstelor* și *Luntrea lui Caron*, conferințe și aforisme.

„Am fost dat afară din literatură. S-au luat măsuri, întrucât mă privește, la Cenzură, la ziare, la reviste. Numele meu nu mai poate fi amintit în presă decât însoțit de injurii. Numele meu a fost ras din lista membrilor Academiei Române. Pentru piesele mele calificate drept mistice am fost exclus din teatru. Am fost dat afară de la Universitate pe motiv că aș fi un exponent al esteticii idealiste” [3, p. 168].

Anumite date biografice ale lui Lucian Blaga au fost preluate de către Axente Creangă: a fost angajat al Ministerului de Externe, a activat în Portugalia, a fost profesor al Universității clujene și a lucrat în calitate de bibliotecar. Chiar și unele opere ale lui Axente Creangă sunt ale scriitorului. Sunt înlocuite câteva nume geografice, de exemplu, Lancrămul devine satul Câmpul Frumoasei, iar Axente e bibliotecar la Alba Iulia. Numele soției în roman este Dora, iar al fiicei e Ioana. Pe fiica lui Blaga însă o cheamă Dorli, iar pe soție – Cornelia.

În *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Dorli Blaga își aduce aminte de vremurile în care tatăl său a fost epurat și povestește despre acei ani. Din memoriile lui Dorli aflăm că „între 1946 și 1950 se vedea destul de des cu dna Eugenia Mureșanu (Octavia). În 1950 ea a fost arestată și dusă la muncă forțată la Canal. În roman, Octavia dispăre și se crede că s-a sinucis de frică să nu fie trimisă la canal. Unele trăsături ale doamnei Ana Rareș sunt ale doamnei Daniello despre care Dorli spune că „ea i-a oferit ce îi trebuia atunci: înțelegere, o atmosferă calmă, destinsă, un fel de oază de liniște”[4, p. 20].

Comparând romanul cu memoriile lui Dorli, dar și cu faptele istorice, constatăm că *Luntrea lui Caron* reprezintă o mărturie veridică a acelor vremuri, iar ficțiunea e o reîncercare de a aduce ordine în haosul instaurat.

Referințe:

1. DJUVARA, Neagu. *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*. București: Humanitas, 2002, p. 228
2. ABRUDAN, Elena. *Luntrea lui Caron relația haos-cosmos*. În: *Revistă de literatură, artă, cultură*, 2005, anul IV, nr.1-2 (13-14), Bistrița, pp 17-20.
3. BLAGA, Lucian. *Luntrea lui Caron*. București: Humanitas, 2006.
4. BLAGA, Dorli. *Tatăl meu, Lucian Blaga*. București: Humanitas, 2012.

Recomandat

Adriana Cazacu, dr., conf. univ.

PRE LIMBA ARTEI

Natalia ȚURCAN, masterandă, Universitatea din București

De multe ori, diversele domenii ale artei se întrepătrund, inspirându-se reciproc. În acest sens, repere literare și spirituale ale Antichității au servit drept inspirație pentru numeroși compozitori, poeți, romancieri, pictori, sculptori, regizori de teatru și de film, dinainte de Hristos și până în zilele noastre. Povestea lui Orfeu și a Euridicei se transformă, de cele mai dese ori, într-un scenariu de film, o pictură în culori simbolice, un libret de operă sau poem pentru o arie. Vom aborda în continuare însă un spectacol, nu dramatic, ci radiofonic. Motivul, dar și subiectul acestei scurte cercetări este

limbajul prin care e abordată partea finală a mitului în spectacolul *Călătoria lui Orfeu*, realizat în 2018, la Radio România Cultural, București (România). Sceanariul radiofonic scris de Mădălin Cristescu vine cu o ingenioasă idee de reprezentare. Întrucât vorbim despre preluarea unui mit grecesc, realizatorii spectacolului aleg să pună pe buzele actorilor o limbă neînțeleasă secolului XXI. La prima vedere sau mai bine-zis audiție, un spectator mai atent poate distinge un limbaj care seamănă cu greaca veche, deși nu este. Intuim însă că scenaristul a gândit limbajul spectacolului cu intenția conștientă de a ne sugera vechea limbă a zeilor olimpieni. Așadar, actorii nu vorbesc într-un limbaj clar, nu spun cuvinte inteligibile, ci sugerează doar, prin atitudinea cu care pronunță sunetele, toate stările și emoțiile pe care le trăiesc.

Un spectacol radiofonic este constituit numai din sunet, dar acesta poate fi repartizat pe categorii – *dialog* (replică/voce), *muzică* și *zgomote* (pași, închiderea unei uși, căderea unor obiecte, picături, sunete din natură etc.). Aceste trei categorii de sunete se pot distinge, la rândul lor, în zgomote de atmosferă, de stare, de ambianță etc., precum vocea poate fi interioară, onirică, directă etc. Împletirea armonioasă a acestor unde sonore transformă spectacolul într-o operă de artă care ajunge negreșit să impresioneze ascultătorul prin complexitatea lumii atât de veridice pe care o construiește. Nu negăm importanța implicării ascultătorului, mintea lui este „sediul de asamblare” a ceea ce ascultă, iar atenția și efortul pe care le investește, îi serversc în schimb magia, aproape onirică, a unei lumi construită exclusiv prin sunet. Deopotrivă important în spectacolul *Călătoria lui Orfeu* este felul în care regizoarea de sunet – Janina Dicu, sugerează spațiul. Întrucât un spectacol radiofonic nu este perceput decât auditiv, este incomensurabilă munca unui regizor care se preocupă nu doar de mesajul narativ al lucrării, ci și de aspectul „vizual-mental” al acestuia. O atenție deosebită și o muncă minuțioasă asupra acestui spectacol se simte în diversele *zgomote* care ne sugerează coborârea lui Orfeu în infern. Mediul întunecos și umed, dar din ce în ce mai larg, e sugerat de ecoul care răspunde respirației personajului și apoi de vocile care apar în Tartar pentru a-l ademini sau pentru a-l speria. Attila Vizauer este regizoarea artistică a acestui spectacol, tot ei i se datorează în cea mai mare parte lucrul cu actorii care au avut,

probabil, una dintre cele mai complicate misiuni. Este mai mult sau mai puțin complicat să-ți construiești un personaj veridic în teatrul radiofonic. Brusc actorul se trezește văduvit de aproape toate resursele sale, corpul, gestul, costumul, recuzita, scenografia, scena, mimica, aspectul fizic – tot ce îi mai rămâne e vocea. A cuprinde complexitatea ființială a unui personaj cu o singură resursă e mai mult decât complicat, mai ales pentru actorii spațiului românesc, lipsiți total de ore de pregătire în timpul studiilor pentru un rol în teatrul radiofonic. A juca în fața microfonului ca în scenă e cel mai scurt drum spre eșec în acest caz. Pentru *Călătoria lui Orfeu* nu ne putem exprima decât surprinzătoarea măiestrie cu care actorii au știut nu doar să transmită emoția personajelor, a umbrelor infernului sau a zeilor, dar să o și facă în lipsa cuvântului. A spune ceva fără să pronunți cuvinte, înseamnă cea mai intimă dezgolire. E nevoie de curaj, sinceritate și multă implicare pentru a trăi într-un asemenea limbaj. De multe ori, cuvântul spus poate camufla emoția, pentru că o enunță, deși ascultătorul înțelege stările personajului pentru că îi sunt numite, simte o anxietate inexplicabilă și uneori chiar insesizabilă, dacă actorul nu s-a oboșit să mai și simtă ceea ce a spus. Aici Mădălin Cristescu și Attila Vizauer i-au jumulit pe actori de cuvinte și nu le-au lăsat decât o singură șansă de a „întra în” personaj – emoția vociferată prin zgomot și respirație. Disconfortul ascultătorului care se simte în primele clipe ca un necunosător al limbii în care se joacă spectacolul dispare atunci când își dă seama că nimeni nu înțelege această „limbă”. Marea mirare se produce, atunci când spectatorul simte că pentru el totul e limpede, deși nu înțelege nimic.

Acest spectacol poate fi privit într-un final ca un experiment de a demonstra minunea minții umane. Sensurile cuvintelor cunoscut-necunoscut, înțeles-neînțeles, exprimat-neexprimat își pierd definiția de dicționar pentru a-și împrumuta reciproc din sensuri, alunecând ușor spre filosofia cunoașterii și autocunoașterii.

Transformarea unui mit, care a fost scris, cântat, recitat și jucat în zeci sau sute de limbi și dialecte într-un univers sonor, în care singura limbă este emoția, nu dovedește decât infinita imaginație a artistului creator, precum și nemărginita necesitate a omului de a interacționa cu cei din jur și de a construi conexiuni cu puterea gândului și a spiritului. Această scurtă cercetare nu vine decât să remarce, să

aprecieze și să învețe din asemenea experiențe, transmițându-le, la rândul său, celor curioși și dornici de cunoaștere.

Bibliografie:

1. CRISELL, A. *Understanding Radio*. London: Routledge, 1994.
2. HAND, J.R., TRAYNOR, M. *The radio drama handbook.*, New York: Continuum, 2011.
3. OVIDIU. *Metamorfoze*. Chișinău: Gunivas, 2007 (cartea a X-a, versurile 1-106).
4. PLOOMP, Reiner. *The intelligent ear: on the nature of sound perception*. London, 2002.

Audiografie:

Călătoria lui Orfeu – scenariu sonor de Mădălin Cristescu, regia artistică – Attila Vizauer, regia de studio – Janina Dicu, Radio România, 2018. (sunet binaural) (<http://www.eteatru.ro/#art/calatoria-lui-orfeu-scenariu-sonor-de-madalin-cristescu-spectacol-binaural/2161571>)

ANALYSIS OF THE FEATURES OF THE RHYTHMIC SYSTEM IN THE WORKS OF WILLIAM SHAKESPEARE

Irina BURSEVICH, Plekhanov Russian University of Economics

Language is one of the author's most important tools for creating certain pictures in the readers' mind. It has an organization and a wide range of techniques and features. In addition to the graphical means of reflection of ideas, emotions and atmosphere can be re-created by the sound matter of poetry and prose. It should be motivated by the fact that any reader will be able to feel and understand the value of literature and think of the music of language and of the language pieces as music.

Rhythm keeps a poem moving along. It can also help making poetry pace slower or faster as an actual pulse or create a sense of groove. Thus, the **relevance** of this study is based on the assumption that a linguist can discover a certain psychology and behavioral line of literary characters in an analyzed work of literary art through a proper phonetic analysis of its text. The **purpose** of the study is to prove that

universal rhythmic means can recreate certain shades of character's behavior in poetry.

Despite the discernibleness under complex analysis, we mostly use rhythms unconsciously. A mother's heartbeat may be the first rhythm most of us hear. This pattern often described as an unstressed (short) sound followed by a stressed or longer one (di-dum or short-long) is also one of the most fundamental and international – *the iambic meter*. The iambic pentameter (five "feet") forms the building blocks of Shakespeare: «*Shall I compare thee to a summer's day? Rough winds do shake the darling buds of May*» (*Sonnet XVIII*). It is important to mention that any literary rhythm originates from nature. In an attempt to repeat certain repetition of sounds and pauses, a person creates a certain accompaniment to his work. The phenomenon of the use of simple templates can create an atmosphere, the mood of characters.

Poetry including different tools appears as a guide on the way to the knowledge of meaning, the peculiarity of which can be expressed due to the lack of information, in a certain detachment from any practical needs. Different sounds can cause a number of different emotions, as the sounds tend to recreate certain images, individual for each person. Thus, combinations of sounds can have an emotional impact on a person in reading process [1].

The main elements of the poetic rhythm are the meaningful rhythm and rhythm of the language. The rhythm of content refers to the meaning, statement, subtext, narration, theme, tone and symbolism, as well as the contextual meaning of the poem in its widest sense – personal, social and historical. The rhythm of the content is the focus of general literary criticism, biographical analysis and cultural criticism. The rhythm of the language is associated with the specificity of poetic language in sound, visual representation, structure and is emphasized by careful reading, prosodic and formal research.

Another important component of the poem is rhyme – it is a form of rhythm, which also includes alliteration, consonance, assonance, and various types of oblique rhymes. The simplest phonetic scheme is the rhyme "*Shakespeare's Sonnet*" – *ABAB CDCD EFEF GG*. Let

us consider the following example: "Not / with x a x bang / 'but x a x whi / mper x" – strong emphasis is a more powerful rhythm, possessing the characteristics of songs or chants, and almost always rhymed. This "power" makes it less flexible, and the accentually syllabic five-foot iamb is closer to everyday speech with a wider range of complex shades [2].

As a rule, Shakespear's poem is written in the form of lines of ten syllables, consisting of 5 pairs with the pattern "**unstressed-stressed syllable**". Thus, the rhyme sounds like: "**ba- BUM / ba- BUM / ba- BUM / ba- BUM / ba- BUM**". Most of the famous lines of Shakespeare fall into this rhythm. Let us exemplify it with the first line of "The Twelfth Night": "*If mu- / -sic be / the food / of love, / play on*". Another example could be a line from "Romeo and Juliet": "*But, soft! / What light / through yon / der win / dow breaks?*" [3]. Sometimes author adds an extra unstressed syllable at the end of the line to emphasizing the character's mood. This technique is called "**female end**". This technique can be mentioned concerning Hamlet's famous question: "*To be, / or not / to be: / that is / the ques- / -tion*" as an instance of that. Moreover the author puts two **percussion words** in the same **iamb**, this phenomenon is demonstrated by the following quote from "Richard III": "*Now is / the win- / -ter of / our dis- / content*" — the fourth iamb emphasizes that it is "our discontent", and the first iamb emphasizes that we feel it "now".

In conclusion, the study of iambic pentameter gives us the opportunity to see the inner specificity Shakespeare's works and assess him as a master, who is able to evoke a whole variety of emotions and attitudes from dramatic to humorous using the rhyme. As a result of this study, it can be argued that William Shakespeare using poetic discourse emphasizes the sublimity of speech and reveals the psychology of characters.

References:

1. ВЕКШИН, Г.В. *Очерк фоностилистики текста: Звуковой повтор в перспективе смыслообразования*. Москва: МГУП, 2006. 462 с.
2. CRAWFORD, C.L. *Forms of rhythm*: <https://preludemag.com/issues/2/forms-of-rhythm/> [20.02.2020]

3. JAMIESON, L. *An introduction to iambic pentameter: How Shakespeare uses meter to create rhythm and emotion:* <https://www.thoughtco.com/-introducing-iambic-pentameter-2985082/> [20.02.2020]

*Recommended
Konstantin M. DENISSOV,
candidate of philological sciences, assoc. prof.*

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

VALENȚELE ART JURNALISMULUI ONLINE: ABORDĂRI CONCEPTUALE

*Cristina PRISACARI, masterandă, Facultatea Jurnalism
și Științe ale Comunicării*

Odată cu digitalizarea informațională și evoluția mijloacelor moderne de difuzare a informației, spațiul mediatic s-a extins, devenind principala sursă de informare a societății. Spațiul online fiind nu doar un element de nișă „al ecosistemului virtual”, dar și factorul decisiv în circuitul existențial al unui individ. Majoritatea timpului fiind conectați la internet, suntem parte a marelui univers digital, de unde acumulăm informații, iar la click distanță, orice demers informativ poate fi accesibil. În viziunea lui M.Ward, internetul constituie „un paradis borgesian, o bibliotecă universală unde poate fi accesată orice informație” [1].

Acest nou spațiu de informare are nevoie de oameni antrenați să trieze cantitățile imense de informații, să extragă conținuturi relevante și să acționeze în conformitate cu principiile jurnalismului, echilibrat și nepărtinitor. „Așadar, spațiul virtual poate fi înțeles ca un «vacuum digital», care se află într-o permanentă expansiune diacronică și graduală, unde pe de o parte, este procesată și stocată informația pe dispozitive speciale, iar pe de altă parte, sunt diversificate formele și procedeele de interacțiune, organizare și cooperare” [2, p.81].

Spațiul virtual a acaparat și continuă să acapareze solide teritorii, fiind în continuu expansiune și infiltrându-se în toate domeniile existențiale. Astfel, se observă o trecere de la media tradițională, limitată în posibilități, la o „explozivă paletă de forme de comunicare”.

Media unidirecțională fiind precedată de mass-media interactivă. Or, după cum afirma autorul Manuele Castels, „Internetul este țesătura vieții noastre”[3, p.64], ceea ce vine să nuanțeze ideea că puternic infiltrat în viețile noastre, internetul este elementul decisiv și indispensabil existenței, cel care ne modelează și ne „țese” valori, constituind o realitate omniprezentă. În peisajul mediilor digitalizate, când toate domeniile de activitate își plasează conținuturile pe

internet, inclusiv jurnalismul se transpune cu vehemență în spațiul virtual.

Se lansează în spațiul online servind drept și o provocare pentru jurnalismul tradițional, sfera căruia este mult mai îngustă și îngrădită.

Paginile web, informațiile cu diferite conotații dispuse în acest câmp multidirecțional sunt parte dezvoltării digitale. Acest câmp s-a impus „drept un sistem cu o putere de influență deosebită, având un impact major asupra aspectelor psihologice, sociale economice, politice, culturale și educaționale ale vieții individului” [3, p.67].

În contextul flexibilizării granițelor genurilor jurnalistice și a extensiunii internetului, art jurnalismul reprezintă o hibridare dintre cultură și jurnalism, pe alocuri atins de subtilități metaforice. Însă, art jurnalismul care și-a găsit un nou „habitat”–mediul online, mizează pe construcția unei realități mai puțin literalizate. Autorul Mike Ward [4] nuanțează și scoate în relief elementele care definesc jurnalismul online, îl fac unic și totodată puternic, temeinic în spațiul mediatic. Astfel, elementele definiției sunt următoarele.

1. Caracterul său imediat.
2. Posibilități multiple de punere în pagină.
3. Folosirea elementelor multimedia.
4. Platforme flexibile de distribuție.
5. Arhivarea informațiilor (crearea unui stock nelimitat).
6. Construcția și receptarea nonliniară a conținutului.
7. Interactivitatea și existența link-urilor.

Cercetătorul Ilie Rad menționează că „artjurnalismul este o zonă eterogenă a mass-media, a genurilor și a produselor care înglobează producerea, circulația și consumul bunurilor simbolice în domeniul artelor, literaturii, științelor socio-umane, în diferite scopuri: creativ, critic sau pur și simplu de a le face publice”[5, p.2]. Pornind de la această idee, concluzionăm că art jurnalismul, fiind o „versiune mediatizată a culturii” sau „comunicarea mediatică pe domeniul culturii” este mult mai complex atribuindu-se rolul de creator de valori și de simboluri, generând „relativismul formelor culturale”. Actualmente, art jurnalismul a migrat rapid pe platformele online și sunt vizibile modificări, atât al nivel de conținut, dar și la nivel de

structură promovând aspectele culturale combinate cu divertismentul. În acest ritm, în viitor se anunță „un parteneriat” între art jurnalism și divertismentul subtil.

Ulterior, deducem că divertismentul mediatic se află sub imperativul dezvoltării culturale și reprezintă o componentă a culturii, iar legătura dintre aceste două domenii este inseparabilă.

Referințe:

1. RAD, I. *Jurnalism cultural în actualitate*. Cluj-Napoca: Tribuna, 2005, pp.2-15.
2. TACU, M. New media: de la web 1.0 la web 4.0. În: *Valori ale mass-mediei în epoca contemporană*. Chișinău: CEP USM, 2016, pp.64-73.
3. TUGAREV L. Art jurnalismul în spațiul virtual. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Vol.1. Chișinău: CEP USM, 2016, pp.81-87
4. WARD, M. *Journalism online*. Amsterdam: Focal Press, 2002, p.53.
5. MARSHALL, McLuhan: „*Medium is the Message*”. Disponibil: <http://www.contrafort.md/numere/marshall-mcluhan-medium-message> (Vizitat: 01.02.2020).

Recomandat

Laura TUGAREV, dr., lector univ.

ELEMENTE ALE TEORIEI CUNOAȘTERII

*Elena TARAGAN, masterandă, Facultatea Jurnalism
și Științe ale Comunicării*

Prezenta lucrare pune în discuție elemente fundamentale din Teoria cunoașterii, realizând o trecere în revistă a variilor teorii și autori care au abordat problematica „începutului” ideilor, punctul originar de unde începe cunoașterea umană, din perspectiva ambelor dimensiuni ale acesteia: cunoașterea filosofică și cea științifică, între acestea existând interconexiuni și chiar, am putea spune, se suprapun uneori. Este pus în discuție conceptul patentat de Karl Raimund Popper, autor al celei mai celebre opere a secolului XX din domeniul epistemologiei și metodologiei științei, *Logica cercetării* (1934), acela de „falsificabilitate”, cu ajutorul căruia se face diferența dintre știință și pseudoștiință

– o termatică foarte actuală astăzi, aflată la ordinea de zi, în contextul societății informaționale și al afluxului masiv de informații, nu toate cu caracter veridic.

În contextul social actual al revizuirii variilor strategii, metodologii de operare, conținuturi adecvate în cadrul procesului educațional, la toate nivelurile acestuia, în contextul, am putea spune, al „crizei în educație” (abandon școlar frecvent, analfabetism funcțional, plagiat, corupție etc.), acum, mai mult ca niciodată, se impune necesitatea înțelegerii fenomenului/procesului prin care omul ajunge la cunoaștere, dobândește cunoaștere, sau necesitatea de a poseda cunoaștere, efectul util al efortului de învățare, compatibilitatea școală-viață. Încearcăm o „revenire” la origini, punând în discuție concepțiile unor filosofi antici (Socrate, Platon, Aristotel, Pitagora) sau, mai aproape de actualitate (Adam Smith, Karl Marx, Ortega y Gasset, Hayek, Popper). Totodată, autoarea își propune să scoată în evidență caracterul interdisciplinar/multidisciplinar/transdisciplinar al științei în genere, prezentând această caracteristică prin exemplificarea tangenței economiei cu alte științe.

Ne propunem în studiu să autoarea își propune să argumentăm și să convingem că este necesară revenirea la unele surse mai de demult pentru înțelegerea unor fenomene actuale, că, „cunoașterea” este un proces profund evolutiv care nu a luat naștere ieri și nu se încheie astăzi.

Totodată, se încearcă argumentarea faptului că teoria este premergătoare practicii și că argumentul celei dintâi este mult prea posibil să depășească superior argumentul celei de-a doua:

(1) Trezirea interesului pentru teoria cunoașterii și a dimensiunii filosofice a acesteia.

(2) Punerea în discuție a conceptelor antice cu tendința de ancorare a acestora în actualitate.

(3) Contribuirea la faptul de a face conceptele „filosofice” și „științifice” mai accesibile celor tineri.

„Premisele și concluziile cele mai generale ale cunoașterii științifice sunt, în esență, filosofice. De multe ori, știința începe în filosofie și se varsă în filosofie. Reflecția asupra întemeierii cunoștințelor științifice prezintă interes atât științific, cât și filosofic” [5].

Filosofia începe prin a pune întrebări. Întrebările fundamentale sunt punctele de plecare pentru cele cinci ramuri principale ale filosofiei: metafizica (studiul existenței), epistemologia (studiul cunoașterii), etica (studiul acțiunii), politica (studiul societății), estetica (studiul artei).

În epoca contemporană, știința se caracterizează prin „diminuarea fragmentării acesteia, prin expansiunea matematicii, extinderea în toate câmpurile cunoașterii a modului de gândire matematic” [4].

De asemenea, perspectiva istorică și cea evolutivă sunt integrate tot mai mult în creația și construcția științifică.

Ajungerea la un consens în ceea ce privește elaborarea unor strategii eficace privind procesul de studiu presupune un efort mult mai mare decât s-ar putea crede în primă instanță și, este, totodată, un lucru extrem de responsabil. Aducerea în actualitatea a gânditorilor antici și purcederea la analiza mai profundă a teoriilor din domeniul cunoașterii, poate avea efectul surprinzător și îmbucurător de înțelegere mai bună a actualității, a socialului, economicului și politicului care ne caracterizează astăzi. „Prin cultură la libertate”, cum spune un vechi dicton.

Referințe:

1. *Cunoaștere* [online] [citată 03.03.20]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/cunoastere>.
2. *Falsificabilitate* [online] [citată 03.03.20]. Disponibil: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Falsificabilitate>.
3. JACKSON, Tom. *Filosofia: O istorie ilustrată a gândirii*. București: RAO Distribuție, 2018. ISBN 978-606-006-045-1.
4. PORUMBEANU, Octavia-Luciana. *Managementul cunoașterii și structurile infodocumentare*. Ed. a 2-a rev. și adăugită. București: Editura Universității din București, 2011. ISBN 978-973-737-976-4.
5. ȚAPOC, Vasile. *Istoria și metodologia științei: Material științifico-didactic*. Chișinău: CEP USM, 2017. ISBN 978-9975-71-934-6.

Recomandat

Natalia GOIAN, dr., conf. univ.

ACCES DESCHIS – COMPONENTĂ IMPORTANTĂ ÎN CULTURA INFORMAȚIEI A BIBLIOTECARULUI

*Angela GHEORGHITA, masterandă, Facultatea Jurnalism
și Științe ale Comunicării*

Accesul Deschis – Open Acces (OA) a contribuit enorm la schimbarea rolului bibliotecarului în comunicarea academică și a adus o varietate de servicii noi și fluxuri de activități în bibliotecă – toate datorită dezvoltării rapide a Internetului începând cu anul 1960.

Internetul oferă acum șansa constituirii unei imagini globale și interactive a cunoștințelor umane, inclusiv a moștenirii culturale și garantarea accesului în toată lumea. Mișcarea Accesului Deschis a apărut prin conceperea și semnarea mai multor documente, cele mai importante fiind declarațiile de la Budapesta, Bethesda și Berlin. Prin termenul de *acces deschis* înțelegem astăzi accesul liber, on-line și gratuit la documente digitale prin intermediul a trei modalități de difuzare a informației: reviste electronice cu acces deschis, repozitorii tematice, repozitorii instituționale. În acest context al circuitului informațional modern, rolul bibliotecarului devine tot mai important. În calitatea sa de element al sistemului infodocumentar, bibliotecarul contribuie la dezvoltarea culturii informației a consumatorilor de produse, resurse și servicii informaționale. Activitatea lui profesională este ghidată inclusiv de politica instituțională privind accesul deschis la informație.

Pe acest segment este realizată o activitate complexă de convingere a autorilor în vederea publicării lucrărilor în acces deschis.

În condițiile dezvoltării rapide a informației și a căilor de transmitere a ei, bibliotecarul are nevoie de dezvoltarea permanentă a competențelor și abilităților lui profesionale.

Obiectivul studiului prezent constă în cartografierea cunoștințelor bibliotecarilor cu privire la accesul deschis, promovarea Accesului Deschis în sistemul național de organizare și comunicare a informațiilor.

Punem în discuție atât nivelul de informare al bibliotecarilor cu privire la Accesul Deschis, cât și capacitatea lor de a analiza și a regăsi

informațiile actuale în vederea diseminării acestora în mediul academic.

Studiul a fost realizat în baza chestionarului on-line.

Ipotezele de cercetare:

a. Bibliotecarul posedă cunoștințe suficiente privind subiectele Acces Deschis, Știință Deschisă.

b. Bibliotecarul posedă abilități de a căuta, localiza, evalua și utiliza efectiv informația.

În cadrul cercetării au fost obținute rezultate care derivă din analiza chestionarelor cu privire la următoarele aspecte ce țin de fenomenul Accesului Deschis:

- Definirea conceptului de Acces Deschis
- Cunoașterea declarațiilor și politicilor cu privire la Accesul Deschis.
- Enumerarea celor mai importante resurse informaționale cu privire la Accesul Deschis din Republica Moldova.
- Determinarea beneficiilor Accesului Deschis.
- Organizarea Săptămânii Accesului Deschis în instituțiile din Republica Moldova.
- Crearea și menținerea Repozitoriilor Instituționale în Republica Moldova.
- Cunoștințe generale cu privire la Planul S privind Accesul Deschis.
- Cunoștințe despre Știința Deschisă.

Studiul cu privire la determinarea gradului de cunoaștere a bibliotecarilor privind Accesul Deschis și Știința Deschisă a constatat următoarele rezultate:

1. Nivelul de pregătire al bibliotecarilor la capitolul Acces Deschis și principiile de funcționare ale lui sunt satisfăcătoare.

2. În cazul în care nu cunoșteau anumite răspunsuri, bibliotecarii s-au orientat bine în spațiile informaționale și au știut să găsească sursele indicate pentru un răspuns corect.

3. Sunt considerabile propunerile bibliotecarilor referitoare la organizarea diverselor instruirii și activități de marketing privind Accesul Deschis:

- Implicarea insistentă a autorităților naționale în acest domeniu;
- Recunoașterea importanței realizării proiectelor de digitizare, acces și preservare a informațiilor.
- Promovarea beneficiilor Accesului Deschis în comunitatea academică și pentru publicul larg.
- Aprobarea unui plan de acțiuni cu privire la promovarea Accesului Deschis și a Științei Deschise în Republica Moldova.
- Promovarea rezultatelor inovatoare în scopul valorificării conținutului științific național.
- Asigurarea instruirii și autoinstruirii bibliotecarilor.
- Valorificarea conținutului site-ului informativ cu privire la Accesul Deschis și Știința Deschisă din România <http://www.acces-deschis.ro/> și studierea oportunităților de creare a unei resurse similare în Republica Moldova.

Referințe:

1. REPANOVICI, A. Cultura Informației și Accesul Deschis la Informație [on-line]. În: *Conferința Asociației Bibliotecarilor din România Bibliotecile în cultura informației și comunicării*. Secțiunea Cultura Informației, București, 9-11 septembrie 2010. Disponibil: <https://www.slideshare.net/kosson/cultura-informaiei-i-accesul-deschis-la-informaie> [citat 5 martie 2020].
2. *Declarația de la Berlin privind Accesul Deschis la Cunoștințe în domeniul Științei și Științelor Umanitare* [on-line]. Disponibil: http://www.bnrm.md/-files/accesDedicat/Declaratia_de_la_Berlin.pdf [citat 5 martie 2020].
3. ȚURCAN, N. *Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație*. Chișinău: CEP USM, 2012. 324 p.
4. *Știința Deschisă în Republica Moldova: Studiu = Open science in the Republic of Moldova: Study* [on-line]. Chișinău: Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, 2018. 264 p. Disponibil: https://www.academia.edu/38197771/Stiinta_deschisa_in_Republica_Moldova_Open_Science_in_the_Republic_of_Moldova [citat 5 martie 2020].

*Recomandat
Nelly ȚURCAN, dr. hab., prof. univ.*

**EVOLUȚIA INDICATORILOR DE MĂSURARE
A IMPACTULUI REZULTATELOR ȘTIINȚIFICE
(de la bibliometrie la altmetrie)**

*Olesea DOBREA, masterandă, Facultatea Jurnalism
și Științe ale Comunicării*

În cadrul comunității științifice mondiale, pe zi ce trece, tot mai multe lucrări sunt publicate în diverse domenii. În acest context, se conturează necesitatea creării și utilizării unor instrumente care să faciliteze accesul la informațiile necesare, dar mai ales să indice calitatea materialelor în ceea ce privește proveniența, eficiența și relevanța lor în domeniul la care doresc să contribuie.

Evaluarea performanței cercetării științifice reprezintă o sarcină importantă astăzi, în epoca digitizării, a accesului liber la informații și a diversificării rețelelor specializate. Societatea Informațională formează un mediu valoric absolut nou, transformând cunoștințele și informația în resursa de bază a progresului social. În contextul exploziei informaționale, fie că vorbim despre producția științifică a unui cercetător sau despre cea a unei instituții, regiuni ori a unei țări, analiza productivității științifice a devenit o necesitate a lumii actuale. În vederea soluționării acestei probleme, s-au dezvoltat scientometria, bibliometria, infometria și mai nou altmetria, discipline ce au drept scop măsurarea rezultatelor științei. Ultimul deceniu se caracterizează prin schimbări dinamice și majore în sfera informațională a comunicării științifice.

Printre cele mai importante caracteristici ale comunicării științifice moderne se numără: nivelul înalt de dezvoltare a tehnologiilor informaționale și comunicaționale; eliminarea barierelor dintre comunicarea formală și nonformală; schimbarea abordărilor vizavi de noțiunea de publicare, acces deschis; știința deschisă cu toate componentele ei (flux de lucru deschis, date deschise, metodologie deschisă, evaluare deschisă, cod deschis, infrastructuri deschise, știința participativă etc.); datele de cercetare; crearea spațiului virtual științific (colaborare virtuală, comunități virtuale, comunicare online etc.); crearea și

dezvoltarea infrastructurii științifice virtuale (biblioteci electronice, edituri, reviste, arhive, repositorii instituționale etc.), utilizarea tehnologiilor și dispozitivelor mobile. În acest sens, a fost realizat un studiu care a presupus determinarea etapelor în evoluția indicatorilor tradiționali (bibliometrici) și/sau alternativi (altmetrici) de măsurare a impactului publicațiilor științifice. Astăzi, observăm un salt de la paradigma tradițională la cea a comunicării digitale, care potrivit lui Boll, este un salt foarte important atât pentru știință, cât și pentru biblioteci, comunicarea științifică și bibliotecile fiind întotdeauna interdependente. Mediul informațional modern al comunicării științifice contribuie la implementarea unor noi tipuri de colaborări între oamenii de știință, edituri și bibliotecari, și la dezvoltarea unui nou rol pentru bibliotecari.

Evaluarea cercetării este foarte importantă atât pentru comunicarea științifică, cât și pentru determinarea cheltuielilor instituțiilor de cercetare. În acest scop, trebuie să fie luate în calcul măsurările privind productivitatea științifică, factorul de impact al revistelor, citarea publicațiilor ș.a. În legătură cu evaluarea impactului publicațiilor științifice, la nivelul UE se examinează opțiunile de politică vizând încurajarea măsurilor în favoarea îmbunătățirii accesului la informațiile științifice și a conservării acestora în era digitală. În aceste condiții, problema principală rămâne a fi constituirea unui sistem de identificare științifică și măsurarea impactului social al conținutului științific bazat pe diverse metode de comunicare științifică (tradițional, electronic și hibrid).

Este inevitabil de a combina diferite abordări existente pentru evaluarea rezultatelor cercetării științifice: *evaluarea experților* (recenzii, părerile experților și redactorilor științifici), *indicatori bibliometrici* (numărul de publicații, citarea acestora, factorul de impact al revistei, indicele Hirsch al autorului) și *accesul la rețele* (webometria și altmetria). În literatura de specialitate străină, se observă o intensificare a abordărilor privind utilizarea indicatorilor de măsurare a impactului cercetării științifice, se discută activ problema utilizării datelor bibliometrice și altmetrice la evaluarea contribuției științifice a unui cercetător științific. În perioada 2015-2019, au fost efectuate atât cercetări fundamentale, studii care au avut drept scop dobândirea cunoștințelor noi în formularea de noi ipoteze, cât și cercetări aplicative,

ȘTIINȚE SOCIALE

Jurnalism și Științe ale Comunicării

care au urmărit acumularea de noi cunoștințe în vederea soluționării unor probleme practice. Astfel, nevoia de metrice tradiționale și alternative în serviciile de informare, politicile științei și managementul cercetării au devenit recunoscute pe larg. Aplicarea cu succes a metodelor de evaluare a impactului rezultatelor științifice a contribuit semnificativ la creșterea popularității acestora.

Delimitarea etapelor ciclului de viață a unei publicații științifice are un rol important în organizarea eficientă a muncii și a timpului cercetătorului, în sporirea calității materialelor publicate, în perfecționarea abilităților de scriere și ordonare a activităților tuturor actorilor implicați în proces. Știința, în majoritatea cazurilor, este o activitate colectivă, iar fără o interacțiune între membrii comunității științifice, producerea de cunoștințe științifice poate să se stopeze sau să facă posibilă dublarea excesivă a producției științifice. Deci, publicarea științifică este un sistem comunicațional necesar comunității științifice pentru a-și valida rezultatele cercetărilor științifice, precum și pentru a informa comunitatea academică sau publicul larg despre ele.

Recomandat

Nelly ȚURCAN, dr. hab., prof. univ.

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

DIPLOMAȚIA PUBLICĂ A BELGIEI ȘI CHINEI ÎN CONTEXTUL PROMOVĂRII IMAGINII STATULUI: REPERE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

*Renata SOLOMON, masterandă, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Evoluția tehnologică, prin accesul liber al publicului străin la diferite platforme virtuale de comunicare, a generat necesitatea utilizării diplomației publice în realizarea eficientă a politicii externe a unei țări. Imaginile actorilor statali, pe arena internațională, devin un proiect în care se investesc bani, pentru perceperea pozitivă a acestora de către populația din străinătate. Un exemplu elocvent din spațiul european este Regatul Belgiei, iar din cel asiatic – Republica Populară Chineză. Ambele state acordă un suport financiar major pentru a fi recunoscute ca branduri naționale, în plan regional și global. Republica Moldova poate să-și dezvolte diplomația publică, urmărind campaniile de promovare a imaginii de stat a Belgiei și Chinei, ceea ce ar contribui la accelerarea procesului de tranziție moldav.

Interacțiunea cu publicul străin reprezintă un element caracteristic activității diplomaților încă de la constituirea relațiilor internaționale. Utilizarea propagandei și promovarea imaginii de stat, în prezent, sunt etichetate de către unii cercetători ca fiind părți componente ale propagandei. E.Gullion, diplomat american, în 1965 a introdus termenul de „diplomație publică” în circuitul științific, definindu-l ca: „influența atitudinilor publice în formarea și executarea politicilor externe, care înglobează dimensiuni ale relațiilor internaționale dincolo de diplomația tradițională” [1].

Totodată, autorul este de acord cu percepția lui N.J. Cull referitoare la diplomația publică, care constă în „ascultare, advocacy, diplomație culturală, diplomație a schimbului, difuzare internațională a noutăților, război psihologic” [2]. Ascultarea colectează date despre publicul larg, opiniile și reacțiile lui la anumite mesaje sau evenimente. Conceptul de advocacy este utilizat în contextul promovării active a unei politici,

idei sau a unui interes. În mare parte, include relațiile de presă ale ambasadelor. Diplomația culturală contribuie la influențarea publicului străin prin resurse culturale recunoscute peste hotare. Diplomația schimbului se referă la plecarea cetățenilor unui stat în străinătate la studii, pe o perioadă determinată de timp, astfel, promovându-se imaginea țării lor. Difuzarea internațională se referă la răspândirea noutăților prin utilizarea tehnologiilor avansate ca radioul, televiziunea, internetul în comunicarea cu publicul țintă. Războiul psihologic este utilizat în comunicarea cu publicul străin în perioada conflictelor, pentru atingerea obiectivelor propuse.

În conformitate cu definiția, oferită de N.J. Cull, atât Belgia, cât și China, s-au axat mai mult pe părțile economică, culturală și psihologică ale diplomației publice. O altă similitudine constă în permisiunea unor regiuni mai avansate economic să promoveze o diplomație publică mai intensă decât altele. În cazul Belgiei, este vorba de Regiunile Valonă și Flamandă, iar în cazul Chinei, de Hong Kong și Macao. Printre campaniile de promovare a imaginii Belgiei enumerăm: „Yes-2belgium” [3], „Share our smile” [4], „Feel inspired” [5]. Totodată, imaginea Chinei este intens promovată prin intermediul „Institutului Confucius” [6], brandului „Hong Kong-Asia’s world city” [7] și „diplomația panda” [8]. Campaniile de promovare a imaginii contribuie la recunoașterea celor două state prin asocierea lor acestor branduri sau logo-uri.

Feel inspired

Sursa: *Feel inspired.*
<http://www.walloon.be/en> (Citat 21.02.2020)

Sursa: *Hong Kong Asia's World City.*
shorturl.at/KNRST (Citat 21.02.2020)

Sursa: *Fii Oaspetel Nostru.* [Shorturl.at/tvBCG](http://shorturl.at/tvBCG) (Citat 21.02.2020)

Republica Moldova se află la începutul transpunerii diplomației publice din teorie în practică. La fel ca și statele menționate, aceasta a

investit cel mai mult în domeniul economic, iar printre campaniile de succes accentuăm: proiectul „Discover the routes of life” [9] sau „#Be-OurGuest” [10]. Crearea recentă a Institutului Diplomatic reprezintă una din cele mai mari realizări moldave la capitolul diplomația publică.

În concluzie, putem conchide că Belgia și China au experiență semnificativă în promovarea imaginii statale, orientată **economic** prin atragerea investițiilor străine, cultural prin dezvoltarea turismului și a schimbului de studenți și **psihologic** prin explicarea voalată a deciziilor și acțiunilor politice de pe arena internațională. Pentru promovarea imaginii sale, Republica Moldova, un stat mai puțin cunoscut pe mapamond, are nevoie de investiții străine și o dezvoltare economică intensă, iar pentru realizarea acestor obiective, considerăm necesar să urmeze exemplul Chinei și al Belgiei.

Referințe:

1. GULLION, E. *Public Diplomacy*. https://publicdiplomacy.wikia.org/wiki/Edmund_Gullion (citat 20.02.2020).
2. CULL, N.J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, 2009, p.10. <http://kamudiploma.sisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf> (citat 20.02.2020).
3. Yes2Belgium: discover the stories we have to tell <https://yes2belgium.be> (citat 21.02.2020).
4. Share our smile campaign to lure tourists back to Flanders. <https://www.thebulletin.be/share-our-smile-campaign-lure-tourists-back-flanders> (citat 21.02.2020).
5. Feel inspired. <http://www.wallonia.be/fr> (citat 21.02.2020).
6. Confucius Institute. <http://english.hanban.org/> (citat 21.02.2020).
7. Bauhinia Foundation Research Centre. Hong Kong as Asia’s World City https://www.basiclaw.gov.hk/en/publications/book/15anniversary_reunification_ch3_1.pdf (citat 21.02.2020).
8. WEN, L. *Chinas Panda Diplomacy*. <http://www.mac.gov.tw/public/Attachment/052716233690.pdf> (citat 21.02.2020).
9. State Agency on Intellectual Property. Tree of Life – The New Touristic Brand of the Republic of Moldova. <http://agepi.gov.md/en/news/%E2%80%9Ctree-life%E2%80%9D-%E2%80%93-new-touristic-brand-republic-moldova>.
10. Fii Oaspetele Nostru. <http://oaspetelenostru.moldova.travel/> (citat 21.02.2020).

Recomandat

Veronica ROTARU, dr., conf. univ.

ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

INFLUENȚA STILURILOR DE EDUCAȚIE ÎN FAMILIE ASUPRA INTEGRĂRII COPILOR ÎN GRĂDINIȚĂ

*Ala BRUMA, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Problema educației este abordată astăzi în strânsă legătură cu problematica lumii contemporane, lume caracterizată prin importante transformări, prin cerințe și aspirații specifice, prin schimbări în toate domeniile. Vârsta copilăriei este perioada accentuării personalității, stabilizării principalelor ei structuri psihice, este începutul fazelor adolescentine și de constituire a liniilor de perspectivă ale vieții.

Aceste începuturi sunt pline de elemente calitative noi, deseori dramatice, ceea ce au făcut ca copilăria să devină subiect frecvent al cercetărilor științifice. Una dintre cele mai importante laturi ale formării copilăriei este familia, pentru că încă din primii ani de viață inițiatorii unei relații sunt părinții. Atmosfera pe care o creează devine primul mediu de creștere și dezvoltare din punct de vedere intelectual, motivațional, afectiv, estetic și moral. Cel mai important element în dezvoltarea copilului devine însuși stilul de educație pe care îl exercită părintele în relația cu copilul său. Ceea ce înseamnă că de comportamentul său va depinde comportamentul copilului său, așadar orice gest, atitudine, mesaj sau comportament al părintelui determină un răspuns al copilului, răspuns care, la rândul său, determină o reacție a adultului.

În momentul actual ne întâlnim tot mai mult cu părinți care se plâng de relațiile lor cu copilul, considerând că aceasta este o problemă a copilului său, neținând cont de schimbările care intervin la trecerea anilor. Baza relației părinte-copil este însăși comunicarea. O importanță deosebită în comunicarea cu copilul o reprezintă alegerea celui mai bun canal de comunicare, mijlocul fizic prin care comunicarea împuternicește individul să-și ajusteze empatia.

Ea, comunicarea, apare ca o capacitate, cu program ereditar, peste care se clădește viitorul comportament empatic, o trăsătură de personalitate ce poate atinge valențele aptitudinale, prin intermediul căreia copilul poate înțelege, cunoaște și prezice conduitele altuia. Asta fiind o trăsătură facilitatoare interacțiunii sociale și a performanței sale.

Este admisă următoarea idee că la baza dezvoltării stilurilor de comunicare la copii stă stilul parental exercitat în cadrul familiei, fiindcă un stil de educație bun exercitat oferă primul model pentru comportamentele sociale viitoare prin imitație și interacțiune, oferă identitate copilului, stimulează cadrul de dezvoltare a individualității. Implicarea copilului în relație trebuie stimulată de către adult.

Răspunsul dat de adult la intențiile sale de comunicare, capacitatea de a-i capta atenția, de a susține dialogul și de a-l stimula, dar și timpul pe care îl acordă acestei interacțiuni sunt foarte importante pentru consolidarea achizițiilor și dezvoltarea copilului.

Relația dintre adult și copil este o relație inegală, adultul având o poziție de putere. De aceea, adultul trebuie să fie capabil să creeze o relație de încredere și respect cu copilul. O modalitate de a dovedi respect este aprecierea unicității copilului, a valorilor sale, a sentimentelor pe care el le are. Acest lucru nu subminează autoritatea adultului în fața copilului, ci o consolidează. El, stilul parental, canalizează oricare acțiune de socializare, ea fiind identică cu întreaga lume socială a copilului. Părinții sunt primii educatori ai copilului, iar pentru a avea succes, este necesar ca ei să fie conștienți de responsabilitățile pe care le au cu privire la copil și la nevoile acestuia.

Studiile au arătat că părintele bun este acel părinte care reușește să înțeleagă și să răspundă adecvat nevoilor copilului său și care încurajează autonomia copilului, chiar de la o vârstă fragedă, arătând respect pentru individualitatea copilului. Analizându-se relația dintre stilul parental și comunicarea copilului, s-a constatat că relațiile permissive determină comportamente imprecise, ascultare și neascultare, relațiile autoritare se asociază cu obediența, lipsa de inițiativă și respect de sine, iar cele supraprotective tind să ducă la comportamente pasive, dependență și lipsa de reacție.

Așadar, stilul de educație este definit prin raportare la practicile educative, la modul specific de realizare a educației, indiferent de contextul, de caracterul instituționalizat și nu al procesului de educație.

Astfel, stilul de educație este considerat un model de comportament relativ-stabil care se caracterizează prin practici tipice educative și de instruire. Părinții folosesc diverse tehnici de creștere a copilului.

În general, părinții pot fi descriși în termenii anumitor dimensiuni ca și caldură, restrictivitate ș.a., toate acestea integrate curpând stilul de educație. Stilul educativ este o expresie utilizată în mod rațional, vizând natura și caracteristicile raporturilor familiale în cadrul cărora se realizează procesul educației. Analiza acestui aspect se poate realiza și în funcție de următoarele determinante [6]:

- *socioculturale și de clasă*, cum ar fi: mediul general, modelele culturale și educative generale și particulare, tradițiile, instrucția primită, gradul de cultură, condiția socială, structura familiei etc.;
- *socioeconomice*, dependente de profesiile dezvoltate de părinți;
- *psihologice individuale*, unde se identifică anumite caracteristici date de personalitatea părinților și a copiilor din familie;
- *psihologice – interindividuale*, care se descriu în funcție de modul de relaționare tipic în familie și de tradiția interiorizată a modelelor culturale și educative.

Definirea stilului de educație și distingerea stilului de educație, urmează, de cele mai multe ori, în literatura de specialitate și în cercetarea concretă, ca fiind un produs nemijlocit al interrelației și conexiunii inverse dintre trei variabile ce țin de conduita și competența parentală: principia, autoritate și acțiuni [4]. Educația în familie este considerată, în cadrul raporturilor dintre generații, ca fiind un proces de socializare a tinerei generații condus de către adulți. Elementul cel mai important de care depinde calitatea și eficiența educației în familie este stilul educativ al acesteia. Stilul educativ al familiei este modelul orientativ al acțiunilor educative în familie, amprenta subiectivă care caracterizează mediul respectiv. Practic, fiecare familie are stilul ei educativ. Acesta este în principal dependent de stilul parental, cu care se confundă de multe ori.

Stilul parental se referă la modul părinților de acționare asupra copiilor și este o unitate armonică sau dizarmonică între stilurile personale de acționare ale celor doi părinți. Există o multitudine de determinante ale stilului educativ în familie. Aceasta se referă la coordonatele exterioare și la variabilele interne ale vieții de familie. O serie de specialiști consideră că atmosfera familială, climatul familial, tehnicile de influență ale familiei se pot identifica cu stilul educative [1].

Stilul parental este platforma pentru înțelegerea rezultatelor copiilor. Originea termenului de „parentalitate” este verbul latin „parere”, care semnifică a da naștere, a dezvolta sau a educa. De aceea, termenul „parentalitate” se referă mai degrabă la activitatea și procesul dezvoltării și educării decât la persoana care „face acea activitate”, și anume, părintele [3]. Reflectă un proces, o activitate și o interacțiune realizată de adulți cu copiii, însă nu neapărat proprii lor copii.

„Stilul parental” clarifică faptul că rolul de părinte este îndeplinit în conformitate cu stilurile parentale diferite, care oferă indicatori parentali puternici, care pot influența existența copilului și indică copilului rezultatele sale în cadrul unui spectru larg al dezvoltării copilului.

Ca și conceptul de „stil” [2] din artă, putem distinge mai multe semnificații ale termenului de „stil educativ”. O prima categorie de semnificații sunt cele referitoare la coordonatele prioritar subiective sau obiective:

a) *semnificația normativ-axiologică*, prin care stilurile se referă la normele și valorile care structurează, orientează și sancționează practicile educative în familie (de ex.: stilul autoritar, permisiv s.a.);

b) *semnificația descriptiv-apreciativă sau comparativă*, după tipul de familie considerat în raport cu criteriile demografice (de ex.: stilul urban, stilul rural), istorice (stil tradițional, stil modern, stil contemporan). A doua categorie de semnificații sunt în raport cu coordonatele care denotă gradul de extensie al stilurilor.

Unii autori, precum Newbergers în teoria de dezvoltare social-cognitivă (1980), susțin că experiența parentală schimbă oamenii mai ales în mod inconștient. Rolul parental afectează identitatea personală și sensul existențial fundamental, influențând astfel întreg cursul vieții.

Newberger (1980) subliniază că părintele, asemenea copilului, crește în ceea ce privește rolul său și recunoaște că relația și rolul sunt stabilite nu numai prin îndeplinirea nevoilor copilului, ci mai ales prin căutarea unor modalități de a echilibra propriile sale nevoi, pentru ca toate nevoile să poată fi îndeplinite în mod responsabil.

Astfel, pot fi semnificații ale stilului familial de viață și de educație care selectează caracteristicile particulare, specifice, individuale, pentru anumite familii sau care se referă la caracteristicile generale ce

identifică anumite categorii de stiluri, modele de practici educative în familia foarte diferite din perspectivă demografică, istorică.

Majoritatea autorilor sunt de părerea că stilul de educație în familie constituie un patern general de creștere a copilului de un părinte, definit prin combinația caldură și control pe care acesta o oferă copilului [5].

De aceea „stilul parental” clarifică faptul că rolul de părinte este îndeplinit în conformitate cu stilurile parentale diferite, care oferă indicatori parentali puternici, care pot influența existența copilului și indică copilului rezultatele sale în cadrul unui spectru larg al dezvoltării copilului [6]. Stilul educativ este o expresie utilizată în mod rațional, vizând natura și caracteristicile raporturilor familiale în cadrul cărora se realizează procesul educației.

Deci, stilurile de educație în familie și stilurile de comunicare la copiii rămân o sursă de îmbogățire și diversificare a vieții, având un profund caracter particular individualizat, fiind mai mult sau mai puțin dezvoltat, de la caz la caz, la diferite perioade de vârstă. Cercetările cu privire la comunicare au reliefat că: comunicarea este o însușire comună a tuturor oamenilor, având la bază predispoziții ereditare.

Încrederea reciprocă și respectul în climatul familial sunt esențiale. În orice relație, îndeosebi, în calitate de părinți, nu putem cere copilului ceva ce noi înșine nu putem oferi în relația dată.

Referințe:

1. BONCHIS, E. *Familia și rolul ei în educarea copilului*. Iași: Polirom, 2011.
2. DITTMAN, L. *Stil, symbol, structură. Studii din istoria artei*. București: Meridiane, 1988.
3. POPESCU- NEVEANU, P. *Dicționar de psihologie*. București: Albatros, 1978.
4. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiei*. Vol.1. Iași: Collegium Polirom, 1997.
5. VINCET, R. *Cunoașterea copilului*. București: EDP, 1972.
6. <http://www.prodidactica.md>.

EDUCAȚIA NONFORMALĂ – O NECESITATE A SISTEMULUI EDUCAȚIONAL ACTUAL

*Victoria RADU, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Educația reprezintă cheia învățării și înțelegerii modului de abordare a provocărilor oferite de lumea actuală, este un proces continuu prin care se transmit cunoștințe, se formează deprinderi și se dezvoltă valori în vederea formării și dezvoltării personalității umane.

„Omul nu poate deveni om decât prin educație”, spunea Im. Kant evidențiind rolul foarte important al educației, definită ca element constitutiv al ființei umane. Scopul educației este de a îmbunătăți și a menține calitatea vieții și progresul societății. Oamenii primesc influențe educative din multiple direcții, activitățile formale instituționalizate se corelează cu activitățile nonformale și cu cele informale pentru a-și dovedi eficiența. Deși, educația formală se situează pe primul loc, cea nonformală are o acțiune mai evidentă, deoarece contribuie la dezvoltarea abilităților specifice personalității educabilului.

Educația nonformală a fost definită de către J. Kleis drept „orice activitate educațională, intenționată și sistematică, desfășurată de obicei în afara școlii tradiționale, al cărei conținut este adaptat nevoilor individului și situațiilor speciale, în scopul maximalizării învățării și cunoașterii și al minimalizării problemelor cu care se confruntă acesta în sistemul formal (stresul notării în catalog, disciplina impusă, efectuarea temelor)”. Din punct de vedere etimologic, termenul de „educație nonformală” își are originea în latinescul *nonformalis*, preluat cu sensul „în afara unor forme special/oficial organizate pentru un anumit gen de activitate” [1, p. 18].

Educația nonformală este o abordare nouă a învățării prin diferite activități plăcute și motivante, reprezintă o abordare complementară a sistemului tradițional de învățământ, cu un aport suplimentar de abilități, și deprinderi utile în viață. Obiectivul activităților nonformale constă în dezvoltarea unor aptitudini speciale, antrenarea elevilor în activități cât mai variate și mai bogate în conținut, cultivarea interesului pentru activități socioculturale prin valorificarea talentelor și abilităților edu-

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

cabililor. În acest context, educația nonformală reprezintă un model de învățare care se referă la eliminarea notelor, a temelor obligatorii și a unei rigurozități impuse, are caracter facultativ sau opțional.

Proiectarea, organizarea și desfășurarea activităților nonformale se realizează în funcție de potențialul intelectual al educabililor, deoarece permite lărgirea orizontului cultural, îmbogățirea cunoștințelor în anumite domenii, dezvoltarea unor aptitudini și interese speciale.

Activitățile nonformale sunt atractive datorită formelor lor variate: cercuri de lectură, competiții sportive, activități cultural-științifice, workshop-uri, cluburi de dezbateri, serbări școlare, excursii, olimpiade, concursuri, vizionări de spectacole, vizite la muzee, parteneriate educaționale etc. [1, p. 48]. Educația nonformală oferă posibilitatea de consolidare a competențelor-cheie ale educabililor și la dezvoltarea unor competențe transversale care vizează: autocunoașterea și dezvoltarea personală, capacitatea de lucru în echipă, cultivarea unei atitudini responsabile, capacitatea de planificare, coordonare și organizare a timpului liber, competențe de gestionare a conflictelor intra- și interpersonale, capacitatea de a rezolva probleme cotidiene etc. [2].

Avantajele acestui tip de educație sunt multiple:

- este centrat pe cel ce învață și nevoile acestuia;
- pune accent pe învățare, și nu pe predare;
- dispune de un curriculum flexibil și variat, propunând activități interesante și atractive;
- valorifică abilitățile, talentele și capacitățile personale;
- conduce la obținerea de rezultate într-o perioadă determinată de timp, conținuturile pot fi înnoite rapid sau îmbunătățite;
- se bazează pe metode active/interactive și diversificate de învățare;
- reprezintă învățare prin experiențe noi și valorificarea experiențelor anterioare.

Desfășurarea activităților nonformale se axează pe respectarea a două principii: principiul integrării și principiul varietății. Principiul integrării presupune integrarea activităților nonformale în sistemul general de educație, acestea având rol de cultivare a capacității de trans-

fer al achizițiilor învățării în contexte cotidiene. Principiul varietății completează principiul integrării și se referă la varietatea modalităților de realizare a activităților nonformale: relații mai apropiate, care implică un mai mare grad de manifestare liberă și nemijlocită a elevilor, o îndrumare pedagogică bazată pe inițiativa spontană și diversă a elevilor.

În concluzie, evidențiem faptul că educația nonformală, reprezintă o necesitate a sistemului educațional actual, deoarece valorifică talentele și calitățile educabilului în procesul de cunoaștere și dezvoltare personală.

Referințe:

1. SARANCIUC-GORDEA L. *Educația nonformală (Suport de curs)*. Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”. Chișinău, 2013. 236 p.
2. <http://www.asociatia-profesorilor.ro/educatia-nonformala.html> (vizitat: 15.02.2020).

*Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.*

DEZIDERATE ALE FORMĂRII PROFESIONALE CONTINUE A CADRELOR DIDACTICE

*Lidia VRABIE, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Actualmente, Europa tinde spre consolidarea unei societăți bazate pe cunoaștere, astfel, în consensul teoriei capitalului uman, guvernele sunt invitate „să privească *formarea cadrelor didactice nu ca pe o cheltuială, ci ca pe o investiție care poate produce un imens beneficiu – educație de calitate pentru toți*” [2, p. 29].

Politicile europene în materie de formare profesională prevăd ca toate cadrele didactice, dincolo de rolul lor de transmițător de cunoștințe, *să fie antrenate în sisteme de dezvoltare profesională, care să asigure „valorificarea nevoilor specifice ale fiecărui elev, dezvoltare a autonomiei elevilor, dobândirea competențelor-cheie, adaptarea predării la mediile multiculturale; utilizare a noilor tehnologii”* [7, p.12].

Și în R. Moldova în ultimii ani s-a intensificat procesul de *modernizare a sistemului și a procesului de formare profesională continuă*,

în special, a personalului din sistemul de învățământ general. Asigurarea calității proceselor de formare continuă a personalului didactic reprezintă o problemă de maximă complexitate, iar corelarea acestor procese cu prevederile documentelor reglatoare ale domeniului în vigoare este deja un imperativ. Astfel, în 2018 Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a aprobat *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice* [8], document ce reprezintă un sistem de referință important pentru autoevaluarea nivelului de performanță al cadrelor didactice din învățământul general. Standardele reprezintă *cerințele de bază* pe care trebuie să le demonstreze cadrul didactic, mereu deschis și motivat spre dezvoltare profesională și atingerea de performanțe superioare.

Cercetările în domeniu unanim accentuează ideea că dezvoltarea/perfecționarea continuă trebuie privită în contextul *motivațiilor profesionale*, iar la originile reacțiilor motivaționale ale fiecărui cadru didactic se află, în primul rând, nevoile sale profesionale. **Nevoia este discrepanța sau diferența (distanța) dintre stadiul actual de dezvoltare al unui grup sau al unei situații și stadiul dorit (posibil de atins); nevoia reflectă existența unei probleme care necesită intervenția, o problemă care trebuie tratată** [5, p.87].

Nevoia de *formare continuă* apare atunci când cunoștințele, competențele, atitudinile profesorului se dovedesc insuficiente, el resimte o *tensiune internă* și face eforturi de a se pune în acord cu sine și cu lumea [5, p.163]. Această activitate de educație permanentă este o *reconstrucție din interior* a personalității umane, având ca scop echilibrul sinelui cu mediul. În felul acesta, educația, ca formă esențială de adaptare a omului la lume, parcurge câteva trepte: (a) cunoașterea, explicația, asimilarea; (b) aprecierea, valorile, orizontul interior; (c) acțiunea, comportamentul propriu [3, p.476].

Tocmai unul dintre principiile de bază ale formării profesionale continue a cadrelor didactice reprezintă *valorizarea nevoilor profesionale a cadrelor didactice în construcția programelor de formare continuă*.

În acest context, evidențiem cercetarea realizată de M. Huncă [4], care a stabilit lipsa de corelare între nevoile personale de formare a cadrelor didactice și cele instituționale. Autoarea a propus un experiment

(„Profesionalizarea didactică prin interconexiunea nevoilor personale cu nevoile instituționale”), care a avut drept obiectiv principal dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice, în conformitate cu noile realități sociale, educaționale și economice, prin *corelarea nevoilor personale cu nevoile instituției din care fac parte, cu nevoile beneficiarilor direcți (elevii) și cu nevoile beneficiarilor indirecti ai procesului educațional (părinții – reprezentanți ai comunității)*.

Motivarea personalului didactic spre formare continuă presupune și crearea unei atitudini pozitive față de acest proces, dar și capacitatea de a acționa în mod autonom.

În acest sens, **recomandăm:** identificarea mecanismelor de motivare a cadrelor didactice pentru formarea profesională continuă; organizarea permanentă și la necesități a activităților de identificare a nevoilor profesionale ale cadrelor didactice; diversificarea, flexibilizarea și echilibrarea ofertelor de formare profesională continuă, pornind de la analiza nevoilor profesionale ale cadrelor didactice; stabilirea de către cadrele didactice a traiectoriei proprii în formarea profesională continuă prin alegerea programelor ce corespund nevoilor de formare continuă; dezvoltarea competenței de formare/autoformare continuă a cadrelor didactice.

Referințe:

1. BĂRZEA, C. (coord.) *Formarea continuă a cadrelor didactice în Uniunea Europeană și în statele AELS/SEE*. București: Alternative, 1997. 293 p.
2. EURYDICE. *Rețeaua de Informare despre Educație în Comunitatea Europeană, Formarea continuă a cadrelor didactice în Uniunea Europeană și în statele AELS/SEE*. București: Alternative, 1997.
3. GUȚU, VI. *Pedagogie*. Chișinău: CEP USM, 2013. 508 p.
4. HUNCĂ, M. *Formări profesionale continue ale cadrelor didactice centrate pe interconexiunea nevoilor personale și instituționale*. Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice. Chișinău, 2016. 28 p.
5. PANIȘ, A. *Deciziunea managerială în profesionalizarea cadrului didactic*. T. CALLO coord. șt. Chișinău: Print Caro SRL, 2010. 145 p.
6. PĂNIȘOARĂ, G., PĂNIȘOARĂ I.O. *Motivarea eficientă*. Iași: Polirom, 2005. 295 p.
7. TODERAȘ, D.N. *Procesul de armonizare a politicilor formării profesionale și ocupării din Republica Moldova cu cele ale statelor membre ale Uniunii Europene*. Chișinău, 2006. 31 p.

8. *Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*. MECC, 2018. <https://mecc.gov.md/>

Recomandat

Vladimir GUȚU, dr. hab., prof. univ.

GESTIONAREA CONFLICTELOR ÎN CADRUL COLECTIVULUI DIDACTIC

*Ecaterina BEȘLIU, masterandă, Facultatea de Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Trăim într-o societate în care oamenii interacționează mereu, de aceea este important pentru ei să se înțeleagă unii cu alții. Cu toate acestea, trebuie să acceptăm o realitate cotidiană de existență a conflictelor, rezolvarea cărora este un proces de grup, deoarece orice grup uman cuprinde membri cu personalități diferite, cu motivații diferite și cu un potențial de muncă și creație care variază în limite foarte largi. În acest context, e cazul să menționăm că epoca spre care se îndreaptă societatea actuală este una a schimbărilor profunde, desfășurate la intervale scurte de timp, o epocă despre care putem spune că este dominată de accelerarea continuă a ritmului de viață a omenirii.

Pentru a fi pregătiți să acționeze eficient, atunci când sunt implicați într-un conflict, oamenii trebuie să fie conștienți de anumite aspecte ale conflictelor: acestea din urmă sunt o parte firească a vieții zilnice, o realitate a vieții cotidiene, inerentă relațiilor umane [1].

Astfel, într-o lume a interdependențelor, universalitatea conflictelor include și sfera educației școlare. Nu se poate imagina o societate sau o școală care funcționează perfect, fără conflicte. Cu toate acestea, ele aduc cadrelor didactice noi provocări, deschid noi orizonturi spre investigare, inovare, profesionalizare.

În instituția școlară, și anume, în colectivul didactic se produc, incontestabil, toate tipurile recunoscute de conflicte: intrapersonale, interpersonale, intergrupale, intragrupale, dar ele se prezintă ca și conflicte între: cadre didactice–cadre didactice; cadre didactice–direcția de conducere; cadre didactice–persoane/ instituții externe sistemului de învățământ.

Cele mai aprige conflicte sunt între cadrele didactice, deoarece, de regulă, persoanele implicate în conflict nu sunt dispuse să renunțe la drepturile, libertățile sau convingerile lor. Atunci când două cadre didactice au convingeri diferite în legătură cu desfășurarea procesului educativ, un conflict se poate manifesta în orice moment [2].

Conflictele dintre cadrele didactice sunt determinate, mai ales, de lupta pentru obținerea unor avantaje (obținerea gradatei/salariului de merit), lupta pentru obținerea unor funcții de conducere (șef de catedră sau de comisie metodică, membru în consiliul de administrație, director adjunct, director) sau pentru afirmare (obținerea de premii de către elevii care participă la diverse concursuri școlare, obținerea gradelor didactice etc.). Printre cauze se numără și existența unor convingeri și opinii diferite, a unor valori diferite, deosebirile în plan temperamental și cultural.

Foarte delicate sunt conflictele unor profesori cu administrația instituției, în general, sau cu managerul instituției, în special. Pentru evitarea și/sau rezolvarea rapidă a unor astfel de conflicte, este bine ca fiecare parte să adopte un comportament proactiv, prin care se caută îmbunătățirea relațiilor interpersonale dar și a celor organizaționale. Echipa managerială trebuie să facă cât mai transparentă activitatea lor, iar deciziile să fie luate în comun cu tot colectivul [3].

Gestionarea conflictelor în organizația școlară reprezintă punctul-cheie pentru buna desfășurare a procesului didactic; implică, în primul rând, acceptarea lui și utilizarea unor mijloace pentru a putea fi controlat, care va duce la maximizarea potențialului inovator al conflictelor cu ajutorul cooperării și colaborării. Dacă nu sunt gestionate adecvat, conflictele afectează moralul angajaților și chiar bunăstarea organizației.

Abilitatea de rezolvare a conflictelor depinde de competențele cadrului didactic în managementul relațiilor umane și de abilitățile sale de comunicare. De aceea, în managementul conflictelor, profesorul trebuie să știe să vorbească, dar și să asculte, să promoveze cooperarea pentru a dezvolta un climat bazat pe încredere, să dea dovadă de respect față de părțile implicate, să fie tolerant față de diferitele opinii, să promoveze luarea în mod democratic a unei decizii, să fie responsabil, să dea dovadă de echilibru, calm și să fie echidistant față de cei

implicați. Șansele de soluționare a unui conflict sporesc, dacă atenția cade asupra problemei, și nu a persoanelor implicate.

Știința rezolvării conflictelor nu presupune ignorarea, negarea, eliminarea conflictului din viață. Nu servește nimănui să pretindem că nu există conflict, nici să ne simțim vinovați sau rușinați că suntem implicați în conflicte [4].

În concluzie, conflictele în mediul educațional nu pot fi evitate în totalitate, dar este necesară o gestionare corectă a lor, în așa fel încât să servească interesele tuturor părților implicate și să ducă la instaurarea unei atmosfere de încredere între părți, la reducerea stărilor conflictuale și la abordarea constructivă a acestora. Avantajele abordării vizate rezidă în descoperirea soluțiilor optime, în îmbunătățirea și consolidarea relațiilor și stimularea performanțelor întregii instituții.

Referințe:

1. STOICA, C.A. *Conflictul interpersonal. Prevenire, rezolvare și diminuarea efectelor*. Ediția a II-a revizuită și adăugită. Iași: Polirom, 2018, pp. 29-56.
2. https://ccdutulcea.ro/wp/wp-content/uploads/revista/14/05.Bracacel-Nicoleta_Conflictul-%C3%AEn-contextul-organiza%C8%9Biei-%C8%99colare.pdf (vizitat: 10.02.20).
3. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conflictele%20scolare.pdf (vizitat: 15.02.20).
4. POPESCU, A.M. *Managementul conflictului în organizația școlară*. Craiova: Sitech, 2014, pp. 186-201.

Recomandat

Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

INFLUENȚA HIPERTUTELĂRII PĂRINȚILOR ASUPRA COMPORTAMENTULUI ȘCOLARILOR MICI

*Dorina UNGUREANU, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Imperfecțiunile, delăsările și slăbiciunile generației în creștere, lipsa de autonomie, originalitate și inadaptabilitate – una din temele preferate discutate de părinți, psihologi, învățători, a celor care au

anumită contribuție la educație. La prima vedere, s-ar părea, nenorocirile fiecărui copil sunt într-atât de individuale, că e imposibil să vorbești la mod generalizat despre denaturările lor comportamentale. Parțial, e așa!...Ce poate fi comun între un mitocan înfumurat și un fricos disprețuit de toți? Între un codaș, un elev care mereu e apreciat cu insuficient și unul străduitor? Între un copil sigur și altul nesigur? Cu toate acestea, ei au ceva comun, unii pot lua decizii individual alții au nevoie de adulți, din cauză că au fost sau sunt hipertutelați [1, p. 17].

Conform *Dicționarului psihologic*, hipertutelarea reprezintă o atitudine de grijă excesivă a părinților față de copiii lor, ceea ce duce la nedezvoltarea independenței acestuia și generează inevitabil conflicte [2, p. 311].

Hipertutelarea se manifestă prin atenție deosebită la nevoile copilului, dedicându-se total „meseriei” de părinte, oferind securitate, sprijin, protecție, având grijă să-l învețe să fie precaut și rezervat față de tot ce nu provine din familie. Dezavantajele unei astfel de atitudini sunt numeroase și îngrijorătoare: din cauza tensiunii create de îngrijorarea permanentă și exagerată a părinților de a nu li se întâmpla ceva, copilul manifestă tulburări emoționale, stări de frică nejustificate, se simte sufocat de această grijă și are tendințe de a se îndepărta de părinți, nu comunică, învață repede să se ascundă, să aibă secrete, își va exprima mânia prin acte de răzbunare.

Mulți părinți hipertutelari nu-și lasă copiii să aibă inițiative, opinii, preferințe, să caute singuri soluții la problemele lor. Întotdeauna „mama știe mai bine ce vrei tu” sau „ce e bine pentru tine” sunt fraze utilizate în relația părinte-copil. Adresezi o întrebare copilului și, până să deschidă gura, părintele dă răspunsul „adecvat”, chiar dacă „micuțul” are 10; 15 sau 25 de ani! O asemenea atitudine, dacă nu e absolut rară, este simptomatică pentru hipertutelare. Un copil nu își formează abilitatea de a decide independent, atunci când toate deciziile le ia părintele. De multe ori, părinții au senzația greșită că știu cel mai bine ce este important pentru copil și nu-i ascultă dorințele, îl lipsesc de comunicare și nu reușesc să stabilească o relație de încredere cu el. Protecția exagerată din partea părinților poate constitui un impediment în calea dezvoltării armonioase a copilului. Copilul, în situații atipice de viață, va aștepta intervenția părintelui, ca salvator și substituent ori chiar responsabil de

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

acțiunile sale. În acest caz, hipertutelarea aduce un prejudiciu enorm copilului prin faptul că acțiunea educativă a părintelui reduce șansele copilului de a încerca, de a greși și de a însuși anumite lecții.

O abordare generalizată a literaturii de specialitate prezintă cauzele hipertutelării [3, p.65]:

- suspiciunea (sentimentul constant de catastrofă iminentă și imaginația bogată care reproduce poze ale căderii, bolii copilului etc.);
- perfecționismul (dorința de a fi perfect în rolul părinților și de a crește copilul cel mai admis, inteligent și cinstit, prin controlul total asupra vieții și acțiunilor copilului);
- realizarea de sine prin copil (atunci când un părinte nu își poate înfrunța ideile și nu își poate realiza potențialul personal, copilul și educația lui sunt singura „sferă creativă” disponibilă);
- vina (părintele nu are dragoste adevărată pentru copilul său și încearcă să-l despăgubească sau să-l răscumpere cu grijă și îngrijire totală);
- incapacitatea de adaptare (copilul crește, dar părinții îl mai percep ca o îngrijire parentală absolută, fără apărare și exigentă);
- probleme în viața personală (dacă un adult nu are prieteni și un partener pe care își poate proiecta dragostea și tandrețea, singurul obiect de adorare și îngrijire devine un copil care primește o „doză ucigașă” de atenție).

Semnele hipertutelării/supraprotecției:

- Copilul este total dezinteresat și nepăsător de ce i se întâmplă la școală.
- Nu i se pot da sarcini, deoarece refuză să le îndeplinească.
- Dacă nu primește ce își dorește, copilul îi va șantaja emoțional pe părinți.
- Părinții sunt prea îngăduitori și deloc inconsecvenți cu copilul.
- Copilul și părintele trăiesc într-o bulă bine protejată de lumea socială.
- Copilul nu se împrietenește cu alți copii – analfabetism social.
- Dacă se împrietenește, copilul alege doar copii mult mai mici decât el (relație de dominare) sau adulți (așteaptă să aibă grijă cineva de el), astfel nu poate dezvolta o relație democratică cu copii de vârsta lui.

– Când ajung adulți, nu-și asumă responsabilități – nu se angajează, nu au relații de lungă durată, sunt cei care „rămân acasă” și găsesc justificări palpabile pentru acest lucru [4].

Atunci când copiii sunt hipertutelați de către părinți apar următoarele consecințe:

- nu au experiențe și descoperiri proprii.
- nu pot învăța să aibă încredere în ei înșiși, să comunice cu ceilalți, să suporte frustrările inerente vieții într-o comunitate.
- se simt pierduți, fără un adult în preajma lor.
- sunt timizi și retrași în societatea copiilor.
- nu au inițiative;
- nu oferă niciodată ajutor și nu au idei;
- își fac cu greu prieteni;
- vor fi dependenți de cei din jurul lor și incapabili de a lua decizii în viață de unul singur;
- își vor dezvolta mai greu personalitatea și uneori vor fi chiar mai bolnăvicioși;
- nu vor putea preîntâmpina și aborda eventualele obstacole în viață;
- favorizează apariția îngâmfwării, a complexelor de superioritate, a egoismului, individualismului și disprețului pentru cei din jur;
- vor avea un comportament iresponsabil [5, p.168].

Rezumând cele relatate, remarcăm că *hipertutela* din partea părintelui este o traumă pentru copil, deoarece va lăsa urme adânci în psihicul lui pentru tot restul vieții. Părinții care manifestă atitudini de hipertutela a copilului, de cele mai multe ori, manifestă neîncredere în sine și lipsa curajului social.

Recomandăm părinților să ofere copilului exact ce și cât are el nevoie pentru a se descurca, iar ceea ce poate face copilul singur, să fie lăsat să o facă, sau doar să-l încurajeze.

Referințe:

1. BRAZELTON, T.B., STANLEY, GREENSPAN, I. *Nevoile esențiale ale copiilor. Psihologie – Psihoterapie, Psihologie practică*. București: Trei, 2013. 336 p.

2. GAVRILIU, L. *Dicționar de psihologie*. București: Univers Enciclopedic, 2000. 783 p.
3. GOLU, M. *Dinamica personalității*. București: Geneze, 1993. 140 p.
4. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/23-26_8.pdf
5. RACU, I. *Psihologia conștiinței de sine*. Chișinău, 2005. 233 p.

Recomandat

Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

ПОСРЕДНИЧЕСТВО И УПРАВЛЕНИЕ МЕЖЛИЧНОСТНЫМИ КОНФЛИКТАМИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

*Наталья МАКСИМЧУК, мастерантка, факультет психологии
и педагогических наук, социологии и социального обеспечения*

При ежедневном взаимодействии в большом коллективе, без конфликтных ситуаций обойтись вряд ли возможно. **Что такое конфликт?** В общественном сознании конфликт чаще всего является синонимом враждебного, негативного противостояния людей ввиду несовместимости интересов, норм поведения, целей.

Существует и другое понимание конфликта как абсолютно естественного в жизни общества явления, вовсе не обязательно приводящего к негативным последствиям. Напротив, при правильном выборе русла его течения, он является важным составляющим развития общества [4].

Итак, что же такое конфликт? Добро или зло? Ответы на эти вопросы кроются в способе решения напряженных ситуаций. Можно ли обойтись без конфликтов? Да и нужно ли? Ведь правильно разрешив напряженный момент, мы добиваемся хороших конструктивных результатов, сближаем людей, помогаем им понять друг друга, ведем к прогрессу в воспитательных аспектах.

Отсутствие конфликтов в школе – явление практически невозможное. И решать их все равно придется. Остановиться и подумать в тот момент, когда нахлынули раздражение и гнев, – важный момент в выборе своего пути разрешения конфликтных ситуаций. Формирование свободных личностей предполагает раз-

витие у них навыков самостоятельного, логически грамотного рассуждения, умения принимать социально и морально ответственные решения, что включает и такую составляющую, как конфликтокомпетентность.

Человек, вовлеченный в конфликт, теряет способность осмыслить конфликт и себя в нем со стороны. Специалист же не должен терять такую способность, тем более что конфликт – это предмет применения его профессиональных способностей и область исследования.

Подход к решению любого школьного конфликта подразумевает: спокойствие; открытый диалог; решение проблемы; варианты; перспективы.

В разрешении конфликтных ситуаций многое зависит от компетенции руководителя, который может идентифицировать тот или иной тип «трудных людей», обладает хорошим ресурсом при прогнозировании, предотвращении, стабилизации сложных отношений. Но этого явно недостаточно для успешного разрешения конфликтной ситуации. Необходимо знать хотя бы общие правила межличностного общения с «трудными людьми» [3].

Руководители не должны оставлять без внимания даже самые, на первый взгляд, незначительные конфликты еще и потому, что они имеют свойство разрастаться, как пожар, так как стороны конфликта стремятся найти поддержку своей позиции среди окружающих. Начальный конфликт имеет тенденцию дополняться новыми конфликтами, отображающими интересы и противоречия новых участников. Примечательно, что, как правило, участники конфликта стараются привлечь на свою сторону руководителя, а его невмешательство расценивают как равнодушие [1].

Опираясь на основные положения конфликтно-функционального подхода, можно заключить, что в образовательной среде конфликты неизбежны, а некоторые конфликты функционально предопределены. Чрезмерное разрастание конфликтов приводит к кризису и разрушению системы образовательного процесса, сигнализирует о необходимости совершенствования механизмов управления конфликтами.

Поскольку полностью устранить конфликты невозможно, целью управления межличностными конфликтами является минимизация негативных и максимизация позитивных их функций.

Связывать конфликтные ситуации, возникающие в образовательной среде, только с неблагоприятной общественной обстановкой, экономическим кризисом – дело неблагодарное. В рамках отдельного учебного заведения необходимо прикладывать усилия для решения набравших проблем и снижения конфликтности коллектива [2].

Во многом при этом могут помочь навыки переговорных стратегий, конфликтная компетентность и ценностный потенциал персонала учебного заведения.

Бесспорно, что для появления конфликтов существует благоприятная почва. Но мы учимся жить с ними и творчески выходить из них.

Литература:

1. MANOLESCU, A., LEFTER, V., DEACONU, Al. *Managementul resurselor umane*. București: Editura Economică, 2007.
2. АРТЕМОВ, Г.П., АЛЕЙНИКОВ, А.В., ПИНКЕВИЧ, А.Г. *Конфликтогенные факторы образовательной деятельности в высших учебных заведениях: принципы и методы организации мониторинга*. Санкт-Петербург: ФГБОУ ВО «Санкт-Петербургский государственный университет», 2018.
3. КЛЮЧНИКОВ, С.Ю. *Как вести себя с трудными людьми*. // <http://www.eli-tarium.ru/ljudi-obshhenie-chuvstva-trudnosti-konflikt-svoystvo-chuvstvitelnost-psihiologija/> (03.03.20).
4. ПОПОВА, О.С. Конфликт между учениками в классе...В: *Молодой ученый*, 2015, №11, сс.1765-1768. URL <https://moluch.ru/archive/91/19809/> (03.03.20).

*Рекомендовано
Мая ШЕВЧУК, докт., доцент*

INFLUENȚA PARTENERIATULUI ȘCOALĂ-FAMILIE ASUPRA REUȘITEI ȘCOLARE A ELEVILOR

*Maria ȘIȘCANU, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Orice persoană înțelege în mod diferit educația, fiind influențată de mai mulți factori, cei mai importanți fiind caracterul fiecăruia și mediul familial în care aceasta trăiește. Familia joacă un rol important în maturizarea psihosocială a copilului, în schițarea conceptului despre lume și despre sine. Părinții pot influența benefic asupra copilului, dacă sunt competenți, în ceea ce privește educația. Ei pot să îl îndrume pe copil și să îl sfătuiască cu înțelepciune. Am ales această temă pentru profesorii din învățământul gimnazial și pentru părinți. În timpul activității s-a adeverit faptul că școala nu poate activa sau funcționa fără implicarea și interesul părinților. Actualmente, am observat că nici familia nu se descurcă destul de bine în creșterea și educarea copiilor lor, deoarece întâlnesc diferite situații care îi depășesc. Ne-am propus să cercetăm problematica dată, înțelegând că atunci când școala și familia lucrează împreună, se vor obține rezultate frumoase și de impact, benefice atât părinților cât și copiilor.

Filozoful american John Dewey spunea că lecția cea mai grea pe care un copil o are de învățat este lecția vieții. Dacă nu reușește la această lecție, nu există nicio știință care să o înlocuiască. Părinții sunt primii dascăli ai copilului, deoarece interacționează și comunică permanent, iar școala este principalul partener educativ al familiei. Astăzi, se pune accent tot mai evident pe parteneriatul cu familia, implicarea ei nu doar printr-o cotă financiară, cum ar fi donații, sponsorizări, ci și pe participarea în luarea deciziilor legate de educația copiilor, implicarea lor în diferite activități și prezența acestora la evenimentele școlii, inclusiv la ședințele cu părinții. Parteneriatul dintre școală și familie trebuie să se bazeze pe relații de colaborare, pe alte activități, cum ar fi munca în echipă, pentru a stabili unele strategii comune de educare a copilului. Atunci când familia este și ea implicată în procesul de studii, au de beneficiat cu toții: părinții, copiii, profesorii,

școala și comunitatea în ansamblu. În ultimul timp, instituțiile de învățământ realizează că implicarea părinților, și colaborarea cu ei sunt unul dintre obiectivele majore ale școlii. Pe tot parcursul perioadei școlare este important să existe un acord de parteneriat potrivit căruia părinții să colaboreze cu școala frecventată de copiii lor [*apud* 1].

Cercetarea este structurată pe două capitole, primul capitol se axează pe cadrul teoretic și metodologic al parteneriatului școală-familie, evidențiindu-se rolul părinților în colaborarea cu școala, influența parteneriatului școală-familie asupra calității educației și a reușitei școlare a elevului. În cel de-al doilea capitol analizăm cadrul experimental de formare a abilităților parteneriale ale părinților, în vederea sporirii reușitei școlare și a stării de bine a copilului în școală. Problema cercetată de noi este următoarea: în condițiile actuale, odată cu schimbările socioeconomice și geopolitice, relațiile de parteneriat ale școlii cu familia devin tot mai vulnerabile, aceasta afectând reușita școlară a elevului, dar și starea de bine a elevului și profesorului în școală. Ipoteza de la care a demarat studiul nostru a fost: impactul parteneriatului școală-familie asupra succesului școlar al elevului ar fi unul benefic și de durată, dacă părinții vor fi responsabilizați la capitolul dat, li se vor forma abilități de cooperare cu școala, iar profesorii vor diversifica modalitățile de abordare și de relaționare cu familia și vor extinde un parteneriat viabil cu comunitatea din care fac parte aceștia. Scopul investigației noastre se axează pe determinarea impactului relațiilor de parteneriat școală-familie asupra reușitei școlare a elevilor de gimnaziu. Obiectivele cercetării includ următorii pași: identificarea reperelor teoretice și metodologice ale fenomenului parteneriatului școală-familie; analiza bunelor practici de parteneriate ale părinților cu școala; constatarea principalelor caracteristici ale parteneriatului școală-familie în LT „M. Eminescu” din Ungheni, ciclul gimnazial; validarea Programului de formare a părinților în vederea dezvoltării abilităților de parteneriat cu școala, pentru asigurarea succesului școlar al elevilor și a stării de bine a elevilor și profesorilor și deducerea tendințelor și a condițiilor de funcționare a unui parteneriat optim între școală și familie, în beneficiul tuturor actorilor educaționali. Metodologia cercetării include atât metode teoretice, inclusiv studiul literaturii de

specialitate, cât și metode empirice – experimentul pedagogic, cu cele trei etape clasice.

Așadar, considerăm că școala trebuie să se ocupe azi mai mult de educația părinților, așa încât să asigure succesul școlar al copiilor, dar și starea lui de bine acasă și la școală.

Referințe:

1. GORAȘ-POSTICĂ, V. (coord.) *Relația școală-familie pentru calitate în educație*. Chișinău: CE PRO DIDACTICA, 2010. 56 p. ISBN 978-9975 - 4125-3-7.

*Recomandat
Viorica GORAȘ-POSTICĂ, dr. hab., prof. univ.*

**STRATEGII DE INFLUENȚARE A ATITUDINILOR
DISFUNȚIONALE LA PĂRINȚII COPIILOR
CU BOLI CRONICE**

*Nicoleta DODU, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Actualitatea cercetării atitudinilor disfuncționale și a anxietății rezidă în faptul că există o interdependență între aceste două variabile la părinții copiilor cu boli cronice care manifestă un nivel ridicat al atitudinilor disfuncționale, starea de anxietate influențează negativ asupra sănătății lor fizice și psihoemoționale. Literatura de specialitate oferă informații despre natura bolilor cronice și strategii pentru depășirea lor abordate din diverse aspect, precum și despre anxietate, atitudini disfuncționale. Mai puțin însă găsim referințe ce vizează relația dintre starea de anxietate și atitudinile disfuncționale ale părinților copiiiilor cu boli cronice, de aceea ne-am propus să realizăm o cercetare din această perspectivă.

Astfel, în baza analizei cercetărilor realizate, am constatat că un nivel ridicat al anxietății se manifestă mai mult la persoanele care denotă atitudini disfuncționale.

Atitudinile disfuncționale au constituit obiectul cercetărilor realizate de autori, precum: W. Allport, P. P. Neveanu, S. Chelcea, S. Moscovici, A. Rosca. Problema anxietății a fost abordată de mai mulți au-

tori: S. Freud, W. Reich, H. Sullivan, E. Fromm, iar dintre cercetările care vizează bolile cronice ale copiilor din perspectiva psihologică îi menționăm pe D.W. Winnicott, L.W. Sontag.

Scopul cercetării noastre îl constituie: Elaborarea strategiilor de influențare a atitudinilor disfuncționale la părinții copiilor cu boli cronice. Cercetările realizate de autori consacrați ne demonstrează că atitudinile disfuncționale pot fi influențate [3]. Unul din factorii de influență este nivelul anxietății persoanei, de aceea elaborând și aplicând un program de reducere a nivelului anxietății pentru părinții copiilor cu boli cronice, nivelul atitudinilor disfuncționale ale acestora se va diminua [1].

În această ordine de idei, ținând cont de gravitatea situației existente referitor la condiția părinților copiilor cu boli cronice, elaborarea strategiilor de influențare a atitudinilor disfuncționale sunt necesare și constituie un avantaj.

Concluzii: Atitudinile disfuncționale pot fi influențate, dacă sunt aplicate strategii pentru depășirea lor, iar acest proces este unul de durată și necesită o abordare sistemică. Aplicarea unor strategii care presupun traininguri pentru diminuarea nivelului anxietății, ședințe cu tematici concrete, specifice, ce țin de diminuarea nivelului anxietății și de influențarea atitudinilor disfuncționale, posibile de a fi ajustate conform cerințelor și specificului grupului, pot fi eficiente.

Referințe:

1. MĂRINEANU, V. *Mecanisme psihologice de influențare a atitudinilor*. București: Editura Militară. 2013.
2. MOSCOVICI, S. *Psihologia socială a relațiilor cu ceilalți*. Iași: Polirom, 1998.
3. NECULAU, A. *Manual de psihologie socială*. Iași: Polirom, 1996.
4. ALLPORT, G.W. Attitudes. In: MURCHISON, C. (ed.) *Handbook of Social Psychology*. Worcester: Mass: Clark University Press

Recomandat

Valeria PASCARU-GONCEAR, dr., lector univ.

VIOLENȚA FAȚĂ DE FEMEI ȘI DOBÂNDIREA AUTONOMIEI

*Veronica VITION, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Încearcăm să prezentăm succint situația privind violența față de femei, în particular violența dintre partenerii intimi, cauzele și consecințele din perspectivă psihologică și psihoterapeutică, contextul colectiv patriarhal și tradițional, unde violența este normalizată și perpetuată transgenerațional, precum și implicațiile pentru femei la nivel individual. Totodată, lucrarea își propune să analizeze cauzele care determină femeile abuzate să trăiască într-o relație toxică și violentă și de ce acestea eșuează de multe ori să iasă din astfel de relații, pentru a descrie procesul de dobândire a autonomiei și rolul crucial al psihologului și psihoterapeutului în susținerea și ghidarea acestui proces.

Discuțiile despre violența față de femei au apărut în spațiul public relativ recent, fiind lansate fie de organizațiile care prestează servicii femeilor și copiilor victime, fie în contextul mediatizării unor cazuri grave de deces al femeilor abuzate. Datele statistice oficiale, dar și practica organizațiilor care lucrează cu femeile abuzate, prezintă următoarele cifre despre amploarea violenței, cum ar fi fiecare a treia femeie din mediul rural și fiecare a patra femeie din mediul urban a trecut pe parcursul vieții printr-o formă sau alta de violență¹, violența împotriva femeilor fiind justificată pentru a păstra familia de către aproximativ 40% de respondenți.

Cel mai probabil, aceste cifre sunt mult mai mari, având în vedere că doar aproximativ 8,5% dintre femei sesizează abuzul prin care trec². Nu există date oficiale câte femei care s-au adresat după ajutor au reușit să devină autonome și să nu repete același scenariu de relație abuzivă, dar specialistii din centrele de plasament vorbesc despre faptul că mai mult de 60% dintre femei se întorc sau repetă aceleași relații

¹ <https://www.osce.org/projects/survey-on-the-well-being-and-safety-of-women>

² <http://cdf.md/files/resources/97/Sumarul%20studiului%20.pdf>

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

violente sau mai severe. În contextul serviciilor publice, majoritatea intervențiilor și proiectelor pentru susținerea femeilor abuzate, în mare parte, se opresc la intervențiile de scurtă durată și urgente, focusate pe oferirea de adăpost, asistență legală primară și calificată, informare, asistență medicală și acoperă într-o măsură foarte redusă asistența psihologică și psihoterapeutică de durată. Acest lucru este determinat și de faptul că în general aspectele privind sănătatea mintală și bunăstarea emoțională sunt neglijate în societate.

Dacă ne referim la violența față de femei în particular, aceasta este asociată cu violența fizică ce necesită asistență medicală, fără a se cunoaște și a se lua în considerare caracterul complex, consecințele psihologice și psihice ce afectează pe termen lung femeile care trec prin abuz, cele mai cunoscute și evidente fiind starea de neputință, stres posttraumatic, anxietate, depresii, stimă de sine scăzută, întoarcerea în abuz, suicid etc. Totodată, un alt aspect se referă la recunoașterea violenței psihologice și sexuale, formele cărora, spre deosebire de violența fizică mai ușor de depistat și de tratat, sunt, fără îndoială, construcții complexe, multifactoriale, rareori aduse în discuție de înseși femeile care se adresează după ajutor și care implică relații de putere și control de lungă durată, originea cărora vine din perioade foarte timpurii. Datorită diverselor strategii abuzive ale partenerilor intimi și efectelor lor specifice asupra calității vieții victimei, a sănătății fizice și psihice și, nu în ultimul rând, asupra stimei sale de sine, femeile abuzate de obicei întâmpină mari dificultăți de a recunoaște comportamentul abuziv al partenerului și, de asemenea, nu sunt capabile să exprime și să verbalizeze acest fapt. Totodată, în intervențiile psihoterapeutice, trebuie luat în considerare și caracterul transgenerațional al violenței și dimensiunea de gen, dat fiind faptul că în proporție de 95/97% dintre victime sunt femei.

Cert este că femeile abuzate nu sunt aceleași: au personalități diferite, experiențe și condiții de viață diferite care determină dacă ea va reuși sau nu să iasă din abuz, va repeta sau nu aceleași scenarii ulterior și dacă va reuși să-și dobândească autonomia. Conceptul de „dobândire a autonomiei” este în general un concept nou în sistemul de oferire a serviciilor psihosociale și necesită o înțelegere în primul rând din

punctul de vedere al asistenței psihoterapeutice pentru a putea conceptualiza și dezvolta ulterior servicii psihosociale, dar și pentru a acorda servicii psihologice și psihoterapeutice specifice, pline de sens și ajustate la specificul personalității femeilor abuzate.

Bibliografie:

1. OSCE-led Survey on the Well-being and Safety of Women, Republic of Moldova.
2. Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova, 2015, Centrul de drept al femeilor.
3. Prestarea serviciilor psihosociale parte a răspunsului multisectorial în cazurile de violență pe bază de gen, <http://cdf.md/files/resources/112/Prestarea%20serviciilor%20psihosociale.pdf>;
4. Health Psychology Research, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4768593/>;
5. The Battered Women Syndrome, Leonore E. Walker, Third Edition 2009.

Recomandat

Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

**RELAȚIA DINTRE ANGAJAMENTUL ORGANIZAȚIONAL
ȘI SATISFAȚIA ÎN MUNCĂ LA ANGAJAȚII
DE DIFERITE CATEGORII PROFESIONALE**

*Natalia ȘARGU, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

În acest articol este abordată relația dintre angajamentul organizațional și satisfacția în muncă la angajații de diferite categorii profesionale. Angajatul modern își vede locul său de muncă nu doar ca o ocupație stabilă ce îi oferă un venit anume, ci și ca locul unde acesta își poate realiza potențialul și obține satisfacție și apreciere pentru rezultatul muncii sale. Satisfacția fiind analizată ca unul dintre factorii decisivi ce conduc spre creșterea nivelului de angajament organizațional. Concomitent, se vor aduce argumente în favoarea importanței sporirii angajamentului organizațional în companiile ce-și doresc să dețină resurse umane eficiente și loiale ce propulsează compania spre un nou nivel de dezvoltare.

Chiar și în epoca tehnologiilor și a digitalizării, angajații rămân a fi cea mai importantă resursă pentru companie. Noțiunea de „angajament organizațional”, deocamdată nu este pe deplin înțeleasă de manageri, tot mai multe companii implementează politici de motivare a angajaților ca strategie de reținere a acestora, fără să înțeleagă că un angajat motivat nu este neapărat un angajat loial organizației din care face parte. Companiile locale încearcă să se adapteze cerințelor mereu în schimbare și trend-urilor impuse de companiile mari, globale, aceea de a valorifica angajatul la maxim, de a crea condiții și situații în care acesta își poate realiza potențialul și, într-un final, să înțeleagă că este o componentă valoroasă din sistemul organizațional și să dorească să crească alături de această organizație.

Unul din factorii ce contribuie la dezvoltarea angajamentului organizațional este nivelul satisfacției în muncă. Satisfacția în muncă este subiectul multor cercetări și, de cele mai multe ori, este descrisă ca un construct multidimensional ce se referă la sentimentele afective ale angajaților față de o multitudine de elemente ale slujbei, ele pot fi atât de natură intrinsecă, cât și extrinsecă. Satisfacția trebuie analizată și ca fiind o variabilă dependentă de mai mulți factori: condițiile de la locul de muncă, climatul organizațional etc.

Ipoteza ce stă la baza cercetării este că nivelul angajamentului afectiv, de continuitate și normativ este mai mare la manageri decât la cadrele didactice. **Eșantionul** este constituit din 60 de subiecți din două grupuri profesionale diferite: manageri (30) și cadre didactice (30), bărbați și femei cu vârsta cuprinsă între 25 și 45 ani.

Metodologia cercetării a presupus aplicarea în demersul experimental a *metodelor*:

- *teoretice*: documentarea științifică, analiza, sinteza comparația;
- *praxiologice*:
 1. Chestionarul „Satisfacție în muncă” (Constantin T., 2004);
 2. Chestionarul „Angajamentul organizațional” (Allen și Meyer, 1997);
 3. Chestionarul „Angajamentul de rol” (Amatea et al., 1986).
- *metodele statistice de prelucrare matematică a datelor experimentale*: frecvența statistică, tendința centrală (media), semnificația diferenței dintre medii, corelația.

După aplicarea chestionarului „Angajamentul organizațional”, am obținut următoarele rezultate:

Tabelul 1

Nivelul angajamentului la manageri

Tipul de angajament	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel înalt
Angajamentul afectiv	0	13	17
Angajamentul de continuitate	10	12	8
Angajamentul normativ	10	8	12

Tabelul 2

Nivelul angajamentului la cadrele didactice

Tipul de angajament	Nivel scăzut	Nivel mediu	Nivel înalt
Angajamentul afectiv	8	12	10
Angajamentul de continuitate	9	10	11
Angajamentul normativ	7	10	13

Potrivit rezultatelor, putem constata că 57% de manageri au manifestat tendința de a obține scoruri ridicate la *angajamentul afectiv*, comparativ cu 33% la cadrele didactice. Acest tip de angajați lucrează în companie pentru că se simt comod la locul de muncă și doresc acest lucru.

40% de manageri au raportat un nivel înalt al angajamentului *normativ* – acești angajați au un sentiment de loialitate față de organizație, bazat pe o înțelegere a obligației individuale în raport cu organizația, iar la cadrele didactice acest tip de angajament a fost înregistrat la 43%. La angajamentul de *continuitate* 27% de manageri au obținut scoruri ridicate și 37% de cadre didactice au raportat un nivel înalt al *angajamentului de continuitate*, acești angajați profită de avantajele legate de munca în organizație, reducând interesul de a schimba locul de muncă.

Concluzii. Managerii, comparativ cu cadrele didactice, au înregistrat scoruri mai înalte al angajamentului organizațional. Acest fapt se datorează, în mare parte, nivelului de satisfacție la locul de muncă, dar și a culturii organizaționale.

Recomandat

Angela POTÂNG, dr., conf. univ.

**INFLUENȚA MODELELOR PARENTALE ASUPRA
RELAȚIEI DE CUPLU LA TINERI**

*Tatiana ȚURCAN, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Studiul familiei are valențe teoretice și practice importante: datorită numărului mic de membri și a relativei sale stabilități, familia este un gen de cvasilaborator, putându-se înregistra date, mecanisme, determinări cauzale cu destul de mare precizie, dar în condiții naturale; tot mai mult se vorbește astăzi nu doar despre terapia familiei, ci și de terapie prin familie, considerându-se că familia este cel mai important și eficient grup de suport în atitudini și comportamente de tranziție, familia constituie o importantă sursă de înregistrare a unor indicatori sociali (forța de muncă, consum de bunuri etc.) și, conjugată și cu alți factori favorizanți, poate contribui substanțial la succesul personal în viața familială ulterioară a sucesorilor săi [3].

Familia reprezintă ultimul element al triadei: cuplu – căsătorie – familie. Familia realizează totalitatea funcțiilor societății: reproducerea și asigurarea continuității biologice a speciei umane, producerea mijloacelor de subzistență, educarea și socializarea nou-născuților și, prin aceasta, asigurarea continuității moral-spirituale a acestora [2]. Procesul de socializare este procesul de inserare a individului în mediul social, însușirea de către acesta a influențelor sociale, deprinderea cu sistemul relațiilor sociale [5]. În acest sens, modelele parentale sau stilurile parentale, sunt o modalitate de interrelaționare între membrii unei familii, având un rol important în procesul de asimilare sau formare de către copil a propriilor pattern-uri comportamentale specifice diferitelor situații de viață. Deci, în psihologie a existat mereu o preocupare pentru determinarea impactului modelelor parentale asupra copilului, în general, ca totalitate structurală, însă identificarea unor relații cauzale între anumite comportamente specifice ale părinților și comportamentele ulterioare ale copiilor este foarte dificilă.

Funcțiile familiei și funcțiile parentale determină modelul parental, care-și pune amprenta pe formarea personalității copilului și pe între-

ga existență ulterioară a acestuia în postura de adult, eventual în relațiile cu ceilalți și în relațiile de cuplu ale acestuia.

Modelul parental se referă la acțiunile și atitudinile figurilor parentale față de copil. Din acest considerent, A. Adler (1995) consideră că pregătirea copilului pentru viață începe încă din momentul nașterii, iar rolul cel mai important în acest sens este deținut de mama acestuia: „... mama are o misiune importantă, anume aceea de a dirija în așa fel dezvoltarea copilului încât acesta să poată răspunde mai târziu în mod corect exigențelor vieții sociale [1]. Prin urmare, literatura de specialitate pune la dispoziție o diversitate mare de descrieri ale modelelor parentale. Cu toate acestea, o perioadă a fost considerat corect de a se aprecia relațiile părinte-copil din perspectiva comportamentului părintesc prin prisma a două caracteristici de bază: „neacceptare – acceptare” și „hiperprotecție – hipoprotecție”.

În procesul de socializare, obiectivul de bază al agentului socializator este de a-l face pe copil să internalizeze anumite valori (Grusec, 1999). Astfel, părinții participă activ la procesul de socializare a propriilor copii, astfel încât efectele socializării să fie studiate pe larg și în general prin intermediul practicilor educaționale (Darling&Steinberg, 1993).

În intervalul anilor 1935-1965, principalii factori descriptivi ai stilurilor parentale în raport cu copiii invocă următoarele aspecte: *aprecierea pozitivă a relațiilor familiale* (afecțiunea etc.), *noțiunea de control* (puterea, exigență față de rezultat etc.) și *utilizarea sancțiunilor* (Goldin, 1969). Astfel, doi factori sunt utilizați pentru aprecierea structurilor familiale: susținere/suport, revenind unei relații afective pozitive, și puterea, corespunzând acțiunilor de control parental asupra copiilor cu scopul de a le modifica comportamentul (Martinez&Garcia, 2008). Intercalarea acestor factori a condus la formularea descrii a patru stiluri parentale (Garcia&Gracia, 2009; Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts&Donbuschm 1994, Straus, 1964): *stilul autoritar* (control înalt și suport scăzut), *stilul democratic* (un anumit control și suport), *stilul indulgent* (suport înalt și control scăzut) și *stilul neglijent* (suport scăzut și control scăzut) [2].

D. Baumrind (1972) sintetizează modelul descriptiv al modelelor parentale pe două axe (*autoritate – liberalism versus dragoste – ostili-*

tate) în două variabile: *controlul parental* și *sprijinul parental*, iar combinațiile ce se stabilesc între valorile variabilelor determină șapte modele parentale: *părinți competenți, autoritari, indulgenți, protectori, inconsecvenți, indiferenți și agresivi* [2].

În acest sens, fiind baza formatoare a relațiilor părinte-copil, modelele parentale implicate în procesul educațional în cadrul familiei, determină ca principiu fundamental reușita sau eșecul copilului de a fi antrenat în relații de cuplu, dar și modalitatea acestei relaționări, având ca bază mai multe aspecte formatoare, precum: atașamentul, satisfacția în cuplu, modul de a investi în persoana iubită etc. Ceea ce este important de menționat că implicațiile la nivelul aspectelor enumerate pot servi ca bază pentru îmbunătățirea patternurilor comportamentale ale tinerilor în relația de cuplu și, totodată, angrenează diminuarea implicațiilor parentale asupra acestei relații.

Bibliografie:

1. ADLER, A. *Psihologia școlarului greu educabil*. București: Trei, 1995.
2. MITROFAN, I., CIUPERCĂ, C. *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*. București: Mihaela Press, 1998.
3. ROTARIU, T., ILUȚ, P. *Sociologie*. Ed. a II-a. Cluj-Napoca: Mesagerul, 1996. 453 p.
4. RUPERT, F. *Traumă, atașament, constelații familiale. Psihoterapia traumei* (trad.). București: Trei, 2012. 380 p.
5. АНДРЕЕВА, Т. *Семейная психология: Учеб. пособие*. СПб.: Речь, 2004. 244 с.

Recomandat
Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

PSIHOLOGIE

ABORDĂRI TEORETICE ȘI EMPIRICE PRIVIND DENTOFOBIA

*Romica VALACHI, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Dentofobia este frica de dentiști sau de manoperele executate de aceștia. Este bine cunoscut că această fobie afectează atât copiii cât și adulții. Aproape 75% din populația globală adultă are frica de dentiști, însă doar 10% dezvoltă dentofobia [1]. În viața cotidiană există persoane al căror comportament este guvernat de frică, unii dintre ei sunt conștienți de aceasta, pe când alții nu realizează faptul că frica le conduce viața. Abordarea contemporană a stomatologiei pediatrice presupune nu numai prezența sănătății orale, dar și absența fricii și/sau anxietății dentare cu scopul de a asigura bazele unei bune educații și relații medic-pacient pe parcursul vieții [1]. Experiențele traumatice, dureroase sau neplăcute trăite într-un cabinet stomatologic pot avea impact negativ asupra psihicului copilului, mergând până la dezvoltarea fobiilor, a acceselor de anxietate și chiar la atacurile de panică [2].

Pacienții cu fobie se adresează numai în cazul unei urgențe cum este durerea acută sau abcesul dentar. Evită la maxim cabinetele dentare, chiar ajung să urască această categorie de medici, prin prisma intervenției sau manoperei efectuate cu ustensilele care induc frica. Cele mai mari temeri înglobează scaunul stomatologic, apoi durerea, acele, instrumentele și doctorii.

Frica de medicul dentist poate să apară la orice vârstă. Este o emoție inevitabilă frecvent întâlnită la copii mici sub 3 ani, are un maximum al frecvenței în jurul vârstei de 11 ani și descrește spre adolescență [1]. În funcție de intensitate, putem defini trei forme clinice ale fricii dentare: 1) *nervozitatea dentară* este cea mai ușoară manifestare a fricii dentare, care se exprimă printr-o ușoară agitație, neliniște față de procedura stomatologică; 2) *anxietatea dentară* este un sentiment accentuat de frică, spaimă, teamă sau neîncredere exagerată, ades

nejustificată de situații reale, fiind frecvent provocată de lipsa de informare. Este însoțită de manifestări psihologice ca: griji, neliniște, gânduri catastrofale; se manifestă pe termen lung, neavând, de obicei, la bază un motiv precis (copilul nu știe care este cauza spaimii). Anxietatea dentară are tendința să dispară spontan, sau să se transforme în fobie; 3) **fobia dentară** este o formă specială de frică care este disproporționată față de situația reală (nu poate fi explicată, supusă controlului voluntar, este persistentă în timp și conduce la evitarea completă a situațiilor provocatoare). Dacă persistă mai mult de doi ani, fobia trebuie să fie tratată, deoarece poate căpăta o intensitate care ar afecta viața pacientului [3]. Pentru cei ce suferă de o fobie dentară, vizita la stomatolog devine terifiantă, înspăimântătoare și va face orice pentru a evita programare la cabinetul stomatologic [1]. Vor suporta chiar și durerea provocată de afecțiuni ale dinților fracturați sau inestetici. Lipsa de încredere în sine și nesiguranțe cauzate de un zâmbet neatrăgător sau respirație urât mirositoare pot limita și afecta mediul social sau de lucru [3].

Referitor la etiologia dentofobiei, în studiile de specialitate au fost invocați mai mulți factori: experiențe anterioare neplăcute; influența din mediile foarte apropiate (familie); experiențe, istorii neplăcute ale altora – care creează o stare empatică cu persoana respectivă, provocând neliniște și nervozitate; sentimentul de rușine și frica unor critici dure la adresa unei igiene orale nesatisfăcătoare; incapacitatea de a-și menține controlul pe scaunul stomatologic din cauza incapacității de a accepta faptul că medicul dentist este stăpân pe situație; frica de instrumentarul stomatologic; sentimentul de neajutorare în timpul consultației, gândul că nu pot controla evenimentele, procesele și nu pot prezice ce se va întâmpla în etapa următoare îi face să se simtă neajutorați și nervoși; comorbiditatea altor frici – de exemplu, frica de obiecte ascuțite; factori exteriori cum ar fi publicitatea negativă, aluzii negative la TV, reclame, filme. [3].

Concluzie. Dentofobia poate apărea, așadar, încă din copilărie, în urma unor experiențe traumatiche, întărindu-se de la an la an și producând un cerc vicios ce poate duce la o igienă bucală defectuoasă. Majoritatea copiilor ajung la dentist după câteva zile de suferință, ceea ce întărește frica asociată cu medicul stomatolog. Procedurile utilizate în

timpul tratamentului pot produce anxietate. Frica mai este generată de prezența medicului îmbrăcat în halat alb, mască, mănuși. Astfel, constatăm că aceștia nu sunt speriați de vizitele la dentist, ci doar de semnificația lor.

Referințe:

1. IORGULESCU, G., IAMANDESCU, I.B. *Medicină dentară comportamentală*. București: Editura Medicală, 2013.
2. HOLDEVICI, I. *Psihoterapia tulburărilor anxioase*. București: Ceres, 1998.
3. MUNTEANU, A. *Psihologia copilului și a adolescentului*. Timișoara: Augusta, 2003.

Recomandat

Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

TENDINȚELE SUICIDALE LA ADOLESCENȚII DIN FAMILII SOCIAL VULNERABILE

*Elena CEREMPEI, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Tentativele suicidare în adolescență reprezintă un subiect sensibil atât pentru adolescent, cât și pentru familie și comunitate. În literatura de specialitate psihanalitică se anunță ipoteza conform căreia sinuciderea reprezintă o formă ambivalentă de autopedepsire și heteropedepsire, prin acest act adolescentul pedepsindu-și părinții și, în același timp, se pedepsește pe sine pentru fapte de multe ori imaginare. Suicidul la adolescenți apare ca un comportament și o problemă ce depășesc problemele individului, implicând întotdeauna persoanele apropiate și grupul de referință, fiind în acest sens, și un indicator al unei suferințe sociale [1].

În cercetările dedicate acestei problematici sunt anunțați mai mulți factori etiologici ai comportamentului suicidar în rândul adolescenților: factorii genetici (depresivitatea părinților, istoricul familial în tentativele de suicid); factorii familiali (relațiile conflictuale în familie, abuzurile în familie, divorțul părinților, moartea unei persoane apropiate, migrația); factorii sociali (vulnerabilitatea socială, nivelul eco-

conomic precar, discriminarea, lipsa accesibilității la informații); factori individuali – emoționali, cognitivi, comportamentali, de sănătate [3].

Deși sunt mai mulți factori care contribuie la fenomenul suicidului la adolescenți, problemele familiale reprezintă factorul cel mai des invocat în cercetările empirice. Rezultatele prezentate în cercetarea noastră se referă la studiul asupra adolescenților care au ajuns într-o instituție spitalicească din Republica Moldova ca urmare a tentativelor de suicid. Statistica a demonstrat că în perioada anilor 2018-2019, au fost spitalizați 50 de adolescenți de 14-17 ani, dintre care 70% au folosit ca tentative de suicid substanțele toxice. În urma interviului psihologic, a fost stabilit că adolescenții cu tendințe suicidare prezintă un nivel ridicat al depresiei, anxietății și gradul scăzut de autoapreciere. Majoritatea adolescenților cu tendințe suicidare vin din familii social-vulnerabile. Vulnerabilitatea acestor familii ține de plecarea părinților peste hotare, alcoolismul părinților, consumul de droguri al părinților. În cadrul interviului clinic realizat cu psihologul instituției, adolescenții invocau cel mai frecvent drept cauze următoarele situații: plecarea părinților peste hotare, incapacitatea de comunicare cu semenii, incapacitatea de adaptare socială și școlară, alcoolismul părinților, abuzul psihologic și fizic. Adolescenții se declară incapabili de a gestiona stări de anxietate și depresie, care sunt determinate atât de specificul vârstei, cât și de insuficiența mediului de îngrijire. Cel mai des impresia că nu mai văd niciun sens, că nu se vor descurca cu diferite situații școlare sau relaționale, îi determină să comită acte suicidare [3].

În concluzie este important de menționat că problema suicidului la adolescenți aduce în discuție specificul vârstei adolescente și calitatea mediului familial. Programele de prevenție și intervenție presupun atât consilierea adolescentului, cât și a familiei acestuia, fiind identificate și valorificate resursele sanogene ale familiei. Adolescența fiind o perioadă de vârstă în care individul este vulnerabil, vulnerabilitatea mediului de îngrijire și a familiei intervine în calitate de factori predispozant și declanșator al tentativelor suicidare. Instituțiile de stat, medicale și pedagogice reprezintă spații profesionale de susținere și protecție, care asigură acestei categorii de adolescenți un cadru de îngrijire de urgență, dar și un cadru de sprijin de durată, ca substitut al cadrului familial.

Referințe:

1. MARCELLI, D., BERTHAUT, E. *Depresie și tentative de suicid la adolescență*. Iași: Polirom, 2007.
2. MIHAILOV, V. *Fenomenul autodistructiv la copii și adolescenți – evaluare, prevenție, intervenție*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2017.
3. VRASTI, R. *Ghid practic de intervenție în criză*. Ontario, 2012.
Disponibil la: www.vrasti.org.

Recomandat

Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

FUNCȚIONAREA DE LIMITĂ ÎN CAZUL VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

*Alina DODON, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Funcționarea borderline are drept element principal un pattern generalizat de instabilitate a imaginii de sine, disfuncții în sfera afectivă, relațională, comportamentală și cognitivă. Problematika formulată în articol se referă la caracteristicile abuzului fizic și psihologic în familie și felul în care patologia de limită se regăsește în acest fenomen, inclusiv în organizarea psihică a victimei.

Tulburarea de personalitate borderline exprimă trăsături și manifestări clinice nespecifice, provenite din criteriile nomografice ale nevrotelor, psihozelor și tulburărilor de personalitate. Aceasta se manifestă prin instabilitatea relațiilor interpersonale, oscilații la nivelul imaginii de sine și trăiri afective cu caracter impulsiv, care apar în perioada adultă și sunt prezente într-o diversitate de interacțiuni sociale [1].

Termenul „borderline” a fost întrebuințat pentru prima dată de către Stern, în 1938, pentru a delimita pacienții care nu puteau fi încadrați nici în categoria de nevrotici, nici în cea de psihotici.

Istoria familiei unei persoane borderline este deseori marcată de alcoolism, depresie și tulburări emoționale. Majoritatea studiilor au evidențiat în cazul multor pacienți borderline o copilărie traumatizantă cu un istoric de abuz psihologic, fizic sau sexual sever. Pacienții borderline se diferențiază de alți pacienți de psihiatrie printr-un trecut

în care au fost maltratați, au fost martori la violențe sau în care părinții ori persoanele de îngrijire primară le-au invalidat experiențele. Aceste relații instabile continuă în adolescență și la maturitate, când atașamentele romantice sunt foarte intense și de obicei scurte [3].

Biografia persoanei cu funcționare a personalității borderline este adesea haotică, cu schimbări spontane de profesie, de parteneri erotici, cu succese frumoase și scurte ce alternează cu eșecuri dezastruoase trăite intens emoțional. Impulsivitatea poate fi manifestată sub forma unor accese de furie puternice și inadecvate, a unor acte auto- sau heteroagresive, în special în momentele când subiectul se simte amenințat de abandonul real sau imaginar. Incertitudinea privind propria persoană întreține funcționarea de limită, persoana când își idealizează imaginea, când se devalorizează masiv [3].

Relațiile interpersonale îndelungate sunt, de regulă, pline de turbulențe, accese de mânie, încântare și entuziasm. Instabilitatea relațiilor la persoanele borderline este legată direct de intoleranța față de separare și de frica de singurătate. Relațiile construite de un borderline sunt adesea marcate de violență.

Violența în familie este definită drept orice acțiune vătămătoare fizică sau emoțională, care are loc între membrii unei familii. Acest fenomen se consideră a fi unul transgenerațional, familia de origine reprezentând mediul primar de interacțiune a victimelor violenței și a agresorilor, care asigură formarea și transmiterea către aceștia a valorilor, normelor sociale, precum și viziunilor, și atitudinilor față de violență. „Violența naște violență” – spunea John Lennon, acest lucru este adevărat în cazul copiilor bătuți. Cei care sunt abuzați sau neglijați devin adesea abuzatori și/sau victime. Astfel, *circa* 30% dintre victimele violenței își vor abuza mai târziu, la rândul lor, proprii copii, continuând cercul vicios. La fel, victimele violenței pot perpetua un scenariu sadomasochist, în care se vor plasa prioritar în rolul de victimă [2]).

Concluzii

Incidența abuzului sau a neglijenței printre persoanele cu patologie borderline este suficient de mare pentru a constitui un factor ce delimitează tulburarea de personalitate borderline de alte tulburări de personalitate. Studiile și proiectele dedicate eradicării abuzului în familie

au drept obiectiv central scoaterea victimei din mediul familial patogen și asistarea acesteia într-un parcurs de dezvoltare profesională și socială.

Dificultatea acestor demersuri rezidă în capacitatea scăzută a victimelor violenței domestice de a se separa de agresor și de a putea beneficia de resursele noi care îi sunt oferite. Astfel, formulăm ipoteza conform căreia unele victime ale violenței în familie, în momentul implicării în proiecte de reabilitare psihosocială, au deja structurate în personalitatea lor caracteristici ale funcționării de limită. Astfel, caracterul transgenerațional al violenței în familie și funcționarea borderline determină victima violenței în familie să se întoarcă la partenerul abuziv, aceasta nefiind capabilă să analizeze situația în ansamblu și propriile tipare de comportament, să depășească frica de abandon, să investească alte relații și să-și asume un parcurs independent.

Referințe:

1. IONESCU, G. *Tulburările personalității*. București: ASKLEPIOS, 1997.
2. KREISMAN, J.J., STRAUS, H. *Te urâsc nu mă părăsi*. București: Trei, 2016.
3. IONESCU, Ș., BLANCHET, A. *Tratat de psihologie clinică și psihopatologie*. București: Trei, 2009.

*Recomandat
Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.*

CONSIDERAȚII PSIHANALITICE ASUPRA CONCEPTULUI DE TRANSMITERE TRANSGENERAȚIONALĂ A MATERIALULUI PSIHIC

*Cristina HÎRBU, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Conceptul de transmitere transgenerațională a materialului psihic devine tot mai frecvent invocat în lucrările psihologice din ultimele decenii. Acest interes pentru transmiterea transgenerațională a materialului psihic a fost accentuat prin studiile realizate începând cu a doua jumătate a secolului XX asupra consecințelor catastrofelor sociale și a genocidurilor. În mod special studiile psihanalitice au anunțat

prezența unor scenarii traumatice preluate inconștient de către urmașii persoanelor care au trecut prin traume psihice masive.

Din perspectivă psihanalitică, mecanismul transmiterii transgeneraționale este anunțat de S. Freud (2013) în lucrarea *Totem și tabu*, în care menționează despre transmiterea urmelor mnezice de-a lungul generațiilor succesive încă de la începuturile umanității. În mod special, urme ale evenimentelor traumatice survenite în cursul istoriei umanității reapar în fiecare individ și pot contribui la structurarea personalității sale, dar și la structurarea personalității comunitare [4].

René Kaës (1989), atrage atenția la rolul memoriei, individuale și colective, grație căreia există istoria generațiilor și este posibilă transmiterea peste generații a materialului psihic [2].

Lebovici (2006), prin conceptele sale de mandat transgenerațional și arbore al vieții, relatează despre felul în care afilierea la familie și la cultură se întâmplă atât la nivel conștient, cât și inconștient, individul la naștere fiind mandatat cu realizarea anumitor scenarii de viață. În lucrarea sa *Arborele vieții*, Lebovici descrie „contururile unui copil ale cărui anumite trăsături de caracter reproduc ceea ce au trăit părinții lui, iar conflictele infantile ale acestora determină natura identificărilor copilului cu părinții lui” [3].

Faimberg (2013) relatează despre confruntarea generațiilor și se referă la identificarea copilului cu părinții săi interni, acesta ajungând să asimileze inconștient istoria părinților. Folosind termenul de *telescopaj*, autoarea se referă la felul în care identificarea inconștientă este sensibilă în mod special la secretele familiei, nespuse și neelaborate de către predecesori și transmise inconștient urmașilor [1].

Gampel (2003) vorbește despre efectul radioactiv, referindu-se la urmele psihice ale experiențelor traumatice pentru urmași și pentru întreaga comunitate. Termenul *identificare radioactivă* reprezintă o metaforă împrumutată din fizică, metaforă care ilustrează efectele violenței sociopolitice a statului, asistată de tendințele distructive specifice ființelor umane. După cum radioactivitatea nu are nici formă, nici miros, nici culoare, dar totuși se infiltrează în corpurile noastre, la fel și în cazul violențelor sociale, noi suntem, fără să ne dăm seama, receptorii pasivi și transmitătorii experiențelor sociale traumatizante prin simplul fapt că suntem subiecți sociali, spune autoarea [5].

Premisa psihanalitică conform căreia materialul psihic se transmite atât la nivel conștient, cât și inconștient, a extins considerabil perspectiva prin care este gândită reprezentarea asupra funcționării psihice a individului și a comunității. Conceptul de transmitere transgenerațională a permis formularea unor ipoteze importante asupra continuității psihice atât în aspect sanogen, cât și în aspect patologic.

Referințe:

1. FAIMBERG, H. À l'écoute du télescopage des générations: Pertinence* psychanalytique du concept. În: *Transmission de la vie psychique entre générations*. Paris: Dunod, 2013, p. 113.
2. KAËS, R. Ruptures catastrophiques et travail de la mémoire. În: *Violence d'état et psychanalyse*. Paris: Dunod, 1989, p. 190.
3. LBOVICI, S. *Arborele vieții. Elemente de psihopatologia bebelușului*. București: Ed. Fundației Generația, 2006, p. 129.
4. FREUD, S. *Totem și tabu, în Studii despre societate și religie – Opere Esențiale*. Vol. 9. București: Trei, 2010.
5. GAMPEL, Y. *Violence sociale, lien tyrannique et transmission radio-active*. În: *Psychanalyse du lien tyrannique*. Paris: Dunod, 2003, p. 106.

**ABORDĂRI TEORETICE CONTEMPORANE
PRIVIND FENOMENUL DE REZILIENȚĂ**

*Daniela BRAGĂ, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Până în momentul actual nu există un consens asupra utilizării unei singure definiții a fenomenului de reziliență, iar cercetătorii din domeniu definesc reziliența prin prisma mai multor ipoteze teoretice și empirice.

M. Rutter (1985) definește reziliența drept capacitatea prezentă la persoanele plasate în contexte defavorabile de a reuși să iasă din acestea și de a duce până la urmă o viață satisfăcătoare [1]. K.M. Connor și J.R. Davidson definesc reziliența ca o calitate personală, care permite persoanei să reușească în fața adversităților. Din perspectiva autorilor ca R. Smith, J. Wandell (2006), reziliența se referă la un proces

dinamic de dezvoltare și întreținere a mecanismelor de coping pozitiv în fața condițiilor adverse [2].

Ș. Ionescu prezintă o definiție a rezilienței persoanei, axată pe trei perspective: 1) *capacitate* de a se dezvolta pe plan psihologic, în ciuda evenimentelor cu caracter destabilizator, în ciuda condițiilor de viață dificile, a traumatismelor adeseori severe; 2) *rezultat* ce constă în absența tulburărilor mentale în timpul și în urma unor situații recunoscute ca având o mare putere de a genera astfel de tulburări; 3) *proces* ce implică interacțiunea dintre subiect și mediul său; proces ce implică factori de protecție (individuali, familiali și de mediu), moderatori ai riscului și ai adversității [apud 3, p. 4].

De asemenea Ș. Ionescu (2006) menționează două elemente esențiale ale conceptului de reziliență: a) reziliența caracterizează o persoană care a trăit sau trăiește un anumit eveniment cu caracter traumatic sau adversitate cronică și care dă dovadă de o adaptabilitate bună (ceea ce are semnificații diferite, în funcție de vârsta persoanei sau de contextul sociocultural în care trăiește); b) reziliența este rezultatul unui proces interactiv între persoană, familie și mediul înconjurător [apud 1, p. 159].

Ca modalitate de manifestare, reziliența se desfășoară în trei faze: 1) faza de confruntare cu adversitatea, care suprasolicită individul și îl împinge spre un nivel de funcționare mai scăzut, spre o dezorganizare a funcționării sale anterioare, a nivelului mediu de funcționare specific individului; 2) revenirea la nivelul de funcționare anterior impactului adversității; 3) integrarea experienței dobândite în urma confruntării cu adversitatea și o dezvoltare a capacităților persoanei de a se adapta și a trăi cu sens [4].

Din punct de vedere temporal M. Hill, A. Stafford, P. Seaman și B. Daniel (2007) evidențiază următoarele tipuri de reziliență: a) reziliență prospectivă: se referă la dezvoltarea capacităților necesare rezistenței în fața viitoarelor adversități b) reziliență concurentă: vizează rezistența în fața adversității prezente c) reziliență retrospectivă: se referă la redobândirea echilibrului în urma expunerii la o situație amenințătoare [apud 5, p. 249]

O altă clasificare a rezilienței include următoarele tipuri: 1) reziliența individuală – calități și resurse ale persoanei de a face față cu

succes evenimentelor perturbatoare; 2) reziliența familială – abilitatea familiei de a face față adversităților și de a se adapta; 3) reziliența comunitară – reprezintă calitatea comunității pentru a face față adversității pe care o traversează [4].

Reziliența are o formă individuală și una de grup, o alta naturală și una numită de Ș. Ionescu (2006) reziliență asistată. Reziliența naturală este capacitatea de a face față unor condiții adverse de viață fără un ajutor oferit din afară în acest scop. Reziliența asistată este cea în care procesul este cu premeditare ajutat din afară. Ea începe cu identificarea persoanelor, grupurilor sau comunităților cu risc și cu elaborarea unor programe preventive în cadrul cărora se urmărește încurajarea, susținerea, stimularea și chiar inițierea comportamentului rezilient. La fel, Ș. Ionescu este cel care face distincție între reziliența primară/imediată și reziliența secundară [4].

Analizând teoriile de ultimă oră privind conceptul de reziliență, conchidem că în prezent se pune un accent deosebit pe capacitățile persoanei de a supraviețui și chiar de a se dezvolta în urma evenimentelor distructive la care a fost expusă. Conceptul de reziliență, având o mare aplicabilitate în diverse domenii, poate fi abordat alături de conceptele de *traumă* și *traumatism* în procedurile de analiză și de remediere a situațiilor traumatice și conflictuale. În același timp, conceptul de reziliență face apel la resursele sanogene ale personalității, asigurând dezvoltarea domeniilor ce țin de igiena psihică și de prevenție.

Referințe:

1. BOLEA, Z. Particularități ale funcționării defensive în fenomenul deportărilor staliniste în RSSMoldovenească. În: *Prolegomene din istoria psihologiei în Republica Moldova*. Iași: Pan Europe, 2018, pp. 156-164.
2. HRIȚULEAC, A., CEOBANU, C.M. (coord.) *Dimensiuni ale rezilienței psihologice. Abordări teoretice și aplicative*. București: Pro Universitaria, 2015. 300 p.
3. IONESCU, Ș. Reziliență și cultură. În: *Copiii de azi sunt părinții de mâine* (Al III-lea Forum Internațional „Securitate psihologică, traumă și reziliență”), Timișoara, 2008, nr. 20-21, pp.4-13.
4. MUNTEAN, A., MUNTEANU, A. *Violență, traumă, reziliență*. Iași: Polirom, 2011. 344 p.
5. SÎMBOTEANU, D. Reziliența ca mecanism de adaptare pozitivă versus experiențele traumatice la copii. În: *Formarea competențelor de rezolvare*

a problemelor psihologice în procesul instruirii continue a psihologilor.
Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2014, pp.174-200.

Recomandat
Zinaida BOLEA, dr., conf. univ.

ROLUL CREDINȚEI ÎN DUMNEZEU CA FACTOR DE REZILIENȚĂ ÎN SITUAȚII DE STRES

Tatiana NEDELCIUC, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

Secolul XXI reprezintă epoca veșnicelor deadline-uri. Viteza schimbărilor și permanentele riscuri fac parte din prezentul zilei de astăzi, astfel încât sociologul german Ulrich Beck nu ezita să numească societatea actuală drept „societatea riscului”. Provocările permanente cu care se confruntă omul determină organismul să răspundă prin stres. Potrivit *Global Emotions Report*, un sondaj realizat de Gallup în anul 2018, o treime din populația globală se confruntă cu stresul, neliniștea și durerea [1].

Mai mulți cercetători, printre care Boris Cyrulnik, au adus în atenția cercurilor de specialitate conceptul de „reziliență”. Reziliența este capacitatea unui sistem de a face față la schimbare, de a rezista sau de a-și reveni după amenințări semnificative la adresa stabilității, viabilității sau a dezvoltării sale [2]. În psihologie și psihiatrie, conceptul dat se referă la faptul că unii indivizi reușesc să mențină o stare de funcționare fizică și psihică normală și să evite tulburări psihice serioase, în ciuda expunerii la niveluri de stres uneori extraordinar de mari [3]. Mecanismele care stau la baza dezvoltării rezilienței, precum și factorii predictorii ai vulnerabilității la stres și la psihopatologie pot fi: genetici, epigenetici, neurochimici (determinați de anumite circuite neurologice specifice). De asemenea, se recunosc și factorii de mediu, cum ar fi rolul familiei, școlii, locului de muncă etc., dar și alți factori psihosociali, precum credința religioasă.

Psihologul Kenneth Ira Pargament susține că indivizii religioși au anumite scheme cognitive și comportamente care sunt înglobate în competența individuală de coping (așa-numitul „coping religios”) și

aceasta îi ajută să depășească mai ușor evenimentele stresante. Cercetătorii care susțin teoria atașamentului Îl privesc pe Dumnezeu ca pe o „persoană” de atașament și, așa cum copiii caută protecție la părinți, așa și oamenii religioși caută protecție la Domnul. Drept exemplu putem aduce una din cele mai renumite afirmații ale lui Iisus din Evanghelia după Matei 11:28: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă!” [4, p. 935].

De-a lungul deceniilor, explicarea modului prin care credința în Dumnezeu influențează sănătatea mintală a fost un domeniu mult discutat atât de către cercetători, cât și de filozofi. Unele studii sugerează că atașamentul religios a 40-50% de persoane religioase supuse cercetării poate fi atribuit factorilor genetici. Astfel, aceleași gene care conferă rezistență la depresie contribuie și la dezvoltarea sentimentelor religioase. De asemenea, nu poate fi ignorat nici factorul de mediu. Astfel, copiii crescuți într-un mediu protectiv, în care căldura și grija au stat la baza relației dintre părinți și copii, dezvoltă mai târziu o consistentă religiozitate și se dovedesc mult mai rezilienți în fața stresului și a tulburărilor psihologice [5]. Printre alte efecte ale credinței religioase ca și factor de reziliență mai sunt menționate nivelul scăzut de consum de alcool și droguri și faptul că implicarea religioasă creează mai multe oportunități indivizilor să dezvolte o rețea de suport social protectiv [6].

În concluzie, ipoteza pe care o lansăm este că credința în Dumnezeu reprezintă un factor real de reziliență în fața stresului. Ceea ce conferă eficiență copingului religios este ideea că viața individului se află sub protecția Divinității și că evenimentele negative din viață sunt doar încercări care conduc la dezvoltarea personală.

Referințe:

1. Gallup 2019 Global Emotions Report. <https://www.gallup.com/analytics/248906/gallup-global-emotions-report-2019.aspx> (vizitat 28.02.2020).
2. MASTEN, A., TELLEGEN, A. Resilience in developmental psychopathology: Contributions of the Project Competence Longitudinal Study. Development and Psychopathology. In: *Development and Psychopathology*, 2012, vol. 24, pp. 345-361.
3. RUSSO, S. ș.a. Neurobiology of Resilience. In: *Nature Neuroscience*, 2012, vol. 15, pp. 1475-1484.

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

4. *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament: cu trimiteri.* Chișinău: Societatea Biblică Interconfesională din Republica Moldova, 2011. 1223 p.
5. VRASTI, R. *Relația dintre religiozitate/spiritualitate și sănătatea fizică și mentală.* <http://www.vrasti.org/Relatia%20dintre%20religie%20si%20spiritualitate%20si%20sanatatea%20fizica%20si%20cea%20mentala.pdf> (vizitat 28.02.2020).
6. KOENIG, H. *Spirituality and Health Research: Methods, Measurements, Statistics, and Resources.* Pennsylvania: Templeton Press, 2011. 408 p.

Recomandat

Carolina PLATON, dr. hab., prof. univ.

PARTICULARITĂȚILE STRESULUI PREOPERATORIU LA PREADOLEȘTENȚI

*Feodora CALMAȚUI, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Adulții nu dețin monopolul asupra stresului: de fapt, copilăria poate fi o perioadă de frământări și de transformări emoționale enorme. De obicei, copiii par mai puțin stresați decât adulții, deoarece ei sunt mai flexibili și mai puțin predispuși la îmbolnăviri – ca reacție la stres – decât adulții. În general, în locul simptomelor (deși acestea apar), reacția copiilor la stres constă în probleme emoționale și comportamentele evidente [1].

Stresul reprezintă ansamblul de modificări ce survin într-un organism ca urmare a unei agresiuni traumatice. Aceste modificări constituie un veritabil „șoc”, ce permite organismului, până la o anumită limită, să suporte consecințele fiziologice și psihice rezultate din acestea [2].

Stresul apare ca un tip de răspuns psihofiziologic al organismului la agresiuni, pericole și amenințări [3].

Vom aborda principalele situații care, prin înseși existența și natural lor, par să modifice comportamentul și funcționarea psihică într-o manieră tranzitorie sau durabilă. Totuși, experiența clinică arată în mod constant că expunerea la anumite situații provoacă apariția de conduite deosebite la unii copii (dar nu la toți, acest punct este o prob-

lemă majoră), conduite care nu ar fi apărut în absența aceluși eveniment. Aceasta ne conduce să definim traumatismul și stresul, pe de o parte, evenimentele de viață și patologia reactive sau tulburarea de adaptare, pe de altă parte, între aceste două categorii apărând noțiunile de competență, reziliență și vulnerabilitate [4].

Experiența bolii retrimite copilul către mișcări psihoafective diverse:

– *regresia* însoțește aproape întotdeauna boala: întoarcerea la o relație de îngrijire corporală, de dependență, cum era cea a sugarului;

– *suferința* poate fi legată de trăirea unei pedepse sau de un sentiment de culpă: culpabilitatea infiltrază frecvent trăirea copilului bolnav;

– *afectarea schemei corporale, sau mai degrabă a „sentimentului de sine”*, în sensul său cel mai larg, depinde de gravitatea, de durata și de natura handicapului impus de boală, dar acest sentiment este frecvent: corp imperfect, defectuos, care poate eșua;

– *moartea*, în sfârșit, apare în perioada preoperatorie, chiar dacă copilul, ca și familia sa, vorbesc puțin despre asta [4].

Operațiile chirurgicale pot să reprezinte un factor traumatic important când nu au făcut obiectul unei pregătiri, a unor explicații, chiar a unor desene comentate pe larg. Acest caz se observă mai ales când intervenția intră în rezonanță cu principalele conflicte fantasmaticale ale copilului: unele operații lovesc din plin aceste conflicte (amigdalectomie, apendicectomie). Astfel de intervenții, mai ales dacă se adaugă un climat de dramă sau de agresivitate sadică mai mult sau mai puțin clară, pot să constituie un traumatism psihic [4].

Concluzii

Reacția copilului depinde de vârsta lui, de atitudinile anturajului său, de necesitatea sau nu a unei spitalizări, de natura mai mult sau mai puțin agresivă a îngrijirilor primite. Într-o manieră generală, spitalizările pot să provoace perturbări profunde mai ales la vârsta sensibilă, chiar dacă sunt scurte. În acest sens, am propune spitalizarea mamă-copil, astfel încât să se evite suferința acută nefastă atât pentru echilibrul psihologic al copilului, cât și pentru capacitățile sale de luptă împotriva bolii.

Referințe:

1. WILMSHURST, L. *Psihopatologia copilului – Fundamente*. Iași: Polirom, 2007.

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

2. BABA, A. I. *Stresul, adaptarea și patologia*. București, 1993.
3. BATOG, M. *Modalități de intervenție psihologică în cazul tulburării postraumatice de stres la copii și adolescenți*. Chișinău, 2005
4. MARCELLI, D. *Tratat de psihopatologia copilului*. București, 2003.

Recomandat

Veronica CALANCEA, dr., lector univ.

MANAGEMENTUL COMPORTAMENTULUI VERBAL ȘI MOTOR LA COPIL CU SINDROMUL DOWN

*Ana-Maria MIHĂILA, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Sindromul Down reprezintă cea mai frecventă afecțiune genetică la specia umană și cea mai comună cauză de retard neuropsihic. Această anomalie cromozomială produce modificări fenotipice diverse, iar handicapul cronic al acestor copii reprezintă o provocare pentru psihologi și instrumentele utilizate de ei în vederea reabilitării eficiente a acestor copii.

Este constatat faptul că succesul dezvoltării și integrării sociale a copiilor cu sindromul Down depinde în prim-plan de implicarea cât mai precoce (0-3 ani) a acestor copii în programele de intervenție timpurie [2]. În acest sens, intervenția psihologului este necesară încă din frageda copilărie, deoarece dezvoltă copilului abilități cognitive și comunicative.

În prezenta cercetare, ne propunem dezvoltarea comportamentului verbal și motor la un copil cu sindromul Down, în vârstă de 5 ani, utilizând în acest sens un demers științific de lungă durată (pretest, intervenție terapeutică, posttest) cu aplicarea instrumentelor validate științific.

Comportamentul motor este considerat primordial în organizarea procesului instructiv-educativ-recuperator pentru toate vârstele și tipurile de deficiențe, iar educarea acestora își propune să acționeze corelat în direcția utilizării sistemului de mijloace, care să contribuie la formarea unui bagaj motric cât mai complex prin intermediul căruia copilul va interacționa eficient cu mediul înconjurător [1].

La copii cu sindrom Down, comportamentul motric prezintă un ritm mai lent de dezvoltare, acesta având influențe negative asupra

dezvoltării fizice și asupra capacității lor de relaționare. Prin sistemul de mijloace folosite în cadrul ședințelor de evaluare motrică, s-a acționat asupra componentelor motrice absente sau slab dezvoltate, dar și asupra formării unui bagaj psihic cât mai complet.

Din cauza diferențelor mari între posibilitățile individuale ale fiecărui copil, este important să luăm în considerare fiecare individ și să nu ne oprim la idei preconcepute [3].

Respectiv, conform particularităților copilului respectiv, am adaptat ședințe terapeutice (joc, învățarea structurată, predare, exersare și automatizare) prin intermediul cărora să-i dezvoltăm vorbirea. Astfel prin intermediul operantului verbal (MAND, TACT, ECHOIC, INTRAVERBAL), ne propunem dezvoltarea comportamentului verbal, astfel încât copilul să deuteze verbal.

Concluzii

Sindromul Down reprezintă o afecțiune genetică care afectează funcționarea copilului. În acest sens, menționăm influența psihologului în recuperarea sau dezvoltarea abilităților acestora. În prezenta cercetare ne-am propus un demers longitudinal de intervenție la nivelul comportamentului verbal și motor, la fel măsurarea reușitei intervenției după ședințele de terapie.

Referințe:

1. BEJENARU (BOINGEANU), A., BALINT, N.T. *Evaluarea comportamentului motor la copii cu SD – studiu de caz*. Bacău: Gymnasium, nr. 1, vol. XIV, 2013. pp. 92-105.
2. CUCULESCU, V., AMOAȘII, D., SIRIC, A. *Evaluarea clinico genetică a copiilor cu SD și gradul de implicare a acestora în programele de intervenție timpurie*. Chișinău: Arta Medica, 2018, nr. 3 (68), pp. 64-67.
3. CREȚU, C., MARA, D., MARA, E.L., OLIVIA, A., BOLOGA, L. *Intervenția timpurie și abordarea învățării la copil cu SD*. Iași/Sibiu: ActaMedicaTransilvanica, 2010, nr.4, vol. II, pp. 150-153.

Recomandat

Veronica CALANCEA, dr., lector univ.

**RELAȚIA DINTRE TIPUL DE ATAȘAMENT AL TINERILOR
ȘI DEPENDENȚA LOR DE INTERNET**

*Carina BUJAC, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

În lucrarea dată sunt abordate două probleme de maximă importanță din perspectiva psihologiei și a contemporanității. Internetul a devenit una dintre cele mai importante resurse de informații, utilizarea necontrolată, poate duce la o dependență printre tineri, care la rândul său poate avea un impact negativ asupra performanțelor la lucru și la universitate, a relațiilor de familie și asupra stării emoționale a tânărului, fiind un comportament cu semne și simptome similar ale oricărei alte dependențe. Problematika formulată în articol se referă la faptul că dependența de internet evoluează odată cu societatea, este incipientă, dar și preocupantă. Dependența de noile tehnologii este o problemă complexă ce produce deja efecte, mai ales în rândul tinerilor, viitorul acestei lumi, de aceea este important de a studia multilateral dependența de internet. Lucrarea subliniază aspecte teoretice în legătură cu atașamentul, comportamentele disfuncționale în diada socială și analizează tipurile de atașament.

Dependența de Internet este definită ca fiind „dependența nechimică de utilizarea internetului” (Griffits, 1996). În mod comportamental, dependența de internet se manifestă prin faptul că oamenii preferă viața pe internet atât de mult încât încep să renunțe la viața „reală”, petrecând până la 18 ore pe zi în realitatea virtuală. O altă definiție a dependenței de Internet este „dorința obsesivă de a intra pe Internet, fiind off-line și incapacitatea de a ieși din internet, fiind on-line” IAD – Internet Addiction Disorder – dependența de internet este un termen propus prima oară de dr. Ivan Goldberg, pentru utilizarea patologică, compulsivă a internetului, bazându-se pe criterii similare cu cele ale abuzului de substanțe chimice [1].

Dependența de computer este o problemă acută a timpurilor în care trăim și se întâlnește la toate vârstele, însă preadolescenții, adolescenții și tinerii sunt în mod „natural” mai înclinați către dependența de

computer. Dependența de internet este o dereglare psihologică care afectează un număr abundent de persoane în ziua de azi. În literatura de specialitate sunt analizate o serie de simptome psihopatologice ale dependenței de internet tot mai des, fiind ca niște predictorii în tablourile clinice ale tulburării depresive și anxioase [2].

Din cauza că internetul este prezent în viața fiecărui adolescent și tânăr, predomină un risc psihologic. Prin urmare, internetul are un impact major asupra comportamentelor adolescenților și ale tinerilor, al dezvoltării lor cognitive și al stării de sănătate psihice în general. Atunci când internetul este utilizat excesiv, poate avea consecințe fiziologice și psihologice, negative pentru tineri [2].

Cercetările din domeniu pun în evidență faptul că dependența de internet afectează în mod negativ activitatea de zi cu zi a persoanei, de asemenea că predictorii psihologici ai dezvoltării dependenței de internet sunt o serie de factori care țin de personalitatea utilizatorului, cum ar fi un autocontrol redus, un nivel înalt de anxietate, o stimă de sine scăzută și totodată la o persoană dependentă de internet predomină un atașament evitant sau anxios.

Cercetătorii au conchis că atașamentul este înnăscut, forma sa depinzând de modul în care persoana de îngrijire primară (un părinte, bun, bonă) s-a comportat cu tânărul când era copil mic. Astfel că experiențele internalizate de către client în perioada copilăriei, în relația cu persoana de îngrijire primară, sunt transformate în modele mentale ale sinelui și utilizate în formarea relațiilor intime și de prietenie cu ceilalți. John Bowlby și Mary Ainsworth enumeră mai multe tipuri de atașament (securizant, evitant și anxios). Importanța atașamentului în psihologie constă în faptul că orice relație întemeiată de o persoană adultă are la bază unele modele de învățare cu precădere în copilărie [3].

Concluzii

Studierea cercetărilor subliniază aspectele teoretice în legătură cu atașamentul, dependența de internet și analizează comparativ relațiile dintre ele. Acestea două au o importanță maximă în ceea ce privește dezvoltarea și echilibrul emoțional al tinerilor. Studiile și cercetările dependenței de internet sunt utile pentru îndeplinirea obiectivelor ca: reducerea anxietății, o stimă de sine sănătoasă și un atașament securi-

zat. Ipoteza propusă, care stabilește existența unei legături între tipul de atașament al tânărului și a nivelului de dependență de internet, va ajuta la elaborarea și implementarea unui program de intervenție psihologică cu strategii de tratament terapeutic, care să permită diminuarea și depășirea dependenței de internet a tinerilor.

Referințe:

1. YOUNG, K.S. *Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder*, 1996.
2. IONESCU, Ș., BLANCHET, Al. *Tratat de psihologie clinică și psihopatologie*. București: Trei, 2009.
3. BOWLBY, J. *Attachment and loss*. New York: Basic Books, 1980.

Recomandat

Jana RACU, dr. hab., prof. univ.

**ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАК ФАКТОР
ОТНОШЕНИЯ К БОЛЕЗНИ У ПАЦИЕНТОВ
С РЕВМАТОИДНЫМ АРТРИТОМ**

*Анжела ВИДАЙКО, мастерантка, факультет психологии,
педагогических наук, социологии и социального обеспечения*

Ревматоидный артрит занимает одно из ведущих мест в ряду ревматических болезней, а по тяжести клинической картины и своими последствиями не имеет себе равных среди других видов артрита. Ревматоидный артрит характеризуется хроническим, прогрессирующим течением, ранней потерей трудоспособности и высоким процентом инвалидности. Кроме того, ревматоидный артрит связан с высоким уровнем болевых ощущений, функциональными нарушениями, с одной стороны, и серьезными нарушениями в психоэмоциональной сфере – с другой, что значительно ухудшает качество жизни и влияет на тип отношения пациентов к болезни [1]. Для медицинской психологии одним из важнейших отношений в личностной структуре больного является именно отношение к болезни, которое позволяет обобщенно отразить психологическое содержание таких понятий, как внутренняя картина болезни, переживание болезни, реакция

личности на болезнь, осознание болезни и т.д. [7]. Сама болезнь и болезненные ощущения, связанные с ней, имеют для больных значительные социальные и психологические последствия. Это обуславливает актуальность и необходимость во внимании со стороны психологов к данной тематике [2].

Психологические ресурсы занимают центральные позиции в типе отношения к болезни, а также к свойственным данному состоянию составляющим. Основываясь на данном положении, целью нашей работы стало изучение взаимосвязи психологических ресурсов и отношения к болезни у пациентов с ревматоидным артритом. В качестве психологических ресурсов, как факторов отношения к болезни, мы решили изучить психологическое благополучие пациентов, индекс жизненного стиля и диспозиционный оптимизм. Нами была выдвинута главная гипотеза о том, что существует взаимосвязь психологических ресурсов и отношения к болезни у пациентов с ревматоидным артритом. Для проверки выдвинутой гипотезы были использованы следующие методы исследования: Шкала психологического благополучия К Риффа; Индекс жизненного стиля LSI Плутчик, Келлерман, Конте в адаптации Романова и Гребенникова; Тест диспозиционного оптимизма (ТДО) в адаптация Т.О. Гордеевой, О.А. Сычева, Е.Н. Осина; Методика выявления связей между индивидуальными особенностями и болезнями ТОБОЛ Е. Личко и Н.Я. Иванова.

Согласно полученным нами результатам, можно констатировать, что среди исследуемых пациентов с ревматоидным артритом 0% с высоким уровнем психологического благополучия, большинство характеризуются средним уровнем – 68,4%, и у 31,6% низкий уровень психологического благополучия. Что касается механизмов психологической защиты, то на первый план выступает отрицание – 27,8% реагируют подобным образом. Это значит, что они отрицают и не принимают обстоятельств, вызывающих тревогу. 22,2% подсознательно реагируют на стресс регрессией и интеллектуализацией, что в свою очередь будет означать, что респонденты в первом случае приуменьшают значимую проблему, обращая внимание на более легкие и незначительные вещи, а во

втором они переживают неприятности при помощи логических установок. У пациентов с ревматоидным артритом доминируют низкие показатели диспозиционного оптимизма – 40%, средний уровень оптимизма у 20% испытуемых, у 15% показатели выше среднего и у 25% – высокий уровень диспозиционного оптимизма. Что касается диагностики отношения к болезни, то можно констатировать следующее: у 50% респондентов в отношении к болезни наблюдается эргопатический стиль (Р), как в чистом виде, так и в совокупности. Для таких пациентов характерно сверхответственное отношение к работе, в некоторых случаях еще более выраженное, чем до болезни. Такие люди «уходят от болезни в работу». Кроме того, чаще остальных стилей встречается и ипохондрический (И), что означает чрезмерное сосредоточение на своих болезненных ощущениях, стремление постоянно всем о них рассказывать со склонностью к преувеличению.

Литература:

1. СИМОНОВА, Я.О. *Изменение качества жизни больных ревматоидным артритом*. Дисс... канд. мед. Наук, 2009.
2. КОРОЛЕВ, А.Л., ЯРОСЛАВСКАЯ, М.А. Роль психологических факторов в возникновении и переживании боли на примере пациентов с аутоиммунными ревматическими заболеваниями. В: *Личность в меняющемся мире: здоровье, адаптация, развитие*, 2016, т. 2., №13, сс. 59-64.
4. ДМИТРИЕВА, Б. *Психологическая диагностика отношения к болезни*. Пособие для врачей. СПб, 2007.

*Рекомендовано
С. ТОЛСТАЯ, докт., доцент*

РАЗВИТИЕ ЭМПАТИИ КАК СПОСОБ КОРРЕКЦИИ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ У ПОДРОСТКОВ

Алина СЫЧЕВА, мастерантка, факультет психологии и педагогических наук, социологии и социального обеспечения

В настоящее время наблюдается значительный рост агрессивных тенденций среди подростков, что является одной из наиболее острых социальных проблем современного общества. Данная проблема в большей степени обусловлена нестабильным экономическим положением во многих странах, а также значительным ухудшением жизненного уровня населения и различными социальными кризисными процессами. Особенное влияние на рост агрессии среди подростков имеют также СМИ, в которых достаточно часто демонстрируются различные сцены насильственного и агрессивного характера.

Следует отметить, что в последние десять лет существенно увеличился уровень проявления многообразия преступности и других видов девиантного поведения в подростковой среде, так как именно этот возраст является переломным периодом становления характера ребенка. В данный период окружающая среда особенно сильно влияет на формирование его как личности. В последнее время все чаще встречаются такие виды подростковой преступности, как бандитизм, вандализм, хулиганство, разбой, грабеж и др. Увеличились и случаи групповых драк с причинением тяжелых телесных повреждений, при которых в крайней форме проявляются жестокость, насилие и агрессия. Агрессия представляет собой такую форму поведения, которая нацелена на то, чтобы причинить кому-то физический или психологический ущерб. Как отмечает Л. Берковиц, агрессия может быть физической или вербальной, прямой и непрямой формы проявления [1].

Основываясь на данных многих клинико-психологических исследований, посвященных проблеме агрессивного поведения, можно выделить три группы причин, вызывающих такое поведение: биологические – это может быть наследственность, отягощенная психическими заболеваниями, злоупотребление алкого-

лем, употребление наркотиков и психотропных препаратов, наличие в анамнезе тяжелых или повторных черепно-мозговых травм, а также в ряде случаев инфекций, интоксикаций и т.д.; среди психологических характеристик, связанных с агрессивностью как свойством личности, рассматриваются: выраженность в структуре личности черт эгоцентризма, эмоциональной неустойчивости, импульсивности, тревожности, а также склонность к дисфориям, к эмоциям ярости и гнева [3, с.508].

В связи с вышесказанным, проблема агрессивного поведения у подростков считается одной из наиболее серьезных и актуальных проблем социального характера, что объясняет наличие необходимости дальнейшего изучения особенностей проблемы подростковой агрессии и оправдывает необходимость поиска возможной ее коррекции. Необходимо также отметить, что агрессивное поведение подростка может быть обусловлено его неспособностью к проявлению эмпатии по отношению к человеку, против которого направлена сама агрессия. Особенное значение здесь имеет проявление равнодушия по отношению к другим людям, неспособность к установлению эмоционально-стабильных отношений, отсутствие эмоционального сопереживания, а также повышенная эгоцентричность. Эмпатия представляет собой сложное функциональное образование, в котором познавательные и эмоциональные процессы составляют взаимообусловленное единство, опосредующее действие и развитие актуальных потребностей и, в свою очередь, развивающееся под их влиянием. Развитие эмпатии – не только процесс развития эмоций и их когнитивизации, но процесс формирования нравственных мотивов в пользу другого человека. Эмпатия как способность откликаться на переживания другого человека связана со структурой личности индивида, его ценностями [2, с.4].

Исходя из этого следует, что развитие эмпатии у подростков может служить способом коррекции и снижения уровня агрессивного поведения, так как ее проявление уже само по себе не может предполагать действий агрессивного характера. Эмпатия предполагает процесс проявления сопереживания и чувствительности по отношению к другому человеку.

Несмотря на то, что проблема агрессивного поведения является весьма изученной в психологии, ее связь со способностью к проявлению эмпатии у подростков, на наш взгляд, недостаточно изучена, что подтверждает также актуальность нашего исследования. Исходя из этого, мы считаем необходимым изучить возможность коррекции подростковой агрессивности с помощью специально разработанной программы по развитию эмпатии у подростков.

Литература:

1. БЕРКОВИЦ, Л. *Агрессия: причины, последствия и контроль: лучший в мире учебник по психологии агрессии*. Санкт-Петербург: Прайм-Еврознак, 2007. 510 с.
2. ДОЛГОВА, В.И., МЕЛЬНИК, Е.В. *Эмпатия: Монография*. Москва: «Перо», 2014. 185 с.
3. *Клиническая психология: Учебник для вузов*. 4-е изд. /Под ред. Б.Д. Карвасарского. Спб.: Питер, 2011. 864 с.

*Рекомендовано
С. ТОЛСТАЯ, докт., доцент*

**CERCETARE PRIVIND VITALITATEA ȘI ADAPTAREA
SOCIAL-PSIHOLOGICĂ A STUDENȚILOR MIGRANȚI**

*Elena COJUHARI, masterandă,
Universitatea Rusă de Economie „G. V. Plekhanov” (Moscova)*

Studiul a fost realizat în cadrul Concursului granturilor de cercetare ale studenților, doctoranților și tinerilor cercetători ai Universității de Economie „G.V. Plekhanov” – „Pas în știință – 2019”. Rezultate mai detaliate ale cercetării sunt prezentate în materialele Concursului [2].

Succesul activităților și realizarea potențialului personal al studenților migranți depinde nu numai de succesul adaptării social-psihologice, ci și de formarea unui astfel de construct personal, precum *vitalitate* – calitate personală integrativă care permite unei persoane să facă față eficient stresului și să transforme situațiile stresante în noi oportunități [3]. Conform **ipotezei** noastre, există o corelație între nivelul de vitalitate (și componentele ei) și adaptarea social-psihologică, precum și diferențe semnificative statistic în vitalitatea studen-

ților migranți și a studenților nemigranți. **Obiectiv** de cercetare: studierea corelațiilor dintre adaptarea social-psihologică și nivelul de vitalitate al studenților migranți. Am aplicat **metode** empirice și statistice: Chestionarul adaptării social-psihologice elaborat de C. Rogers și R. Diamond, Testul de vitalitate de S.Maddi (adaptat în limba rusă de E.Osin și E.Raskazova); analiza comparativă (testul U Mann-Whitney), analiza corelației (coeficientul Spearman). **Eșantionul** cercetării a fost constituit din 107 respondenți – studenți ai universităților din Moscova (23 de tineri și 84 de tinere cu vârste cuprinse între 18 și 25 de ani): studenți migranți ($n = 50$) și studenți nonmigranți ($n = 57$). Majoritatea studenților migranți testați (30 din 50) au fost cetățeni ai Republicii Moldova.

Caracteristica comparativă a vitalității studenților migranți și a studenților nemigranți. Aproape un sfert dintre studenții migranți testați (24%) au un nivel înalt de vitalitate și doar 4% au un nivel scăzut. În grupul studenților nemigranți, un nivel scăzut de vitalitate este marcat la o treime din subiecți (30%) și un nivel înalt doar la 12%. Nivelul unor componente de vitalitate, precum *implicarea*, *controlul* și *asumarea riscurilor*, este de asemenea mai înalt în grupul studenților migranți. Diferențele dintre nivelul de vitalitate al studenților migranți și al studenților nemigranți sunt semnificative statistic ($U_{emp} = 971$, $p \leq 0,01$).

Caracteristica de adaptare social-psihologică a studenților migranți. Studenții migranți au, în general, nivel ridicat de adaptabilitate, acceptare de sine, acceptarea altora, confort emoțional, locul controlului intern și dominare. Valori scăzute se remarcă pentru caracteristici precum: inadaptabilitatea, neacceptarea de sine, neacceptarea altora, disconfort emoțional, locul controlului extern, supunere, escapism (fuga de situațiile problematice). Astfel, studenții migranți au o capacitate mai mare de a se adapta cerințelor și criteriilor de evaluare existente în societate datorită însușirii normelor și valorilor acestei societăți decât studenții care nu și-au schimbat locul de reședință.

Studierea corelațiilor adaptării social-psihologice și a nivelului de vitalitate al studenților migranți. Corelația dintre nivelul de adaptabilitate al studenților migranți și nivelul lor de vitalitate este directă, moderată, semnificativă statistic ($r_s = 0,474$, $p \leq 0,01$). În plus, au

fost scoase la evidență relații multiple de corelație între componentele fenomenelor studiate (Tab.).

Tabel

Corelațiile dintre componentele vitalității
și ale adaptării social-psiologice (r_s , $p \leq 0,01$)

	Vitalitate	Implicare	Control	Asumarea riscurilor
adaptabilitate	0,474	0,458	0,402	0,414
inadaptabilitate	-0,631	-0,555	-0,558	-0,587
acceptare de sine	0,413	0,404	0,349	0,388
neacceptarea de sine	0,084	0,089	-0,439	-0,504
acceptarea altora	0,37	0,361	0,284	0,322
neacceptarea altora	-0,58	-0,536	-0,441	-0,524
confort emoțional	0,355	0,325	0,334	0,308
disconfort emoțional	-0,552	-0,474	-0,511	-0,509
locul controlului intern	0,048	0,059	0,054	0,007
locul controlului extern	-0,519	-0,411	-0,019	-0,491
dominare	-0,066	-0,038	-0,056	-0,029
supunere	-0,368	-0,291	-0,379	-0,357
escapism	-0,495	-0,388	-0,399	-0,52

Astfel, studenții migranți sunt mai adaptivi și au un nivel mai ridicat de vitalitate decât studenții care nu și-au schimbat locul de reședință. Întrucât oamenii mai rezistenți, în situații stresante, sunt mai capabili să facă față anxietății de bază, sunt implicați în rezolvarea problemelor care apar și, mai des, își asumă responsabilitatea pentru rezultatul evenimentelor [1].

Conform rezultatelor studiului, se poate susține că există o relație directă între *vitalitatea* și succesul *adaptării social-psiologice*. Cu cât este mai ridicat nivelul de vitalitate al unui student migrant, cu atât este mai mare adaptabilitatea acestuia în noul mediu – cu atât mai eficient va face față situațiilor stresante.

Referințe:

1. MADDI, S.R. Dispositional hardiness in health and effectiveness. In: *Encyclopedia of mental health*, ed. by H.S. FRIEDMAN. San Diego (CA): Academic Press, 1998, pp. 323-335.
2. КОЖУХАРЬ, Е. *Изучение особенностей связи социально-психологической адаптации и уровня жизнестойкости студентов-мигрантов.*

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

Шаг в науку – 2019: сборник статей победителей конкурса грантов научно-исследовательских работ студентов, аспирантов и молодых ученых. М, 2019. С. 54-64. [Режим доступа]: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42344117>.

3. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А., РАССКАЗОВА, Е.И. *Тест жизнестойкости*. Москва, 2006, с. 4.

Recomandat
Liudmila ȘUKȘINA, dr., prof. univ.

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

SOCIAL DETERMINANTS OF HEALTH

*Victoria VERSTEAC, master student, Faculty of Psychology,
Educational Sciences, Sociology and Social Assistance*

“Every disease has two causes. The first is pathophysiological; the second, political.” – wrote in 1892 Ramon Cajal, the holder of Nobel Prize in Physiology or Medicine. The social determinants of health are the economic and social conditions and their distribution among the population that influence individual and group differences in health status. They are health promoting factors found in ones living and working conditions (such as the distribution of income, wealth, influence, and power), rather than individual risk factors (such as behavioral risk factors or genetics) that influence the risk for a disease, or vulnerability to disease or injury. According to some viewpoints, the distributions of social determinants are shaped by public policies that reflect the influence of prevailing political ideologies of those governing a jurisdiction [2].

Powerful, complex relationships exist between health and biology, genetics, and individual behavior, and between health and health services, socioeconomic status, the physical environment, discrimination, racism, literacy levels, and legislative policies. These factors, which influence an individual’s or population’s health, are known as determinants of health and contributors to health disparities [3]. Social determinants of health factors are correlated between each other as socioeconomic status influences the physical environment of individual or social group as an example renting a house in a low income neighborhood with low equipped schools, dangerous neighborhood, low paying jobs what limit the chances for a good health care and nutritional food as a result of interdependence of this factors appears health disparities as high stress, limited access to qualitative education, health care what cause child poverty, high risks of health

problems, discrimination and high probability of environmental or job injuries.

What are some cultural determinants of health? The cultural mechanisms that are associated with social determinants expand our understanding of ethnic minorities' health vulnerabilities and manifestations of risk and resilience behaviors, and help to identify effective prevention and treatment approaches that curtail the negative effects of minority status on health while strengthening protective elements of cultural backgrounds [4]. The influence of culture is evident on how people eat, work, conduct themselves, seek care, and react to health promoting/compromising messages. Culture also shapes their constructs on diagnostic categories and syndromes. Social worker role is to identify the gaps of acculturations based on client culture free of assumptions, and identifying the culture difficulties of the minorities group.

What are some practice and policy implications for social work practice? The World Health Organization says, quote this unequal distribution of health-damaging experiences is not in any sense a natural phenomenon but is the result of a toxic combination of poor social policies, unfair economic arrangements (where the already well-off and healthy become even richer and the poor who are already more likely to be ill become even poorer), and bad politics [5]. Social worker has a critical role in reducing inequities in minority community on a macro and micro social work practice. When approaching a community with the goal of reducing health disparities social worker needs to be focused on factors as employment, reducing stress, healthy nutrition. Reducing stress sources (financial stress, marginalization, institutional stress) on a micro and macro level has a great positive impact of health disparities and improving the quality of life and increasing coping mechanisms.

References:

1. Suicide in Canadian Aboriginal Peoples: Causes and Prevention. In Royal Commission on Aboriginal Peoples, *The Path to Healing: Report of the National Round Table on Aboriginal Health and Social Issues*. Ottawa, ON: Canada Communication Group Publishing: 55–71, 1993.
2. MIKKONEN, J., RAPHAEL, D. *Social Determinants of Health: The Canadian Facts*, 2010. 63 p. ISBN 978-0-9683484-1-3.

3. Disparities. [citat 01.02.2020]. Disponibil: <https://www.healthypeople.gov/2020/about/foundation-health-measures/Disparities>.
2. MARSIGLIA, F.F., KULIS, S. *Diversity, Oppression, and Change: Culturally Grounded Social Work*. Publisher: Oxford University Press. Second Edition. 2015. 380 p. ISBN 978-0190615512.
3. Closing the Gap in a Generation: Health Equity Through Action on the Social Determinants of Health. Commission on Social Determinants of Health. World Health Organization. 2008. 256 p. ISBN 978-92-4-156370-3.

Recomandat

Tatiana SPĂȚARU, dr.hab., conf. univ.

CONSECINȚELE MIGRAȚIEI ASUPRA FAMILIEI

*Doina CRĂCIUN, masterandă, Facultatea Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

De câteva decenii, în Republica Moldova s-a instalat tendința de descreștere a populației, motivul principal al acesteia fiind migrația. Potrivit datelor statistice, la începutul anului 2019 se aflau peste hotarele țării circa 861 mii de cetățeni moldoveni [1]. Migrația de muncă a devenit un factor important în ameliorarea nivelului de trai pentru o parte semnificativă din populația țării noastre afectată de sărăcie și șomaj: „*Ambii am decis că soțul trebuie să plece când am văzut câte nevoi sunt... Din cauza asta am decis ca unul din noi să se sacrifice ca să le oferim un viitor mai bun copiilor*”¹. În variatele ei ipostaze, migrația a extins gama de posibilități economice, sociale și culturale [2], dar nu poate fi trecută cu vederea nici cealaltă fațetă a acestui fenomen: subminarea considerabilă a relațiilor de familie.

Scopul articolului de față este de a elucida o parte din consecințele migrației asupra familiei, având ca suport rezultatele mai multor cercetări, inclusiv cele ale interviurilor, realizate de autor cu părinți plecați la munci peste hotare și cu copiii acestora, rămași acasă (în s. Prepelești, mun. Sângerei).

¹ În articol sunt folosite citate din interviurile realizate cu femei ale căror soți sunt plecați la munci peste hotare.

Funcționalitatea optimă a sistemului familial se asigură prin distribuirea și exercitarea corespunzătoare a rolurilor specifice acestei instituții. Prin emigrarea unuia dintre soți se produce un dezechilibru la nivelul sistemului familial. Traiul separat al soților, întâlnirile ocazionale la sărbători, devenite o normă pentru multe cupluri din Republica Moldova, conduce la dereglarea ciclului familial, la „înstrăinarea” membrului plecat peste hotare de la grupul familial, contribuind la destabilizarea relațiilor conjugale. În contextul celor spuse, un grup de risc îl reprezintă în special familiile tinere [3]: „... *dacă soțul ar veni doar o dată pe an acasă, ar fi foarte greu, s-ar distruge familia*”.

Funcțiile familiei, în special cea educativă și reproductivă, sunt afectate semnificativ de implicarea largă a femeilor în procesele migraționale. În ultimii ani, în structura fluxurilor migraționale crește numărul persoanelor tinere, inclusiv a femeilor necăsătorite, care sunt orientate spre stabilirea și crearea familiilor, nașterea copiilor în străinătate.

Migrația unuia dintre soți provoacă schimbări serioase în exercitarea rolurilor familiale, însoțite de suprasolicitarea membrilor rămași acasă în soluționarea diverselor probleme: „*Foarte multe responsabilități au apărut după plecarea soțului, și de mamă, și de tată. Ei [copiii] zic că dacă era tata, nu trebuia să cărăm noi lemnele, să ridicăm greu*”. Situația dată se soldează adesea cu stres, nervozitate, depresie, neînțelegeri între membrii familiei rămași acasă și cei plecați la muncă peste hotare, sporind astfel riscul divorțului. Creșterea ratei divorțialității din ultimii ani, cu siguranță, se datorează și multipleror probleme generate de procesele migraționale.

Dereglarea ciclului de viață al familiei, inversarea rolurilor familiale, inclusiv modificarea rolurilor feminine, contribuie la transformarea esențială a valorilor familiale, degradarea autorității familiei tradiționale cu implicații negative în funcționarea și dezvoltarea familiei la nivel de instituție socială. Perturbarea funcției educative, relațiilor părinți-copii, legăturilor dintre generații, precum și transmiterea experienței sociale a tinerilor în mod fragmentar, provoacă destrămarea procesului de educație familială, împiedică socializarea

pozitivă a tinerilor. Apar dificultăți privind formarea identității copilului datorată carențelor educaționale în redistribuirea incorectă a funcțiilor familiale. Impactul absenței unuia sau ambilor părinți, ca urmare a migrației de muncă, asupra nucleului afectiv, valoric și moral al copiilor rămași acasă se resimte astăzi prin amplificarea diverselor manifestări comportamentale deviate și riscuri [4].

Migrația influențează puternic dezvoltarea psihoemoțională a copiilor care rămân fără îngrijire părintească, sănătatea, educația și socializarea lor, precum și starea psihologică a persoanelor vârstnice care rămân fără îngrijirea copiilor pe care i-au crescut. Impactul psihologic al migrației părinților asupra copiilor rămași fără îngrijire se caracterizează prin sentimentul de singurătate, lipsa afectivității, deprivarea emoțională, acestea fiind însoțite de maturizarea precoce, anxietatea și frica de un eventual divorț al părinților.

Persoanele vârstnice, rămase acasă și având în grijă nepoții, sunt afectate de diminuarea capacității de a face față sarcinilor cotidiene, agravarea unor boli etc. Astfel, volumul crescut de responsabilități cauzează surmenajul psihic, fizic, iar drept urmare – diverse patologii. În starea cea mai precară, atât materială cât și psihică, se află bătrânii care locuiesc singuri sau cei bolnavi și uitați de copiii lor plecați în străinătate.

În concluzie, menționăm că familia a devenit tot mai integrată în dinamica societății, tot mai mult condiționată de schimbările economice și sociale care se produc. Alături de mulți alți factori, migrația a influențat modificarea rolurilor conjugale, reducerea dimensiunilor familiei și reorganizarea structurii ei, schimbarea relațiilor dintre generații etc., contribuind la crearea unei noi imagini asupra familiei contemporane.

Referințe:

1. Banca de date statistice Moldova. *Populația și procese demografice*. [Accesat 27.02.20] Disponibil: <https://statbank.statistica.md/>.
2. VACULOVSCI, D. *Migrație și dezvoltare: aspecte socioeconomice*, Chișinău, 2017.
3. BULGARU, M., CHISTRUGA, I. *Familia tânără: aspecte ale adaptării la societatea în schimbare*. Chișinău: CEP USM, 2015.

4. GAGAUZ, O. *Familia contemporană între tradițional și modern*. Chișinău, 2011.

Recomandat

Maria BULGARU, dr. hab., prof. univ.

**SPECIFICUL DETERMINĂRII DIZABILITĂȚII
DIN PERSPECTIVA SOCIOMEDICALĂ
(în baza studiului realizat la CNDDCM)**

*Daniela TRACI, masterandă, Facultatea de Psihologie,
Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială*

Dizabilitatea este o provocare tot mai serioasă atât la nivel mondial, cât și în Republica Moldova, din cauza procesului de îmbătrânire a populației, a migrației populației apte de muncă, a riscului de accidente, precum și a numărului în creștere al cazurilor de afecțiuni cronice (diabet, boli cardiovasculare, cancer etc.). Protecția socială a persoanelor cu dizabilități este asigurată prin intermediul sistemului de asigurări sociale (pensii) și prestații sociale, precum și prin diferite servicii sociale. În conformitate cu prevederile legislative, persoana încadrată într-un grad de dizabilitate cauzat de o boală obișnuită beneficiază de o pensie de dizabilitate, dacă îndeplinește condițiile de stagiu de cotizare în raport cu vârsta la data constatării dizabilității.

Vom defini cele două concepte de referință:

✓ *Persoană cu dizabilități* – este persoana cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, diverse deficiențe, care în interacțiune cu diverse bariere/obstacole pot îngreuna participarea ei deplină și eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane.

✓ *Capacitate de muncă* – raportul dintre posibilitățile biologice individuale și solicitarea profesională, care este determinată de abilitățile fizice și intelectuale, precum și de nivelul de integrare socioprofesională, ce ține de pregătire și de experiență.

Conform datelor statistice, pe parcursul anului 2018, în cadrul Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității

de Muncă au fost expertizate primar și repetat 50.500 de persoane (adulti și copii), dintre care au fost încadrate în grad de dizabilitate 45 957 de persoane (ceea ce constituie 91% din numărul de persoane expertizate), inclusiv 39 136 de adulți și 6 821 de copii. Persoanele adulte cu dizabilitate constituie 85,2%, copiii până la vârsta de 17 ani, 11 luni și 29 de zile – 14,8%. Analiza comparativă a datelor statistice privind structura dizabilității persoanelor adulte și copiilor, încadrate primar și repetat în grad de dizabilitate în anii 2017 și 2018, stabilește reducerea cu 23,2% a numărului total de persoane recunoscute cu dizabilități, precum și reducerea ponderii acestora din numărul total de adresări cu 3,5%. În anul 2018, comparativ cu anul 2017, s-a micșorat cu 25% numărul persoanelor adulte încadrate în grad de dizabilitate și numărul copiilor, recunoscuți cu dizabilități – respectiv cu 10,2%.

În scopul analizei atitudinii beneficiarilor față de procesul de determinare a dizabilității și capacității de muncă a fost aplicată **metoda interviului semistructurat cu 5 beneficiari**, care dețin grad de dizabilitate cu diverse tipuri de afecțiuni și probleme sociomedicale. Aceste interviuri au permis studierea mai aprofundată a atitudinilor beneficiarilor, a nivelului lor de cunoaștere a procesului de determinare a dizabilității și capacității de muncă, cât și a problemelor cu care se confruntă aceștia. De asemenea, am desfășurat și **cinci interviuri cu asistenții sociali**, care participă la procesul de determinare a dizabilității și capacității de muncă și care menționează recomandările sociale de care au nevoie beneficiarii, precum și cu 5 medici, care determină gradul de dizabilitate și capacitatea de muncă și care menționează recomandările de reabilitare medicală și cele de muncă.

Din interviurile realizate cu experții, am constatat că aceștia cunosc cadrul legal național pe care trebuie să se bazeze în determinarea dizabilității și capacității de muncă și că îl respectă în activitatea sa. Medicii au relatat că întâmpină dificultăți la determinarea gradului de dizabilitate din motiv că nu pot să vadă fiecare beneficiar și nu pot cunoaște amănunțit despre starea acestuia, dar nu le expune medicului de familie. La expertiză, de către echipele de determinare a gradului de dizabilitate la adulți, sunt invitați doar acei beneficiari, care au menționat în cerere că vor să fie prezenți. În opinia asistenților sociali,

cea mai mare dificultate o întâmpină în elaborarea recomandărilor de servicii, deoarece este nevoie de a discuta personal cu beneficiarul pentru a putea constata ce servicii sociale îi se potrivesc și îi sunt indispensabile. În unele cazuri, beneficiarii în cerere menționează că au nevoie de asistent personal sau alte servicii sociale ce îi poate ajuta să-și îmbunătățească situația și să se reabiliteze mai rapid, dacă e posibilă reabilitarea. Atât medicii experți, cât și asistenții social sunt de părerea că e nevoie de o instruire calitativă, mai ales pentru situațiile când apar schimbări în cadrul legal.

Ca rezultat al cercetării, au fost înaintate următoarele recomandări, care considerăm că vor fi utile în activitatea specialiștilor:

- ✓ Instruirea continuă a specialiștilor implicați în activitățile vizate.
- ✓ Crearea condițiilor logistice necesare pentru a putea examina beneficiarii de către specialiștii din domeniile medical și social.

Referințe:

1. BULGARU, Maria. *Asistența socială în contextul globalizării*. Chișinău: CEP USM, 2012. ISBN: 978-9975-71-310-8, 461 p.
2. RACU, Aurelia. *Strategii tradiționale și moderne în psihopedagogia școlii incluzive*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016. 272 p. ISBN: 978-9975- 53-670-7.
3. Ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova nr.12/70 din 28.01.2013 cu privire la aprobarea criteriilor de determinare a dizabilității și capacității de muncă la persoanele adulte.

Recomandat
Stela MILICENCO, dr., conf. univ.

CUPRINS

BIOLOGIE ȘI PEDOLOGIE

<i>Loredana-Elena MANTEA</i> Influența PH-ului asupra capacității microorganismelor rizosferice de a solubiliza fosforul anorganic	3
<i>Adelin STANCIU</i> Evaluarea expresiei GENEI CDK2 pe linii celulare expuse la plasmă rece	5
<i>Cristina VASILIȚA</i> Utilitatea markerilor moleculari în identificarea speciilor criptice din genul <i>Trissolcus ashmead</i> (<i>Hymenoptera, Platygastroidea</i>)	7
<i>Georgiana ONOFREI</i> Viabilitatea adn în cicluri succesive de congelare-decongelare	9
<i>Cristina-Veronica MOLDOVAN</i> Efectele antibacteriene ale unei flavonoide sintetice împotriva unei tulpini de <i>Staphylococcus aureus</i> rezistentă la penicilină	11
<i>Анна БАМБУЛЯК</i> Клинические аспекты метаболических процессов при аллоксановом диабете у лабораторной белой крысы на основе применения водного экстракта из <i>Calothrix sp.</i>	13
<i>Алёна ЛУЖАНСКАЯ</i> Влияние ресвератрола на гематологические показатели при экспериментальном сахарном диабете	16
<i>Tatiana POPOV</i> Izolarea și caracterizarea noilor tulpini de <i>Bacillus Thuringiensis</i> pe teritoriul Republicii Moldova	18
<i>Руслана РОШКА</i> Изучение гематологических показателей крови при введении ресвератрола на фоне экспериментального сахарного диабета	21

CHIMIE ȘI TEHNOLOGIE CHIMICĂ

Maria-Bianca BULIMAGA

CASC3 depletion in HEK293 cells causes upregulation
of NMD-sensitive mRNA Transcripts 25

Dorina POPA (CACEAN)

Starea unor ape naturale evaluată în baza concentrației
compușilor ciclului oxigenului (a. 2019) 28

Mihail CEACÎRU, Cristina CEACÎRU

Funcționalizarea chitosanului
cu polifenoli prin mecanism radicalic 30

Maria GRĂDIȘTEANU

Sinteza și proprietățile compușilor coordinativi ai unor metale
3d cu tiosemicarbazone ale piridoxalului N(4)-substituite 33

Ana MORARU

Verificarea modelului statistic propus
pentru apele lacului de acumulare Dănceni 35

Cătălina VRÎNCEANU

Formele de migrare a cuprului și fierului
în apele lacului de acumulare Ghidighici 38

DREPT

Marin CHIHAI

Convenția din 1951 cu privire la statutul
refugiaților – perspectiva introducerii noilor
amendamente în condițiile noilor tendințe
ale dreptului internațional contemporan 41

Daria ARMAN

Răspunderea în dreptul internațional
pentru atacurile cibernetice 43

ȘTIINȚE ECONOMICE

Dan MÂRZA

Analiza eficienței proiectului investițional
în baza cashflow-urilor actualizate 46

Liliana SPÎNU

Analiza fondului de rulment net și impactul
asupra lichidității bilanțului 48

<i>Maria FOMENKO</i>	
Youth unemployment and ways of tackling it	51
<i>Кирилл КУШНАРЕВ</i>	
Гипотеза однородности формирующихся рынков (На примере рынка алмазов и арт-рынка)	54

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

<i>Cristina JITOREANU</i>	
Condiția umană ca referențial în filosofie	57
<i>Михаил ЧЕБАНУ</i>	
Контркултура антиглобализма	59
<i>Ангелина ГАЛЁНА</i>	
Комплекс орудий из горного хрусталя из Валенсина де ла Консепсьон в контексте медного века на территории Испании	61
<i>Сергей ОНИЦУК</i>	
Изменение погребального обряда древнерусского населения левобережья среднего течения Днестра по материалам археологических исследований	64
<i>Crina HAREA</i>	
Regina Maria – simbol al Casei Regale din România	68
<i>Constantin TCACI</i>	
Repercusiunile ideologiei comuniste totalitare asupra construcțiilor identitare în spațiul postsovietic: (Cazul Republicii Moldova)	72
<i>Ruxanda CHEIBAȘ</i>	
Hans Christian Andersen: povești pentru oameni mari <i>Hainele noi ale Împăratului</i>	74
<i>Ecaterina DMITRIC</i>	
Analfabetismul funcțional prin prisma abordării filosofice	77
<i>Anastasia TABURCEANU</i>	
Transformări și mutații culturale în spațiul urban post-sovietic: <i>high life</i> și <i>underground</i> în Chișinăul anilor 1990-2018	80
<i>Alexandra VASILIEVICI</i>	
Lipscani – artera hanurilor dispărute	81

<i>Laura NICOLAU</i>	
Piața Traian din Brăila (Între trecutul glorios și viitorul incert)	82
<i>Ștefan NEDELCUȚĂ-APOPE</i>	
Valorificarea monumentelor istorice/situri arheologice – trasee cultural istorice (Studiu de caz: Cetatea Turnu – cod LMI:TR-I-s-A-14229)	83
<i>Vasile GRIGORE</i>	
Bolintineanu – un boier ajuns primar	84
<i>Еужен ТОКАРСКИЙ</i>	
Спекулятивный реализм	85
<i>Сергей КИРОВ</i>	
Музыка как фон повседневности в современности	88

LITERE

<i>Ольга ПЛОТНИКОВА</i>	
Особенности рекламной коммуникации в глянцево́ых журналах	90
<i>Александра БУРАВЛЕВА</i>	
Проявление архетипических образов в мировом кинематографе	92
<i>ЦСЯ СИНЬ</i>	
Китайские мифы в синкретическом единстве с мировой культурой	95
<i>Екатерина КОППАНЮК</i>	
Максим Горький о том, как учился писать	98
<i>Cristina URSU</i>	
Receptarea textului avangardist	100
<i>Lucia STEGARESCU</i>	
Remitizarea în lirica lui Andrei Țurcanu	103
<i>Satvir Cor SINGH</i>	
Scurtă analiză contrastivă a limbilor rusă și sanscrită	105
<i>Victoria VOVCENCO</i>	
Limbajul narativ și convenția cinematografică	108
<i>Ala MORCOV</i>	
Autobiograficul în lirica feminină șaizecistă	110

<i>Diana GROSUL</i>	
Lumea ca teatru în romanul <i>Cumplite vremi</i> de Vladimir Beșleagă	113
<i>Dorina CULICENCO</i>	
„Axis mundi” – o percepție mitico-religioasă	115
<i>Ecaterina CORNEA</i>	
Document și ficțiune în <i>Luntrea lui Caron</i>	118
<i>Natalia ȚURCAN</i>	
Pre limba artei	120
<i>Irina BURSEVICH</i>	
Analysis of the features of the rhythmic system in the works of William Shakespeare	123

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

<i>Cristina PRISACARI</i>	
Valențele art jurnalismului online: abordări conceptuale	127
<i>Elena TARAGAN</i>	
Elemente ale teoriei cunoașterii	129
<i>Angela GHEORGHIȚA</i>	
Acces deschis – componentă importantă în cultura informației a bibliotecarului	132
<i>Olesea DOBREA</i>	
Evoluția indicatorilor de măsurare a impactului rezultatelor științifice (de la bibliometrie la altmetrie)	135

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

<i>Renata SOLOMON</i>	
Diplomația publică a Belgiei și Chinei în contextul promovării imaginii statului: repere pentru Republica Moldova	138

ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

<i>Ala BRUMA</i>	
Influența stilurilor de educație în familie asupra integrării copiilor în grădiniță	141

<i>Victoria RADU</i>	
Educația nonformală – o necesitate a sistemului educațional actual	146
<i>Lidia VRABIE</i>	
Deziderate ale formării profesionale continue a cadrelor didactice	148
<i>Ecaterina BEȘLIU</i>	
Gestionarea conflictelor în cadrul colectivului didactic	151
<i>Dorina UNGUREANU</i>	
Influența hipertutelării părinților asupra comportamentului școlărilor mici	153
<i>Наталья МАКСИМЧУК</i>	
Посредничество и управление межличностными конфликтами в образовательных учреждениях	157
<i>Maria ȘIȘCANU</i>	
Influența parteneriatului școală-familie asupra reușitei școlare a elevilor	160
<i>Nicoleta DODU</i>	
Strategii de influențare a atitudinilor disfuncționale la părinții copiilor cu boli cronice	162
<i>Veronica VITON</i>	
Violența față de femei și dobândirea autonomiei	164
<i>Natalia ȘARGU</i>	
Relația dintre angajamentul organizațional și satisfacția în muncă la angajații de diferite categorii profesionale	166
<i>Tatiana ȚURCAN</i>	
Influența modelelor parentale asupra relației de cuplu la tineri	169

PSIHOLOGIE

<i>Romica VALACHI</i>	
Abordări teoretice și empirice privind dentofobia	172
<i>Elena CEREMPEI</i>	
Tendențele suicidale la adolescenții din familii social vulnerabile	174
<i>Alina DODON</i>	
Funcționarea de limită în cazul victimelor violenței în familie	176

<i>Cristina HÎRBU</i>	
Considerații psihanalitice asupra conceptului de transmitere transgenerațională a materialului psihic	178
<i>Daniela BRAGĂ</i>	
Abordări teoretice contemporane privind fenomenul de reziliență	180
<i>Tatiana NEDELICIUC</i>	
Rolul credinței în Dumnezeu ca factor de reziliență în situații de stres	183
<i>Feodora CALMAȚUI</i>	
Particularitățile stresului preoperatoriu la preadolescenți	185
<i>Ana-Maria MIHAILA</i>	
Managementul comportamentului verbal și motor la copil cu sindromul down	187
<i>Carina BUJAC</i>	
Relația dintre tipul de atașament al tinerilor și dependența lor de internet	189
<i>Анжела ВИДАЙКО</i>	
Психологические ресурсы как фактор отношения к болезни у пациентов с ревматоидным артритом	191
<i>Алина БЫЧЕВА</i>	
Развитие эмпатии как способ коррекции агрессивного поведения у подростков	194
<i>Elena COJUHARI</i>	
Cercetare privind vitalitatea și adaptarea social-psihologică a studenților migranți	196

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

<i>Victoria VERSTEAC</i>	
Social determinants of health	200
<i>Doina CRĂCIUN</i>	
Consecințele migrației asupra familiei	202
<i>Daniela TRACI</i>	
Specificul determinării dizabilității din perspectiva sociomedicală (În baza studiului realizat la CNDDCM)	205

Sesiune națională cu participare internațională

de comunicări științifice studentești,

Ediția a XXIV-a

09-10 aprilie 2020

Rezumatele comunicărilor

Vol.II

Redactare literară:

Antonina DEMBIȚCHI

Valentina MLADINA

Tehnoredactare:

Tatiana BULIMAGA

Marianna SAVVA

Violeta MACOVEI

Margareta PROHIN

Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studentești, Ediția a 24, 09-10 aprilie 2020 : [în vol.] / com. șt.: Gheorghe Ciocanu [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2020 – . – ISBN 978-9975-149-97-6.

Vol. 2. – 2020. – 216 p. – Antetit.: Univ. de Stat din Moldova, Inst. Cercetare și Inovare. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 100 ex. – ISBN978-9975-149-99-0.

082=135.1=111=161.1

S 50

Semnat pentru tipar

Formatul 60x84 1/16

Coli de tipar 13,4. Coli editoriale 13,0

Comanda . Tirajul 100.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
Str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009